

Ҳалима
ХУДОЙБЕРДИЕВА

Бу кунларга етганлар бор

ШЕЪРЛАР
(Сайланма)

ТОШКЕНТ

Ғафур Ғулом номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти
1993

Ўз2
X87

X $\frac{4702620202 - 88}{M352(04) - 93}$ Доп — 93 © Озод Шарафутдинов,
1993 (Сўзбоши)

ISBN 5-635-01247-7

ЮРАКДАГИ АЛАНГА

Чамаси, 1966 йил эди, шекилли. Ёзувчилар уюшмасида Зулфия онага дуч келиб қолдим. Мени кўришлари билан у киши алланечук ички ҳаяжон ичида сўзлай кетдилар:

— Озоджон! Бир шоирани кашф этдим. Сирдарёдан. Боёвутда яшайди. Ҳали мактабда ўқийди. Лекин шеърлари ажойиб. Юрагида аланга бор. Тарбия қилса, яхши шоира чиқади. Мана, ўқиб кўринг.

Одатда Зулфия она ўзига ҳам, ўзгаларга ҳам ўта талабчан эдилар. У кишига унча-мунча шеърларни маъқул қилиш амри маҳол эди. Бу гал севинчдан териларига сигмай, оғизларидан бол томиб гапираётганларини кўриб, у киши тутқазган бир даста шеърни ўқишга киришдим. Шеърлар ҳали гўрроқ эди. Уларни уста кўрмаган шогирд ёзгани сезилиб турарди. Уларда оламни туйишда болаларча соддалик ва анойиллик устун эди. Айни чоқда, шеърларда ажиб бир самимият бор эди. Услуб ҳали тугал шаклланиб етмаган бўлса-да, ҳар қалай, бир қадар ўзига хослик, мустақилликка интилиш нишонлари мавжуд эди. Мен шеърларда чиндан ҳам Зулфия она айтган «юракдаги аланга»ни ҳис этгандай бўлдим. Сирасини айтганда, бадий ижодда энг муҳими ҳам — ўзи шу! Услубнинг раволиги, шоирона нигоҳнинг ўткирлиги, фикрининг тиралиги вақт ўтиб, ҳаётнинг тажриба бойинган сари ўз-ўзидан камол топиб бораверади. Аммо

юракда аланга бўлмаса — бекор. Шоирни шоир қилдиган нарса — айни шу аланга! Расул Ҳамзатовнинг отаси, ўзи катта шоир Ҳамзат Цадаса ўғлининг дастлабки машқларини кўрганда ҳазиллашиб айтган кан: «Шеърларингда одамлар лоақал паширосини тутатиб олишга ярайдиган чўғ бўлсин. Бўлмаса, шоирликни қўйиб, бошқа касбнинг этагидан тутган маъқул».

Мен ўқиган шеърларнинг остида «Ҳалима Худойбердиева» деган нотаниш исм турарди. Шундан кейин мен бу қизалоқнинг ижодини сиичиклаб кузатадиган, чиққан шеърларини битта қўймай ўқийдиган бўлдим. Зулфия она башорат қилган эканлар — кўп ўтмай сирдарёлик қизалоқ кўз ўнгимда ўсиб-улгайиб, «якши шоира»га айланди.

Ҳалима адабиётга кириб келган ва истеъдоди аста-секин барг ёзган йилларни ҳозир турғунлик йиллари деб аташади. Ҳозир ёзилаётган кўнгина мақолаларда, эълон қилинаётган катта-кичик тадқиқотларда турғунлик йиллари, асосан, қора бўёқларда тасвирланади. Дарҳақиқат, 60- йилларнинг ўрталаридан 1985 йилгача бўлган давр мамлакатимиз тарихида оғир из қолдирди. Бироқ мен турғунлик даврини ҳар жиҳатдан тадқиқ этиш ниятида эмасман. Мен масаланинг бир жиҳатига — адабий сиёсатдаги етакчи тамойилларга ва бунинг адабий муҳитга, адабий жараёнга кўрсатган салбий таъсири масаласига эътиборингизни қаратмоқчиман. Гап шундаки, турғунлик йиллари ҳам «жонажон» партиямизнинг «допо раҳбарлиги» остида худди аввалги даврлар каби адабиёт учун, ижодкор учун жуда оғир йиллар бўлди. Тўғри, 1956 йилда Сталин шахсига сиғиниш кескин қоралангандан кейин ижтимоий ва мафкуравий ҳаётда «ленинча нормалар»ни тиклашга уринишлар бўла бошлади. Бутун мамлакатни чулғаб олган бўғиқ ва қўланса ҳавони янгилаш учун жиндай тешик ҳам

очилгандай бўлди. Илиқ шабадалар эсиб, одамлар, улар билан бирга ижодкорлар ҳам енгилроқ нафас ола бошладилар. Шу илиқлик муносабати билан адабиётда сезиларли жонланиш содир бўлди — янги пайдо бўлган бир қатор асарларда эркин тафаккурнинг муҳри бор эди. Муаллифлар тарихимизнинг мусибатли саҳифаларини варақлаб, фожеанинг илдиэларини излай бошладди. Катталар қарасаки, иш пачава — қўйиб берса, ижодкор тушмагурлари ҳадемай социализмни ҳам қоралай бошлашади, «давримизнинг ақли, виждони ва номуси бўлмиш» партияга тош ота бошлашади. Улуғ Октябрга шак келтиришдан ҳам тойишмайди. Бу — мутлақо тасаввур қилиб бўлмайдиган оқибатларга олиб келиши мумкин. Ундан кўра, ёпиғлиқ қозон ёниглигича туравергани маъқул. Шундан кейин жиндай очилган тешиклар яна ёпилди, янги, илиқ ва тоза ҳаво келаётган йўллар тақа-тақ беркитилди, яна аввалги маън этишлар, тирноқ тагидан кир қидиришлар, таъқиб ва тазйиқлар, қатағонлар қайта тикланди. Саркашларнинг овозини ўчириш учун эски воситалар — кишан ва зиндон, сургун ва бадарға яна қўллана бошлади. Турғунлик йилларида ҳукмрон коммунистик мафкура ижоднинг ҳамма соҳаларини ўргимчак тўридай ўраб олган эди. Партия аппаратининг катта-кичик ўриндиқларига ўрнашиб ўтириб олган «масъул ходимлар», ҳар хил рутбага эга бўлган «мафкура мутахассислари» ижодкорнинг ишига билиб-билмай аралашини, унга кўрсатмалар бериб, «ғоявий хатолар» йўлига кириб кетишдан сақлашни ўзларининг муқаддас бурчи деб билишарди. Социалистик реализмнинг нималигидан бутунлай беҳабар, лоақал унинг бирламчи асосларини тушунтириб беришга ожиз мафкура раҳбарлари методнинг «софлиги»ни кўз қорачиғидай асрашарди. Улар оғизда «адабиётнинг халқ манфаатидан ўзга манфаати йўқ! Ватап учун, келажак учун, коммунизм

учун хизмат қилмоқ керак!» деб жар солардишару, аелида ижодкорга чинакамига халққа хизмат қилишга йўл қўймас эдилар. Аппарат ходимлари ижодкорнинг эркини оёқ ости қилиб, уни партиявийлик сиртмоғида тутишга интилишар, социалистик тузумнинг маддоҳи бўлишга мажбур қилишарди. Албатта, ҳар кун бошида ёнгоқ чақилаверса, ҳар қандай одамнинг ҳам бир эмас, бир кун бардони тугаши мумкин. Унда одам ё қаламинин синдирадию, ижодин йиғиштириб, аламинин ичкиликдан олабошлайди, ёхуд муросан-мадора йўлига ўтади, виждонига қулоқ осмайди, унга хилоф равишда ҳақиқатнамо ёлгон яшиқларни ёзиб кун кўра бошлайди. Афсуски, турғунлик йилларида турли-туман маъмурий тазйиқларни синаб кўрмаган, мафкуравий афъюшлардан озми-кўми боши гангимаган, шу сабабдан «юқорига маъқул» бўладиган, мукофоту унвонлар олиб келадиган «керакли» асарлар ёзини йўлга ўткб олмаган ижодкорлар оз эди.

Айни чоқда, турғунлик йилларида адабиётни ялнисига ёмонликқа чиқарни, ўша пайтда яратилган асарларнинг ҳаммасини бенистисо рад этиш ҳам тўғри эмас. Бахтимизга, энг оғир йилларда ҳам ҳақиқатни байроқ қилиб олган ва ҳақиқатга содиқ қолган ижодкорлар бор эди. Улар ҳар қанча қийин ва хатарли бўлмасин, партиянинг оддий солдати, итоатгўй дастёри бўлишга рози бўлмадилар, виждонлари буюрган йўлдан бордилар, инсон ҳақида ҳақиқатни ёзишди, оёқ ости бўлган адолатни ҳимоя қилишди, инсон ҳуқуқларининг таъминланганини талаб этишди. Чингиз Айтматов, Андрей Вознесенский, Евгений Евтушенко, Василь Биков, Иван Драч, Қайси Қулиев, Давид Кугултинов, Василий Гроссман ва бошқа кўпгина шоир ҳамда адибларнинг исёнкорлик руҳи билан суғорилган энг яхши асарлари айни турғунлик йилларида майдонга келди. А. И. Солженицин

«Гулаг архинелаги» деган шоҳ асарини шу даврда ёзди. Унда мамлакатимизда қарор топган мустабидлик тузумининг анатомияси ва илдиэлари жуда чуқур тадқиқ қилинган. Муаллиф Октябрь инқилобининг биринчи кунларидан бошланган ва етминч йил мобайнида бироп кун тўхтамаган зўравонлик сиёсатининг, шафқатсиз террорнинг қонли манзарасини фактлар ва ҳужжатлар асосида фонга этади. Бу асар дунёнинг олтидан бир қисмида «ғалаба қозонган социализмнинг» ҳақиқий башиарасини кўрсатиб, ҳукмрон коммунистик мафкурага қақшатқич зарба берди.

Адолат ва эркинлик идеалларига содиқ қолган, ҳар томонлама эзилган халқ ҳаётини ҳаққоний тасвирлаган ижодкорлар сафида бир гуруҳ ўзбек ёзувчилари ҳам бор эди. Улар 60-йилларнинг ўрталаридаёқ ҳақиқат ва адолатнинг фидоий яловбардорлари сифатида майдонга чиқдилар. Уларнинг ижоди 1985 йил баҳорида бошланган қайта қуришга замин яратди. Тўғри, бугун қайта қуриш ҳам дами чиққан пуфакдек бўшаниб кетди — у кутганимизнинг акси ўлароқ кўн ҳолларда салбий натижа берди. Бугун мамлакат ҳар жиҳатдан чуқур таназулли бошидан кечирмоқда. Лекин шунга қарамай, қайта қуриш туфайли ошкоралик қарор топди, эркинлик ва демократия шабадалари эса бошлади, аста-секин бўлса-да, руҳиятимиз қўрқув искаижаларидан халос бўла бошлади. Бу — жуда улуг неъматдир. Бу неъматсиз юртимизнинг келгусидаги ривожни ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмас. Адабиётимизга 60-йилларнинг бошида кириб келган янги авлод ҳам шу неъматнинг туғилишига озми-кўпми ҳисса қўшди.

Ҳалима Худойбердиева шу авлодга мансуб — у тенгқурлари каби ижод имкониятлари гоят чекланган шароитда адабиётга кириб келди, ҳамда турли-туман ташқи ва ички тўсиқларни енгиб, мардонавор шеъри-

ят яратди. Унинг ижоди ҳам қайта қурилиш кунларини яқинлаштирган омиллардан бири бўлди.

Ҳалима, юқорида айтганимиздек, биринчи қадамлариданоқ кўпчилиكنи мафтун этиб, ярқираб ижод оламига кириб келди. «Ҳалимани ҳаваскор шоира деб атаганимизни эслолмайман», дейди Зулфия унинг «Оқ олмалар» китобига ёзган муқаддимасида. Уша муқаддимада ёш шоира шеърларининг жозибадорлиги тўғрисида Зулфия она ички бир ҳаяжон билан ёзди: «Ҳалиманинг шеърларини ўқиганда бошқа шоира — ҳамкасбларининг шеърларига сира ўхшамаган жилва жарангларини эшитасиз, шодлик ва ташвишларни, ранг ва ҳидларни ҳис қиласиз. Улар сизларни тўлқинни чолғилар кесаётган бўлиқ бошоқлар денгизига, отанинг қуёш ва йиллар жўнklar солган пешонасига ўхшаган шудгорли далаларга, пичан ҳиди ашқиган ҳовлиларга, қундуз телнакли, рашкли чавандозлар от ўйнатган қирларга олиб киради». Бу гапларнинг ҳаммаси тўғри. Ҳақиқатан ҳам, Ҳалиманинг илк тўпламларидаги шеърлардаёқ ниҳоят рангдор, ниҳоят тиниқ ва ниҳоят жозибадор бир дунё намоён бўлади. Лекин шу билан бирга, Ҳалиманинг илк шеърларида ҳали чекланган томонлар ҳам анча мунча эди. Ҳали шоира ҳаётнинг чин маъносини тўлалигича идрок этмайди — ҳаёт унга гўзал бир байрамдек, қувончу шодликлардан иборат маскандек кўринади; одамлар ҳам унинг кўзига беистисно чиройли, бағри кенг, бир-бирига меҳрибон, турган-битгани яхшилиқ, олижаноблик, эзгулик булогидек туюлади. Унинг шеърларида бахт ҳам, муҳаббат ҳам осонлик билан эришса бўладиган нарсалар, гўё инсоннинг ҳаёт йўлида улар гуллардек ўнгу сўлда сочилиб ётади. Мана, «Яллалар» шеъри. Туну кун еллар қанотида кўшиниқ. Яллалар тоғ шалоласидай дилни аллалайди. Улар қувноқ, серором. Улар тинчлигу меҳнатни мадҳ этади.

Албатта, бундай шеърларда муайян ҳис, муайян ҳаяжон бор, киниға манзур бўладиган фикр ҳам мавжуд. Лекин шу билан бирга шеърларда ватан, инсон, табиат, муҳаббат каби ўта муҳим категориялар анча мавҳум талқин қилинаётганини сезмаслик ҳам мумкин эмас. Шоиранинг оптимизми ҳам реал заманига эга эмасдай туюлади. Бироқ бу қусурлар учун шоирани айблаб бўлмайди. Ижоднинг илк даврида жуда кўп шоирлар ўзига хос «болалик касали»ни бошдан ўтказадилар. Бунинг асосий сабаби — ҳаётини тажрибанинг камлигида. Ҳали одам ёшлик ривоятлари, ёшлик ҳаёлотлари билан хайрланиб улгурмаганда бутун олам, ундаги жамини нарсалар фақат нурли рангларда кўринади. Ҳаётнинг асл моҳиятини англаш учун, инсон ҳаётининг маъноси бир лаҳза тўхтамайдиган шиддатли курашдан иборат эканини англаш учун, қадимги ҳиндилар айтганидек, «инсон бу дунёга қадам қўйиши билан юзта йўл туташган чорраҳага дуч келажаги»ни тушуниш учун одам ба-логат пиллапоясига қадам қўймоғи, ҳаёт қозонида қайнаб, унинг «заҳри қотили»дан ҳам татиб кўрмоғи керак. Шу билан бирга, санъат, шеърини ҳақидаги кенг тарқалган ҳукмрон назариялар, турли-туман «эстетик» қолиплар ҳам кўнинча шоир нигоҳига нарда тортади, уни ижодда сохта йўлдан юришга ундайди. Масалан, «оптимизм совет шеъринининг таркибий қисмидир», «совет шоирни ҳаётнинг ёрқин томонларини тасвирлаши, инсонни улуглаши керак» деган ақидалар ҳамма шоирларнинг юзига бир хил «навбатчи» табассум ато қилган эди. Шунинг учун ҳам бугунги кунда Ҳалиманинг илк шеърларида, дастлабки китобларида учрайдиган мавҳумият учун, умумий гаплар учун, нарсаларни аслидан кўра яқшироқ кўришга интилгани учун таъна қилмаслик керак.

Бахтимизга шоиранинг «болалик касали» улча чўзилмади. Ўқиш-ўрганиш, ўйлаш ва изланиш оқи-

батида у тез орада писон ҳаётининг маъносини ҳам, шеърининг асл моҳиятини ҳам янгича идрок эта бошлади. Биринчи қараида бу иш анча осон кўринса-да, аслида жуда қийин ва машаққатли. Чунки ҳар қандай янгича қараи, бирон ҳодисанинг моҳиятини чуқурроқ англаи аввалги маҳдуд тунунчалар қолишини ёриб чиқини демакдир. Бу — кишининг тафаккури ва продасини жиловлаб олган, уни ички эркинлигидан маҳрум қиладиган тасаввурлар ва ақидалар исканжасидан халос бўла бориш демакдир. Бинобарин, шоир том маънодаги санъат дунёсига қадам қўймоқ учун, шеърятининг олий пиллапояларидан муттасил кўтарилиб бормоқ учун ҳаминша ўз-ўзини елгиб ўтини, доимий янгилаиш жараёнини кечирмоги зарур. Ҳалима бу борада шундай ҳақиқатларни кашф қилдики, улар минглаб китобхонларнинг қалбига ҳам-оҳанг бўлди. Ҳалиманинг ўсиш-улгаиш жараёни билан танишар экапмиз, унинг ижодига хос айрим хусусиятлар мудом сақланиб қолганини кўрамиз. Масалан, шоира балоғат босқичида ҳам ҳаёт ошиги бўлиб қолаверади ва жуда кўп шеърларида бу шайдоликни ҳайқириб эълон қилади. Аммо энциликда бу шайдолик бутунлай янгича, мавҳумиятдан холи, тегран бир мазмун билан сугорилган шайдолик эди. Шопранинг лирик қаҳрамони ҳаётни энг улуғ неъмат деб билади, унинг бутун вужуди яшаш иштиёқи билан ёнади, у қалбининг ҳар бир ҳужайраси билан яшаш нашидасини, ҳаёт гўзаллигини туйди. Ҳаёт гўзаллигини эди шоира кўн ишлатавериш мейдага теккан умумий ибораларда, сийқа образларда эмас, жуда аниқ қилиб, фақат ўзи пайқаган тафсилотлар орқали, юракни қитиқлайдиган ҳисларга буркаб тасвирлайди:

Оппоқ олча гулларига кўз тунган он яйрадим,
Сархуш бир ўт тутангандай қизиди қон, яйрадим,

Ҳаёт менга яна кўклам қилмини эҳсон, яйрадим,
Оҳ, яшамоқ! Нақ тапамдан чиққудек жоқ, яйрадим,
Бу дунё қадрини сўрмамг яйраган жон олдида!

Бу ва бунга ўхшаш нарчаларга қараб, «Ҳалима ҳали ҳам бошқа кўнгина шоирлар мисоли ҳаёт гўзаллигини, яшаш нашидасини «яйрабгина» яшашдан иборат деб билмоқда, бунинг нимаси янги?» деб таажжубланиш керак эмас. Янаш ҳақида гапирганда лирик қаҳрамон ўзи учун жуда юксак маънавий-ахлоқий марралар белгилайди:

Дунё ичра дунё каби балқимоқ,
Чарақлаган юлдузларини кафтга олмоқ керакдир.

Қаҳрамон ҳаётининг «бир гулдирак бўлиб» кечмоғини орзу қилади, токи бу гулдурак гофил бандаларнинг сокин юрагини ларзага келтирсин, уларни оғир уйқудан уйғотсин. Шоиранинг наздида бедорлик инсоннинг доимий ва зарурий ҳолати бўлмоғи керак. Негаки, «қошлагани учун бир зум кўзин хоб, балки умрим бўйи берурман жавоб!» Инсон ҳаётининг моҳиятини ўйлар экан, шоира қалбини безовта туйғулар чулғайди. Унинг назарида инсонийликка путур етказадиган энг ярамас нарса меҳрсизлик, оқибатсизлик, бошқанинг дардига шерик бўлолмаслик, худбинликдир. Буларнинг бариши шоира бир сўз билан «лоқайдлик» деб айтади ва бу иллатни қораловчи эҳтиросли сатрлар яратади. Шунинг учун ҳам ҳали дунёда лоқайдлик бор экан, ҳали худбинлиkning мавқелари мустаҳкам экан, шоир эҳтироссиз қалб ва совуқ қўл билан шунчаки шеър ёзолмайди.

Шунчаки ёзмоқ-чи, кўнгли тўлмайди,
Шунчаки ёзмоққа бормайди қўлим.

Шунчаки ёзмоққа чидаб бўлмайди,
Шунчаки ёзмоқ бу — шоирга улим!

Мурасасизлик билан айтилган жуда кескин сўзлар! Шоира бу фикрни жуда кўн шеърларида изчиллик билан такрорлайди. У сохталикдан, ёлгондан ҳазар қилади.

Шиллиқ қурт мисоли сип-силлиқ ёлгон
Ҳақиқат ёнида турса керилиб,
Шоир янаё билмас...

Шунинг учун шоирнинг қисмати — «ҳар лаҳза тараф тортиб», «ханжар каби жаранглаб» яшашдир. Шунинг учун «шоирга ўз юраги бир умр бало бўлганай...»

Инсон ҳаётининг маъносини терап англаш оқиба-тида шоирнинг шеърят ҳақидаги тасаввурлари ҳам ўзгаради. Шоира дил-дилдан инсониятнинг бахтли бўлишини, бутун дунё оқ рангларга бўялиб ҳаёт кечиршини истайди. «Мен ўз оч кўзларим билан кўрмоқ истайман, бутунича оппоқ бўлган дунё юзини!» дея ҳайқиради шоира. Бинобарин, шеърят ҳам шу олий тирак йўлида хизмат қилмоғи керак. Шоиранинг эътиқодича, «азал-абад ғам-андухни шод қўшиқ енгди», шунинг учун ҳам у «мен чизайин чизиб бўлмас қувонч рангини» дея орзу қилади. Бироқ, афсуски, бугун курран заминдаги ҳаёт мукамалликдан жуда узоқ, ҳамма жойда ҳам «қувонч» «ғам-андухлар» исканжасида сиқиб ташланган. Одамзод тирикчилик дардида эзгуликларини унутиб қандай нопок кўчаларга крмайди. Инсон ҳаётида ҳали ёвузлик кўп, унинг қалбини ридкорлик, муруватсизлик, сўқирлик шиллиқ қуртдай қонлаб олган. Шундоқ экан, шеър ҳам фақат «қувонч қўшиғи»дан, шодиднадан иборат бўлиши мумкин эмас, ундан инсон қалби бор-

лигича, жампки улуглиги ва жамки тубанлиги билан ифодаланмоғи керак. Шеъринг чегаралари ҳам кенг бўлмоғи лозим. Шоир шеърларида кўнгилга яқин «қувонч рангини»гина эмас, ғам-андуҳ рангини ҳам чизмоғи керак. Шеър фақат хитоб, нидо, чақирқиқ эмас, у айни чоқда нола ва фарёд ҳамдир. Бир сўз билан айтганда, шеъринг сокииликни, лоқайдликни рад этувчи, ҳеч қандай қолипларга сиғмайдиган, эркинлик ва адолат ғояларини тараннум этувчи исён бўлмоғи даркор. Ҳалима ижодий тадрижиётида шеър моҳиятини ва шоирнинг ижтимоий ролини шундай англаш даражасига кўтарилди. Бу эса унинг шеърларининг мазмунига ҳам, поэтикасига ҳам самарали таъсир кўрсатди, уларга тирак ҳаётийлик ва инсоний жозиба бахш этди.

Хўш, бу эстетик принциплар шоира ижодида қай тарзда ўз ифодасини топди? Бу саволга жавоб бериш учун шоира яратган лирик қаҳрамон образи билан яқинроқ танишмоқ керак. Ҳалиманинг дастлабки шеърларида ўзбек аёлининг сиймоси марказий ўрин тутди. Шоира унинг ҳаётини, меҳнатини, ишқини, курашини, бир сўз билан айтганда, тақдирини батафсил тасвирлашга интилади. Албатта, ўзбек аёлининг тақдирини бошқа шоирлар ҳам кўролган. Қолаверса, бу мавзу ўзбек шеърининг марказий мавзуларидан биридир. Ҳалима шу эски, лекин эскирмайдиган мавзуга қўл уради, шеърингда ҳали ҳеч ким юрмаган йўлдан юришга, аёл ҳақида ҳали ҳеч ким айтмаган гапларини айтишга, аёл қалбининг бизга нотаниш қирраларини очиб беришга интилади. Шоира аёл образини чизганда тугал бир ҳаққонийликка интилади. Ўилаб шеърларда аёл ҳаётининг мазмуни ҳақида, аёл муҳаббати тўғрисида, аёл бахти ҳақида баҳс юритилади. Ҳалиманинг қаҳрамони ғоят бой, олижаноб қалб эгаси. У доимо бахтга интилади. Унинг тасаввурида аёл бахти — муҳаббатда, вафода,

фарзандда. Оила — бахт ўчоги, уни кўз қорачигидай асраш керак. Бироқ афсуски, ҳаётда ҳамма вақт ҳам шундай бўлавермайди. Кўпинча бахт деганлари сароб бўлиб чиқади, сўнгсиз изтироблар, алам ва мусибатлар олиб келади. Лирик қаҳрамон изтироблар ва аламларнинг бош сабабини ишқсизликда деб биллади — «агар ишқингда бўлса эди ўт, бу қаро қуюнлар қилмас эди кор». «Ишқ» деб аталган бахтни гоётада авайлаш керак — бунинг учун йиғит ҳам, қиз ҳам бирдай масъулиятли — улар не-не машаққатлар ичида бир-бирларини излаб топсалару, кейин қиз Лайлодай севолмаса, йиғит ҳам Мажнун бўлолмаса, уларнинг қурган иморатлари вайрон бўлади.

Ҳалима муҳаббатни фақат кўтаришчи оҳангда, фақат ёрқин рангларда тасвирламайди. Умуман, унинг шеърларидаги аёл бахти жуда машаққатли бахт. Ҳалима севги, ишқ, вафо билан ҳаминча ёнма-ён юрадиган ҳижронни ҳам кенг тасвирлайди. Умуман, унинг шеърларида ёлғизлик муаммоси анча кенг таҳлил қилинган. Ҳалима ўслаб шеърларида муҳаббатни бой берган, яқин кишини йўқотган, «ҳижроннинг талх шаробидан ортиқ сархуш маст» аёл қалбининг мушги торларини сўзлатади, бу туйғуларни бениҳоя ҳаққоний ва самимий ифодалайди. Қалби ишқ ўтида қовурилган лирик қаҳрамон кўп ҳолларда ошнқ йиғитга, севимли ёрга бевосита мурожаат қилади ва уни изтиробларидан, аламларидан, дардларидан воқиф қилади. Бу эзилган, хўрланган юракнинг илтижоси, ночорликдан раҳм-шафқат сўраб қилган илтижоси эмас. Ҳижрон аламида ёнаётган, ёлғизлик ситамини чекаётган маъшуга нима қилиб бўлса-да, йиғитни ёнига қайтишга ундамайди. Йўқ. Ишқ-муҳаббат, ҳижрон, вафосизлик лирик қаҳрамонни қанчалик оғир аҳволга солмасин, у ўзини настга урмайди, инсоний қадр-қимматини туширмайди. Умуман, унинг қалби бениҳоя юксак инсоний гурурга тўла. У

йипитга мурожаат қилар экан, унга ўз қалбини очиб ташлар экан, ҳар гал зимдан ўзини унга теги билиб иш юритади. Шу гурур унинг самимиятини янада кучайтиради. Айни чоқда у аёллик латофатини ҳам йўқотмайди, унинг мурожаатлари аёллик нафосатларига тўла, эркакнинг мардлигига, кучли билакларига, одиллигига, улуғлигига бетакрор эҳтиром билан суғорилган. Ҳалима ана шундай мураккаб муносабатларни, беҳад тираи туйғуларни ифодалашда зўр маҳорат кўрсатади — баъзан у тил сандиғимиздаги эски бисотларга мурожаат қилади, истеъмождан чиқиб кетган айрим сўзларни шундай қўллайдики, унутилаёзган сўз тамоман янгича жиловланиб, янгича товланиб, бугун яна муомалага қайтади. Жумладан, «бегим» сўзи шундай бўлди:

Бегим, сизни табиат расо қилиб яратган,
Кимлариндир ўйчану, сизни кулиб яратган.
Ногаҳон бериб қўйиб бу ақлни, қамолни,
Ўзи ҳам рашиқ, ҳасадда тўлиб-тўлиб яратган.

Аслида, бу шеър ҳам бевафоллик ҳақида — лирик қаҳрамон «бегим» деб сиғинаётган ёр севгига хиёнат қилган — бошқа бир «совуқ сулув»нинг этагини тутиб кетган. Бунга эзилмаслик, бундан алам чекмаслик мумкин эмас. Шу алам оқибатида у «ишқ зардобли шаробдир» дегэн хулосага келади.

Михнинг, тигнинг зарбини сезмай ёшиб бораман,
Ишқ зардобли шаробдир, қониб-ғаниб бораман,
Ҳеч ким билан сирлашмай, ҳеч кимсага тутмай май,
Ўз қоним билан ўзим алабонланиб бораман.

Ишқ изтиробини бу қадар мардона ва аниқ тасвирлаган шеърини парчалар гоят ноёбдир. Айни чоқда

лирик қаҳрамон ҳар қанча рашк ўтида қовурилмасин, севгисидан, севгилисидан воз кечолмайди.

Сизни мен ўзимга ҳам лойиқ кўрмам, рости гап,
Ўзгага бермоқ эса тушимга кирмас ухлаб.

Бениҳоя теран дард, теран бир таптилик билан айтилган гаплар! Бундай арзи ҳолларда сеҳру жоду-сининг сўзсиз таъсир қилишига ишонган санамнинг ишваси йўқ, балки ҳаётни чуқур идрок этувчи, тақдирнинг залворли зарбаларига чидам билан дош берувчи, эътиқоди бақувват мардона қалб бор! Ҳалима шеърларидаги аёл сиймоси худди шу жиҳатлари билан жозибадор!

Албатта. Ҳалима шеърятининг бутун бойлигини ҳаққоний чизилган аёл образи билан чеклаб қўйиш тўғри эмас. Йиллар ўтган сари Ҳалиманинг истеъдоди ҳам ўса боради, яъни унинг поэтик нигоҳи ўткирлашади, бадний тафаккур теранлашади, маҳорат янги босқичга кўтарилади. Тўғри, 80-йилларда ҳам унинг ижодида кам бўлса-да ҳамон мавжуд расм-русумларга амал қилиб ёзилган шеърлар учраб туради. Шоира ҳукмрон мафкура исканжасидан ҳар қанча қутулишга ҳаракат қилмасин, баъзан-баъзан уларга ён беришга мажбур бўлади. Шунинг оқибатида ҳатто 1987 йилда нашр қилинган «Муқаддас аёл» китобига ҳам «Бу Ватан», «Коммунистлар, олға!», «Рус халқига», «Самантанинг портрети» каби замона-созлик билан ёзилган шеърлар кириб қолган. Бироқ улар шоира ижодининг етакчи сифатларини мутлақо белгиламайди. Ҳалима шеърларида энди инсон ҳаёти ва инсоннинг ўзи бутун мураккаблиги, жамики зиддиятлари билан намоён бўлади. У инсон шаънини булғайдиган, унинг бахтига чанг соладиган парсаларни кескин қоралайди. Мана, уруш масаласини олайлик. На фақат ўзбек шоирлари орасида, балки уму-

ман, бутун жаҳон миқёсида урушни лаънатлаб шеър ёзмаган шоир йўқ. Уни қоралаб нималар дейилмади, қандай хитоблар янграмади! Шундай бўлса-да, Ҳалима уруш фожиясини тасвирлашда ўзининг гапини айтади, жуда зўр эмоционал қудратга эга деталлар топади:

Чорлаб қочар, қувай деса оёқ — ёғоч, оғрийди,
Қучоғига тортай деса қўл йўқ, қурир мажол.

Бу парчани хотиржам ўқиб бўлмайдди. Уруш туйғули мажруҳ бўлган ва бунинг оқибатида табиий майилларидан мажруҳ бўлган йигитнинг фожияси жуда тирак очилган. «Уруш етим чақалоқ у, поймол одам, поймол шан, мен бу қаро дардини қандоқ оқ қоғозга қуяман!» дея нола қилади шоира. Ахир, бу фарёд-ку! Шоира шундай ибораларни танлайдики, улардан аламнинг аччиқ дуди бурқсиб тургандай бўлади. Бу алам сизни ҳам куйдиради, юракларда битмас из қолдиради.

Шуниси қизиқки, Ҳалима шеърларида намоён бўладиган инсон ҳақидаги тасаввур Абдулла Орипов, Эркин Воҳидов, Омон Матжон каби шоирларникига жуда яқин туради. Ҳалима ҳам улар каби ҳар қадамда инсон табиатининг бирон қиррасини кашф этади. Бу қирралар ўта зиддиятли — инсон бир вақтининг ўзида ҳам буюк, ҳам тубан, ҳам қудратли, ҳам ночор, ҳам доно, ҳам фаросатсиз... Шоира бундай инсон қошида ҳайратга тушади. Типимсиз ўйланишлар шоирани ҳаёт тўғрисида чуқур умумлашмалар чиқаришга ундайди. Бу умумлашмаларда ҳаёт ҳақидаги хулосалар шу қадар ихчам ва тугал ифодаланганки, улар классик шоирларимизнинг шеърларида кўп учрайдиган ҳикматларга ўхшайди:

Ай, дунё-я, сен шундайин кўҳна бозор,
Нарх-навосин тайини йўқ, тайини ғам бор.

Халиманинг янги шеърлари қўлингиздаги китобга «Сўнгги йиллар шеърлари» деган ном билан кирган. Шоира уларни алоҳида ажратиб жуда тўғри қилган. Назаримда, бу шеърлар Халима ижодида янги босқич бошлангандан, унинг шеърини батамом янги сифат касб этаётганидан, маҳорати ҳам баркамол бўлиб қолганидан далолат беради. Шундай деб ёзди-му, ўйлашиб қолдим — «маҳорати баркамол бўлди» дегани нима дегани? Шоир вазну оҳанг, истиораю қофия бобида қандайдир янгиликлар яратдимми? Унинг шеърларида печукдир янгича образлар системаси пайдо бўлдимми? Йўқ, албатта. Бу масалаларда Халима шеъринида сифат ўзгаришини топиш қийин. Ҳамон ўша образлар системаси, ҳатто шеърнинг ритмикаси ҳам эскича — баъзан мусиқийлик етишмайди, баъзан гудришроқ, дағалроқ, қора сўзга хос бўлган оҳанглар учрайди. Шундай бўлса-да, «унинг маҳорати янги босқичга кўтарилди» дер эканмиз, бу фикрда муболаға йўқ деб ўйлайман. Бунда мен шоир қалбидаги алаҳида шеърларида янада гуриллаб ёнаётганини, унинг эҳтирослари янада отагини бўлиб қолганини, фикр ва туйғуларини гоёт тараққийлаганини кўзда тутяпман. Айрим шоирларда галати бир хусусият бор — улар баъзан шундай мисралар тизадикки, улар оддий сўзлардан, оддий иборалардан таркиб топган бўлса-да, алланечук илоҳий рангларга буркангандек туюлади. Бундай ҳолларда шоир бир мисрага ёхуд бир байтга, ё бир бандга бутун бир инсоний тақдирни, драматизмга, фожеага тўла бир инсон умрини жо қилади. Мен бу фикрни далиллаш учун кўпинча буюк татар шоири Абдулла Тўқайнинг вафотидан тўрт кун аввал ёзган бир шеърдаги қуйидаги мисрани келтираман:

Кирланиб битдим ўзим, дунёни поклай олмадим.

Чиндан ҳам бу мисра шоирнинг қисқа, лекин аламли ҳаётига хотимадай жарангламайдими? Шоирнинг олижапоб пиятларили, уни рўёбга ошириш учун беҳуда уриниб, қийналганларини, умидлари ушалмагач, ҳамма парсадан ҳафсаласи бир бўлиб чеккан афсус-надоматларини ифодалаган мисрани ўқиганда шоирнинг илҳоми илоҳийлигига таъ бермай иложимиз йўқ. Назаримда, ҳақиқий шоир ўз тадрижиётида қачондир бўлмасин шу босқичга кўтарлади. Мен Ҳалиманинг сўнгги йиллардаги шеърларини ўқиганимда кўп ҳолларда шу илоҳийлик нишонларини кўрдим.

Замон дардин чекмоқ бўлдим, чеколмадим,
Сўкилгани тикмоқ бўлдим, тиколмадим,
Минг юракни ишғол қилган бўлиб юриб,
Бировига бирорта сўз эколмадим.

Бу мисралар ҳам босиб ўтилган ҳаёт йўлига бир яқундай таассурот қолдиради. Улардаги умидсизлик кайфиятидан чўчиш керак эмас, бундай кайфият сўнгги йиллардаги ҳаётимиз оқимидан туғилгандир. Дарҳақиқат, сўнгги йилларда ҳаётимиз алгов-далғов бўлиб кетди, 70 йил мобайнида қурган иморатимиз қулади, муттасил сиғиниб келган байроқларимиз йиртилди, қадриятларимиз сохта ва ёлгон бўлиб чиқди. Бундай шароитда одамлардан меҳр-оқибат қочди, имси сустанди, ўзаро низолар, миллий талатўплар бошланди, жинойтчилик авж олди, ҳаминша бош-бошдоқлик, саросима замонларида бўладиганидек, инсоннинг қадри кетди, адабиёт, санъат, маданият боши берк кўчага кириб қолди. Буларнинг бари фикрловчи одамларни, шоир ва адабиётчиларни саросимага солмаслиги, ҳафсаласини пир қилмаслиги мумкин эмасди.

Юртимизда бўлаётган воқеалар Ҳалимаи ҳам ҳаётга яшгича кўз билан қарашга мажбур қилди. Ҳалима қарасаки, бизнинг мақталган, куйларга солиниб қўшиқларда кўкларга кўтарилиб келинган ҳаётимизда разолат кўч экан. Бизнинг жамиятимиз ёлғоннинг уясига, сохталик ва иккиюзламачилик истехкомига айланиб кетган экан. Бу кашфиёт, албатта, шоирани қувонтиролмасди. Унинг қалбини янги аламлар чулғайди. Шоира зиддиятли, мураккаб ҳаётдан туғилган афсус-надоматларини, аламли ўйлариини ҳайқириб айтади. Мана, «Ўнги» шеърн. Шоира йиғлайди ва йиғининг боисини изҳор қилади — боболари ичиб учиб ётган, бир-бирини сотган, бунинг тўловини тўлаётган болалар учун, бирининг зулмидан бириси қуриб кетаётган одамлар учун бу йиғи. Айниқса, шеърнинг сўнгги банди кишини ларзага солади:

Ишонч йўқ, нймону ҳаж, додларига,
Жаҳолат муҳр урган каж ёдларига
Бир-бирин қирганда, ажодларига
Ўхшаб кетаётган болалар учун.

Шоира бутун юртнинг тақдирини ўйлайди, турк фарзандларининг ўзаро қирғинлари унинг қалбини изтиробга тўлдиради.

Мен бахтлиман десам бугун бу ёлғондир, ясамадир,
Тўмарисдан туёқману, тирпоғига ўхшамадим.
Турон юртда турк болалар бир-бирининг қонин ичди,
Мен одамдай яшайвердим, бўри бўлиб қақшамадим.

«Сарноснёда» шеърн ҳам ўта фожеона оҳангларга эга. Унда осмонн заҳарга тўлган, боғи-роғлари қуриб-қақшаган, одамлар соғлиғидан ажраб ноги-

рон бўлган Сарносиёнинг аҳволн ҳаққоний тасвир-
ланган:

Бу дунё бул қадар пулга ўч, юзсиз,
Тўймас кўзларини завол ёндирар,
Бир куни дунёни ёндирса, сўзсиз,
Дунёдан қиз ўтган аёл ёндирар.

Сўнги йилларда Ҳалима мана шунга ўхшаган
исён руҳи билан суғорилган, қалб фарёдини ифода-
лайдиган шеърларини кўп ёзди. У тўғридап-тўғри
халққа мурожаат қилади, уни мутълик, қуллик ки-
шанларини парчалаб ташлашга чақиради. Шоира
аҳилликдан узоқ, фақат ўзини, ўз қоринини, ўз тин-
чини ўйлайдиган, улуг юртининг тақдиридан таш-
вишга тушмаган одамларга таъна қилишдан чўчи-
майди. Умуман, Ҳалиманинг бу шеърлари одамларни
тавба-тазарруга, покланишга чақиради. Бу шеърлар
аҳвол ўзгармаса, қадриятлар тикланмаса, маънавий
покланмаса одамлар бошига ёпирилиши мумкин бўл-
ган янги кулфатлардан огоҳ қилувчи хитобдир. Бун-
дай шароитда шоирнинг масъулияти янада ортади.
Энди у ҳеч чўчимамай, ҳар қанча аччиқ бўлса-да, ҳақи-
қатни айтмоғи керак. Ҳақиқатни айтиш эса бизнинг
замонамизда ҳам хатарли иш — бунинг учун бош
кетиши ҳеч гап эмас:

Ки, чин шоир хоҳ тахтда, хоҳ горда яшар, оғажон,
Боши дорга тикилгандир, дорда яшар, оғажон.

Абдулла Ориновга бағишланган «Шоир номи» де-
ган шеърдан олинган бу парчада шоирнинг азалий
қисмати ифодаланган.

Ҳалима бугун ҳақиқат ва адолат жарчиси бўлиб

қолди. Унинг шеърларида ҳаёт фожасалари, драмалари билан ифодаланса-да, мардонавор руҳини йўқотган эмас. Ҳалима шеърляти бизни бедорликка чақиради, виждонимизни уйғотади, вужудимиздан лоқайдлик балосини сиқиб чиқаришимизга ёрдам беради. Бу шеърлят кўп йиллар мобайнида кирланган руҳиятимизни поклашга ва бутлашга хизмат қилади.

ОЗОД ШАРАФИТДИНОВ

„ИЛК МУҲАББАТ“ тўпламидан

(1968 йил)

Боғлардаги етилгуси ҳар мевали шох
Ризқдир бизга, ризққа доим дил илинжликдир.
Ўғлонларинг келар, ана, очишиб қучоқ,
Ўғлонларинг мева қадар бир ширинликдир.

Боболар бир вақтлар товуқ пати-ла
Қийналиб-қийналиб ёзган сўзларин
Мен бугун ўқийман, тароватига
Тўймайман, ўқийман, тинмас кўзларим.

Мен ҳам суйиб, куйиб анча шеър битдим,
Вақту бевақт ёздим: шомда, пешинда.
Аmmo уларга ҳам қачонлардир жим
Кимдир термиларми, ҳамма гап шунда.

ДОРИЛАМОН КУНЛАР КЕЛДИ...

Онагинам!

Дориламон кунлар келди, шафақлари ол,
Қуён боқсанг, шайланишлар ва созлашлар тор.
Олча гулин кўзларингга суртасан беҳол.
«Бу кунларга етганлар бэр, етмаганлар бор».
Сўлғин-сўлғин лабларингдан учаркан шу сўз,
Отагинам хаёлимда ростлай бешлар қад.
Дориламон кунларга қайт, онам, юмиб кўз
Ўксик дилда бешланмасин десанг қиёмат.
Бу табиат суюмлидир ҳам кўзлари кўр,
Гоҳ шаробдан, гоҳ оғудан қилар бизни маст.
Белгианга тирак бўлай, онажоним, тур.
Дориламон қуёшга боқ, унга қасдма-қасд.
Юзинг ардоқли қуёшдай иссиқ ва маҳваш.
Кўзларингда умид ёнар тикилган они.
Қорли кунлар билан кетсин дилингдаги ғаш,
Қизғини, лола ранг қоплайдир бу кун дунёни.
Бу дунёнинг қир-дарасин хосияти мўл,
Ерни яланг оёқ боссанг яйрайди таннинг.
Яшамоқ — бир тансиқ таом, унга урсанг қўл,
Борган сари очиладир иштаханг санинг.
Боғлардаги етилгуси ҳар мевали шох,
Ризқдир бизга, ризққа доим дил илинжликдир.
Ўғлонларинг келар ана, очишиб қучоқ,
Ўғлонларинг мева қадар бир шириликдир.
Онагинам!
Ўзинг тортма давралардан, эл чорлаганда,
«Тирикликнинг байрами», деб созлаганда тор,
Ўзинг сўлғин лаблар билан пичирлагандай:
«Бу кунларга етганлар бор, етмаганлар бор».

Кимнингдир уйига қўнди бахт қуши,
 Янгроқ бахт қўшигини ёдлайман мен ҳам.
 Қайдандир келади фйгон товуши,
 Эзилиб вишҳоний додлайман мен ҳам.
 Одамлар кулади, кулади олам,
 Ёшариб кетгандай ҳатто қарилар.
 Одамлар йинглайди, мени босар ғам,
 Гўёки бошимга тоғ ағдарилар.

РАСУЛИ ҲАМЗАТОВГА

Қизлар шеърларингни ёдлар пайдар-пай,
 Муҳаббат хатидай қўйишмай қўлдан.
 Ога! Сенинг номинг ҳассос қўшиқдай,
 Тилдан-тилга кўчар бизнинг овулда.
 Сабаби бор албат, бежизмас бу ҳол —
 Гарчи оздир менинг сендан билганим,
 Аммо ўз кўзим-ла кўрганман бир чол
 Шеърларинг тинглагач кўз ёш қилганим.

„ОҚ ОЛМАЛАР“ тўпламидан

(1973 йил)

Қўмсанлардан ўртанар бағир,
Ўтганларнинг билгани билган,
Мен чавақдоз қизиман, ахир,
Ота, отдан эрта айрилган...

ОҚ ОЛМАЛАР ПИШГАНДА

*Отам Умнатқул Худойбердиевнинг
ёрқин хотирасига бағишлайман*

Отагинам!

Сиз кетдингиз, қолди кетмону пахта,
Паймонангиз шунча эрта тўлишини билмабман.

Куз келмасдан

Илдизига болта теккан дарахтдай

Сўлишини билмабман.

Эсимда бор: сочингизга илк оқ тола тушган чоқ

Қайгурибман, отам эрта қарияптилар чоғи.

Ногоҳ, сизни йўқотдим мен оқ олмалар пишган чоқ,

Дилдан кетмагай доғи.

Оқ олмалар пишган кунлар босди-ку қора ғамлар,

Тополмадим мен отамни боғ айланиб, ёш тўкиб.

Ҳар йилгидай тикланса-да саф-саф пичан ғарамлар,

Уни ўзи тиклолмади, кетган бўлса-да экиб.

Ташвиши кўп эди ҳали, пичан пишиб далада,

Шохлардаги унга мустар оппоқ олмалар қолди.

Отагинам, оқ олмани севардингиз боладай,

Сизга олма терар қўлим бу кун термасдан толди.

Оқ соқолли боболарни тавоб қилардим-ку мен,

Оқлик кўриб изида.

Сизга, отам, мўйсафидлик умрин тилардим-ку мен,

Тилакларим тўзиди,

Билардингиз, уялибми, боқолмасдим сизга тик,

Тўйиб қарамагандим.

Тирикчилик кунингизга ризқи тўкин фарзанддек,

Ҳали ярамагандим.

«Ота мерос» уйни қуриб, тўнгич ўғилни уйлаб,

Узатмоқчи эдингиз-а. эндигина оёқни.

Бугун кезар эканмай мей танҳо олмазор бўйлаб,
Эзиламаи кўтарганча армон деган зил тоғни.
Гарчанд умр сўнгигача инсонга сермеҳнат йўл,
Билмадингиз Сиз дунёда борми унинг адоғи.
Кўз олдимдан ўтаётир у чаңдаст, сертомир қўл
Ва кафтларнинг ўчмас муҳр — танга-танга қадоғи.
Қорайган сахий туироқнинг ранги акс этар унда,
Минг кишилиқ давраларда бўлсангиз ҳам топардим.
Ўша қўлингиздан таниб топар эдим, оҳ, шунда,
Гўдаклигим соғинчию зори билан ўпардим.
Саманингиз турар ўша қозигида депсиниб,
Акам мишиб, балки бир кун сиздай чавандоз бўлар,
Ҳаёт қизик, эсар экан сўнгсиз йиллар эпкини,
Чавандозлар кетар экан, чавандозлар тугилар.
Аmmo «тойлар от бўлгунча юраклар лат бўлар», деб,
Онам йўқлар йўқловларда, сиз ёдига тушганда.
Йиллар оша укаларим такрорлаб юрар мендек:
«Биз отамдан айрилганмиз оқ элмалар пишганда»...

ҚҰМСАШ

Йўлдан елиб ўтар учқур от,
Бир-бир кечар болалик ёддан.
Мен чавандоз қизини ҳаёт
Жуда эрда айирди отдан
Ва отамдан эрта айирди,
Тўймадим меҳрига, на илож.
Қаердаки улоқ, от кўрдим,
Тикилдим мен гўдак кўзим оч.
Кўк қундузини қошга бостириб
Улоқчилар тўдасига гоҳ,
Гўё отам келарди кириб,
Бир зумгина энтикардим, оҳ.
Ўтлар сачраб туёқларидан
Кўкни тутса от гижинглаши,
Бир дард сизиб кўнглим қаъридан
Ўз отимиз излардим ношиб.
Йиллар бўйи изладим, тондим,
Ва йўқотдим ўша заҳоти.
Ўхшаш кимса ортидан чопдим,
Ортга қайтдим ўйларга ботиб.
Туюларди булар мисли туш,
Ўнглигини англадим кейин.
Уфқлар Сиз бўлиб чорлармин,
Учгим келди гоҳ худди қуюп.
Қўмсашлардан ўртапар бағир,
Ўтганларнинг билгани билган,
Мен чавандоз қизиман, ахир,
Ота, отдан эрта айрилган..

Омон-омон қўшиқлардан айт,
Алвон-алвон қўшиқлардан айт,
Оҳанг бўлиб қўшиққа бу кеч,
Қўшилишиб кетадиган пайт,
Омон-омон қўшиқлардан айт.

Юракларга ўт бўлиб кириб,
Ўзинг ҳам куй, куйла куйдириб.
Бари-бари тушсин ёдимга,
Бари-бари чиқсин олдимга,
Йироқдаги ошноқ соч онам
Келмоқдадир, кииригида нам,
Онам, онам тушсин ёдимга.

Қамчин уриб келмоқда отам,
Отин суриб келмоқда отам,
Сурон солиб яшаб кетди у,
Ғолиб-ғолиб яшаб кетди у,
Қамчини уриб келмоқда отам.

Одил Дароз бор эди бир чоқ,
Отагинам сирдоши эди.
Қўмсаб қолар Дарозни гоҳ-гоҳ
Чавандозлар давраси энди,
Одил Дароз бор эди бир чоқ.

Айтаверсам жонга тушар ўт,
Ёш тўкмоққа чоғланар булут.

Туташмоқда ўтларга кўксим,
Қўй, яхшиси, мен тинглайин жим,
Ўзинг алвон қўшиқлардан айт,
Омон-омон қўшиқлардан айт.

СЕНИ СЎРАШАР

Менга дуч келганда қадрдон дўстлар.
Мени қўйиб сени сўрашар олдин.
Олдин сенга бўлар илтифот, сўзлар,
Мен бўлсам бу сўзлар юкидан толдим.

Миямга чақиндай бирдан қон уриб —
Бўшашади оёқ-қўлларим шу он.
Елка қисиб қўйса ҳолимга бири,
Бпри кўз ташлайди ачингансимон.

«Яхши, яхши» — дея ўзимни тутиб —
Уйга шошиламан, ҳайрондир улар.
Уйда... ойларки... сен олмайсан кутиб,
Бизни учрашмасга бошлаган йўллар...

Биламан, кўп мушкул бу ҳол сенга ҳам,
Аmmo начора,
Ўз хоҳишимиз билан
Тинглаймиз тақдирнинг бу нохуш куйин.
Қийин, сендан мени сўрашгани дам,
Ўглимиз сўрашса бундан ҳам қийин.

Сенга барча отилган тошлар,
Таъналарга мен ўзим сабаб.
Мен сабаб сен тўккансан ёшлар,
Ғам ўтида бўлгансан каоб.
Ўғирладим ороминг йиллаб,
Тошқин юрак сен келганда жим.
Юрдим сенга ўзга бахт тилаб,
Ўзим сендап бегона эдим.
Кўз ёшларинг хуни бўйнимда,
Отма, тегар қарғишинг тоши.
Биз тақдиринг шўх ўйинида
Ўйнай-ўйнай кетдик адашиб.
Турмуш боғи бўлмасдан гуллаб,
Ёғди унга қайта-қайта қор.
Барчасига кибор қалб сабаб,
Барчасига ўзим гуноҳкор.
Умр, балки, шодумон ўтар,
Балки... кўргум бошда борини.
Бироқ,
Сеп қарғама, қарғишинг тутар,
Кўз ёшларинг сабабкорини!

ОҒАШ ДАВРАЛАРДА ШУҲ-ШАН ЭМИШМАН

Сезилмасмиш, дудсиз ўтда мен куйиб,
Ениқ ишқ мактубин ўтга отганим,
Муҳаббатнинг хазон либосин кийиб,
Боли қолиб, кўпроқ заҳрин тотганим —
Сезилмасмиш...

Ногоҳ бахт уйини осон топганим —
Унда мени чорлар дарча бўлгани —
Мен эса бепарво —
Дарчани ўз қўлим билан ёнганим —
Сўнг дардда қалб нарча-нарча бўлгани —
Сезилмасмиш.

Тамҳо дамларимда ўзим билан банд —
Минг бор тирилганим, минг бор ўлганим,
Йиғлаб чиққамларим узун тун билан
Ва йиғидан бодом қовоқ бўлганим —
Сезилмасмиш.

Тонгда ҳамма дардни кўнгилдан қувиб —
Сўлиш билмагандай хушбахт, хотиржам,
Шўр ёшларим билан юзимни ювиб —
Оппоқ тонгни кулиб қаршилашим ҳам —
Сезилмасмиш.

Оташ давраларда шўх-шан эмишман,
Энг бахтиёр қизга ўхшар эмишман.

ШУНЧАКИ

Мен шунчаки ўйлагим келмас,
Хаёл — шароб мисол қилсин сархуш, маст.
Мен шунчаки куйлагим келмас,
Овоз пардаларим чидаб берса бас.
Қўлингга тушаркан жажжи чақалоқ,
Шунчаки севмоқда қандай лаззат бор.
Керак чинқиртириб ўниб, тишламоқ,
Биз ҳам гўдакликда топганмиз озор.
Шунчаки севилмоқ — бахти қоралик,
Тўла толе учун бу кемтик, бу кам.
Менинг қалбим шундай севгига молик,
Бир чарсиллаб ёнай, сўнгра сўнсам ҳам.
Оҳанга шунчаки солмасдан қулоқ,
Таржима қилиб ёз син садоларин.
Ахир булоқмасмин тоғдаги булоқ,
Кўз ёшларимин у ишқ гадоларин.
Шунчаки кулмоқ ҳам истехзодек ган,
Бирдан қаҳ-қаҳ урай, чўчиб кетсинлар.
Бошларига осмон тушгандай қулаб,
Ғафлат бандалари ёқа тутсинлар.
Шунчаки йиглаш ҳам ярашмас бизга,
Уни эплар фақат юраги тошлар.
Шундай йиглай, ҳожат қолмасдан сўзга,
Қурғоқ кўзлардан ҳам қуйилсин ёшлар.
Шунчаки ёзмоқчи, кўнгил тўлмайди,
Шунчаки ёзмоққа бормайди қўлим.
Шунчаки ёзганга чидаб бўлмайди.
Шунчаки ёзмоқ бу — шоирга ўлим.

ЙИГИТ ҚАДАМ ТАШЛАРКАН

Йигитларин куйламоқлик эриш туюлар чоғи,
Дилбар, нафис шеърга ўзи қовушмайди йигитлар.
Гулга кира бошлар экан уларнинг кўнгил боғи,
Қуёшда чатнаб ўсадир унда ёввойи ўтлар.
Дашт гулидай ўсар улар ҳар ёнга шох ташлашиб,
Бақувват ҳар шохларки, қайириб буриб бўлмас,
Қийиқириниб боғларга киришсами бошлашиб,
Қаҳ-қаҳ садоларидан чўчимай юриб бўлмас.
Инсон панжасими у ёки шер панжалари,
Қўллар бир хил майин-ку, туғилганда, йўрғакда.
Пайт келиб биз титратиб шу шернинг панжаларин,
Гўдакдай қувонамиз, қуш учирган гўдакдай.
Юраклар у юракмас, дугонажон, асрангин,
Учқун тунса куйдирар унда ёнган ўтлардан,
Гарчанд биз деб ҳаминша бахт, борлигин асради,
Ҳайиқмай бўлмас ахир, ул асов бургутлардан.
Тортиниб ўтмоқ тақдир бизга улар дастидан.
Маъсум тортиб, атир: улдай, чирой очиб дам-бадам.
Токи олис юлдузларнинг чақноқ нури остида
Одам ота зурриёди — йигит ташларкан қадам.

ҚАЛБИНГГА ЧОРЛАЙСАН...

Сен мени қалбингга чорлайсан,
Келишиб олайлик.
Кўп хушрўй кўрннар қалбингдаги боғ,
Унда умид янглиғ ёнар бир чироқ.
Милтилаган чироқ нурларига
Жим тикиламан, ҳузур қиламан.
Омонат бўлмасин, ишқилиб, у чироқ,
Синамоқ учунми ёки ҳазиллашиб...
Ё титроқ шуъладан келгандами ғашим,
Ўчириб қўймайин тагин уни мен,
Боғинг хушрўй, аммо ўчмасми кўклиги,
Қоғоздан эмасми унинг дарахтлари.
Ногоҳда қуюнлар ёпирилган вақтлари
Тўхтата билмасми япроқлар шўхлигин.
Боғинг хушрўй, аммо биласан мен унда,
Авайлаб-авайлаб босмасман қадам.
Саратон кўкиши кўйдиргувчи кундай
Мен боғингга кириб борган дам,
Шамолим бўлади ўзимга яраша
Ҳарорат, қуюним...
Қаричма-қаричлаб у боғин кезарман,
Шодумон, куюниб.
Меҳмондек кезмасдан
Шоҳларни қайириб қоқарман.
Сочилган олмалар меники.
Мевага, чироққа ишончла боқарман,
Энтикиб.
Ўшанда чирогинг ўчса гар,
Алҳазар,
Боғингни қиларман мен остин ва устун.
Унда мен йиғламам, сен кўз ёш тўккин мўл,

Темирға, тошларға тўладир,
Мен босиб ўтган йўл.
Кўкатлар унмайдир унда сўнг,
Фиғонлар тинмайдир унда сўнг.
Сен мени қалбингга чорлайсан,
Келишиб олайлик.

Болакай ўлтирар қайиқда,
Гоҳ боқар атрофга жовдираб.
Ҳайдагил қайиқни ҳайиқмай,
Болакай, қолмагил довдираб.
Бу ҳаёт галати, жигарим,
Ким эшкак тортади болаҳол
Ва кимдир ҳаққи бор сингари
Улғайган дамда ҳам бемалол
Қайиқда ястанса беқайғу,
Боқмагил сен унга суқланиб,
Юкларин бировга ортган у,
Ўзи ҳам бировга юкланиб.
Умрбод эмасдир бу айши,
Кўраркан оқимнинг тезобин,
Қачондир беллари қайишиб,
Тортар у эшкакчи азобин.
Майлига хотири бугун жам,
Бир танбал булутдай ухласин.
Чорлайди чароғон бир олам,
Шу олам сурурин йўқла сен.
Ҳайратда тикилма, тушми, рост.
Кўрдинги, поёнсиз кўлдамиз.
Эшкак торт, қулочни кенгроқ ёз.
Эшкакчим, мардим, биз йўлдамиз.
Қўрқма, гоҳ қийналиб қолса жон,
Шамоллар мадорни кетказиб.
Болакай, борармиз икковлон,
Қайиқни уфққа етказиб.

КЕМАЛАР ТИККАГА ЙЎЛ ОЛСИН...

Сен ҳақда
Юлдузлар куйласа жимирлаб,
Япроқлар куйласа тишмайин
Завқ билан тишлардим шуур-ла,
Кўзимга уйқулар қўнмайин.

Ногоҳда
Исмингни айтсалар чопардим,
Севардим оҳ у хуш навони.
Талпиниб пон каби ўпардим
Исмингни янграган ҳавони.

Ва лекин
Биз йўлга чиққанда, кемамиз
Сурди-ку шамоллар айри ён.
Гарчандки узоқлаб кетдик биз,
Қайтмоқчи эмишсан мен томон.

Йўқ, чекки.
Кемангни бурмагил, қистама,
Дўстгинам, сен ортга қайтма, йўқ.
Мен сенга сарсонлик истамам,
Боқ, ахир кемангда қанча юк.

Уларни
Қилмагил, хоҳишинг қурбони,
Гуллар бор, кутганда очилмас.
Бор эмас ҳамиша имколи,
Тугунлар бўларки, ечилмас.

Дардларни,
Армонни юракдан юлиб от.
Ўайрилма ортга-ю чеккага.
Орада бўлмасин аросат,
Кемалар йўл олсин тиккага...

„ЧАМАН“ тўпламидан

(1974 йил)

Умр ўтмоқда шу хил фараҳсиз —
У ўзига кўрмас сени эш.
Бирни ўйлаб яшарсан бахтсиз,
Мингта бахтсиз яшар сени деб.

НАВРЎЗ

Мен бу кун таъзимдадурман еру осмон олдида,
Ҳам унда ҳоқими мутлақ — ҳазрат инсон олдида,
Ҳар гиёҳким кўз очувчи титраган жон олдида,
Тириклик шавқини берган борки имкон олдида,
Юзларим олмоқда ол ранг тонгги нурафшон олдида.

Дур либослар ичра бўздаи тўл бичмаганлар ҳақи,
Ҳавзи кавсар ўртасида сув ичмаганлар ҳақи,
Минг бор ўлиб, сўнгги дам бир бахт қучмаганлар
ҳақи,
Фасли баҳор, васли ёра ёлчимаганлар ҳақи,
Мен бу кун созимни созлай бор орзу-армон олдида.

Шодумон боққа югургум, тонгни муштоқ оттириб,
Қирқта қилган сочларимни тилла сувда қотириб,
Наврўзона шавқ-ла куйлай гунчани уйготтириб
Ва сўзлайким: «Қуёш келди, гам ойини боттириб», —
Ғам на қилсун, ул мунаввар шамъи шабистон олдида.

Оппоқ олча гулларига кўз тушган он яйрадим,
Сархуш бир ўт туташгандай қизиди қон, яйрадим,
Ҳаёт менга яна кўклам қилмиш эҳсон, яйрадим,
Оҳ, яшамоқ! Нақ танамдан чиққудек жон яйрадим,
Бу дунё қадрини сўрманг яйраган жон олдида.

Унга интиқ, аммо боғин кезмаганлар бўлди-ку,
Ялпиз ҳиди анқиган дам сезмаганлар бўлди-ку,
Қишда торайган юракни ёзмаганлар бўлди-ку,
Улар кетгач, интиқ-интиқ ёдлаганлар бўлди-ку,
Гарчаид улар қатрадурлар дарён уммон олдида.

Улар ҳақда тўлиб-тўлиб хотиротлар бошласам,
Соғинтирган дийдорларин қўмсаб кўзим ёшласам,
Маънос тортиб қолар ахир, у кулгувчи гунча ҳам,
Дейман: «Гунча кулгусига ғамгин оҳанг қўшмасам»,
Шул сабаб, шод чарх урарман бу чархи даврон
олдида.

Тингланг, кезар боғлар аро куртакларнинг кулгуси,
Авжланмоқда бора-бора гўдакларнинг кулгуси,
Бу туйғулар балки бир кун мени шоир қилгуси,
Унда созроқ куйлаб бергум ҳаёт гулин хуш исин
Ва тириклик қўшиғини жумлаи жаҳон олдида.

СИЗ ДОНО ЙИГИТСИЗ

Сиз доно йигитсиз, оқилсиз жуда,
Менинг шўхликларим, аммо, авжда.
Гурур, шодонлигим ортиқдир баъзан,
Гўрлик, шодонлигим ортиқдир баъзан.
Сархушлик жомингиз мен тўжар бўлиб,
Туйғуларингизга кўру кар бўлиб,
Кетгум дилингизда ўчириб чироқ.
Сиз-чи, сезмаганга оласиз бироқ.
Бесабаб қаҳқаҳам чақса ҳам чақин —
Беозор жилмайиб қўясиз боқиб.
Эркалигим ортиқ этганда ҳам лол,
Илк кўклам тошқинин кечирган мисол,
Кечириб кетасиз жимгина суйиб,
Бу илтифотлардан юрагим куйиб,
Хижолатдан аччиқ ёшим қуюлар,
Бу ҳол кеч кузакдай совуқ туюлар.
Тантиқ қизалогин севган отадай,
Сиз кечиримлисиз, аммо хатодай,
Менга булар хато, қизиқ тасодиф,
Ё уқувсиз аёл йигирган бир ип
Мисол узилару тугайди тушдай
Ва мен нафас олгум бир эркин қушдай.
Олтин қафас ичра ортиқ йўқ чидам,
Сиз доно йигитсиз, оқилсиз жуда...

Хоҳ арзи, хоҳ арзимагил, кўтараман юксакка,
Кўтараман тубағлигинг билан ҳам гоҳ қасдлашиб,
Сени шундай юксакликда жойлагандим юракка,
Юракдаги юксакликнинг бўйин бўлмас пастлатиб.

Шу юксаклик умри учун тикадирман йўқ-борим,
Аmmo биласанки, мен ҳам ўчли бир найман.
Уринаман, ўшанда ҳам нурад бўлсанг, шунқорим,
Унда янги юксакликни кўкрагимда тиклайман.

Тақдиримдан бир ой янглиғ тамом кетарсан ботиб,
Яшолмайман мен кўксимдан юксакликни йўқотиб.

Мен сени топгандим, аммо яхши қол,
Сен «яхши қол», дегил, «кўришгунча»мас.
Бул қуёш ҳали кўп ол бўладир, ол,
Бул ой ҳам умримга кўп қиладир қасд.

Сен шерик бўлмайсан энди ғамимга,
Дарвоқе, ҳеч қачон шерик қилмадим.
Хайр энди, маъзур тут ортиқ-камимга,
Мен сени Лайлодай сева билмадим.

Ўртанма, бул хато мушкулларидан,
Ё раббий, лаҳзада бор орзулар пуч.
Мен ҳам қайдан билай ишқ йўлларида —
Мажнун эмас, Сенга келаримни дуч...

МЕН СЕН БИЛАН ХАЙРЛАШГАН ТУН

Мен сен билан хайрлашган тун қаро эди, қаро эди,
Тун бағри бут, менинг бағрим яро эди, яро эди.
Тун бағрида қолсин дардим, кўрмасинлар,
кўрмасинлар.

Кўриб биров расту биров рўё томон бурмасинлар.
Тилимга-ку ишончим бор, итоатсиз сўлса рангим,
Мен тингларман юлдузларнинг сукутинмас, шўх
жарангин.

Ярқироқ ой шуъласида тол-тол бўлиб эшиларман,
Хушбахт дўстлар даврасига ўзни уриб, қўшиларман
Ва аччиқма-аччиқ туриб, бахтга қарши бахтки барбод,
Бахтлилардан шиддатлироқ куйларман шод,
куйларман шод.

Аминманки, авжим билан шу биринчи даврадаёқ
Ўзимга тонг яратарман, тонгим менинг отар оппоқ,
Тунда қолар дардим менинг, нурлар чайра юзларимни,
Унутишининг сели ювар, дилнинг армон, изларини.
Аччиқ ўйлар тўзонидан ўзни олиб чиқиб кетиб,
Бир гул янглиг очиларман нур қўйнида жавлон этиб.
Ким ҳам билсин, сўкилган дил чокларининг
битмоғини,

Баъзида гул ҳасратлардан ортиқ яшнаб кетмоғини.
Мен сен билан хайрлашган тун қаро эди, қаро эди.

ОТАМ ҲАҚИДА

Юрагим ғалати, бормоқда тўлиб,
Олча гули қизғиш тортган кеч пайти.
Юртга кўклам қайтди куртак, қуш бўлиб,
Менинг кетган отам келмайди қайтиб.

Қишнинг изғирини, бўрони тинди,
Кезаман баҳорга шукрона айтиб.
Кетган йўлларида майса, гул унди,
Отам кетган кўйи келмайди қайтиб.

Билмам қай боғларда ўтқазмоқда гул,
Уч ойлик кўкламнинг умрин узайтиб.
Умидвор кўзларим тешса ҳамки йўл,
Отам мен суйиб келмайди қайтиб.

Келса, майли эди кетса ҳам тоққа,
Чаваңдозлар билан от қўйиб, дайдиб,
Онам ўт ёқарди шошиб ўчоққа,
«Тез бўл, отанг чарчаб келади қайтиб».

Балки хурсанд, балки қилдим жигархул,
Юриб кўзларидан яқин, йироқда.
Қайдан билибман мен мустаҳкам устун
Қулаб, қолдиришни ногаҳон доғда.

Дўстлар, жон дўстларим, отаси борлар,
Йўлга чиқинг, ана, туёқ дупури.
Оталар шаънига тўқиб алёрлар,
Маъюс юраккинам кетар гупуриб.

Яна уй ўчоғи қолмасин ўтсиз,
Иситсин отани чўғ лаҳча-лаҳча.
Сўнг ҳаётим ўтсин десағиз дудсиз,
Чиқинг, ота Сизни кутмасин лаҳза.

БЕГИМ, СИЗНИ ТАБИАТ

Бегим, сизни табиат расо қилиб яратган,
Кимларнидир ўйчану сизни кулиб яратган.
Ногаҳон бериб қўйиб бу ақлни, камолни,
Ўзи ҳам рашик, ҳасадда тўлиб-тўлиб яратган.
Қия тушган нигоҳни армонга йўймагайсиз,
Қиз қалбига севмоқни осонга йўймагайсиз,
Қийнамангиз, у ўзи ўртапгувчи бир бағир,
Бу бағирни кенгликда осмонга йўймагайсиз,
Сиз худдики Фарҳодсиз, Ширин қайдадир, бегим,
Орзуларим дилдаю полам пайдадир, бегим.
Сиз десам бар тутқазмай сочилган ўйларимдай,
Бу тонг қаро сочларим майда-майдадир, бегим,
Сизни мен ўзимга ҳам лойиқ кўрмам, рости гап,
Ўзгага бермоқ эса тушимга кирмас ухлаб.
Ўзга билан кетсангиз, равон йўллар қолмасин,
Бегим, иккилашмасдап ер юзип ташланг михлаб.
Михнинг, тигнинг захрини сезмай ёниб бораман.
Ишқ зардобли шаробдир, қониб-қониб бораман.
Ҳеч ким билан сирлашмай, ҳеч кимсага тутмай май,
Ўз қоним билан ўзим алвонланиб бораман.
Ҳайратларда қотгайсиз мени кўрганда ул дам,
Ёпингиздаги совуқ сулудан совурсиз ҳам,
Сизни обдон музлатгач, ўзим қайтарман, чунки
Бунгача йўқ саодат, бундан сўнг ҳам бўлар кам.
Ўзга тортмам, чексам ҳам шунча жабру жафони,
Ўзгага ҳам бермасман, сиздек бир бевафони!
Бегим, Сизни табиат расо қилиб яратган...

БАҒИШЛОВ

Онажон!

Тезроқ бўл, тилларанг либосингни кий,

Оппоқ рўмолингни ўрагил бошга.

Қулоқ сол, чалинар мастона бир куй,

Нигоҳ сол, уфқда қизғиш қуёшга.

Уфқ ёнапти, куй бетиним янграр,

Борган сари қизир томиримда қон.

Кўзимда акс этар шўх оловли рашглар,

Рашглар тинчим олди бу кун, онажон!

Она!

Шу тонгда ҳам сен ташвиш билан банд,

Ун алаяпсанми, сен турақол, кийин.

Бу галча хамирни мен ўзим қораман,

Қуёш тандирида пишираман кейин.

Баҳорни қаршилаб, куртаклар очар лаб,

Куртаклар яп-янги!

Оламни тутмоқда уйғонишнинг

Кулгусин жимгина жаранги.

Бу жаранг остида бўлақол, тортинмай,

Тилларанг либосинг ташла эгнинга.

Ҳузурбахш, бу ҳаёт уззукун чалиб най

Бор бисот, қувончин бахш этсин сенга.

Дўстларинг давраси чорлаётир сени —

Менинг оппоқ сочли Момо Ҳаволарим.

Уларга тақдим этмоқ керак

Тирик табиатнинг энг хушбўй исини,

Олча гулларию булбул наволарин.

Ҳамиша ҳам шундай:

Вақти йўқ уларнинг бирпас боққа кириб,

Гул ҳидлаб, булбулдан қўшиқ тинглашга.

Гарчанд шеъримизда қўйсак ҳам тиндириб,

Табаррук қилсак ҳам кўтариб бошга...
Дарвоқе, ўкинчнинг фурсати эмас
Шу қуёш нурлари шўнғиган оқ сочлар,
Шу бизни деб ёна-ёна хира тортган кўзлар,
Шу қуёш сари авайлаб босилган
Кичик-кичик қадам излари —
Сенинг изларингни —
Нондай кўзга суриб ўпаман.
Байрам билан қутлайман!
Менинг оппоқ сочли мунис фариштам,
Онам!

АРМАНИСТОН

Арманистон фақат сархуш, дилкаш май эмас,
У минг йиллар зарбин еган жабрдийда тошдир.
Ғам ўт бўлиб уни тошдай кўп куйдирди, бас —
Арман ўтдан омон қолган тошдай бардошдир.
Зварноцининг бургутлари талнишиб турар —
Кўкиш туман қоплаётир қалин ўрмонни.
Хаёлда бир меҳрибон дўст сурати юрар,
Хаёлимда тикладим мен бу кун арманини.
Ақиқчадай бир шаҳарча бағрига олди —
Чироқлари минг йиллардан сўзлади дoston.
Ййраб-яшнаб кутиб олди, сўнг олдию тин
Ўтмишини куйлаб берди мушгли Ҳаястон.
Мен-ку. унинг юрагига далда бўлардим,
Мен-ку унинг бугунидан қилардим фахр.
Аммо юрагимга аччиқ алам тўларди,
Қанча ўққа нишон бўлган бу кичик бағир.
Бу тун икки минг бош ўтиб ёв қиличидан
Мотам учун қолмаганда ақалли бир зот.
Қандайдир бир гўдак қай бир кулба бурчида.
Қолган бўлса, шуникидир, балки бу авлод.
Майдан масрур, унутибди ваҳший хоқон ҳам
Жангнинг жароҳати мисол арман уруғин
Ўйлабдими замон келиб, айланиб олам,
Дунёларни шу гўдакнинг тутар доврўғи.
Уни ёнгоқ дарахтига қилдилар қиёс,
Мевалари ёт элларга кетмиш сочилиб.
Бу ҳол менинг элимга ҳам ўхшайди бир оз,
Мен ҳам қадим элдошларим эслайман тўлиб.
Асов дунё денгизида бўлса ғалаён —
Кемалар ғарқ бўлар, бўлар йўқолган пайтлар,
Фарзандингга садоқатли бўлгин, онажон,

Ризқин териб бир кун улар бағрингга қайтар
Ва бир вақтлар ғамлар чўккан тош қасрларда
Шоҳона бу кун сурурин кўрарлар баҳам.
Арман қадди эгилмаган тош асрларда,
Шундай голиб яшар Арман буидап кейин ҳам.

СЕВАН ҚОШИДА

Юрагингни титратдию бир иштиёқ, чапқоқлик,
Севанга дуч келиб қолдинг, пинҳон унга ёш тўккин.
Ундан тила ўзи янглиғ улкан меҳр ила поклик,
Ғурурингдан устун келиб ҳузурида тиз чўккин.
Дейлик, сени қондирмади шу улкан кўл, шу баҳр,
Сезмай қолдинг, бир умрлик узилмас ғам қилди қул.
Энди дунё шавқларидан ўтажаксан бебаҳр,
Ахир энди дуч келмайдир бундай тиниқ, зилол кўл.

Сен менинг қалбимни этмадинг фаҳм,
Буни яшириб ҳам нима қиламан.
У ёлворар, мен ҳам қилмайман раҳм,
Мен унинг ишқидан куламан.
Рад этиб, қозониб муваффақият,
Менда қасд олмоққа туғдирдинг иният.

Мен-ку ногоҳ сени атадим тангрим,
Ногоҳ ҳузурингда қилдим-ку сажда.
Ўзим сезмай, дилда бир қўшиқ янграб,
Унда сенинг номинг куйланди авж-ла.
Шунда сен отдингу лоқайдликдан тош,
Ғавғоларда қолди севилмаган бош.

Энди мен эътиқод қилай нимага,
Кимнинг сири босиб, шошиб, қолай лол?
Эшкакчи бўлмаса агар кемага —
Денгиз, сайр орзуси — шунчаки хаёл.
Хаёлим сарсари, кўзларимда нам,
Ҳувиллаб турипти кимсасиз кемам.

У менга гиргиттон, эй ҳаёт — она,
Унинг илинж қалбин мендан совутгил,
Менинг севмаслигим қилмагил таъна,
У қушдай бегуноҳ, уни овутгил.
Яна тушунтирки, уринмасин ул,
Уч туташмас йўлдир бизлар тушган йўл.

ИЛДАМ БОЛА

Илдам бола, тиши кемшик,
Катталардай ақли.
Тагидаги қари өшак
Қистатади жаҳлини.
Ўзи-ку хўп илдам, дайди,
Чопса ўзар шамолдан.
Аммо эшаги юрмайди,
Боши қотган бу ҳолдан.
Куйинмагил, ҳой болакай,
Ўзни уриб, шошқиниб,
Сен чалганда сайроқи най —
Тошар кўклам тошқини.
Бош устингда тандир мисол —
Қизимайди чўл кўки.
Шаҳарларни қиларсан лол,
Одам бўлиб, сен ўқиб,
Ҳорган чоғи, қўй, олсин дам,
Шунда қолсин эшагинг.
Мен йўлингга лолалардан
Қизғиш гилам тўшадим.
Хув қирда ҳам чайқалгувчи
Қизғиш дарё сеники.
Уни яланг оёқ кечиб,
Олдга талпин энтикиб.
Ортда қолар чўл-бағри кенг,
Ўту эшагинг бари.
Дунё кезар ҳали сенинг
Темир оёқчаларинг...
Илдам бола, илдам бола...

МЕН ОРТИНГДАН ИЗ БОСАМАН...

Мен ортингдан из босаман, қор кўмади, қорда гуноҳ,
Сен ҳақингда куйлай десам, узилар тор, торда гуноҳ.
Мактуб битай десам ногоҳ, синар қалам, синар қалам,
Кўрай десам булут тўсар ва зим-зиё бўлар олам.

Доим шундай —

Сен ҳақингда ўйлаганда, нимадир йўқ, нимадир кам,
Иккиланиб босилган йўл унмас экап, унмас экам!
Иккиланиб из босаман...

* * *

Сени кимлар қилмайди талаш,
Кимлар юрмас ортингдан дайдиб,
У кўп кўрган меҳр, эркалаш —
Бошқаларга насиб бўлсайди.
Бор гап шунда, ўзгалар сени
Ардоқлашга топмайди имкон.
У ҳаттоки сезмас ҳиссингни —
Иптиқ қалбга тўлдирадир қон.
Шу қон билан яшайсан бесўз —
Умидингдан кутиб тантана.
Ўнгда кўрмай хира тортар кўз —
Тушда кўриб шодмонсан яна.
Умр ўтмоқда шу хил ғараҳсиз —
У ўзига кўрмас сени өп.
Бирни ўйлаб яшарсан бахтсиз,
Мингта бахтсиз яшар сени деб.

Сиз билан миннатдор хайрлашаман...
Неники шароб деб ўйлаб югурдим,
Сароб бўлиб чиқиб, қоқилдим йўлда.
Қаердаки кўм-кўк жаппатни кўрдим,
Учиб етгач ҳайрон, тентидим чўлда.

Нени ой деб ўйлаб, кўзимни тикиб,
Заррин шуъласига юз тутдикми зор,
Ой деб ўйлаганим ёй бўлиб чиқиб,
У отган ўқлардан кўксим ярадор.

Неники мангу деб ушлаган пайтим,
Балиқдай сирғалиб чиқди қўлимдан.
Ортиқ олди, аммо бермади қайтим,
Савдогарлар чиқиб баъзан йўлимдан.

Қай боғ қоровулин гафлатки олди,
Боғни талон этар ўғрию каззоб.
Бу кун дармон кетиб тизларим толди,
Сизки ёнимдасиз, ёнимда азоб.

Қим мен қушча мисол талпинган дамим,
Қарғадай хўмрайиб ташлади назар.
Бу кун уларда бор ўчим, алашим,
Бу кун мен улардан қиларман ҳазар.

Ишқингиздан қолди юрагимда доғ,
Англадим ишқингиз ўтсиз эканин.
Порлаб кўринган гул бўлдию янтоқ,
Кўнглимни қон қилди унинг тикани.

Агар ишқингизда бўлса эди ўт,
Бу қора қуюнлар қилмас эди қор
Ва менинг қалбим ҳам қолармиди бут,
Минг битта балога бўлмай гирифтор.

Бу чигал хатолар тўйдирди жуда,
Тилагим оқ, сизга дуч келсин бахт, шон.
Аммо менга айтинг бир оғиз виро
Ва узилсин бизни боғлаган арқон.

Сиз билан миннатдор хайрлашамай...

ЮЛДУЗЛАРНИ ОСИБ БУЛМАС

Кеча баҳор...

Боғда олма гуллаган эди.

Бугун-чи қор —

«Қорхат»га туширар ким-кимни.

Кечаги кун

Онам мени бешигимга беллаган эди,

Бугун бешикка мен белайман ўғлимни.

Ўқларнинг дуди-ку, ўқларнинг дуди —

Офтоб тигида қорайишимни истамас онам.

Ана у, невараси — оппоқ ўғилчани

боши узра тутиб

Кўз-кўзлар бу дам.

Шулар учун,

Беҳудага сарфламайин қалб кучин,

Дунё ичра дунё қадар балқимок —

Чарақлаган юлдузларни кафтга олмоқ керакдир.

Юлдузларнинг уруш кўрган рўзгорлардай тўзишини

Ва мўлтираган кўзларда аччиқ ёшлар сизишини

Кўрмоқ учун —

Васвасага тушиб қолиб, кимлар нотинч юрадир,

Кимлардир дор қурадир —

Юлдузларни осмоқ қасдида!

Ерга тушган ним қизил олмаларни —

Ҳиллолдек-ҳиллолдек болаларни

Оёқ билан босмоқ қасдида улар...

Қарши турмоқ керак!

Сўнмас қуёш сингари ёниб —

Бир-бирова

Ўзинга инонгандай инониб,

Гўдак севгисининг ниҳояси йўқдир,

Оқсоч оналаримизни гўдак меҳри билан ардоқлаб,
суйиб,

Завқланиб, куйиб, яшашимиз керак.

Шундай яшайликки,

Бизнинг шу уруғ ундирадиган —

Шу ҳали қош чиқариб улгурмаган —

Мурғак гўдакни авайлаб ўстирадиган

Майин қўлларимиз

Ёвузлар бўйнига чайир сиртмоқ бўлиб тушсинлар.

Токи ваҳший имонга келсин...

Ахир, ахир, болаларни босиб,

Юлдузларни осиб бўлмайди!

Тўсатдан кўзимга тушди чўп,
Йўқотдим хушбўй гул исини.
Севгилим, ўртанма, ёнма кўп,
Қайтадан топмасман мен сени.

Тўсатдан кўзимдан айрилдим,
Кўзсиз ҳам яшар-ку одамзод.
Агарни йўлларда тайрилдим,
Аввалги шиддатда сурмам от.

Атрофда сукунат, бир совуқ,
Жимлик... йўқ, тўнолон, тўнолон.
Сен келма, бўлмагин чирмовуқ,
Усиз ҳам бу дардлар олар жон.

Энди мен
Дилимга «тош бўл», — деб айтаман.
Сенга ҳам тилайман тўзимни.
Ахир ким кўрган, кўр қайтадан
Топганин йўқотган кўзини,
Тўсатдан кўзимга тушди чўп.

БИР АЁЛНИНГ КҮНДАЛИГИДАН

Бола эдим, бир кун ёзгим келди тўлиб,
Ғалати, ўт тушиб ёнгандай ичим.
Кемтик тиш ўртоғим лой кўтариб келиб,
Олиб кетди мени «нон» ёнмоқ учун.

Ешлик йиллар эди, сочим белга тушган,
Ёзгим келди бир кун сершиддат, ғолиб.
Кузак эди чоғи, бугдой авжи пишган,
Бугдойзорга кетдим чалғини олиб.

Қайси бир йил эди, ўз-ўзимдан ҳузур
Қилиб бир тонг аста дафтарим очдим.
Онам кириб деди: «Совчи келар ҳозир»,
Кийинкдайн хуркиб намага қочдим.

Кейин... бир кун билмам, пенингдир хаёли
Банд этиб дарчадап тикилдим узоқ.
У деди: «Жон қушим, суюкли аёлим —
Туюлмайтими уй Сизга тузоқ?!»

Шундай. Кетаянман юрагимда гоҳ-гоҳ
Янграб, секин-секин сўнмоқда шдо.
Ҳар бир шеъримни мен тугилмасиданоқ
Атрофдагиларга қилганча фидо.

„СУЯНЧ ТОҒЛАРИМ“ тўпламидан

(1976 йил)

Сабру тоқат битса танда
Толдириб гоҳ қайғу—шон,
Мен гўдакка айланганда
Оталик қил, болажон.

ЮРАК ЁНАР...

Юрак ёнар, туйғуларим мастона, дайди,
Тошаётир, эҳ бу қалам нега ёзмайди?
Халал берманг, синдираман икки букиб шарт.
Юрагимдан қўшиқ бўлиб учар шавқу дард.
Шавқларимни этагидан қолмаса тутиб,
Ўйларимнинг қуюнини шеърга беркитиб,
Қўлимдаги қуролимдан кўрмасам қадр,
Ёзилмасдан чириб битсин кўнглимда сатр.
Ишонч билан кўксимни тик кўтарган чоғда —
Шу қаламдай дўст ҳам мени қолдирса доғда —
Шу фурсатдан мен дегайман унга хайру хўш,
Энди оралиқ арқонни қўйиб бўлмас бўш.
Таранг тортгум, ё дош бериб менга тургай тан,
Ё узилиб йиқилгаймиз икков юзтубан.
Кимга берсам бердим дилнинг бор ишқ, бор ўтин,
Ўзимнинг ҳам олгим келар албатта бутун.
Истамайман, ризқим менинг бўлмасин ярим,
Порлаб ёнгай ё ногоҳда сўнгай кўзларим.
Яшай билмам қувониб ё гам чекиб кам-кам,
Ҳаётим ё жаннат бўлур, ё дуд, жаҳаннам.

ЎЗБЕКИСТОН

Сулув Сибир қаймилари кўк япроғу оқ бадан,
Тоболскда мушоира, шоирлар созлайди соз.
Бу гўшанга бир қушгадай мен ҳам учганман, Ватан,
Кўрдим бунда дўстликни мен қандай қилурлар эъоз.

Навбат бериб дедиларки «Ўзбекистон сўзлайди»,
Она юртим, мени сенинг тимсолинг дедиларми?
Онам, сенинг «юзинг»ни деб улар мени «сиз»лайди,
Йўқса бу гўр шоирингни туш кўриб эдиларми?!

Ҳали отам тугилмасдан машҳур эдинг, Ватаним,
Зукко боболарим қўли Сени зарга ўради.
Дунё сени Улуғбекнинг юрти деб суйиб таниб,
Суйиб сендан сўз очсалар Павийни сўради.

Фурқатингнинг фигонидан Еркентни тутди тўзон,
Гангнинг қиргогида Бобур сени ёдлаб оҳ чекди.
Улар газал битдилару юраги бўлиб сўзон,
Соғинчларин уруғ мисол ўзга тупроққа экиди.

Соғинч куйин тингладию сергак дунё қулоғи,
Сени эсга олди, Ватан, олиб қасос, ўчини —
Яна эсга олди шундай Тўйчибек ўлган чоғи,
Кўксин тутиб, ажал сочган тўп овозин ўчириб.

Наъмататка айландию устоз Ойбек ижоди,
Қояларда гулга кириб, ол қуёшга қўл чўзди.
Устоз Ҳамид кўзларини гоинбдан тиклар ёдим,
Кўзки, нури «авлодга» деб қуёш ёққа йўл чизди.

Шайхзода баёзида қомат тикладдинг бўй-бўй,

Ғафур Ғулом наърасида юксақлигини кўрдим.
Айтаберсам... ортиқ сўзга ҳожат борми, энди қўй,
Улар бари кенг дунёга сени эслатди, юртим.

Бир вақтлар ҳам деганлар-ку, «Ўзбекистон сўзлайди!»
Шуида улар сўзга чиққан — менга бобокалонлар.
Ўша пайтлар бу минбардан тушган экан сўз айтиб,
Ҳали-ҳануз бу сўзларни такрорлайди замонлар.

Мен нима ҳам дей олардим, бундай пайтларда тиниб,
Сўз айтмоққа шошмай ўйга ўйларимни улайман.
Бир-бир босиб минбар сари борарканман қимтиниб,
Боболарим шиддатидан бир чалимин тилайман.

Боболарим сўзи Сени юксалтирди қуёшга,
Тўфонлардан қўнган гардия рухсорингдан сидириб,
Мен ҳам шундай ўтажакман Сени кўтариб бошга,
Шаънингга лойиқ сўзин умрим бўйи қидириб.

Ўзбекистон, бошгинангдан қуёш абад нур тўкиб,
Дориламон кунда яша, бор экансан токи Сен.
Тонготарда тунроғингга эгиламан тиз букиб,
Сен қуёшга қўли етган боболарим хокисан.

СОҒ-ОМОН БОРМИСАН...

Соғ-омон бормисан, кўксимдаги юрак,
Эртаги шончли чоққирим, отим.
Замида гулдурак, осмонда гулдурак,
Бир гулдурак бўлиб кечар ҳаётим.

Энди йўлга кирган талпинчоғим, тойим,
Қоқилиб кетмасанг тошларга дейман.
Асраб юрсам ҳамки кўкрагимда доим,
Юрагим, мен сенинг ғамингни ейман.

Қирда қизғалдоқлар қимтиниб очар юз,
Сен учмоқ истайсан шодмон, қийқириб.
Ал-омон боғларга бериб кўкимтир тус,
Кўклам шамоллари келмоқда кириб.

Кўклам шамолга кўкрагингни очиб,
Уч, учмоқ шикни қилмай эрмагинг.
Сен менинг ҳасратим, умидвор қувончим,
Тойим, умидини елга бермагин.

Мен эшитиб турсам қийқирма, нафасинг,
Бу кўркли дунёга сира сизмайман.
Кўксимда тиша гар туёқларинг саси,
Юрагим, мен сени йўқлаб йиғлайман.

Тушган йўлимизни хас-хазон, қор ёлиб,
Ҳали кўп довону тоғ ошмоқ керак.
Тўғри ё қиялаб, шикилиб йўл топиб,
Музаффар қуёшга ёндешмоқ керак.

О қуёш орзуси, о қуёш рухсори,
Ақлимга ҳоким у аллақачоноқ.

Ўнга фидо бўлсин меншиг йўғу борим,
Югураман унга очганча қучоқ.

Бир гулдурак бўлиб кечади ҳаётим,
Аро йўлда тойиб бўлмас чирпирак.
Фақат сен чидайсан. садоқатли отим,
Сен туриб берасан кўксимда, юрак.

БОЛАЖОН, СЕН ОТАМ БЎЛГИН

Болажон, сен отам бўлгин,
Қилгин менга оталик.
Кечирмоққа Хотам бўлгин,
Ўтса мендан хатолик.

Мен-ку Сенга онадирман,
Онамасман тўзимга.
Гоҳ ўзимдан топадирман,
Гоҳ келурман ўзимга.

Йиғламадим мен тўйганча,
Кўз ёшимни ютдим жим.
Билмам унда кулгу қанча,
Куйиб борадир кўнглим.

Сен кулардинг, кулардим тенг,
Гарчанд, гоҳ ёш ичардим.
Сен йиғласанг кулгум мешинг
Ўз-ўзидан ўчарди.

Шундай ўнгу тушлар билан
Қувонч-ғамим қатланди.
Кетайин деб қушлар билан
Неча қайта отландим.

Аммо кетолмадим учиб,
Боғланганинг худди ип.
Раҳмат, боғлаганинг учун
Сен дунёда туғилиб.

Энди ўзинг ҳал қил, тушуи,
Кечар экан ҳаётим.

Кўнглимдаги учқур қушим,
Қоқиб қолса қалотин.

Шўх қуш бўлиб, солиб чаҳ-чаҳ
Чаманларга бўйлансам.
Гоҳо бевақт уриб қаҳ-қаҳ,
Гоҳо бевақт ўйлансам.

Бевақт сархуш, маъюс юриб,
Вақт қўшигин айтарман.
Кетажакман чаппар уриб,
Чаппар уриб қайтарман.

Сен тушунармикансан, о,
Мен гоҳ камон, гоҳи ўқ.
Қилганларимда илтижо,
Берганларимда буйруқ.

Мен она бўлай деб ҳар дам,
Умрим ўтди излаб йўл.
Энди Сепга болалик ҳам,
Болакайим, кўн мушкул.

Сабру тоқат битса танда
Толдириб гоҳ қайғу-шон,
Мен гўдакка айланганда
Оталик қил, болажон.

ҲАЁТ БИЛАН СИРЛАШУВ

Қўғирчоқдай қилиб-ку яратган эдинг ўзинг,
Мунчоқ қошу кўзимга ҳавасларни келтириб.
Порлай бошлаганида кўзим — ёруғ юлдузим,
Нега энди погоҳда унга армон тўлдириб,
Кўзларимнинг ўтпни сўндираянсан нечун,
Мени қарз тўламоққа кўндираянсан нечун?

Ҳаёт, сендан ҳеч нарса қилмовдим-ку илтимос,
Ўзинг очиқ қўл билан бердинг ишқ, ўт, қалбу куч.
Елғон-ёлғон деб юриб энди деганимда рост,
Йўқотган севгим мисол азобларга этиб дуч,
Ўзим билан андармон масрур, маъюс пайтларим,
Берганларинг сездирмай олмоқдасан қайтариб.

Қулф урган кўкатлар йўқ, қундуз қошим тўкилар,
Изгиришлар совутар қизиётган танимни.
Нега, нега сарв қаддим савол бўлиб ағилар,
Унутиб қўйиб баъзан қарз тўлаётганимни.
Ниҳон бериб олмоқдан куйдирмоқми муродинг,
Авраб кузнинг либосин кийдирмоқми муродинг?

Йиллар оша сезилмай кенг келиб қолар узук,
Беш-ўн қадам йўл юрмай юракда гурс-гулдурак,
Бундай пайтларда, ҳаёт, айтмаганинг ҳам тузук,
Ерилиб кетиши бор сени севгувчи юрак.
Гарчанд, ичиб юрса ҳам қисмат шаробин тахир.
Сўқирга «кўрсаң», десаңг кўтаролмайди ахир.

Майли, берганинг айтма, айтма олганингни ҳам,
Бир лаҳза яшасам ҳам, яшай сархуш, маст бўлиб,
Токи бир кун умримга кўз ташласа набирам,

Гуркираб кўринсин ул, ишқ бўлиб, ҳавас бўлиб.
Йиғар эсам умримнинг шавқиға кетган эсин —
«Сурур билан яшабди ўз умрин энам», десин.

Истайманки, авлодим яшасин билмай ҳадик —
Кўрар кунин, келгуси равшан бўлур ойдан-да.
Ўз ўтмиши билан ҳам кўкрагини тутсин тик
Ўз насаби билан ҳам ғурурлансин майдонда.
Қарз тўлаб, шу орзулар амалга ошгач дуркун,
Гуллаган оқ олчага айланиб қолгум бир кун.

МЕН ШУ ТУПРОҚ КҮЙЧИСИМАН...

Мен шу тупроқ куйчисимаң, ким айтар: «Тинар!
Қайси бир кун гуллаған шох мисоли синар».

Синсам агар, яратмоқдан толса тафаккур,
Милт-милт ўча бошласа гар юрагимда қўр.

Қалам тушса қўлларимдан етмай бардошим,
Фикрларнинг шиддатидан толиқса бошим.

Бир «оҳ» тортиб ўзни яна қайта тиклайман,
Мен шундай, ҳа, синганда ҳам куйловчи найман!

Қаламимни сўнг бор ўпиб, олурман кетмон,
Аммо ўлгунча ёзмоқни бир он тарк этмам.

Гарчанд тафаккурни тугён чарчоги енгди,
Чинаками ер шоири бўларман энди.

Дафтар бўлар бир кун келиб жоп сингар шу ер,
Дириллаган кўк майсалар — янги ёзган шеър.

Гарчанд, гоҳ дам «синдимми», деб кўзим ёшлайман,
Учлик билан кетмонимда ёза бошлайман.

Ёзаман мен, ернинг оҳи тина боради,
Сочган уруғларим қийғос уна боради.

Мен ёзаман, қота бошлар бошоқлаган дон,
Бут ризқи рўз суруридан ойдаи балқар жоп.

Уддабурро қўлларимдан мен тамом рози,
Қийналмасдан чалар улар, тутсам қай созни.

Мен ёзаман, кетмон билан бетин ёзаман,
Дашт, тецалик, қумга бирин-кетин ёзаман.

Ер юзида мен ёзмаган ер қолмас балки,
Ва оқибат, ёзувларим билан тенг балқиб.

Ҳадим ерда сўниш билмай порлаб кетгум мен,
Ҳай қуролни ишлатсам ҳам ёзиб ўтгум мен.

Мен шу тупроқ куйчисиман.

КИТОБЛАРИМ

Келинчак тўнғичини суяр яшириб,
Қайнота, қайнона, бегоналардан.
Қувонч келса ҳамки кўнглини тошириб,
Фарзандга бепарво кўз ташлар қай дам.

Тўнғич китобларим, болакайлар, шўх,
Чулдираманг: «Ўзинг бизга назар сол».
Ким айтади сизга муҳаббатим йўқ,
Мен ҳам уяламан келинчак мисол.

Баъзан соғинч билан таниқо қолган он
Варақлаб қоламан сизни тўзимсиз.
Суя билиш керак ўзини ҳам инсон,
Сиз ахир,
Сиз ахир менинг ўзимсиз.

ҒИЗЛАР БИЛАН СУҒБАТ

— Айтинг, ғизлар, очиласиз гул бўлиб қачон,
Нима сизни талпинтирар азалдан-азал?

— Биров эшитмасин, билсанг, бизда қолмас жон,
Йигитнинг шўх кўзларида ўт ёнган маҳал.

— Қачон сезилмас ҳаётнинг бутлиги, ками,
Қўлингизда ечилади осон ҳар чигал?

— Нима бўпти бу сергавго дунёнинг ғами,
Йигитнинг шўх кўзларида ўт ёнган маҳал.

— Қизгини тортиб, ҳуснингизга қўшилиб чирой,
Шаддодликдан тийиласиз қайси пайтда сал?

— Майинлашиб биз бегуноҳ ой бўламиз, ой —
Йигитнинг шўх кўзларида ўт ёнган маҳал.

— Қачон нурли, рўё тушлар келаверар рост,
Бор муаммо, ўз-ўзидан бўлаверар ҳал?

— Ишни қўйиб биз туғу кун қилганда пардоз,
Йигитнинг шўх кўзларида ўт ёнган маҳал.

— Қачон қуриган жилғадай қоласиз тиниб,
Қора тунда ёругликка бўласиз маҳтал?

— Йигит бизни ардоқлашни унутган кун,
Йигитнинг шўх кўзларида ўт сўнган маҳал.

— Қачон хазонрез боғларга келасиз кириб,
Кўтара олмай чўкасиз қайғу тошини?

— Биз йигитни тополмасак тўрт ён югуриб,
Биз ёстиқда кўрсак унинг азиз бошини.

— Қачон қоп-қора кийимда ўлтирасиз тоқ,
Чидаб бўлмас сиз кўтарган нолаю додга?
— Йигитнинг шўх кўзларига тўлганда тунроқ,
Биз йигитни йўқотганда абад-абадга.

МЕНИНГ ЯРАДОР БОШИМ

Бошим менинг фикрлашида давом этади,
Ўзим, сенинг, яна унинг ҳаёт тарзини.
Соғ дилингни гоҳи патдай титиб кетади,
Сен юракдан тинглай олсанг ўзга арзини.

Ким айтади, менинг бошим яраланган йўқ,
Сархуш, сархуш қўшиқларни куйласам тўлиб.
Қаердадир ўқ отилди, дайдинган бу ўқ
Ўтди фикрли бошимни иккига бўлиб.

Ҳазаб, ўчдан қон қизийди, хезланар хаёл,
Тўкилади, қайдадир бир паймона тўлди.
Ер юзининг қай бурчида ўқ еди аёл
Ва ё эркак кўкрагини чангаллаб ўлди.

Эркак шудгор қилмоқ учун шимарганча енг
Кетмоқдайди, оёғидан чалди ўша ўқ.
Эмизикли чақалоғи қолди аёлнинг,
Чақалоқнинг чинқириғи ҳали тинган йўқ.

Наҳот шундай ногоҳ эркиннг қуёши ботгай?!
Аралашиб тўлдиради дилни қасос, кек.
Келажак-ку шу тупроқда чирқираб ётган,
Келажакнинг кўз ёшига қараб бўлмас тек.

Шундан кейин менинг бошим қолгайми омон,
Ўқ жойлашиб санчмоқда-ку миям қаърида.
Жон талашиб ётган аёл беролган йўқ жон,
Гўдагининг оҳу зори қулоқларида.

Миямдаги ўқлар билан мен югураман,
Ёнай, аёл кўзи очиқ кетмасли ахир.
Гўдакни мен кўкрагимга босиб тураман,
Инсоният зурриёди бўлмайди сагир.

Миям санчир, ҳар томирим қадар ўт кетиб,
Ўт қўймап бузгунчилигинг хонумолига.
Ва ярадор бошим узра қўлимда тутиб,
Соғ гўдакни кўтараман қуёш ёнига.

Миям қатламлари аро минглаб ўқ жодир,
Минг бир тошга теккан бошлар осон бермас жон.
Бу ярадор бошим меннинг кўп ишга қодир,
Хусусан, шу келажагини сақлайди омон.

ҚҰЛ ҲАҚИДА

Урушдан қўлсиз қайтган Темир аканинг шеъри

Сизда не бор, Сизни этмас лол,
Кўп бежирим қўлларингиз бор.
Мен ўтяпман, майлиди қўпол —
Бўлса ҳамки битта қўлга зор.

Одамларга суқланмай пастдан,
Кирмоқ бахт ўз эшигинг очиб.
Жангдан қайтгач, қўлим тегмасдан
Оқ қор бўлди кампирим сочи.

Ой нурида шуълаланар барг,
«Силай», — дея дилим куйинар.
Дил куяру бу армон, бу дард
Томчи-томчи ерга қуйилар.

Тушда биров менга қўл бермиш,
«Ҳайҳот, шу қўл менгами», — десам —
Енда қўшним хўмрайиб дермиш:
«Умрингда қўл кўрмаганмисан?»

Мен дермишман: «Хаста юрагим,
Чида, чида, чиқай чеккага.
Бу сўроқдан қололмайсан жим,
Фақат бўлинмагин иккига».

...Қўл бор эди, қўлки баайни —
Гурзи, тошлар кукуп кучидан.
Сув сотмасдим сендай, огайни —
Соябонли катак ичида.

Ҳа, ҳа, менинг қўлим бор эди,
Ойлар, йиллар битмас қадоғи.

Қўлларимда кетмон тор өди,
Куйларди у ишлаган чоғим.

Гуллар эди умрим чамани,
Қўл кучимни тупроққа қорса.
Сенинг эса қўлингдан, қани —
Лоақал бир гиёҳ кўкарса.

У қўл шошқин, от қўйиб, суриб,
Бир тийиндан йиғмас эди пул.
Майин-майин саҳарлар туриб,
Ўтқазардим майин-майин гул.

Боқма менга ҳайрон, ачиниб,
Кўзларимдан сачраса ўтлар.
Тўласин, — деб эркининг божини
Икки қўлим кесдилар итлар.

Керак пайти берганман борин —
Йўқлигимдан қилма киноя.
Сақламоқ юрт, онамнинг орин,
Шу бўлганди мендаги гоя!»

Уйғондиму тортдим сал хомуш,
Қуёш хурсанд, нур тўкарди мўл.
Мен туш кўрдим, қўлим бор эмиш,
Сизникидай ўктам, икки қўл.

ЧЕВАРАМГА ЁЗГАНЛАРИМ

Кекса дунё, сенинг ошноқ сочларингни ўнаман,
Сендан қатор боболарим отин суриб ўтганлар.
Тупрогингда узук-юлуқ ин қолдингн топаман,
Момоларим ин йиғириб, ўрмак қуриб ўтганлар.

Мен ҳам ўтиб бораяпман ёзиб баҳоли қудрат,
Дунё, сени севганларга бугдой понидек хушсан.
Мендан сенга қолар гулга, тупроққа ёзганим хат,
Чеваралар найт тониниб уни ўқий олишса.

Гарчанд асрим ўйламоққа имкон бермай гуриллар,
Суръат суратин чизамиз турфа оҳанг, рангларда.
Кўкрагимга жимжит дала шамоллари урилар,
Асрим гулдуроси билан қўшилишиб тонгларда.

Чеварамни эслаб кетиб, кўзларимга қалқар нам,
Унинг манглайига ёзуқ не бахтларин кўрмаги.
Аммо «тандир», «ўрмак» сўзин лугатлардан қидириб,
Бобосининг от-яроғи, момосининг ўрмагин.

Биламанки, ақли унинг тиниқ бўлур гоятда,
Минглаб машиналар сўзлар бир винтин бураган чоғ,
Аммо салқин кеч от сайин чиқармасми одатдан,
Кун келиб от, улоқ унга бўлиб қолмасми жумбоқ.

Балки қўшиқлар айтар у оининг ёнида юриб,
Бизга орзу — қуёш билан туташтирар йўллари.
Аммо «тандир», «ўрмак» сўзин лугатлардан қидириб,
Игна ушлаш уқувини йўқотмасми қўллари?

Унутмасми ўтмишининг қоронғуси, ёругин,
Жавонидан йўқолмасми бобоси ёзган дафтар.

Йўлдош ота илганидай айвопига чоригин,
Чеварамнинг хаёлига келармикан шу гаплар.

Англарикини энасининг муигли, жарангдор куйин,
Сирларини у ҳам гоҳо сўзлармикин чечакка?
Йўқса менинг куйиб-пишиб ёзганларим бир тийин,
Дунё, Сенга садоқатим, мёҳрим чиқар пучакка.

Аждодим оқ салла ўраб кўз ўнгимдан ўтмоқда,
Яктагининг этагини кўзларимга сураман.
Хаёлчан нигоҳларини менга қадаган чоқда,
Ҳали-ҳануз порлаётган Муҳаббатни кўраман.

Башанг кийилган авлодим кўзимдан ўтаётир,
Болажон, мен ҳам сени бор мёҳрим билан ўрайман.
Аmmo, учқурим, сен, сен ҳам ҳурматимни сақлаб тур,
Бола, мен ҳам сендан катта бир Муҳаббат сўрайман.

Боболарим отин суриб ўтган тунроқда туриб,
Ёзаяпман, энапг қўли бошлаганини битказар.
Момоларим ўрмак қуриб ўтган тунроқда туриб,
Ёзаяпман, бу номани йиллар Сенга стказар.

ҲАМҶИШЛОҚЛАРИМ

Сизни соғиняпман, кўзим қароқлари,
Ҳамқишлоқларим!
Сизга сиғиняпман, кўнглим чироқлари,
Ҳамқишлоқларим.
Сиз кетмасин десангиз мени
Тоғ мисол пураб,
Қароқларим,
Тортмангиз хира!

Шу қароқлар бўлди менга кўз,
Шу қароқлар тил.
Қарздормиз улардан бесўз,
Эй, мастона дил!
Отларининг қулоқлари орасидан шўх
Беҳишт шамоли
Эсанг шамол мисол чавандозларим,
Сиздан бир пафас ҳам айрилганим йўқ.
Қаҳратонда ҳам,
Кўнгли ёзларим!
Ҳамон кечқурунлар чағли кўчалар,
Туёқ дупурлари, мол билан тўлса,
Болалар чопарми кўтариб таёқ...
Болакайлар таниш
Шу йил ва ё шу ой тугилмаган бўлса.
Уларни танийман бир кўришданоқ.
Бу Санамнинг қизи, бу Султонники,
Аралашиб чопар менинг ҳам ўғлим.
Уларнинг жавдироқ кўзларига кўз тикиб,
Ёришиб кетади, ёришиб кўнглим!
Қўлини тизга уриб қаҳ-қаҳ отган чоғи
Соқоли селкиллаб қийқирган чоллар,

Мева тугаётган, қийғос гул бутогғи —
Кўҳна боглардаги жажжи шиҳоллар...

Юзи қизғиш, олча гуллари тусида,
Ҳуркак кўзларида ийманш, ҳадик —
Келинчак юради қайнота кўзига,
Қайнопа кўзига қарай олмай тик.

Қозикда отамнинг сирдош, самап оти,
Отам кетгач у ҳам чўкаётгани,
Айвонда онамнинг хаёлларга ботиб,
Қилич қоқиб, ўрмак тўқиётгани.

Тағин енгил тортиб, илиқ кўкламги куп
Мен учун ўсмалар эккан дамлари,
Кўзойнагин тақиб укам оти учун
Шошиб эгар-жабдуқ тиккан дамлари...

Булар

Ўчмас тамға мисол дилимга босилган,
Парвона айлаган она қишлоққа.
Гўдаклик чоғданоқ
Дилимда саноқсиз қўшиқлар ёзилган,
Энди кўчиришман мен уни оққа.
Сизни соғиняпман, ҳамқишлоқларим!

Улугбекка кўйлак тикдим, саҳар туриб, суюниб,
 Болам кийгач учиб-қўшиб капалакка айланар.
 Бонқача шарҳ этолмадим ўз кўнглимнинг куйини,
 Дилим тинган пайтлар менинг қўлим куйга
шайланар

Кўрсин, дедим, бола ахир оламни билмас унча,
 Кўрган кўпроқ онасининг китоб титган чоғини.
 Онасининг қўлларига ёзишдан ҳам, кўпинча
 Пишиқ-пишиқ қатим тортиб тикиш ярашмоғини.

Кўрсин дедим, нон ёпдим сўнг тонгги сутга йўгириб,
 Сут, дон таъми, қўл таъмини туйсин дедим болажон.
 Кўз ўнгимдан кетмас ахир, онам ҳар саҳар туриб,
 Биз тургунча тандиридан узгаплари иссиқ нон.

Эгар-жабдуқ тикиб, кейин ўтқазайини Ғиркўкка,
 Қамчин тутай, бола ўзи эпласин сўнг у ёгин.
 Учсин бола бобосини чиқармай деса йўққа,
 Ғиркўк ахир асл отимиз — Ғиротнинг бир туёғи.

Отам-онам менга мерос ўргатган бўлса неки
 Бирини ҳам унутмайин ўтказаман ўғлимга.
 Отам асов отни қандай олар эдилар эгиб,
 Онам қай ширин тил билан кирардилар кўнглимга.

Ўргатаман, аммо бу иш кўпам осон кўчмайди,
 Аср тезкор, бир-бировин қувиб олдга чопамиз.
 Тунлар ёзиб, тонгга қадар чирогимиз ўчмайди,
 Кундузи иш, болакайлар кўнглин қачон топамиз?!

Сармаст кетиб борарканман куйлаш билан, иш билан,
Шоша-ишша кўчираман шу сатрларни оққа.

Қачон вақтим бўлар экан шу чулдуроқ қуш билан,
Вижир-вижир қалдирғочим билан сирдош бўлмоққа.

Отамдан узмаган қарзим гарчанд елкамдаги юк,
Болакайдан қарзларим ҳам оғирроқдир бу юкдан.
Суянч тоғим — отажоним, бормисиз дунёда тик,
Болакай — полонон қушим, бунчалар ҳам суюксан.

Жигарларим, мен сизга бу қарзларимни тўлайман —
Дилим билан, қўлим билан иш кўриб бор усулда.
Фақат сиз бор бўлинг, сизнинг умрингизни тилайман,
«Икки ёнимда бўлинг», деб мен кетаётган йўлда.

Улуғбекка кўйлак тикдим саҳар туриб, суюниб...

СИЗНИ СЕВГАЧ

Сизни севгач, мен чаманлар, лолаларга учрагум,
Омад келгай, аълолардан аълоларга учрагум.
Билмадим бу ишқ олами бахтмидур ё мусибат,
Қўрқаменким, тагин қанча балоларга учрагум.

Тосдай қора сочларимни қилиб тол-тол, ўрдим мен,
Занжир-занжир тўлқинидан ўзим ҳам лол, ўрдим мен.
Болалигу балогатим тўқиган бу занжирни
Боғлаб қолса ногоҳ узиб қилманг увол, ўрдим мен.

Сиз ногоҳда дуч келсангиз дод айлагай минг санам,
Бир боқсангиз ўз кўнглини шод айлагай минг санам.
Сиз кетурсиз, қаршингизда ўзга кўча, сулувлар,
Бул кўчада бир умрга ёд айлагай минг санам.

Минг санамнинг додин тинглаб бағрим менинг ўт
бўлур,
Кўз ёшларим тошар дарё, оҳларим булут бўлур.
Минг санамнинг ҳар нигоҳи бир ўқ отса бағрима,
Ким айтади минг ўқ еган бағрим менинг бут бўлур.

Оҳ, қўрқаман, ишқим менинг рашку орга айланур,
Тўлқин урган занжир-занжир сочим дорга айланур
Ва қалбим ҳам, лолаларга учраган шу бахтли қалб,
Ўз қонига бўялару лоззорга айланур...

Сизни севгач, мен чаманлар, лолаларга учрагум.

ҲАР ГАП ЎТСА МЕНДАН ЎТДИ...

Ҳар гап ўтса мендан ўтди, сизда гуноҳ йўқ, бегим,
Ўзим сизни оддим ё раб, сўздан ясаб ўқ, бегим.
Ўйладимки, сизнинг бу ишқ кулдай сўниб тўзгандир,
Бугун нечун юрагимда лаҳча-лаҳча чўғ, бегим.

Синадимми, тирнадимми, кўнглингизни билмадим,
Чорладингиз, тошдай қотиб бирор қадам жилмадим,
Бунча сочдай илашмаса... ғашлик, саркашлик билан
Ўйладим, бурилиб аммо Сизга назар қилмадим.

Гарчанд қаҳрабо япроқдай авжи кўклам куйдингиз,
Аста-аста Сиз ҳам менга бурилмасдан қўйдингиз.
Ўйладимки, бул қадаҳни қўймагайсиз тобакай,
Шунча талхми ҳажр шароби, мунча эрта тўйдингиз.

Шунда ногоҳ англадим мен, сайроқ қушдан айрилдим,
Қаютларин шитирлатиб учиб кетгач, қайрилдим.
Ўйладимки, Сизни севсам, хато бўлиб чиқмасми,
Хато қилмоқликдан қўрқиб хато қилдим, тайрилдим.

Қўлларимдан учган қушим қайта қўнгайми боққа?
Кимга айтай сирларимни, кимни тутай сўроққа?!
Донини қуш, қузғунга ем қилган вошуд деҳқонман,
Бугдойини йигиб олмай келганда авж ўроққа.

Энди Сизнинг хотир билан иноқ суҳбат қуриб мац,
Аччиқ, аммо умидли бир дoston айтиб юрибман.
Узун-узун бу бармоқлар қуш қўнмаса на ҳожат,
Қўлларимни узатганча Сизни кутиб турибман.

Ҳар гап ўтса мендан ўтди, Сизда гуноҳ йўқ, бегим...

БҮРОН

Тўлқинни тупроқдай суради бўрон,
Бўрон шудгор қилар денгиз сатҳини.
Менинг юрагимда солишиб сурон,
Шеърларим куйлашар бўрон мадҳини.

Имиллаб оқарди денгиз, шов-шувлар,
Дунё гавғосига бефарқ, соқов-кар.
Қирғоққа урмасди эришчоқ сувлар,
Шу тинмагур бўрон бўлмаса агар.

Сувда кўринмаса ҳаётдан бир из,
Қим унинг бўйига йўлиш бошларди.
Бир танбал булутдай ястанган денгиз,
Қимнинг хаёлига каманд ташларди.

Сени дўстдан кўра дейишар рақиб,
Ё талқин қилишар ёвуз кучсимоп.
Мен темир кўксингга қизил гул тақиб,
Сурурли шиддатнинг аспирасиман.

Бўрон, ўз танига сирмаган шўх жон,
Ўзю ўзгага бермаган тиним.
Мен сени ўпаман, сени қучсин шоп,
Ғафлатга кун бермас, курашчан иним.

УЗУК

Кўз олгувчи узугим маним
Атиргуллар ичра йўқолди.
Кўзимга тор бу кенг гулшаним,
Узугимни, айтинг, ким олди?

Ҳеч кимсага раво кўрмайин
Асрар эдим, гувоҳ еру кўк.
Қай куй чалар тақдирнинг найи,
Кимга насиб бўлгуси узук.

Боғда чаппар урган шўх йигит,
Хурсандлигини недир сабаби,
Иечун чақнар кўзларида ўт,
Олтин топган девона каби.

Менинг қаддим бундан эмас ёй,
Унга узук берсам айби йўқ.
Мен қўрқаман, қай бир пана жой —
Ўтлар аро йўқолса узук.

Асрар эдим уни худди жон,
Ногоҳ... додлай кимнинг дастидан.
Қабоҳат-ку шундай бенишон —
Занглаб кетса ўтлар остида.

Бир узукмас муддао, дардда
Умид бөр ҳам йўқдай, топмоққа,
Ўтлар қачон бўлмаган парда
Жавоҳирлар юзини ёнмоққа.
Кўз олгувчи узугим маним
Атиргуллар ичра йўқолди...

Хайр дейман сенга мен бу кеч,
Умр бўйи қайтарилмас хайр.
Кўзларимда сезиб бир ўтинч,
Ўз бағрига олади дайр.

Бир кемадай дайр денгизини
Тинчин бузиб сузиб кетаман.
Балиқчадай сезиб ўзимни,
Тўлқинларни қувиб етаман.

Тўш урган қуш — қувноқлар билан
Ўйнашганим баъзан толдирар.
Жим-жит, жим-жит қирғоқлар билан
Сўзлашганим ҳайрон қолдирар.

Ҳамма билан топишарман тил,
Ҳаммасинга бўларман суюк.
Ўз суюгин тонмас фақат дил,
Кундан-кун зил юракдаги юк.

Сезиб туриб Сенсиз бахтим «ҳеч»,
«Хайр» дейман кўз юмиб бу кеч.

Сочимнинг бир тола қораси қолмай,
Дилимдан армонлар кетган чоғларда.
Шўхчан шамол билан қувлаша олмай,
Тизимдан дармонлар кетган чоғларда.

Бир дарахт мисоли япроқ тўксам мен,
Елларнинг ортидан бўлсам жон ҳалак,
Юксала-юксала бир кун чўксам мен,
Битиб, қўлдан чиқса мен тиккан палак.

Толиққан қўлимдан игна тушганда,
Умримнинг палагин тикмасам қайтиб.
Оқ олма қиёсли мен ғарқ пишганда,
Тезоб келганида узилмоқ пайтим.

Қайтадан гўдакка айланиб қолиб,
Онамга зор бўлиб чўмсам қайғуга,
Юртим, ўзинг иссиқ бағрингга олиб,
Аллалаб, йўллагинг мангу уйқуга.

БУРГУТ

Пастда кўклам очар эди барг,
Пастда кезинарди сур булут.
Пастга шўнғиб бўлди жувонмарг —
Учаётиб ўқ еди бургут.

Фарзанд эди юксакликларга,
Не фалокат тортди уни паст.
Мадори йўқ қаддин тикларга,
Ўралишар энди хору хас.

Тиниқ осмон қулга айланди,
Осмон — энди — ўнгламас бир туш.
Хору хасга, қулга айланди,
Мовий юртда султон бўлган қуш.

Пастда дарё шовиллар тўлиб,
Бургут ётар бежон, аянч ҳол.
Яшай олмас султон қул бўлиб,
Унга аза тутгин, мажнунтол.

„БОБО ҚУЁШ“ тўпламидан

(1977 йил)

Ўзим тан оламап, юзга қон уриб,
Букилмас дилимни букиб, этиб ёй,
Арзимас қушларга ўқ отиб юриб,
Умримнинг ярмини бериб қўйдим бой.

ФИКР

Инсоф билан айтсам, умр кўнгилли кечар,
Қиш қорлари ҳеч нарсани кетмади ёпиб.
Ишқми, уни мен тўсатдан йўқотдим кеча,
Ҳечқисси йўқ, эрта биров олади топиб.

Оз бўлганми азал инсон йўқотмишлари,
Йўқолганлар топилдиқлар ўрнига ўтган.
Юлдузлар бу аждодларнинг ширин тушлари,
Чақ-чақ қуёш кулгусидир бўғзида кетган.

Бу дунёга келиб менинг топганим ҳам мўл,
Мен сўз топдим, фикр топдим, бу ҳам балки бахт.
Нодиранинг хаёлидан кечган балки ул,
Балки Машраб айтаман деб тополмаган вақт.

Бу фикрга қурбон бўлай, бу фикрга қул,
Қошим билан кўчирайин мен уни оққа.
Нодиранинг хаёлидан кечган бўлса ул,
Машраб вақт топмаган бўлса уни айтмоққа...

МЕН ҰЗИМНИНГ КҰЗИМ БИЛАН КҰРМОҚ ИСТАЙМАН...

Менсиз халқ тўлиқ эмас

А. Платонов

Юзининг бир ёни қора, бир ёни оппоқ,
Дунё қувонч-ҳасратига юрагим тўлиб,
Қачон унинг юзларида қолмайди деб доғ,
Яшайпман унга гирдикапалак бўлиб.

Мен-ку қаттиқ ишонаман, бўлар шундай ҳол —
Бутунича оқаради дунёнинг юзи.
Энди ўн еттига кирган дуркун қиз мисол
Суқ киргудай тозаланад дунёнинг туси.
Мен-ку қаттиқ ишонаман.

Аммо бу қачон
Қандай қўллар оқлашадн рухсорин унинг.
Менинг замондошларимми шу, қийнашиб жон,
Кечиб, кесиб бораётган аччиқ тутунни.

Тушмаётган бўлса ҳамки бу оқлаш осон —
Биз туташиб ёнаяпмиз гурлаган ўтда.
«Оқлайман», — деб қамоқларда одамлар бесон,
«Оқлайман», — деб қанча жонлар борар тобутда.

Оқлаш учун ҳали кўп, о, бизлар учун иш —
Елғиз тўпдан, пулемётдан бизни отмаслар.
Тўплар тинган жойларда ҳам гоҳида гиш-гиш —
Кўз, сўз билан отиб юрар бадфёъл, бадмастлар.

Қачон бу кенг дунёмизнинг тўрт бурчида ҳам,
Бирор етим қўлин чўзиб сўрамайди нон.

Қачон мард ўғлоннинг бошини эгиб, қилиб ҳам —
Севгилиси ташлаб кетмас, йиғлатмас полон.

Одамзодга қачон келар шундай бахтли йил,
Ки луғатидан ўчирар «уруш» сўзини.
Ерда қайноқ булоқ бўлар қачон барча дил —
Қачон бевақт қурум босмас диллар кўзини.

Қачон бир гули очилмай оқ урмайди қиз,
Яшар гуллар, қушлар билан иноқ, қувлашиб?
Қачон айрилиқ сўзини тунунмаймиз биз —
Ва «айрилдик», деб ёзмаймиз титроққа тушиб.

Мен-ку қаттиқ ишонаман, келар шундай он,
Аммо қачон, безовтаман, қолмаса деб кеч.
Унга қадар тиним билмас, монда кичик жон,
Унга қадар катта бахт ҳам бермайди тутқич.

Мен ўз оч кўзларим билан кўрмоқ истайман,
Ардоқламоқ истайман, балқ, кўзларимда балқ.
Мен кетганимдан сўнг келса у кунлар оқ, шан —
Бир кишига камаяди уни севган халқ.

Мен ўз оч кўзларим билан кўрмоқ истайман,
Бутунича оппоқ бўлган дунё юзини...

ЎРТОҚЛАРИМ

Кетсам олдин мен кетаё
Владимир Соколов

Ўртоқларим, менинг ёшлик жигарбандларим,
Бугун ногоҳ юрак уриб, «қангсиз», дейман.
Ўтган ҳар кунимга туташ банду бандларим,
Сиз қайдасиз, бу кун сизнинг гамингиз ейман.

Ўртоқларим, бир даврага йиғилайлик, бас,
Бир нафасга йиғилайлик ҳеч бўлмаганда.
Бугун ҳатто юлдузларга етганида даст —
Шу юлдузлар суҳбатини биз қилиб канда.

Бир нафас бир-биримизга ажратайлик вақт —
Бир нафасга тўйиб-тўйиб тикилишайлик.
Йиллар қилиб қўймадими бизни кўр, карахт —
Чиқиб олган чўққилардан бир дам тушайлик.

Пастви кузатар экансан, чўққидан туриб,
Чумолидай кўринади дуп-дуруст одам.
Бир нафасга сирлашайлик ёнма-ён юриб,
Тамом-тамом увутилсин сергавго олам.

Айтгил, Усмон, бахтинг сени сийлаётирми,
Мукаррама, сен дўстларни янги уйда кут,
Ўғил билан қутлаймизми бугун Ботирни?
Одил қани, Одил қани? Жавоб йўқ. Сукут.

Қани Одил, бошлар эгик, тортажакмиз «ух»,
Жингалак соч, қора кўзли шўх йигит қани?

Дўстлар, чорланг даврамизга қўшилсин у руҳ,
Бизлар билан куйлагани, қаҳ-қаҳ отгани.

Давра нурай бошладими, йўқ-йўқ, нурамас,
Қапи, куйланг, билинмасин Одилнинг ўрни.
Сочимизга қор ёгса гар курак курамас,
Шўр ёшимиз ўчиролмас изтироб, қўрни.

Бир дарахти қуласа ҳам аламзада боғ,
Бир дўстни йўқотиб биз ҳам «оҳ»лар урамиз.
Даврамизни тўлдира қол, кеч қолган ўртоқ —
Бир майизни қирққа бўлиб баҳам кўрамиз.

Ўртоқларим, шодмон қўшиқ бошлайлик энди,
Шодмон қўшиқ сели ювсин диллар зангини.
Азал-абад ғам-андухни шод қўшиқ енгди —
Мен чизайин чизиб бўлмас қувонч рангини.

Ўртоқларим, бошингизда сўнмасин қуёш,
Барчапизини толе суйсин, бахт қолмасин кеч.
Бирингизнинг гамингизда кўзга олиб ёш —
Куяр дамга дуч келмайин, дуч келмайин ҳеч.

Ўртоқларим, ҳар бирингиз мен суянган тоғ,
Дўст деганда жон бермоққа фикрим мутлақдир.
Кетар бўлсам мен олдинроқ кетайин, бироқ,
Дўстларимнинг қора кунин кўрсатма, тақдир.

Ўртоқларим, меннинг ёшлик жигарбақларим.

БОБО ҚУЁШ

Яшарканмиз, биз бировга жон бермоққа шай,
Бировларга ҳайф кўрамиз ҳатто сомонни.
Биргина сен, бобогинам, қуёшим, бирдай
Меҳринг билан иситасан яхши, ёмонни.

Хоҳ кўклам сувидай тошқин, хоҳи бўлсин без,
Ҳеч кимсани четламасдан узатиб ёруғ.
Ҳатто қотил сўнг нафасда кўзип юмган кез
Чеҳрасидан нурларингни тутмайсан дариг.

Ҳақу ноҳақ сендан бирдай кетарлар рози,
Балки шундан сендаги бу умрбоқийлик.
Бунча меҳр кўтаролмас менинг тарозим,
Кечир, қўлимдан келмайди бу хил сахийлик.

Нураш, кураш, ғавғолардан кетмасдан тўйиб
Айланасан, ер қутулар зулмат, балодан.
Балки шундан сенга ўчмас ўт бериб қўйиб,
Маконингни яратмишлар арши аълода.

Сен аршингда куйлармишсан, ярқираб, тўлиб;
«Нурим бирдай тақсимлайман тушроққа, тошга.
Сен бировга бирни берсанг, қайтар ўн бўлиб»,
Йўқ, қуёшим, бунда сенинг йўригинг бошқа.

Бобо, агар сен тахтингдан тушсанг эди бир,
Марду номард орасида яшаб кўрсайдинг,
Сен уларга баб-баробар улашмасдинг нур,
Балки ғазаб билан нуринг олардинг қайтиб.

Уларга шавқ, орзу эмиш қазимоқлик чоҳ
Ва дунёни бир қоғоздай ғижимлаб йиртмоқ.

Ҳатто сендай олтин бошга, бобожон, гоҳ-гоҳ,
«Зора плинса», — деб ташлаб туришар сиртмоқ.

Илож топса ердан тутун, қутқуни йўллаб,
Сақлардилар тўлип ойни бир умр доғлик.
Йўлин топса ўз атомин ўзига қўллаб,
Эйиштейнни қилардилар улар бир ёқлик.

Хиросима шу қўлларда кўл бўлди ахир,
Болаларни кулда ўсди мажруҳ ва ўксик.
Важ топилса ҳатто сени олишиб «асир»,
Бобо қуёш, соқолингдан қолмасди бир тук.

Ўқи етса сени отиб биринчи галда,
Изғирдилар қаро тунда бўридай улиб.
Яхшиямки, ўқ етмас сеп — донишманд чолга,
Йўқса меҳринг қўшигини қўярди бўлиб.

Бундайларга бирни берсанг қилмай қаноат,
Ўйлай бошлар: «Иккисини ўзи олди-ёв».
Шундан, бобо, ўртачароқ бизларда тоқат,
Шундан, бобо, ердагилар сув билан олов.

Булар заминдаги баъзи ҳангома гаплар,
Батафсилроқ ёзсанг улар сиғмайди шеърга.
Сен юксаксан, юксакда йўқ аччиқ алафлар,
Сен, бобожон, фақат меҳринг сочавер ерга.

Бизлар эса ким учундир бергаймиз жонни,
Ким учундир ҳайф кўрамиз ҳатто сомонни.

Бир мактуб сингари хотирамни мен —
Ўчириб-ўчириб яшаётибман.
Дилимни ўртаган армон, ғамни мен,
Қоғозга кўчириб яшаётибман.

...Сиримни яширмай тўқдим мен тунга,
Тун бўйи йиғлаган бўлса ҳам байтим.
Қундуз ёниб-излаб келганда унга
«Вақтида айрилдик, яхши», деб айтдим.

Тун бўйи кўзимдан аччиқ ёш сизиб,
Безабон армондан ўқисам ҳам дарс,
Тонгда у келганда «Уйқумни бузиб...
Тағин Сиз!..» юзига эшик ёпдим қарс.

«Барибир эшикни очолмас биров
Келама», — жимлик... сўнг йилларки мушкул.
Энди у келгунча сочимга қиров —
Қор ёғар, сўнг таний олармикин ул..

Қоплагани учун бир зум кўзни хоб —
Балки умрим бўйи берурман жавоб.

Ким яшаган бўлса бўрон билан қасдма-қасд,
Қишнинг қаҳри, қуюнига ўрганса тани,
Қўклам, боғлар жимжитлиги унга татимас,
Сезмайди ҳам совуқ вужуд иссиқ ўтганин.

Жажжи қушим, сен ҳам бекор ўртайсан бағир,
Куйинг ширин, аммо менга чучмалдир тоти.
Куйинг англаш менга унча ўнғаймас ахир,
Бу соҳада кўздан ўчган хату саводим.

Жажжи қушим, сен куйингни қушларга куйла,
Боғдан чиқмасларга куйла, йил — ўн икки ой.
Менга чопмоқ — тақдир, ҳаёт — айлана бўйлаб
Гоҳ ўқдай тик, гоҳ эгилиб бамисоли ёй.

Йўлга чиқма, сен мен билан чопа олмассан,
Қола қолгин, бўлма энди гирдикапалак.
Мендай бетинчликдан тинчлик топа олмассан,
Менга ўртоқ қуюн сени қилгуси ҳалок.

Бу ҳаётда, қушгинам, биз қўшилмас зарра,
Менга — абад чопмоқ, сенга — боғ аро сайр.
Куйларингни қайта-қайта тинглаб минг карра,
Бир сириингни англамадим, қушим, энди хайр.

Менинг куйим ғоят аччиқ, тахирдир, ичма,
Сенинг куйинг ортиқ ширин, чучмалдир, чучмал.

Ўз эгик бошимни кўтармай туриб,
Яшаркан эгилган бошларни силаб.
Бугун Сизга келдим ўзим бош уриб,
Бугун мен турибман меҳрингиз тилаб.

Минг дардимдан бирин сололсам хатга,
Бор шодон умримга тортади чизиқ.
Қачонлардир менга зор бўлган бахтга
Бугун ўзим зормен, қўлларим чўзиқ.

Мен кетиб бораман, қорамтир само,
Қувлапиб ўйноқи шамоллар билан.
Тақдиримда минги аралаш, аммо
Бири ечилмаган саволлар билан.

Мен кетиб бораман, ёришади кўк,
Ногаҳонда овоз... нега бўшашдим.
Чақирманг, ортимга қайтолмайман, йўқ,
Чақирманг, йўқ эса қайтгудай шашдим.

Мен Сиз чорлаган пайт ожизман, айтдим,
Кетсам ҳам қулоғим, кўзим беркитиб,
Қайтмасам, юрганим йўлим унмайди,
Қайтсам, келолмайман Сизга ҳам етиб.

Гарчанд Сиз сиғинган шоҳман, пирман мен,
Аро йўлда қолиб адодирман мен.

Мен Сизни алдашни кўрмайман раво,
Тушунинг, шу ўзи мен учун басдир.
Сезаман мендаги бу дард — бедаво,
Истаганим билан бу ишқ сўнмасдир.

Мен сизни алдашни кўрмайман раво,
Эҳтиёж сезмайман ортиқ тиракка.
Мен учун қачондир куйланган наво,
Эндиги наволар сиғмас юракка.

Сиздай содиқ дўстни алдамайман, йўқ,
Ишонинг, бу йўллар тушмас бир изга.
Кўксимга қачондир текканди бир ўқ,
Ярадор қалб билан бормайман Сизга.

Тан оламан, дил, қўлимдан кўп нарса кетди,
Мен ишонган тоғлар ҳам гоҳ кетдилар нураб.
Қиш қорлари кўп изларни кўмди, беркитди,
Кўзларимдан кетмай қолди ёлғиз шу сурат.

Мана бу — Сиз, папиросни асабий эзиб,
Туриб қолган, кўзларида тўзғиган тўзим.
Буниси шўртак бир таъми лабида сезиб —
Маъюс, Сиздан кетаётган менман, мен — ўзим.

Ажралишдик, кўтар бошинг,
Кўзларингда нега ғам?
Мардим, тўкма кўзинг ёшин,
Томчисига арзимам.

Не кун солдинг сен бошим!
Бу қандай ишқ, қай фироқ?
Арзитайсан кўз ёшимга,
Мен ҳам йиғлайман бироқ.

Алвидо денг, алвидолар айтнинг сўнгги бор,
Кўзингизни юмиб, кейин мендан бурнинг юз.
Тоқатим тоқ, боғингиздан учаянман, ёр,
Қарғамагиз, боғингизга келар бўлди куз.

Мен билмайман, тушган йўлим хатоми, хайрли,
Ростин ёзай тун зулмати ўраб келган чоқ.
Гарчанд тушмаган бўлсам ҳам бир лаҳза айру,
Бир лаҳза ҳам яшамадим сиз билан бироқ.

Сабаб бўлдим бағрингизга қўнган доғларга,
Бекор бўлди менга кўнгил қўйганларингиз.
Боғингизда мени кўриб, ўзга боғларга
Битта-битта учиб кетди суйганларингиз.

Ўша пайтлар бу ҳол менга туюлганди шон,
Сароб экан, тутар-тутмай излаб қолдим мен.
Бу сатрлар қуйиларкан бошга урар қон,
Сиздан совий-совий бугун музлаб қолдим мен!

Алвидо, ёр тўкилмақда тоқат деган жом,
Кетмоқ пишқи куйдирмоқда ўт бўлиб мани.
Алвидо, ёр, кўксингиздан ўчириг тамом,
Боғингизга янглиш қўниб учган қушчани.

— Тугатипг, бас,— дедим,— Сиз қилдингиз бас,
Ортиқ ишқ ҳақида очмаднингиз гап.
Ишонинг, у сўзлар меники эмас,
Мен, ахир, юрибман ишқимни чорлаб.

«Кетган тўлқин албат ортга қайтади»,
Ўзимга берурман таскину тўзим.
«Ўзи келиб тагин ишқин айтади»,
Ўзи келиб, аммо, келмайди ўзи...

Ишқ мени топганда бўлолмасман ол,
Сўнг ўзим топмасман, кўз ёшларим сел...

Қайларгадир ёзган эдим исмингни сенинг,
 Қаерларга... кейин узоқ ўзим қидирдим.
 Кўп тингладим жилгаларнинг шўх кулгусини,
 Энди куртак очаётган боғларга кирдим.

«Сор бургут-ей, шиддатингга шиддат улансин —
 Сенга ёзганмидим», десам дилимни доғлаб.
 У дер: «Йўқ, йўқ, эслолмайман, унинг номин сен
 Қанотимга ёзганинг йўқ», — кетар узоқлаб.

Толмабўйин оққушларни тутаман сўзга:
 «Балки сизга ёзганман мен», — аҳволим кўриб,
 Оққушлар дер: «Эслаб кўргин, ёзмадинг бизга —
 Қайга ёсанг ёзгансан сен паришон туриб».

Дарёларга савол ташлаб худдики қармоқ
 Ойлаб кутиб жавоб олмай топмадим изин.
 Ерга айтсам ер айтдики: «Тишлама бармоқ —
 Учмас қилиб ёзганингни номини ўзи?!»

“

Шунда-шунда сергак тортиб мен бўлдим тамом —
 Егаётган султ қорларга ёзгандим сени.
 Тўкилгудай чайқалганда кўнглимдаги жом,
 Кўнглимдаги озорларга ёзгандим сени.

Езиб кетдим, йўл-йўлакай нигоҳим тушиб,
 Ет дилларнинг тасодифий ёр-ёрларига.
 Бир бепарво шўхлик билан ёздим қизишиб,
 Бу дунёнинг ур-сур, гавжум бозорларига.

Энди, энди бари абас, берсам ҳамки тан —
Баъзан кўнгил тагин сени йўқласа бўзлаб,
Қори эриб кетган ердан излаб қоламан —
Тарқаб кетган бозорлардан қоламан излаб..

Қайларгадир ёзган эдим исмингни сенинг.

ЎҚ ҲАҚИДА ОЛТИ ШЕЪР

I

Йўқ, мен соғ қалб билан қуйлаганим йўқ,
Дарди йўқ кўнгилнинг қуйлаши қийин.
Кўксимга санчилди бир кун қизил ўқ,
Мен алвон қўшиқлар қуйладим кейин.

Юролмадим доим кимнидир суйиб —
Бу кўнгил гоҳи бут, гоҳ чил-чил синди.
Сариқ ўқдан кўксим кетганди қуйиб,
Ҳижрон қўшиқлари майсадай унди.

Кўзларимда ўтдай ёнмоқда башир,
Гарчад мен — бир ўтдай сўнар ўткинчи.
Бу ўқлардан қолган қўшиқлар яшар —
Кўксим қаро ўқдан қолганда тиңчиб.

II

Онам эгилиб нақ камон,
Отди, айланиб ўққа —
Учяпмап, билмам қай томон —
Тунгани ё ёруққа.

Билганим «тегади шу ўқ»,
Онам ичгандир қасам,
Унда ортиқ бошқа ўқ йўқ,
Мен мўлжалга тегмасам.

III

Ошкор айтганларнинг кўкси бўлсин тоғ,
Ошкор айтганларга менинг ҳурматим.

Чорак аср яшаб номарднинг бироқ,
Бир ошкор қилмишин кўрмадим.

Мен шоҳона базмга бораман кириб,
Чарх уриб, шоҳона қўшиқлар тўқиб.
Йўлда отмаса гар яшриниб бири,
Йўлда ўлдирмаса номарднинг ўқи.

IV

Ўзгаларга омад тилайман бу чоқ.
Ўзгалар синчиклаб отсин ўқини.
Овлаган қушидан қўнгли бўлиб тоғ,
Бошларида кўрай толе туғини.

Ўзим тап оламан, юзга қоп уриб,
Букилмас дилимни букиб, этиб ёй,
Арзимас қушларга ўқ отиб юриб,
Умримнинг ярмини бериб қўйдим бой.

V

Алданган ишончди сенга теккан ўқ,
Ўқ — бу ўз қадрини топмаган қадр.
Аччиқ ўқ азобин бермасми тўлиқ —
Езганда юрагинг куймаган сатр.

Мен ҳам ҳорғин, ғолиб анча йўл юрдим,
Доим ҳам қуйиниб куйламади тор.
Уч марта кўксимни синчиклаб кўрдим —
Ярадор, ярадор, тағин ярадор...

VI

Яна у кўксимга учар худди ўқ,
Яна у мен учун далли-девона.

Унинг савчилмоғи учун бўш жой йўқ,
Буни унга Сен айт, ҳаёт, эй Она!

Мен шеърга айтаман кўксимдаги сир,
Сонсиз яралардан сачраганда қон.
Кўксимга қанча ўқ сингиб кетгандир,
Кўксимда қанча ўқ бўлгандир қурбон.

Аллақачон унутганман бари-барини,
«Аллақачон» алдайман мен ўзимни ўзим.
Ортада қолган муҳаббатнинг қўшиқларини
Эслама, деб ўз-ўзимга тилайман тўзим.

Эслаб қолсам, тоқатларим — тўзиган бир пат,
Эгилган ёйга айланар бўй-бўй қоматим.
Эсласам, бу ёруғ дунё — бўм-бўш бир хилқат,
Бир пул бўлар эътиқодим, бахтим, омадим.

Кулгуларим кинояси зарра сезилмас
«Аллақачон унутганман»... қаҳ-қаҳ ураман.
Ҳижроннинг талх шаробидан ортиқ сархуш, маст.
Бахтлилардан бахтиёрроқ яшнаб юраман.

Аллақачон унутганман, унутган маъқул.

Сизга ишқим, Сизга қарғишим,
Ўзга излаб мендан топмас из.
Бу дунёда менинг бор ишим —
Сизга тушди, бир Сизга ёлғиз.

Адашдим-да, ёлғонга йўйдим —
Ишқингизни, қўл силқидим, «бекор!»
Шошиб ғурур гултожни кийдим,
Энди бошдан олиб қўймоқ ор.

Энди дунё ишин қарапги,
Ишқ ортидан қул бўлармиш шоҳ.
«Унутдим», деб сарғаяр рангим,
«Севмайман», деб жим чекаман оҳ.

Сиз деганда мен синмас торман
Кута-кута кўзим йўл ўйиб,
Умрим бўйи қаргаб ўтарман —
Умрим бўйи жонимда суйиб.

Гарчанд ҳижрон талхдан-талх майдир,
Мен ичардим, бўлганда ҳам қон.
Қарғишларим Сизни ургайдир,
Соғинчларим сақлайдир омон.

Қайдан ҳам йўлимда келгаддингиз дуч,
Айқаш-уйқаш қилиб ўнгу рўёни.
Топдим, Сиз, ёлғиз Сиз, қолган дунё пуч,
Йўқотдим, қайтадан кўрдим Дунёни.

Қайта кўрсам кўзим куйиб кетар, чин,
Армон тўлқинлари кетгайдир кўмиб.
Қайта Сизни кўриб қолмаслик учун
Кетяпман умрбод кўзимни юмиб...

Мен сиздан сўрайман бу кеч кечирим,
Ҳижрон бўлганим-чун, бўлмайин висол.
Гарчанд умрингизнинг тонги, кечини —
Аралаш қилдим мен қарталар мисол.

Ўйлайсизми, мени қилди деб атай,
Сизга бурилмасдан кетганим-чун тик.
Мен дардли кўксимни ёриб кўрсатай —
Борми унда Сизга зарра ёмонлик.

Гарчанд, оқлай олмас ўзин айбдор дил,
Ишонинг, сезмасдан қолдим мен у чоқ —
Табиб бўлайин деб бўлганим қотил,
Малҳам бўлайин деб урганим пичоқ.

Беаёв ишқингиз ўтин ўчирдим.
Кечира олсангиз агар, кечиринг.

КЕЧАГИ КУН

Тинчлан, кўнгил, бўлма дилхун,
Ором топмадинг сира.
Майли, гарчанд кечаги кун,
Бугунни қилар хира.

Бошқа эди кечаги кун,
Сен уними йўқлайсан.
Чақирганда бермадинг ун,
Энди нечун йиргайсан?

Кечаги кун қуёш бошқа,
Бошқа эди, тун, майса.
Бугун бошинг уриб тошга,
Самар топмай излайсан.

Бу тунги ой ортиқ маъюс,
Кундуз қуёш ортиқ шўх.
Гуллари ҳам бошқароқ тус —
Кечагидай тортмас, йўқ.

Ўтган ўтди, дил, таскин топ,
Бўлса ҳамки худди туш.
Кечаги чекилган азоб,
Бугунги қувончдан хуш.

Дил, бугунги боғларга кўн,
Бўлолсанг бўл, асира.
Гарчанд, дилда кечаги кун
Бугунни қилар хира.

Икки қуш бор: қувонч, ғам қуши,
Яшолмайман юзим ўгириб.
Келар бир-бировин қувишиб,
Бирин ташлаб учади бири.

Ғам қушининг ранги қоп-қора,
Қаро тун ҳам илғаб титрайман.
Учиб келар туманлар аро
Қувонч қуши, яйраб потрайман.

Мен бир овчи, ношуддан-ношуд,
Бу икки қуш ҳам бахт, ҳам шўрим.
Отдим, қаро қуш бўлмас нобуд,
Оппоқ қушни тутолмас тўрим...

Абад сўлмас муҳаббатга фидо бўлиб ўтяпман,
Ўнглаб бўлмас муҳаббатга фидо бўлиб ўтяпман.
Сўнг нафаси келар бир кун — не тирик жон туғилди,
Мен ҳеч ўлмас муҳаббатга фидо бўлиб ўтяпман.

Майлига, бошимни ҳам қилсин кадар,
Қабоҳат тошлари тўлсин хонамга.
Биргина одамга етмасин хабар —
Айтмангиз бу ҳолни ёлғиз онамга.

Бахт, омадим келса галма-гал оқиб,
Даврон мени бошда кўтарган пайти.
Майли, ҳеч ким ундан бўлмасин воқиф.
Сиз уни ёлғизим, онамга айтинг.

Ғамим эшитган кун надоматга қул,
Қабоҳат тошларим териб юради.
Қувончим эшитса ўз уйида ул —
Даврон кўтаргандай давр суради.

„ИССИҚ ҚОР“ тўпламидан
(1979 йил)

Мен тик, ўжар ғурур ҳаққи, кўтараман жем,
Ўчлик билан яшаганга тилайман барор.
Энди қуёш қуёш эмас, мен учун тамом,
Уни тунга алмаштирдим — шу бўлди қарор.

БОЛА, ОЙИНГ ОЛИМ ЭДИ...

Улуғбекка

Агар кетсам, агар кетсам,
Бу дунёдан кетсам мен,
Гуллаган чоғ, кутмаган дам,
Оламини тарк этсам мен.

Унда мени сен қай ҳолда
Этажаксан тасаввур?
Мендан сенга нима қолди —
Болажоним, эслаб кўр:

Излаб онажонинг ҳидин
Сен уйғонсанг саҳарда,
Ўз ўрнимда мен йўқ эдим,
Чопар эдим шаҳарга.

Вижир-вижир қўшчиларга
Сўзлар экансан доим,
«Ойим менинг узоқларда,
Олим бўлади ойим».

Ўз юзингда ҳидим туйиб,
Менинг қўлим сезмайсан.
Она деса мени қўйиб,
Сен энангни эслайсан.

Ойинг бу кун олим бўлди,
Олам унга айтди шон.
Аммо дилга ҳасрат тўлди,
Ушбу дамда, болажон.

Агар ногоҳ чалса бир тош,
Ўлим тутса, солиб тўр:

Кўзларингга тўлдириб ёш,
Қай хислатим кўринур?

Қай хислатим эслаганда
Чидолмай дод айларсан?
Қай хислатдан гаминг канда,
Кўнглингни шод айларсан.

Ҳеч бир... ўйлаб-ўйлаб зимдан,
Тополмайман қидириб.
Ташлолмайман ўз юзимдан
Уят, орни сидириб.

Мен узиб ўлгимнинг тўрин,
Сен деб келамап қайтиб.
Минг қарзидан узмай бирин,
Одам ўла олмайди.

Кел хонамга, келгин кириб,
Турма тишда мўралаб,
Ёғоч отда ўт қийқириб
Ёзувларим оралаб.

Ўтгин, жоним қўзим, дедим,
Кўкрагимда ўсди гул.
Бола, ойинг олим эди,
Энди она бўлар ул.

БИР ЛАҲЗА...

Кел, эй ўз пайтида кел, байтим,
Бир лаҳза илгари, илгари.
Келмагин юзимни саргайтиб,
Кечиккан офтоб сингари.

Кел, эй боғ, гуркираб барг ёйиб,
Бир лаҳза илгари гулга кир.
Гўдагим, қўйгин бир жилмайиб,
Бир лаҳза эртароқ тилга кир.

Эртароқ шовқин сол, шаршара,
Юз ювай мен зилол булоқда.
Уринчоқ тойчоғим, қарқара,
Қарқара саман бўл, улоқда.

Бир лаҳза мушкулни тезроқ еч,
Юмалаб кетмасин ул соққа!
Табибим, қолма кеч, қолма кеч,
Бир лаҳза кифоя ўлмоққа.

Ўғлон, сен қўлим тут, қўлим тут,
Кўп совуқ кутишнинг шамоли.
Эртароқ ечиб ол, бир минут,
Ҳижроининг қорамтир рўмолин.

Етиб кел, туташдим мен ўтга,
Бир лаҳза гуллаш ё ажалим,
Бир умр кутдим, бир лаҳзага
Етмайдир бул сафар мажолим
Бир лаҳза илгари, илгари...

ЯНГИ УНГАН МАЙСА

Янги униб чиққан майсани кўриб,
Юрагимга янги тугёнлар кирди.
Бошида қолдим мен хаёллар суриб,
Бошида бошимда минг ўй чарх урди.

Янги унган майса!

Турардим туйиб

Дилимнинг қувончу титроқларини.
Чақалоқ онаси янглиғ мен суйиб —
Ўпдим унинг мурғак қиёқларини.

Унга ҳам қувонч, ҳам дўллари ёғур —
Дуч этиб юксаклик, гоҳо пастликка.
Гоҳо танимай ҳам очарлар багир —
Гоҳо таниб, оларлар танимасликка.

Бизлар танимоқни истамасак гар,
Шуъла эмас, доғлар кўрамиз ойда.
Кўнглимизда ётган сўқир сезгилар
Фарқ эта билмайди гавҳарни лойдан.

Ўз майда ташвишлар билан доим банд —
Илғай олмаймиз гоҳ чақнаган нурни.
Бир пайт эски, лоқайд нигоҳлар билан
Йўқотиб қўямиз янги сурурни.

Дарвоқе, бу майса, ҳа, янги майса —
Қуёш, уни ўзинг ардогингга ол.
Дейман бу гўдакнинг умри узайсин —
Гуркираб ўссин у, билмайин завол.

Эй Сиз, чақпоқ кўзлар, тортмангиз хира,
У сўзлар янги бир дунё эртагин.
Таний олинг қандай тоза, бокира —
Бу таниш — кўклатсин майсани тагин.

Бир зум суронларини тиндирсин-да жим,
«Хуш келдинг», деб унга эгилсин олам.
Энди тетаноя бўлган гўдагим,
Янги ушган майса — болажон, салом!

Албат етажакман порлоқ кунга мен,
 Етарман манглайи ярқироқ бахтга,
 Шу сўзларни ёздим қаро тунга мен,
 Шу сўзни ёздим ҳар ўткиничи вақтга.

Палагимга қўшиб тикаётгандим —
 Тасодифми, ҳа-ҳа, бахтсиз тасодиф.
 Бузилди тикканим — нусха гул банди,
 Ҳамда етмай қолди ўша рангли ин.

Қайсики мавжланган тўлқинга ёздим,
 Бул тўлқинни сурди ортидагиси.
 Қай майсага муҳрдай бу сўзни босдим,
 У сўлиб бошқаси чайқалди ўсиб.

Ёзсам сафо билан бир зум олмай тин
 Боғнинг кўм-кўк, бўй-бўй ниҳолларига.
 Фаёл айланмай улар тўқдилар баргин --
 Дош беролмай кузак шамолларига.

Асов от ёлига ёзмоқ кўп қийини —
 Минг бир азоб билан ёзсам бехато.
 Отимнинг оёғи оқсади кейин,
 Кейин кўрмай қолди кўзлари ҳатто.

Бу ҳам тасодифми, ўртанса-да тан —
 Аччиқ-аччиқ кулдим. «Тасодиф бари!»
 Бекорга дилимни қон қилмаяпман —
 Қизғиш рангда учар ҳали куйларим.

Мен темир бўлсам ҳам бу йўқотишлар —
 Бўгин-бўгинимда қолдирмасди жон.

Аммо күклам, тағин қайтмоқда қушлар —
Менинг құлимға ҳам инмоқда дармон.

Темирдан-да қаттиқ бұлиб яшайман,
Ўт, журъатим ғолиб келяпти яна.
Мана тағин, тағин ёзмоққа шайман,
Бу қалам бир куни қилар таптапа.

Ёзарман, ёзарман келгунча сўнг он,
Хонлиқ қилмасдан ўз қасам — аҳдга,
Ўжар журъат бир кун келтиргайдир шон,
Етарман манглайн ярқироқ бахтга.

УЛУҒБЕКНИ КУЗАТИБ...

Бўрон тураётибди, ташқарида дўл бўрон,
Ёллари ҳурнайтириб чопар бўрон отлари.
Болакайим, сен қўрқма, сен ҳовучламагин жон,
Сен қоғоз каптарингни ясайвергин шодланиб.

Мунчоқ қора кўзингга нечун тўлаётир мунг,
Тишда бўрон отлари ер-кўкни дупурлатар.
Аммо билки, болажон, ҳаммавақт бўрондан сўнг,
Сен ўйнаган далалар қуёш нурига ботар.

Бу отларинг уюри ўтар бир-бирин қувиб,
Қалдиргочим, вижирлаб ўз куйингни куйлагин.
Деразаларни қуёш тагин нур билан ювиб,
Сенинг оппоқ каптаринг кўкка учади тагин.

Биз кўрмаган бўлсак ҳам чипакам бўронларни,
Бу сочлари оқ дунё уни кузатган қанча.
Гоҳ бевақт жала, бўрон ювса ҳам шавқ, шоиларни,
У чин шон бўлса агар қолар ярқираганча.

Ерни нафақат жала, қонлар ювган қай маҳал,
Қачон қизил гул, қачон қор кўмган йўлларимиз.
Аммо ер доим бўлган кўкарши учун маҳтал,
Кўкартирмоққа маҳтал бўлгандир қўлларимиз.

Дон сочиб ўрганган ҳар икки ишчан қўлга шон,
Минглаб икки ишчан қўл дунё камин бутлади.
Мен деб умринг узайсин, мен деб омон бўл, омон,
Икки меҳнатқан қўлни жопим билан қутладим.

Кўкартирмоқ гуйгуси ҳампна келган голиб,
Табиату жамият бўронларини қилган даф.
Ер шаридай юмалоқ бошингни қуйи солиб,
Менинг кичкинам, тагин нимани қолдинг ўйлаб?!

Тунунарсан бир кунни улғайиб бу гапларини,
Капалакдай уч бугун шодмон қўшиқ тўқи-да.
Унда забардаст қўлинг учирар оқ каптарини,
Тинчлик элчиси қилиб планета кўкида.

Сира маънос тортмагил, менинг кўм-кўк палагим,
Ана қара, бўрон ҳам тинаётир дам сайин.
Каптарларингни ясайвер, менинг жопи ҳалагим,
Ишга ўрганаётган жажжи қўлинг ўпайин.
Бўрон тинаётибди...

ЕЛҒИЗ БОШНИ...

Минг хил чиқит қўшилмоқда оқар сувларга,
Саёз тортиб кўришмоқда Оролнинг қуми.
Мен қўрқаман қўшилишиб дили қувларга
Юракларга чиқит-қувлик кирмаяптими?

Ёмғирлар-ку, япроқларни кетмоқда ювиб,
Бизлар уни тупроқ билан қормаяпмизми?
Биз кундалик «ур, ҳо-ур»нинг кетидан қувиб,
Меҳран тугаб, қалбан тугаб бормаяпмизми?

Дил тубидан туйғуларни оларкан қириб,
Бир кун тақир йўлга ўхшаб қолмасмиканмиз.
Бу талотўп, «қув-қув», «чоп-чоп» ҳолдан тойдириб,
Бир кун бўм-бўш уйдаи бўшаб қолмасмиканмиз?

Бу шошилишч, бу тезликда кўрмай хосият,
Мен қўрқаман, ноаниқ бир ҳислар кемирар.
Мен ойлар-ки, ўз онамни кўрмадим, уят,
Мана, шундай пайдо бўла бошлар темирлар.

Ойларки, мен ўз онамни кўролмай карахт,
Демак, болам йиллаб яшар мени унутиб.
Мунча тансиқ тортиб қолди дийдор деган бахт,
Ютқизиқлар кўп, нимани оляпмиз ютиб?

Айтолмайсиз, айтолмайман менам бошим хам,
Аммо биламанки, нафас ростламоқ даркор,
Билмоқ керак, ёнди кимнинг юрагида шам,
Билмоқ керак, ёғди кимнинг юрагига қор?

Йўқса бизнинг ҳар биримиз бир улоқчи, ёт,
Шериги йўқ, йўқдир битта узангидоши.
Азал-абад кўпкарида тоқ чавандоз мот,
От остида қолиши бор ёлғизнинг боши.

Кечикяпмиз, бу гал аммо, Сиз шошиб келинг,
Кўзлар тўлсин ишқининг рангин бўёқларига.
Ҳой одамлар, имилламай жипслашиб келинг,
Ёлғиз бошни бермайлик от туёқларига.

Қуёш жуда эрта ботди, қилади алам,
Номозшом гулидай сўнди тез бугунги куш.
Қасдма-қасди тунга кириб дейман «ассалом» —
Дўстлашамаи қуёш эрта кетгани учун.

Мен қуёшга қилмайдирман гарчанд хиёнат —
Аммо усиз яшамоққа етар бардошим.
«Бунча эрта йўқотдим?» — деб ёзар бўлсам хат,
«Қайтарми», — деб йўлларида тўкилса ёшим.

Кўз ёшимни шамолларда қуритиб олиб,
Езганимни йиртиб-йиртиб четга отурман.
Куйим билан ҳатто тунга гулгула солиб,
Унинг тундай юрагини боғлаётирман.

Туннинг сукутини бузиб, алёрлар айтиб,
Куйлатамаи унинг ҳар бир ҳорғин онини.
Қуёш мени қайта топмас келганда қайтиб,
Кўзёш тўкар эслаб мени йўқотганини.

Мен тик, ўжар гурур ҳаққи, кўтарамаи жом,
Ўчлик билан яшаганга тилайман барор.
Энди қуёш қуёш эмас, мен учун тамом,
Уни тунга алмаштирдим — шу бўлди қарор.

ГОҲ КУНЛАР ҒАРОЙИБ...

Гоҳ кунлар ғаройиб, шарҳига йўқ сўз,
Таъми талх шаробдай жоминг тўлдирар.
Дуэлга чиқарди аввал юзма-юз,
Энди бир-бирини зимдан ўлдирар.

Аввалги ошиқлар кўзларида қон
Ишқи учун жонини қўярди гаров.
Эндиги ошиқ гоҳ чамалар имкон,
Қийинроқми, йўлдан қайтади дарров.

Аввалги ошиқлар кўкрагида оҳ,
Майдонга кирганлар ғурур, шон учун —
Бугунги ошиқлар туюлади гоҳ
От солаётгандай мансаб, нон учун.

Тагин энг қизиғи, фақат пардали,
Пардали суярлар, пардада юрар.
Кўнглидаги қаҳрни ҳеч ким зардали,
Қаҳр билан айтмайди, пардага ўрар.

Парда орасида кетяпмиз ҳориб,
Йўл солаолмасдан ошкор бир ёққа.
Журъат тарк этмоқда бизларни, бориб
Дўстга «Мен соғиндим Сени» демоққа.

Журъат тарк этмоқда бизларни гоҳо,
«Пичоқ кесар, ўткир бўлса дами» деб.
Бировга бермаймиз муносиб баҳо,
Бошқаси аразлаб қоладими, деб.

Журъат тарк этмоқда бизларни баъзан,
Гарчанд гоҳ меҳрдан кўнгил ёшланар,
Сор бургут мадад сўз кутмоқда биздан,
Улуғ парвоз балки шундан бошланар.

Мадад сўзсиз бургут учса-ку учди,
Гоҳ бургут кексаяр шу сўзни кутиб.
Ожизмиз, биз қўллай билмадик қушни,
Лянчмиз, «йилт» этган нур кетди ўтиб.

Мен ҳаммага аввал журъат тилайман,
Муқим журъат олган қалбни, қалъани.
Душман душманлигини ошкор олсин тан,
Дўстим ошкор бўлсин кўнглим малҳами.

Журъат нима, журъат ўзи асли ўқ,
Нишонни урмасдан қўймас отган дам,
Кўп раҳмим келади ошкор фикри йўқ,
«Пардали» шеър ёзган шоирларга ҳам.

Гоҳ кунлар ғаройиб, шарҳига йўқ сўз...

ГУНОҲ

Ким у бизни қушдай беғуноҳ деган,
Гуноҳ бизнинг бошдап-оёққача то.
Ерда инсон кўзга ёш олар экан,
Бу ҳали гуноҳдир, бу ҳали хато.

То ерда яшаркан юраги куюк,
Ҳали оқланганмас Инсоннинг йўли.
Ҳали елкамиздан босади бу юк,
Ҳали қуёш бизга бермайди қўлни.

То ерда яшаркан биз билан ўртоқ
Гоҳ-гоҳ бош кўтариб макру қабоҳат.
Ўқдан сачраган қон юзимизда доғ,
Нон тиланган етим — бизнинг жароҳат.

Қамоқ жазосида мингу миллион
Озодлик нурини кутаркан толиб,
Улар кўксимизда кўтарар исён —
Тандан ором, кўздан уйқуни олиб.

Онанинг сочига барвақт қўнса оқ,
Боланинг кўнглига бевақт чўкса тош,
Бу бизнинг ўзимиз сезмаган гуноҳ,
Бу айб бизникидир мутлақ, замондош.

Мен ювмоқ истайман ўз гуноҳимни,
Биз ювамиз барча гуноҳларни оқ.
Бир кун гул қошлайдир дунё боғини,
Бир кун хазонларни улутади боғ.

Ерда Инсон кўзга олар экан ёш,
Ҳали биз юлмаган айб бу, замондош!

ТАНҲОЛИҚДА

Тўлқинлар: «Қирғоқда лоқайд турмагин» —
Чорладилар шўх.
Мен шўхчан дарёга ўзим урмадим,
Мен борганим йўқ.

Тепамда турналар аргимчоқ солди,
Осил, кенг, — деб, — кўк.
Мен икки қулоғим бекитиб олдим,
Мен борганим йўқ.

Чавандоз от қўйиб нақ шамол сиёқ
Қичқирди: «Учайлик, кел, эй худди ўқ».
Узангига қўйиб кўрмадим оёқ,
Мен борганим йўқ.

Тўлқинда, кўк, ерда бўймай сархуш, маст,
Бул кун ўлгирибман кетиб пинакка.
Бул кун бор чақириқ бўлгандир абас,
Қолганман якка.

Ўт билан ўйнашиб қорда, ёмғирда,
Яшайман унга бергим келмай тап.
Аммо ўйнай-ўйнай бирдамас-бирда
Қуйиб кетмасам деб қўрқаман...

Яшайман... билмай қай раида сукут
Бетоқат тоқатга тўлдир жонимни.
Ўлсам ҳам... қачондир ўлдирди ўт —
Ҳаяжон олади жонимни...

ИССИҚ ҚОР

Чиллада иссиқ қор қаердан пайдо —
Бул қадар илиқлик, тош-тоза ҳусн.
Мен тишиқ хаёллар чарх урган жойда
Йўқотиб қўяман дунёнинг тусин.

Кўкарар кўксимда баргин тўккан боғ,
Ўтолмас дарёда кўраман кечик.
Ўзини йўқотиб топмоқ, чарх урмоқ,
Кўклам жилғасининг иши, ҳар нечук.

Ишқ, армон гул очиб, сўлса жонимда —
Йиллар олиб кетса беркитиб, ўраб.
Жилга дардин берманг қаҳратошимда,
Умримнинг сўнгида келмангиз сўраб.

ЭЪТИҚОД

Ёшлик, эй Сиз гуркираб келаётган метин саф,
«Умидимиз», деб сизни кўзлар кузатаётир.
Боболар-ку дупёни қўлдан келганча безаб,
Ортиги-ками билан Сизга узатаётир.
Қалбингиз шиддат, ўтга уларникидан бойроқ,
Юксакда порлаши шарт улар топширган байроқ!

Боболар-ку соғ чиқди замонларнинг чоҳидан,
Фақат шодмон кунларга ошён фақат эртақлар.
Ҳақиқат деб жон бериб қон қусдилар гоҳида —
Отабеклар ўтаркан Кумушларни етаклаб.
Гарчанд савод ҳам чала, бу саф гариб, хор эди —
Унда эрк деб йиғлаган Қодирийлар бор эди.

Ҳануз кўринар ўзин ҳарб майдониға уриб,
Жанна Дъ-Арк ўз асрин шуҳрат билан қоряпти.
Эрк деб лабларин тишлаб қайноқ қонларин сўриб,
Олов билан олишиб Дъ-Арк ўтиб боряпти —
Сиз-чи гоҳо бедардлар қаторида йўқмассиз,
Гоҳ беғамлар кўзига қадалгувчи ўқмассиз.

Жондан тўйган эдими сўйилганда Турсуной,
Бу дунёдан бир лаҳза сулув соч эшиб ўтди.
Нимани гаров қўйиб Ҳамза қадди бўлди ёй,
Бетавфиқлар отган тош кўксини тешиб ўтди.
Сиз-чи, навнихол ёшда гоҳ боряпсиз тўлишиб —
Сокин алдов, хоинлик, мансаб билан келишиб.

Йўқ, ҳамма ҳам бир эмас, мингларча мард, пок юрак,
Аммо бугуннинг иши — кескин ҳар қалбга кирмоқ.

Разил битта бўлса ҳам алафдай ўрмоқ керак,
Лоқайд битта бўлса ҳам бир хас каби сунурмоқ,
Йўқса капалак мижоз ишқ, дод бўлиб яшайсиз,
Йўқса Она тарихга иснод бўлиб яшайсиз.

Тонгги, янги офтоб ювмоқда бор ғуборни,
Қароқларим, мақсадга учар экансиз тикка.
Сизнинг ҳам гаров қўйган «нимадир»ингиз борми,
Фидо бўлар ҳолатда суйиб яшамоқликка.
Ростми, эътиқод тирик, Сизнинг билан яшарми?
Яшар эса гумон йўқ, гуллатасиз Башарни!

Ёшлик, эй Сиз, гуркираб келаётган метин саф...

ЯНГИ ЙИЛ КЕЧАСИДАГИ ЖОМСҮЗ

Ҳар янги йил қирар экан жомсўз айтгали
Қадаҳига ҳар ким маҳзун бир зум тикилар.
Жомсўз асли бир баҳона, ортга қайтгали
Шу лаҳзада юрак эзгин, юрак тўкилар.

Бир йил ўтди базм янглиг қисқа умрдан,
Тагин бир қур баргларини ерга берди бог.
Йил ўтибди... сергак тортиб қоламан бирдан.
Мен йил бўйи яшадимми ишқ билан иноқ?

Ўйлаяпман... гоҳо бонс турли сабаб, сас,
Унинг менга, менинг унга маҳтал кунимиз.
Узоқмикан... ахир икков бир кунда кетмас,
Иккимизнинг сўнг кунимиз, маҳшар кунимиз.

Сиз-чи, айтишг, ул эшикдан учиб кирган он
Учиб-қўниб қучоғига отилдингизми?
«Келдингизми?» шу бир сўзни титроқларда жон
Ҳайрат билан айтмоқликка ботиндингизми?

Келдингизми, шу бир сўздап бағри бут бўлиб
Қўш жилғадай ул шошдим, Сиз шошдингизми?
«Келдим, келдим» ул кирганда ёниб, ўт бўлиб,
Бир ўт каби Сизам унга туташдингизми?

Шул туташув онларида жомдай тўлай денг,
Тўкилай денг, тўкилмаслик, тўлмаслик гуноҳ.
Паноҳ бўл денг, мен бир умр қарам бўлай денг,
Ишққа қарам шу лаҳзани яшаганлар — шоҳ.

Хаёлингни опноқ қорлар ўраган тунда
Йўқ, ҳавойи ҳавасларга ичар вақт эмас.

Минг, миллионлар яшаётган бу кенг заминда
Ул қидириб Сизни топди, бу кам бахт эмас.

Энди эса... тагин кўп гап айтар қорли тун
Бу бирликнинг кипригига қўнмасин деб гард.
Оралиқдан ҳижрон ўсиб чиқмасин учун,
Сиз узлуксиз туташ яшаб бормогингиз шарт.

Чегарада солдатлармас, мен ўйлаган дам
Чегарада эркак-аёл қад тиклаб турар.
Улар туташиб турсалар, қучишиб маҳкам
Ёв бу юртга қай томондан йўл тониб кирар?!

Улар туташиб турсалар, қучишиб маҳкам
Шамолидан баҳра олиб ўсар гўдак, боғ.
Шу бирлик тик турганида ғамми — қолган ғам,
Бу бирлик уй, юртни ёвдан тўсар юксак тоғ.

Бу янги йил туни, йилнинг энг илк ишқ фасли,
Инсон буюк — ишқнинг буюк сирлиги учун.
Бу дунёни тутиб турган шу бирлик асли,
Кўтарингиз, эркак-аёл бирлиги учун!

НАТАЛЬЯ ГОНЧАРОВАГА

Билмам, Пушкинни севмоқ бахтсизликини ёки бахт,
Хоним, Сизга ҳам яшаш тушмагандир осонга.
Аммо битта туйғуга инонганман ҳамма вақт,
Сизни ҳумо қушидай ул кўтарган осмонга.

Наталья! Ким яратган Сизни қўл билан чизиб
Сиз илоҳий ҳуснида шоирни этганда ром
Улкан фикр дарёсини қирғоқларини бузиб
Офтоб келди Сиз билан, ҳам ёнма-ён келди шом.

Сизни иситмадим бериб бор дил чўғини
Энг қайноқ туйғуларин бахш этмадим Сизга
Порлоқ шон-шухратини, қаноти довруғини
Сочмадим гуллардай пойн-қадамингизга.

Турли иллат, ғамдан гоҳ куйласа ҳам ўксиниб
Сизгача шоир ҳатто ёқарди-ку аёзни.
Нечун Сизни севгач гоҳ руҳин қаноти синиб
«...Шеър йўқ. Куплар ўтяпти. Шеър келмайди...»
деб ёзди.

Майли, не ўтса ўтган, ўртада бир аср бор,
Дейман-у, бу фикрга этолмайман ўзни жалб.
Кечиринг, шу жумладан туюласиз гуноҳкор
Балки Сиз сабаб совий бошлагандир раҳо қалб.

Қандоқ нафас олгансиз устун келиб бўҳтон, кин
Ордан шоир номусин сотаётган пайтларда.
Ёвуз рақиб мўлжаллаб, унинг дурдай юрагин
Ҳатто қўл қулт этмай... отаётган пайтларда.

Оҳ аёл, биз аёллар ишриги сўзга бунча ўч
Гоҳ бор хушомадгўйининг бўламиз кўнглини олмақ.
Балки ўша лаҳзада ёлғиз севгилимизнинг
Кўкрагида биз учуп бошланади йўқолмоқ.

Кейин, худди Сиз каби гурур, ишқдан олисда
Оҳлар уриб чорлармиз, етим қолган ишқ, сирини.
Бир лутфига арзирми Дантес деган олифта
Ҳагто Сиздек паривани бир шеъринга арзирми?

Ул-ку ҳуснингиз куйлаб ёндирди оломонни,
Ҳалок бўлди тождор эрк, ишққа туширмай соя
Ул худодай сизиниб Сизга, ишққа инонди
Сўнг маишум он не учун ишқ қилмади ҳимоя?!

Ўйласанг... келаверар шу хил турфа туйғулар,
Асли бугун Сизни ҳам олқишлаймиз туриб тик.
Ахир юз йил, минг йилда Пушкин битта туғилар,
Бахт эмасми шу улкан Даҳога ёстиқдошлик!

Сиз ҳуснин овозаси юз йиллар оша кетган
Кибор рус оламининг санамларини бирисиз.
Йўқ, йўқ Сизни уларга тенг қўйсам хато кетгум,
Сиз Пушкиндай инсоннинг севгиси, тақдирисиз!

Юз йилда бу тупроқдан минглаб санамлар ўтган,
Беҳишт боғлари аро сим-сим саболар каби.
Нозик, сарв қадрларин бул кун тупроқ беркитган
Бул кун кимлиги унут, унут наслу-насаби.

Аmmo Сиз-чи, тирик ўт бор экаи то қонида
Одамзод Пушкин билан тоабод айлар висол
Демак, Сиз ҳам то абад ўлмас Пушкин ёнида
Порлаб келаверасиз, тоза, ҳарир гул мисол!
Билмам, Пушкинни севмоқ бахтсизликми ёки бахт...

„САДОҚАТ“ тўпламидан

(1983 йил)

Сен эшикдан кирсанг ёниқ дил билан
Балки бахт отилар қучоғингга тик.
Мен эшикдан кирсам муздай қўл билан
Белларимдан маҳкам қучар ёлғизлик.

ЭНГ ТОЗА МЕВА...

Бир келинчак түрт ойлик хаста чақалогини қайтиб ол-
маслик шарти билан касалхонага ташлаб кетди

Гуноҳ маҳсулидир балки жаҳонда
Дунёга келтирмиш балки хатолар
Ва лекин ҳамма вақт, ҳар қандай онда
Гўдаклар энг тоза мева аталар.

Мевам, қайси боғда бунёд бўлдинг Сен
Қайи пошуд боғбон у мевасин отган.
Қайи бир қондан бино, зурёд бўлдинг Сен
Онам деб ҳар кимга жовдираб ётган.

Балки отанг бордир, туйгуси кўлмак
Аммо амали бор, бергувчи Фармон
Мушкулмас, онангининг ҳолини билмоқ,
Унинг Сени ташлаб топгани армон.

Ўзи ташлаб ўзи дараклаб, сўраб
Юрар танғиб сутли кўкракларини
Ажаб, сени оппоқ чойшабга ўраб,
Дазмоллаб кетибди кўйлақларингни.

Муҳаббат, севардим Сени жон қадар
Сен бунда ишқмас, йўқ, сўқирсан, мастсан.
Она, Сен ҳам энди кетарсан бадар,
Қайтиб бу кўйлақни дазмолламассан.

Билмайман, ким бунда ўтар солиб дод,
Кимдан оз, ё кимдан кўпроқ айб ўтди.
Билганим — кўрнамак, нопок икки зот
Бир тоза мевани поймоллаб ўтди.

Бировлар қаргайди куйиниб, бўзлаб,
Биров кўз ёшини артар панада.
Ҳар кўкрақдан она исини излаб,
Чақалоқ чирқирар касалхонада.

ЁЛГИЗ АЁЛ ХАТИ

Сен севиб бахтимга бўлгандинг зомин,
Сен севиб бахтимни кетгандинг юлиб.
Айтгил, ёлғизликнинг аччиқ аламин
Икков баб-баробар олдикми бўлиб.

Эшигингни, балки учиб худди ўқ
Бахт очар, багрингда тўлганар сочлар.
Менинг эшигимни гезарган, совуқ —
Бир-бир босиб келиб ёлғизлик очар.

Сен эшикдан кирсанг ёниқ дил билан
Балки бахт отилар қучоғингга тик.
Мен эшикдан кирсам муздай қўл билан
Белларимдан маҳкам қучар ёлғизлик.

Бахт Сени жон билан севар бетоқат
Кўзингда ҳис этиб ишқ зарбларини.
Мени ҳам кўзимга севиб, ютоқиб
Ёлғизлик босади муз лабларини.

Тушда висолларга кетдим кўникиб,
Тушдаги тонгларим чарақлаб отар.
Тошдай ёстиғимнинг ярми меники,
Ярмида ёлғизлик — бош қўйиб ётар.

Фақат тонг отлапсам, қололмас ушлаб,
Ярим тун қайтсам ҳам, рапк, ғазаб йўқ, шан.
Барин ичга ютиб, кўксимга муштлаб
Мен ёниб кетяпман, ёниб кетяпман.

Суйиб, балки мендек куйиб худди шам
Яшаяпсан, фарқ йўқ, қандай ўтдинг Сен.
Фақат айт, ўз қўлинг биллап қандоғам
Мени ёлғизликка қўшиб кетдинг Сен.

ҲИСОБ-КИТОБ ҲАҚИДА

Баъзан мен туллари ишлаган кезде
Ўй суриб кетамаи унутиб шеърим
Баъзи саволларни сўрайман Сиздан
Тахминан бўлса ҳам ҳисоблаб беринг.

Дейлик, бир бут дилга сачраб кетди қон
Бир кўнгил ўтларда қоврилар, тутар —
Айтинг, малҳам қайда, келар у қачон
Бир кўнгил яраси қанчада битар.
Менга мана шунинг ҳисоби керак
Тагин изи қолмай битарми юрак?

Диққат қилинг, кузги хазон дил хаста
Ҳар лаҳза сезилмай саргайиб борар.
Дарахт тўкилади аста ва аста
Бирдан тўкилса-чи, юракни ёрар.
Дарахт қанча вақтда саргайди, ёнди,
Қайғу қанча вақтда тўкар Инсонни?

Ишқли кўнгиллар-ку пардан енгилдай
Ишқсиз қалбга қанча тош тўлди, айтинг.
Лаҳза... ишқ туғилди қанча кўнгилда
Лаҳза... қанча дилда ишқ ўлди, айтинг.
Ҳисобин чиқариб беринг-чи, қани
Ўлгани ортиқми ё туғилгани?!

Номард ғолиб келса мард дилтанг-у, зор
Бош эгиб турганда қанча куч сарфлар.
«Айрилиқ» сўзини қанчадан ёзар
Майишиб, чаплашиб кетмасдан ҳарфлар.

Айтинг, яна неча аср солиб из
Бу дўзахий сўздан куяр тилимиз?!

Сиз, эй бу дунёнинг ҳисобдонлари,
Тахминан бўлса ҳам қилингиз ҳисоб.
Қанчалик умри бор сунъий шонларнинг
Сунъий кўрк қанчада бўлгуси хароб
Қанча даволашгач наст тушиб ҳар кас
Ўзин алломайи замон санамас.

Усиз ҳам чўт ташлаб ишчан, гоҳ карахт
Тинмайсиз миллионни миллионга уриб
Бир лаҳза шуларга ажратинг Сиз вақт —
Шуларнинг ҳисобин қилинг ўй сурно.
Тополсак шуларга кетар вақтин биз
Чуқурроқ туярдик балки бахтини, биз.

Мен баъзан тунлари ишлаган кезде
Ўй суриб кетаман, унутиб шеърни...

КУМУШНИНГ УЛИМИ

Отабекнинг Зайнабга айтган «талоқ» сўзини эшитганда жон талвасасида ётган Кумуш «ярқ...» кўзини очди ва қайта юмди...

Абдулла Қодирийнинг «Ўтган кунлар» романидан

Узун қабоҳат қўли юлди сарву суманни,
Заҳарга қўшиб қорди оташ ширни сухани,
Келган жойи шу бўлди ишқ деб йўлга чиққани,
Кумуш, кўзларинг қайта юмилмаса бўлмасми?!
Шундай сарв тунроққа кўмилмаса бўлмасми?!

Оҳ аёл, биз аёллар ишққа гирдекапалак,
Шу ишқ ортидан куйиб бўлдик доимо ҳалок.
Ойдаё Кумуш «Бегим...»лаб ўлиб бораётган чоғ,
«Ойи...» «Дада...» ул икки меҳрибондан йироқда,
Гўдаклиги гувраган Маргилондан йироқда.

Гарчанд Отабек билан яйраса ҳам барқ уриб,
Ул кундошли тунларни ўтказди миҳда юриб,
Ахир сочидан хушбўй райҳон ҳидин уфуриб,
Ёстигига ёлғиз бош қўймоққа маҳкум эди,
Отабекдай бегидан кун ора маҳрум эди.

Аммо ишқининг голиблик куни яқинлашарди,
Сезган сайини икки дил туйғулари тошарди.
Сезган сайини Зайнаб ҳам ортиб бораркан дарди,

Узди, яшноқ вужудни жоҳил қўл билан узди,
Икки шаъни шеър сатрини чизди, устидан чизди!

«Гулим», ёнар Отабек, нчдап қулаб кетган тоғ:
— Зайнаб! Сенга минг лаънат, талоқсан Сен, кет,
талоқ.

Кумуш ярқ кўзин очди бу сўзни эшитган чоқ,
Қайта юмди... Ё раббий, шу сўзмиди бор илтиж?!
Сўнг Отабек кўксига бош қўйиб жон берди тинч.

Кулимсираб худдики уялгандай жон берди.
Шу сўз балки докадек юзга қайта қон берди,
Шу сўз балки шу хилда ўлмакка имкон берди!
Тирикликда бу сўзни эшитсайди бирор кун,
Билмам, яшолармиди кўтариб бу бахт юкин?!

Энди ишқмас, тобутни Отабек қон кўтаргай,
Бу ишқ шарҳин Қодирий, ўрташган жон кўтаргай,
Ҳали ҳануз ишқ дардин дардкаш инсон кўтаргай,
Қай аёлки оҳ уриб ишқин айтиб келадир,
Хаёлимда у билан Кумуш қайтиб келадир.

Сиз бугунги Кумушлар, аёл зотин сараси,
Сочиғизни то абад ишқ қўллари тарасин,
Отабеклар топса ҳам қовушмоқлик чорасин,
Осон эмас экан-ку абад асрамоқ, суймоқ,
Осон экан-ку ахир Сизни боӣ бериб қўймоқ.

Узуи қабоҳат қўли юлди сарву суманни.

Уйимизда сукунат огир,
Тошқин денгиз шовқини тишди.
Бу сукутдан туйғулар огрир,
Энди қаандай янайимиз, энди?

Дарахт япроқ тўкаётган кез
Жушликкан ел кўксимга кирар.
Иягига қўлни тираб куз
Рўпарамда маънос ўлтирар.

Ёрилгудай юрагим, йўқ, йўқ,
Денгиз кетди, келгил қайтармб.
Йўқса сўзлар санчилгучи ўқ,
Кўринишлар ярадор, гариб.

Денгиз кетди, кетди иноқлик,
Икки кўнгил икки ёнда хун.
Менинг умрим денгизга боғлиқ.
Сен тирён у кетгани учун.

Тўлқинлари қиргоқни ювиб,
Ул чайқалиб топар-ку бизни.
Аммо қачон сукутни қувиб,
Қайтарамиз уйга денгизни.

Уйимизда сукунат, огир...

МЕНГА АЙТ...

Сен ойга қўлингни чўзиб толмагил,
Ой — ой-да, ўрганган, ёлғиз ҳол, кетар.
Қуёшга дардингни тўкиб солмагил,
Қартайган қуёш ҳам ҳолсиз чол, кетар.

Сен тоққа қилганинг биллап арзи-дод
Тоғ — тоғ-да, сир бермай тургани турган.
Чўққидан кутмагил бирор-бир имдод,
Эгилган чўққини айтгил, ким кўрган?

Жилгага сир айтсанг тоқатинг битиб
Чулдираб, шўх қаҳ-қаҳ отиб кетади.
Тош, харсанг оралаб, паналаб ўтиб
Кимгадир сирингни сотиб кетади.

Менга айт, менинг бир қалъам бор тинч, кенг,
Бу юрак, мен уни чуқур ўяман.
Ва Сенинг сирингни ўшал қалъанинг
Энг хавфсиз ерига кўмиб қўяман.

Менга айт...

БУ ФАСЛ

Тагин қийғир, қумри ўнгир, қиёда,
Тағни бургут юксак ўрлар зиёда.
Тоғларга етдингиз пойи пиёда,
Ота, оппоқ тоғлар фасли бу фасл.
Дерсиз «кўп гапириб ёқмасман Сизга»,
Ўгитингиз нури — тўтиё бизга.
Саркаш фарзандларни солингиз изга,
Она, қўнғироқлар фасли бу фасл.
Ғирқўк ёли бўроп янглиғ учарак,
Кўзларида ўт, шон янглиғ учарак.
Омадан бир нишон янглиғ учарак,
Ака, учар чоғлар фасли бу фасл.
Сева-сева севилмогинг оширдинг,
Бекам, ўзини қай ўглолға топширдинг.
У не тутди, кўксинг аро яширдинг,
Синглим, юзда доғлар фасли бу фасл.
Ишқ қирғоқдир асли топса жойини,
Кетмоқликка қўймас Сизни ёйилиб,
Ҳар ўтганга кўз солмасиз қайрилиб,
Ука, ишқ-қирғоқлар фасли бу фасл.
Унда-мунда ухлаб қолган гўдаксахт —
Чимга нақш олмалар тўкибди дарахт.
Гўдакларни ердан кўтарадир бахт,
Юртим, тўкин боғлар фасли бу фасл.
Соғмисан, ишқ билан, бахт билан оғри,
Не тонг бу, кўзимга юлдузлар ёғди.
Бу фасл шоирмас, кимики соғдир,
Шоирлар, носоғлар фасли бу фасл.

ШОИР ЯШАЙ БИЛМАС...

Шоир яшай билмас тилини тишлаб,
Кўриб, кўрмасликка солиб ўзини.
Номард кетар экан вақтини хушлаб,
Мушфиқ тасалли деб билса тўзимни,
Шоир яшай билмас.

Тинч қарай билмас у тоғу тош қолиб,
Инсоннинг юраги қулар чоғларга.
Осмон ўрнига инсонни олиб,
Кўнглини тўлдирсалар қалдироқларга,
Шоир яшай билмас.

Яшолмайдир ермас, дил қолса музлаб,
Кўриб пайҳон бўлган ишқ иқболини.
Боларига гулмас, инсон бўлса даф,
Сўриб тугатсалар шира болини,
Шоир яшай билмас.

Яшай билмас қай бир фаҳми кўру кар,
Тароқни сочгамас фикрга урса,
Четлаб шўх, қийқириқ нафасли қушлар,
Тўти савлат тўкиб боғларда юрса,
Шоир яшай билмас.

У яшай билмайдир ўтмас, қай бир он,
Оқ-ойдин туйғулар кетса ўрилиб.
Шиллиққурт мисоли сип-силлиқ ёлгон
Ҳақиқат ёнида турса керилиб,
Шоир яшай билмас!

Исән күтарар ул бөлиб бағри қон —
Майли, усиз ҳам мўл беғамлар, гўллар.
Ишқилиб узунроқ умр кўр, исән,
Исән тугаган кун шоир ҳам ўлар.

БИР ҚИРҒОҚҚА

Менга тапши икки одам сўзлашар холи,
Йўққа ўхшар бир-биридан яширин сири.
Бирин жапнат боғларининг хушбўйи шамолли,
Ҳатто дўзах оловига панд берар бири.

Шундоқ сиртдан қараганда аҳилдан-аҳил,
Булар икки дарёлигини кўрмайсан ўйлаб.
Нима сабаб ўт билан сув топишадир тил,
Оқу қора ўлтирадир бир-бирин сийлаб?

Чидаш қийин ичга ютиб виждошни, хушни,
Оқ ўлтирса қора билан май кайфин суриб,
Шундоқ букса бу кўнларга тирак устунни.
Турмуш деган ҳийлакорнинг икир-чикири...

Тушунмайман бу дунёни, доим ёнма-ён,
Оққуш билан қаргани ҳам сўйдирганига.
Тушунмайман ўртадаги очиқ дастурхон
Иккаласин баб-баробар тўйдирганига.

Тушунмайман яшамоқ-ку бир марта, нега,
Гоҳ эътиқод кўкрагингда кетар солиб дод.
Ҳамон муқим бир ғояга бўлолмас эга,
Ҳамон муқим бир томонга ўтмас одамзод?

Умрим бўйи сизинганим — тафаккур, ғолиб.
Қаердасан, шундай пайтда беркиниб турмай,
Сен ўт ахир, бир қирғоққа инсонни олиб —
Аросатда тўрт тарафга қўлини чўздирмай.

ОСТОНАДАГИЛАР ҲАҚИДА

Остонада турар улар, уйга кирмаслар бироқ,
Остонада қолганларнинг соғлиғига ичингиз.
Бу дунёда борми ўзи марҳумдайин оғир тоғ,
Остонадан ҳатлатмоққа етгаймизкин кучингиз.

Улар бизнинг ортимиздан қолмаслар тизилишиб,
Танк, ивёда, ҳақкалаб ҳам ҳатто қўлтиқтаёқда.
Остонага етгач, аммо қоларлар узилишиб,
Бири бир кўз билан қараб, бири битта оёқда.

Майли, замон суроилари чалаверсин бошгани,
Б сукунат тиги билан пармаласин миёни.
Улар ҳатто қоқмасданам кийимларин чангини.
Остонада тураверар милтиғига суяниб.

Остонада турганларга мен теккизолмайман тил,
Тотмайдилар, сўзларимга қориштираман ҳамки бол.
Сен, эй уйнинг ичидаги чаппар урган косагул,
Сен, эй уйнинг ичидаги путқ сўзлаган сўзамол.

Сўзламай ҳам яшамоқнинг мумкинлигин сен туйгин,
Ҳовурдан тушиб кўр ахир уй ичида ҳам нарин.
Сен ҳам Юсуф-Зулайҳони бир нафасга тинч қўйгин,
Остонада бир тўн Юсуф йўқлар Зулайҳоларин.

Зулайҳонинг бири келар, ғариб, оқсоч, танҳо, тоқ,
Бири қайғу, ўлим ютган, араб эслар қўнниси —
Чндаб бўлмас, бир нафасга қўй чолғуни, қўй, ўртоқ,
Бул нафасда кулгу билан ситам ёни қўшилсин.

Бу шўр ёшни дилдан тўкиб кўнгиб ёришар чоқда,
Ажаб эмас, кўчса ундан беркитган бор тошу сипг.
Ва сен бири бир кўз билан, бири битта оёқда,
Уйга кирмай остонада юрганларни кўролсанг...

Остонада юрар улар, уйга кирмаслар бироқ...

НИҲОЛ

Уругини бошқа одам экканди асли
Бошқа бири бўлди унга бахт бағишлаган.
У куртакка айланганда илк баҳор фасли,
Ундан йироқ кетган эди уруғ ташлаган.

Ҳар зарбага тоб беролмас ҳар қандайин тош,
Экмоққа-ку экди орзу-ўйларга чўмиб.
Аммо аччиқ меҳнатига беролмади дош,
Аммо қийин меҳнатидан кетди кўз юмиб.

Бошқа бири қалқон бўлиб селга, яшинга,
Ўстирди сувга қондириб, бўғзини чопиб.
Гоҳ ҳосилга кираркансан, қавму хешинга
Ғоят азиз бўласан сен, келарлар топиб.

Худди шундай, ниҳолнинг ҳам «эгаси» чиқди,
«Ўзи айтсин, мен экканман, гувоҳ еру кўк».
Ниҳол ҳарчанд таниш учун кўзларин тикди,
Танимади, танимади, танимади, йўқ...

Танимайди! Бу бешафқат қонуний қасос,
Асосида «бемехрлик» деган нақд асос.

САДОҚАТ

Отани маҳзун ғам, хасталик ютди,
Фарзанд юксак-юксак авж учар фасли
Учмай, ташвишларга кўмилиб ўтди,
Бу отага юксак садоқат асли.

Майли, ишқ ҳақида чекмаса ҳам оҳ,
Балки бу ҳам сўзсиз ишқ тоқатидир.
Аммо ўзин унга санарми паноҳ,
Бу эрнинг аёлга садоқатидир.

Юраги ҳақида очиб юрманг фол,
Буни текширмасдан, ҳис этган маъқул.
Силаб, кўйлагига урдими дазмол,
Аёлининг эркакка садоқати шул.

Бошга кўтарингиз, тортмасдан ҳадик,
Чидаб тапбеҳларин кўпу озига.
Келин боқолмасми кўзларига тик,
Садоқати шулдир қайнонасига.

Шундай, садоқатга ўлчов борми, бас,
Инсонни ҳам инсон қилган шу ҳис, куч,
Инон, бахт қушининг қаноти синмас,
Бу хил белгиларга келиб турсак дуч.

ШАҲИДЛАР

Шаҳидлар, қирқ йиллар йироқда юриб,
Унутмайсиз ишқнинг хуш чоқларини.
Тунлар иситасиз тушига кириб,
Бева аёлингиз қучоқларини.

У қайта яшариб, ўртаниб суяр,
Бахт қуши ғуссасин аритганида.
Аммо у қушини учуриб қўяр
Тонгги нур уйини ёритганида.

Тонглар тушдан чиқиб, айтиб алвидо,
Мангулик маконга ётурсиз бориб.
Курашиб ётурсиз ҳануз жон фидо,
Гулдай танингизни тупроққа қориб.

Асли Сизнинг қудрат ёвларни енгди,
Қуладингиз қатор, зич бўлиб туриб.
Душман биз томонга ўтолмас энди,
Йигирма миллион шаҳид устидан юриб.

Урушдан ҳеч ким ҳеч нарса ютолмаган ҳеч қачон,
Ютқазгани кўп бўлгандир аммо ундан инсоннинг.
Битта мисол: Бобуршоҳ авж гуллаган чоғ беомон —
Қўшин тортиб босиб олди дейлик ярим жаҳонни.

Жанггоҳлардан, курашлардан топса умрбоқий шон
Кезмас эди вужудан шоҳ, қалбан парчин, ер бўлиб.
Машварату маишатлар забт этганда бегумон,
Устувор қалб қайтгач маҳзун, тўкилмасди шеър
бўлиб:

«Толе йўқи жонима балолиғ бўлди,
Не ишники айладим хатолиғ бўлди.
Ўз юрти қўйиб ҳинд сори юзландим,
Ераб, нетайин, не юз қаролиғ бўлди».

Гарчанд, суюк, буюк инсон, гарчанд собит ирода,
Ўз юрти деб ўртанмаган бирор они бўлмади.
Бу ҳолатни қайси тақдир ортиқ қилур ифода,
Ярим кўнгил ҳатто жаҳон билан тўлмади.

Тошу тахтлар қутқармади қийноқдан митти жонни,
Ўз кўнглида туйиб ўтди жаҳоннинг бор фироғин.
Гарчанд ақли ёритса ҳам ярим рўйи жаҳонни
Еқолмасдан ўтган каби ўз кулбасин чирогин.

Эй сен, бўйин эгмас ғурур боласи,
 Ким тўқдирди кўздан ишқинг жоласин,
 Бўйинингга ўрадинг сочим толасин,
 Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

Тоғлардан гап очма, тоғ сенга йироқ,
 Боғлар ҳам, гарчандки гулга кирган оқ,
 Улар сенинг кўнглинг гуллатмас бироқ,
 Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

Умрингга бахт келсин атир уфуриб,
 Ё ғам келсин қора кийимда кириб,
 Мен борман, сен ғамда қолмассан қуриб,
 Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

Ёнингдаман, ризқ-рўз ортиқ-камда ҳам,
 Танҳо, ё дўст-ёрон жамулжамда ҳам,
 Бу дунёга вида айтган дамда ҳам
 Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

Олдин кетсам, руҳим бошинг тутадир,
 Ортада қолсам кўнглим сен-ла кетадир,
 Ҳар икки дунёга ишқим етадир —
 Сенинг мендан ўзга бўлмас яқининг.

Бу ўғил меники эмас аслида,
Гарчанд энг сўнгги дам кўзларим ёпар.
Мен уни топгандим ишқим фаслида,
Ишқ фаслида у ҳам ўзгани топар.

Бу қиз ҳам бировга кетадигап гул,
Ушлаб қололмагай на зар, на тилло.
Мендан-да меҳрибон кимса бўлар ул —
Мендан-да вафодор чиқар ул илло.

Бу шеърми, шеърни ҳам ўзгалар олди,
Рашку гумондан гоҳ рангларим сомон,
Шеърки бу, бошимга минг ғавғо солди,
Келиб-келолмайман ўзимга ҳамон.

Вожаб, бул қадар ёлғизлик нега,
Ғаройиб бу ҳаёт — биз ўтар йўлак.
Ҳеч ким, ҳеч нарсага мен бўлмам эга,
Севгимим, сенга ўз ишқимдан бўлак.

ҚҶЛИНГНИ БЕР...

Қўлингни бер, тапҳоликни йўл ёқтирмайди,
Қўлингни бер, тапҳони тез уради яшин.
Одам ахир ўзи учун гуллар термайди.
Ўзи учун ичмайди ишқ, изтироб ёшин.

Ҳисларимни юрагимда қотмасин десанг,
Қўлингни бер, туйғуларим тўкиб кетайин.
Қуёшимни ном-нишонсиз ботмасин десанг,
Сен дарё бўл, мен дарёга чўкиб кетайин.

Биласанми, кўкрагингда қанча дуру зар,
Агар Сенга мен чўкмасам улар йитади.
Топсам, олиб чиқа олсам ул жавоҳирлар —
Иккимизнинг яшашимиз учун етади,
Қўлингни бер!

Саволларга мени ўрама,
Бу йўллардан ўтар чоғимда.
Ким учун келдинг деб сўрама,
Ениб сенга етар чоғимда.

Кўзларимдан кетаркан тумон,
Гуллар ўсса кўнгил боғимда.
Ким учун деб қилмагил гумон,
Ишқий шеърлар битар чоғимда.

Ошиқ — ўзин ўтга урган жон,
Ишқ — қувончим, ишқ — дил доғим-да
Ким учун — деб бўлмагил ҳайрон,
Ишқ деб куйиб-йитар чоғимда.

Ишқ кийик-ку, қилиб бўлмас ов,
Сайёд юрмас кўнгил тоғимда.
Ким учун деб боқмагил синчков
Талх зардоблар ютар чоғимда.

Кўзларимда «алвидо» қалқиб,
Бир тумонат сўлу соғимда.
«Сен учун» деб айтарман балки,
Сўнгги йўлга кетар чоғимда.

КУЗГИ БОҒ...

Кўнглим маъюс тортади кузги боғдаги ҳолдан —
Қушлар мунгли, излашар хайрлашмоқ чорасини.
Раиғлар дарахтлар мушис солланишиб шамолда,
Бош чайқашиб қиларлар «йўқ, йўқ» ишорасини.

Сўнги келади бир кун ҳар базмининг, хуш вақтнинг,
Ботар пайтнинг келгунча, қуёш, пуринг кўпроқ соч.
Қушлар кетгач ранглари сомон бўлар дарахтнинг,
Афтода, яроқларини тўкиб қолар яланғоч.

Қийин бўлар ажралмоқ бири-бирини суйса —
Қийин ажралганларнинг заволини кўргайсан.
Қуш, дарахтки шунчалар бир-бири учун куйса,
Ераб, кузда Инсонга ўзинг тоқат бергайсан.

Мен «кетамап» дердим гўдак чоғларим,
Сен ғирром ўйнасанг, ялинардинг «қайт»,
Бугун ёз, гуллаган умр боғлари
Бугун ҳам тортишиб қоламиз гоҳ пайт.

Бугун бир-бирова гоҳ шоҳ, гоҳо қул,
Яшаймиз, ул кунлар кирар тушингга.
Бу кун «кетамап» деб айтмоқлик мушкул,
Тағин мушкул чидаш ялинишингга.

Севмасам, қачонлар, келтирай имон,
Кетардим сен, дунё, шонни қолдириб
Ва лекин сеп бугун руҳимдаги жон,
Мен қандоқ кетамап жонни қолдириб.

ҲАЙРАТ

Қайдасан, сен қўйдинг йўқламай,
Менда ҳам бу кўнгил тўқ энди.
Олдинги узун тун ухламай,
Жон чекиб ёзишлар йўқ энди.

Сен йўқсан, кўнглимда ҳаловат,
Илгари у эди душманим.
Йўқ энди олдинги тиловат,
Бахт бору, бордай ҳам пушмоним.

Йўқотиб қўйдим бор дардимни,
Мен энди нимага ярайман.
Ёнимда суянчим, мардимнинг
Кўзига бепарво қарайман.

Бўлди, бас, кўп чуқур бу гуноҳ,
Ким менинг кўнглимни совутди.
Ҳайрат, сен қайдасан, бўл паноҳ...
Лоқайдлик ёмғири ивтитди.

Ҳайрат, кел, кўксимда кўтар қад,
Мен ёлғиз сеники бўларман.
Кун келиб ўлсам ҳам мен фақат
Ҳайратнинг қўлида ўларман.

ИҚРОРЛИК

Биламан, йўқ, сенга шак келтирмам, йўқ,
Бу кутмас замонда сен қанча кутдинг?
Неча бор кўксимга отилганда ўқ,
Мени четга суриб ўзингни тутдинг.

Биламан, пойимга йиқилди само,
Кўзингга синганим — лаҳзадан бошлаб.
Бугун-чи қалтираб турибман, аммо.
Самовий топ-тоза юракни ғашлаб.

Наҳот сор бургутни шубҳалар енгди,
Нечун қарашингда азоб сурати.
Не учун кўзингда гоҳи гоҳ энди,
Мен уқиб етмаган тўфон туради.

Аминман, шу юрак бермаса фориб,
Кўксимга тамғасин босмаса армон.
Ўтарман шу ишққа посбон туриб,
Унга фидо бўлиб ўтарман.

Яшаб ўтарканмиз бу олам аро
Оптимиздан севги отмас тоши — нард.
Севгилим, кўнглингни қилмагил қаро,
Мен сенинг ишқингга қўндирмасман гард.

БУРГУТЛАРИМ

Бургутларим, кўкдан қўшип тортиб ўтинг,
Қанотингиз билан ерни артиб ўтинг.
Артиб ўтинг ҳаводаги губор, гардни,
Ва ердаги армон, дардни.

Поймол этманг, бу ердаги қуш, ўтлар-ку,
Қуш, ўтга ҳам керак ахир ҳимоятлар.
Бу дунёнинг устуллари бургутлар-ку,
Бургутлардан бўлсин карам-иноятлар.

Пайт пойламай, шодмон келинг, тортиб қўшин —
Холис келинг, бағрин очиб кутмасми, халқ.
Бир қушчага завол бўлмай сафга қўшинг,
Соянгизга салом бериб ўтмасми халқ.

Шиддат билан узатганда заминга дўст,
Ўхшаб кетмасангиз дейман, оч, покасга.
Ҳар хор-хасдан чапгал солиб олмоқ эмас,
Чапгал-чапгал бермоқ лозим ҳар хор-хасга.

Мен истардим, узатганда заминга даст,
Малҳам бўлиб аритсангиз диллар доғин.
Чапгалингиз қуш бўйида сиртмоқ эмас,
Қанотингиз бир қалъага айланмоғин.

Ки бу қалъа деворлари метин бўлиб,
Сафдан сурса тортилган ёй, камонларни.
Ўйлаяпман, Сиз келсангиз осмон тўлиб,
Ерда байрам бошланажак замонларни.

Бургут олиб қочган кун-ку кўп келарди,
Бургут бериб кетди деган кун келарми?

ФЕРУЗАНИНГ ДАРДИ...

Мақсуд Шайхзоданин «Мирзо Улуғбек» драмасини кўриб...

Ер қоп-қаро, осмон ҳам қаро,
Улар қисиб келмоқда жонни.
Мен йўқотдим бу зулмат аро
Улуғбекдай улуғ Инсонни.

Мен Феруза, Феруза шўрлик,
Бу дунёда бир илинжи йўқ.
Манглайида битилган хўрлик,
Манглайида шубҳа отган ўқ.

Карвон мени кетадир олиб,
Бегим сўнг бор эгадир бошини,
Ҳайҳот, рўё келди-ку голиб,
Сўндирди-ку толе қуёшини.

Мен бу рўё дунёдан безиб
Энди ўнгламас туш бўламан.
Бу дунёни қаҳратон сезиб,
Толмабўйини оққуш бўламан.

Кейин учиб кетаман, кейин
Бу муз, қорни оралаб юрмай.
Видолашув бўлмади қийин —
Кетгум бир бор юзимни бурмай.

Ўнг эдим-ку бўлиб қолдим туш,
Дунё, сени тутадир хуним.

Одамлардан бешиб бўлдим қуш —
Улугбекдан айрилган куним.

Энди тақдир эмасдир тақдир,
Тупроқ дейман дунёни, шонни.
Мен йўқотдим дунёда, ахир.
Улугбекдай улуғ Инсонни!

ЙИЛ БОШИ ИСТАКЛАРИ

Тишда дов-дарахтлар бурканар оққа,
Қорга лаб босадир ўйларим маним.
Қадрдон қаламим оппоқ вараққа
Пичирлаб тўкадир куйган-суйганим.

Куйдирган, суйдирган дўстларим, салом,
Бул кун барчапгизни чорлайман бир-бир.
Бул кун оқаради куррайи олам,
Мурувват қўлини чўзади тақдир.

Тишда қор бўралар, давра қизийди.
Сухбат кетаётир нари-беридан.
Ким шуҳрат тожини эртароқ кийди.
Ким силжигани йўқ турган еридан.

Тож кийган қўямасин тожин тушириб,
Тож остида бошни асрасин кўпроқ.
Туриб қолган кетсин чопиб, чарх уриб,
Қуласин елкадан босиб турган тоғ.

Ким айтмади битта сўзни ийманиб,
Шу сўз учун унга тилайман журъат.
Куйманган кетмасин доим куйманиб,
Енгил нафас олсин тиклай-тиклай қад.

Кимки фарзандсизлик догида юрса
Рўшнолик келсину, етиб куну ой
Биби Фотимадай қўш ўгил кўрсин,
Қўш бешик ўртаси бўлсин унга жой.

Ўксиган гўдакка кўзим тушган чоқ
Садоқати буюк йил келсин дейман.
Қай бир иттифоққа солсалар пифоқ,
Сийсати буюк йил келсин дейман.

Хаёллар чарх урар бошимда маним —
Эрта кун қолмас деб ерда доғли зоғ.
Эрта бажо бўлар менинг айтганим,
Сергавго дупё ҳам тортар, сокин, соғ.

Кун келиб бу дунё бўлгай деб беҳишт,
Жимжитгина боғлар қилар ишора.
Бу қор ҳам шуларни айтмоқда, эшит,
Бу қор ҳам шундай деб қилар башорат.

Мен беҳишт шамолин яшириб сўзга,
Сўзладим, сўзларим ўнсин ер шарин.
Пири-бадавлатлик, ОТАЛАР, Сизга.
Хотиржам бахт Сизга, ОНАЖОНЛАРИМ.

Жаннат жилғалари боғларда чопсин,
Йигитлар бўлсин деб Гўрўгли келбат,
Кимки танҳо, бу йил бахтини топсин,
Бемор дўст согайиб кетсин, — деб албат.

Янги йил, бу оқ қор сўзлаган тунда
Базм сурооларин кузатаркан жим.
Бегам ўтсин дейман,
Бедард ўтсин дейман йилингиш шундай
Куйдирган, суйдирган дўст-ёронларим.

ЎЗБЕКИСТОН ДАЛАСИ

Жоним туташ бўлиқ ер, Ўзбекистон даласи,
Авжи саратонида ё қишнинг чилласи
Унинг бағридап қачон, келса ниманинг саси
Муҳрадим хотирга.

Бир-бирини суяган Ўзбекистон тоғлари,
Не тоғ, тик чўққилардан ошса аргумоқлари,
Аргумоқлар ёлида бўрон турган чоқлари
Қимиз тутдим ботирга.

Гўдакларини ўндим Баҳордап энчилар деб,
Жаннатдап келган жажжи, бахт элтар элчилар деб,
Бу элчилар шу ерда униб, ўсиб гуллар деб,
Ўчмас қилиб битдим хат.

Дўстлар, мен боримни унинг дўстига қўйдим,
Пойи қадамларини кўзим устига қўйдим.
Дўстликнинг жавҳарини тилим остига қўйдим,
Йўқотмайин деб абад!

Бир кул келиб теграмда тишиб ҳаёт қарсаги,
Менга ҳам етиб келар йўлнинг сўнгги фарсаҳи.
Қовушмоқ фурсати ҳам етибди, қарсақки,
Хотиржам, кўксинг аро қўядирман юзимни.

Шу тонг ошноқ бир, эзгу қор тушадир тупроққа,
Оёқ-қўлим томирдай қоришадир тупроққа
Ва бу дунё айланар оқ қор, оқ гулга, оққа,
Мен шу тахлитда Сенга бағишлайман ўзимни.
Ўзбекистон даласи, Ўзбекистон даласи...

ТУРНАЛАР

Сув тинди, гуллар хазон, турналар айтар видо,
Кеч кузнинг сурати бу, кўникиш ҳам керак-да,
Не учун бу юракда сўнгсиз дард, сўнгсиз нидо,
Куз келмай учиб кетган турналар бор юракда.

Кўзимнинг қиргоғига аччиқ ёш бўлиб келар,
Зангор ишқ беҳиштига кирмаган турналарим.
Тушимда чапнар уриб боғларга тўлиб келар,
Унгимда кўзим тўйиб кўрмаган турналарим.

Қай юртда макон топди қай бирининг тупроғи,
Ким билар қай денгизда қай бири чўкиб кетди.
Кеч кузда, хусусан, шу турналар учган чоғи,
Қайтмаган турналарим кўнглимни сўкиб кетди.

Қайтгани, қайтганига қарайман, тўкиламан,
Бирида бир қанот йўқ, бирида эса бир кўз.
Ярим жон... мен титроқда бисотим титкилайман.
Қаддини кўтармоққа бўлай деб бир тирак, сўз.

Қайтганлар, қайтганлар ҳам сийраклашар кундан-кун,
Хув қорда оқсоқланган уч-тўрт турнапи қаранг,
Кузатаркан кўнглингни тўлдирмасми қасос, хун,
Асабларинг тортмасми чолғу симидай тарапг.

Ҳеч йўқса шулар ҳаққи, лоқайд яшаш исноддир,
Яшашми, енгиб яшаш... Бошқаси ортиқча гап.

Ҳар лаҳза таранг тортиб яшаш бизга қисматдир —
Яшашимиз шарт бизнинг ханжар каби жаранглаб.

Улар-ку қасд қилдилар бизга фидо ўтмоққа,
Бобо мерос қутлуғ қон қандоқ тинч қўйсин бизни?!
Ҳаққимиз борми айтнинг, одамлар, унутмоққа,
Қайтган, қайтмаган оппоқ, оқ турналаримизни.

Сув тинди, гуллар хазон, турналар айтар видо...

ЕШЛИККА ЕЗГАНЛАРИМ

Бу сенми, эй кўзимнинг тиниқ оқу қораси,
Кунгай ерда барқ урган менинг кўк палаккинам
Бир жонни кўкда, излар ойда янаш чорасин,
Бири сахро-даштларда тинмас, жон ҳалаккинам

Там-там меваларини ҳам севиб, ҳам этиб рашик,
Йигирма ёшлиларнинг боғларидан бўйлайман.
Бугун ўттизда туриб, ўттиз армон аралаш,
Йигирма ёшимдаги имконларни ўйлайман.

Олис водийда бир гул ўсарди мен ёш пайтим,
У иқбол гули эди, чопдим тишга қўйиб тиш.
Етай-етай деганда аммо ортимга қайтдим,
Балки журъат етмаган, балки сусайган хоҳиш.

Инсоф билан айтганда, толеим келганди оқ.
Бир гавҳарим бор эди, ҳавас ҳаттоки ёвга.
Мен ўша гавҳаримни асрай олмадим бироқ,
Билмам қайси гофил кун бериб қўйдим бировга.

Мана, бул кун бошингда минг бир хил хаёл сузиб,
Сен чарх уриб турибсан, чарх ур, қолмагил тишиб.
Сен голиб қайтажаксан иқбол гулини узиб,
Қалб қатингда сақларсан гавҳар тошингни, иним.

Қай манзилда мадорим етмаган от сурмоққа,
Сен шамолдай ошгайсан у манзилдан, чопқирим.
Қайси тоққа чиқмадим эриниб от бурмоққа,
Хазиналар топгайсан сен у тоғдан, топқирим.

Сен зорингу боринги ошкор куйлар бир найсан,
Мен ҳар вақт ҳам айтмадим сирларимни қўш симга,
Мен илғамай ўтгани топиб авайлагайсан,
Ҳавасим келар Сенга,
 ҳавасим келар Сенга!

Гўдак эдим, манглайдан ўниб қўярди ойм,
Янги ойни кўрганда учиб-қўниб югурсак.
Мен сенинг пенюпангдан, ёшлик, ўниб қўйини,
Шояд шоён қудратинг менга ҳам ўтиб турса.

Шояд завқим, ҳисларим келсалар лашкар тортиб,
Отганимда мўликалга урелсам бир зарб билан.
Икки гўдак ўглимининг хархашасидан ортиб,
Ёнсам, кушии ўтказсам ёниб турган қалб билан.

Ёшлик, шуидай мен сени кўтаражакман бошга,
Соғиниб кўтарамац,
Ётказай деб юксакда сиғинганим қуёшга,
Сиғиниб кўтараман,
 соғиниб кўтараман!

УРУШ — БУ БИР ҚОРА СЎЗДИР...

Уруш, бул қоп-қаро сўзни кўчираркан мен оққа,
Дейман уруш, бу мажруҳ дил, бу хато йўл, поймол
шан.

Шом қуйилар, бобосини гўдак тутар сўроққа,
«Бобо, нега қўлингиз йўқ, оёғингиз ёғочдан?»

Во дарифо! Ўйга толар, умр қайта яшалар,
Баргдай титраб ўтмишини қайта ўтаркан босиб.
Кечагидай кўриб турар: «Вокзал, жигаргўшалар —
Хотинининг «кўришмаймиз» деб, кўтарган уввоси.

Улар қайта кўришмади, тўғри чиқди мудҳиш фол —
Ўлимлардан ўлмай қайтиб ўз уйида музлади.
«Бандалик — бу, метин бўлгин», тўзим тилаб қўшни
чол —

Хотинининг туголмасдан ўлганини сўзлади.

У биларди, қалб остида хотини не яширган —
Ҳайҳот, хаёлида уни бекор аяб юрдими.
Тўрт йил ёшли кўзларини ўзи билан таширкан —
«Ўлмагин», деб ўлган кўзлар уни суяб юрдими?

Кейин эса...оҳ кейинги ҳаётида не маъни
Она сутни тотмаган шу гўдагини ўстирди.
Фақат уни кўтармоққа қўл йўқ эди тутгани —
Сўнг илдиздай чириётган оёқини ҳам кестирди.

Кейин эса, кейинини айтиб ҳам не қилади —
Уруш унинг тик қаддини ўтди-ку босиб-янчиб.
Унинг тўфонлари аро умид тоғи қулади,
У тулаган одам эди, бўлмаса шу юнани.

Унутмоққа уринади кўзларига тер тушиб,
«Во дариғ», дер, артмоққа қўл йўқ, фалак

иши-да.

Унутмоққа уринади қонларига қориниб,
Тунлар танк тагида қолиб, қичқирмаса тушида.

Тушларида хотинининг нозларидан кўп куйди,
Тушларида ул боғларда ўйнар ғамлардан холи —
Чорлаб қочар, қувай деса сёқ ёғоч, оғрийди,
Қучоғига тортай деса қўл йўқ, қурир мажоли...

Уруш — етим чақалоқ у, поймол одам, поймол шап,
Мен бу қаро дардни қандоқ оқ қоғозга қуяман...

БУГУННИНГ БУ САВОЛИ

Урушга кетган ҳар юз одамдан тўқсон еттигаси жанг
майдонида ҳалок бўлди

Газетадан

Жангга кетган ҳар юзтадак ўлди тўқсон еттисп...
Ҳар бир уйда сочларини тараб қолди етим моҳ.
Бу уйлардан абад кетди эркак иси, бахт иси,
Бу уйларга абад келди бўйдор ҳижрон, бўйдор оҳ.

Бул кун тўқсон етти уйнинг етимлари етилди,
Не қувларни кўриб босдик, қирқ йиллик йўл, орани.
Балки дерсиз, «қора кунлар ортда қолди, ўтилди»,
Дерсиз, «энди учратмасмиз етимни, бечорани».

Мен ҳам шунга ишонардим, ишонардим жон билан,
Гоҳ ҳаётда ўйларимнинг тескарисин кўрмасам.
Шеър ҳам ёзаверармидим қарсақ билан, шон билан,
Анор гули янглиг қизнинг ҳасратини сўрмасам.

Мен эшитдим қиз-йигитнинг номин қилганлар қаро,
«Ошиқ-маъшуқ»ликда айблаб мактабдан четлатишган.
Муаллимлар сўнгги синфда, сўроқ, тўнолон аро,
Бу иккисин ўқитмоқлик баҳридан ҳам ўтишган.

...«Биз еттинчи синфда эдик», кўзларида ҳа
Қиз бошларкан ҳикоясин маъюс, хотин^и ҳасрат, дуд
Синфда олти ўқувчида ота-она эди бу^р жам эди.
Қолган барча-барчамизда кимдир, нед^т
ар кам эди.

Биров ота, биров эса онадан сўз очмасди,
Қай бировда икков ҳам йўқ, демак сўз йўқ. ҳ.оли

танг.

Фақат шу олти ўқувчи кўзини олиб қочмасди,
«Отанг, онанг?» зил саволлар келганда зич,
кўндаланг.

Олтовида гуркирарди болаликнинг бахт ёзи,
Улар шодон қийқирганда бу дунёга сизмасди.
Қолган барча-барчамиз ҳам кимлардандир порози,
Барчамиздан узун эди шу олтовининг дасти.

Шундан бошлаб мен ўзимга бир лойиқ жуфт
ахтардим
Кечирингиз, туйғуларим Сизга айтдим яширмай.
Чунки огирлик қиларди бир ўзимга бор дардим,
Сақлаб қолмоқ бўлдим ўзини тушқунликка топширмай.

Тезроқ эрга тегсам дедим, тонсам бир мард лочинни
Дурқун болалар ўстирсам ишқ майсаси кўкариб.
Узун тунлар ҳидлаб чиқсам гўдакларим сочинни
Тонг, отаси олиб кетса богчасига кўтариб...

Шундай бўлди, сифдошимга тегдим жон билан
суйиб,
Бу менга бахт, майли кимга гийбат, кимга панд
бўлган
Мен отамнинг юз-кўзини эслай олмайман тўйиб,
Масъул онам ҳам доим ўз иши билан банд бўлган.

Ўқимасам-ўқимасман, мен меҳрга оч инсонман,
Умрим бўйи бирор марта бахт ёзиб қулочимни
Отасининг елкасида ўйнамаган бир жонман,
Онам ўз ишидан ортиб ҳидламаган сочимни.

Йўқ, мен бундай яшамасман, умрим куяр шам қилмай
Бахтим дил сўраса унга мен жонимни тутгайман.
Мен гўдаклар ўстирарман бир кўзини кам қилмай
Улар боис не юк келса, елка тутиб ўтгайман...»

Жангга кетган ҳар юзтадан ўлди тўқсон еттиси,
Нақ қирқ йиллик деворларнинг ортида-ку ул тунлар.
Бул кун нечун хонадонда камаймоқда бахт иси,
Қайдан пайдо бўлмоқдадир бул кун тирик етимлар?!

Айттинг, бул кун бунчалик мўрт хонадонда устунлар,
Бунча мискин сўнг уларга суянолмай қолгувчи.
Бул нимадир кўкраклардан ўрлаётган тутунлар,
Бул сабаблар, тақдирларни турли йўлга солгувчи...

Унда, урушга юкладик бор етимнинг уволини,
Бугун кимга юкларимиз бахт бекорлигин бугуннинг.
Нақ бўғизга келиб қолган бугуннинг бу саволини
Бугуннинг бу мажруҳ дардин, беморлигин
бугуннинг?!

РҰМОЛЧА

Баллада

Онам Шарофат Хоназарованинг ёрқин хотирасига

Умримиз-ку абадиймас,
Ногоҳ келса ниҳоя,
Бир кун қилиб жонимга қасд,
Ўлим соларкан соя.

Шунда мени ул уммонга
Қайтаркансан топшириб,
Икков яшаган маконга
Қандоқ келасан кириб?

Қай тарз эшик итарасан,
Қалтирамай бефарёд?
Қаддинг қандоқ кўтарасан,
Кўкрагингдан босса дод!

«Энди она деймиз кимни?»
Ўғлим боши хам келса:
Қизчам ҳидлаб кўйлагимни,
Урён солар дам келса?

Соғинишлар қилмасми соб,
Биров қилса таърифим,
Бу гамларга қандоғам тоб
Берадурсан, ғарибим?

* * *

Гарчанд сенинг мен хиёнат,
Аҳдсизлигинг истамам.
Аммо инон, то қиёмат,
Бахтсизлигинг истамам.

Мен-ку Сенга абад толмай,
Бахт бўлмоққа уриндим.
Кечир, сўзим оқлай олмай,
Аро йўлда суриндим.

Аро йўлда отинг ёлин
Силамадим, кечиргин.
Аро йўлда қолдинг, толе
Тиламадим, кечиргин.

Энди эряр тоғлар қори,
Бизнинг боғлар гулламас.
Сочинг оппоқ оқарару
Биров севиб, силамас...

* * *

Йўқ, йўқ, нега энди, ахир...
Яшанинг шарт устивор.
Тирикка ҳам яшаш оғир,
Душмани бор, дўсти бор.

Йўқ, бошингни солма қуйи,
Мен бошингни эгмовдим.
Бу дунёдан шундай қуйиб,
Ўтарсан деб тегмовдим.

Бу не ҳолат, мудом ўйда,
Ғамни тахлаб юрмоғинг.

Ғанимат-ку кўча-кўйда
Бахт етаклаб юрмоғинг.

Мен розиман, дўзахий ҳол,
Токай оғу ютарсан?
Истар эсанг бирор аёл,
Майли, кўнглинг кўтарса...
Мен розиман!!!

Аммо мендек ҳоли таңгинг
Қолмай десаг жабримга.
Шул қора тонг рўмолчангни
Келтириб қўй қабримга.

Рўмолчаки тикиб шоён
Ишқдай совға қилганим,
Шул тонг балки бўлгай аён,
Япроқдай тўкилганим.

Ўлганимни шул қора тонг
Илк бор балки сездирар.
Тириклардан, ўликлардан
Илк бор балки бездирар.

Илк бор ёғар бошимда қор,
Қабрим билан чўкармав.
Рўмолчага шул тонг илк бор,
Сўнг бор ёшим тўкарман.

ТҰРАҚҰРҒОН РАЙОНИДА

Районда уруш қурбонлари шарафига ўрнатилган ёдгорлик олдиға мингта қизил гул ўтқазилган. Хар бир қизил гул туши олдиға сафимизға қайтмаган қахрамонларнинг номлари битилган

Тоҳир ўлди, ерга кирди тириклайин сор бургут,
Зухро ўлди, ерга кирди шампод сарву сановбар.
Қора тўфонға дуч келиб бирдай ўчди икки ўт,
Кетса кетган маъқул экан иккиси ҳам баробар.

Мен кўрганман кетган Тоҳир, кетолмаган Зухрони,
Ана бири... тек ўлтирар кўзларида қотган муз.
Мажнун кетиб Лайли қолса ўт оларди сахрони,
Бул Зухро шул ўт ичида кун кўради то ҳануз.

Оҳ, бу уруш... тина бошлар қайтадан кўзим олди,
Енган ўтинмас, одамнинг кули тушиб кўнгилға.
Тасаввур қил, бир ёш йигит гулға айланиб қолди,
Биз бир тирек жондан айру, эга бўлдик бир гулға.

Тўрақўрғон районида мингта қизил гул ётар,
Мингта шунқор йигит рамзи, кўнгил фарёд солма,
Оплоқ-ошпоқ тонглар отар, қирмиз-қирмиз кун ботар,
Бул йигитлар қаттиқ ухлар, Зухроларни эсламас... бас,

Айрилиқнинг азоблари шунча талхми, тахирми —
Ошиқ бошини кўтармасми маъшуқаға эмраниб.
Зухрожон, сеп келгандини-ку уйғотай деб Тоҳирни —
Йўқ, Тоҳир йўқ, қабр устида бир гул турар тебраниб.

Шу манзилга қатнай-қатнай не Зухролар ўтди тоқ,
Мен билмайман улар гамин замин қандай кўтарган.
Оҳ, Тоҳирлар, бевафолар ташлаб кетдингиз қаңдоқ,
Тоҳиридан айру Зухро қачон гуллаб, кўкарган?!

Сўнг хаёлчан шу бугунги Тоҳирларни топаман,
Табиат-ку уларни ризқ-муҳаббатдан қисмади.
Сўнг сингиллар — Зухроларнинг манглайидан
ўпаман —
Бошингизга тушмасин деб ул Зухролар қисмати.

Зухроларки ҳар лаҳза шай ишққа қурбон бўлмоққа,
Улар сўлиш билмай яна Сизни суйиб, толдириб,
Ҳеч бўлмаса Зухро учун ҳаққингиз йўқ ўлмоққа,
Ўлдирмоққа ҳаққингиз йўқ, орда тирик қолдириб.

Минг Тоҳир-ку мангу ухлар шухратларга кўмпилб,
Минг Зухронинг узун умри хазон, гулга термулиб...

АЁЛ МОНОЛОГИ

Америка нейтрон бомбасининг ихтирочис: «Ҳамма одлар ёвуз», дейди...

Ренуар мени нурдап чизиб чиққан, биласиз,
Петрарка «илоҳам» деб кўзин тиккан, биласиз,
Навоий узун умрин, ўзин тиккан, биласиз,
Биласиз қай куч билан банд этгайман хаёлни,
Наҳот ёвуз атайсиз Сиз ҳаттоки аёлни!

Чекинмасми қаро тун мен кўтарсам киприкни,
Айтинг, ким буза олур солсам ишқий кўприкни,
Қайси эркак унутмас мени кўргач, ўқ, тигни,
Ишқ олдида нима у уруш, ҳасад, сийму зар,
Сиз ҳеч аёл ишқига бўлганмисиз муяссар?

Дарвоқе, ишқ, ишқ билан Сиз чиқиша олмайсиз,
Ишқ бир беҳишт, унга Сиз абад туша олмайсиз,
Сиз муз бўлиб кетгансиз, эриб, жўша олмайсиз,
Аёлки бор бу музга тегиб қолса мунглиниб,
Дуошбад қилурки ололмасиз ўнглиниб.

Эътироф этаманки, Сизда чуқур фикрат бор,
Аммо мақсад қорадир, мақсадда кўн иллат бор,
Ер юзида ризқ терган не давлат, не миллат бор,
Ҳар бирида Сиз каби не-не ақли даҳолар,
Улар одамни Сиздан бошқачароқ баҳолар!

Эркак яратувчи зот, Сиз-чи, қуритмоқчисиз,
Борки тирик жонзодни лаҳзада ютмоқчисиз,
Гўдак, қушини кул қилиб устидан ўтмоқчисиз,

Қайдап Сизга бул қадар ёвуз кўнгил, ёвуз ўт,
Ахир Сизга ҳам аёл она бўлиб берган сут.

Кечаги урушдан-ку диллар ҳануз доғлиқдир,
Сиз бир қоғозсиз, унда мудҳиш ўт ўроғлиқдир,
Балки туб илдиригиз Гитлер билан боғлиқдир,
Шундай, халқдан даҳолар билан иблис ҳам чиққан —
Менга сингишмас туйғу — Сизни ҳам аёл туққан.

Агар онангиз бўлса у ўтга отган ўзни,
Виждон хотинингиздай ташлаб кетгандир Сизни.
Йироқ-йироқда туриб мухтасар қилсам сўзни,
Она, Аёлки Сиздан юз ўгирдими рўй-рост,
Демак, ҳаётингизда инқироздир, инқироз!

Ренуар мени нурдан чизиб чиққан, биласиз...

„МУҚАДДАС АЁЛ“ тўпламидан

(1987 йил)

Сеп дарёсан, ўнганини қирғоқ яширар,
Жуфтим бўл,— деб чоилганини ҳар тоқ яширағ
Жаннатим,— деб қувонмасдан қумлоқ яширар
Сеп бари бир муқаддассан,
Муқаддас АЁЛ!

ОНА САДОҚАТИ ВА ЎГИЛИ АРМОНИ ҚИССАСИ

(Бахшиёна)

Уруш битди. Келган келди, келмаган йироқларда қолди. Кўнгли ярим келишлар қозонларини сувга солди. Кўксини ерга бериб совунган ким, йиглаб бола-сига алла айтиб овунган ким. Юраклари узилиб, саргайган ой юзидан кўз ёшлари сизилиб, гўдагини аллалаб ўтирган Сайрам келин бир вақтлардаги гум-гурсдай қайнонасини эшикдан шарпадайгина кириб келаётгани, жия-жияси қуриб келаётганини пайқади. «Аҳ, ёмон куни қурсин-а, энам шўрли Рашиданин отаси урушга кетмаган пайтлар бир сиктаниб уйим-га кирса, фармонбардор овози гуриллаб, тахмоним-даги кўрпа-тўшагимгача зириллаб кетмасмиди?! Бугун эса... бугунги кунимга у айбдордай, нимага кўзимга тик қараёлмайди?! Шу аснода бўғилиб, Сайрам келиннинг нафаси қайтди, қайнонаси қийналиб, айтолмай юрган гапини айтди:

Аввал ўти куюшмаса деб куйиб юрдим
Кейин қулуним қўш бўлди, деб суйиб юрдим
Отинг ўчгур бу урушам бир илшиж эди,
Бўталогимни тушда кўриб, пийиб юрдим.
Онанг ўлсин, куйганимиз рост бўлди-ёв,
Болам, қора кийганимиз рост бўлди-ёв.

Қулунимни қасрлардан тонай энди
Қулунига қора бахмал ёпай энди.
Елғизимдан ёдгоримни менга бер-да
Ит бўл, қуш бўл, сен кўпайгин, кўпай энди.
Тилим тишлаб тош бўлайин, кузатайин,
Қақшаб, ўзим бош бўлайин, узатайин.

Келин эмас, шўрли болам, болам бўлдинг
Жон чиққунча кўксимдаги полам бўлдинг.
Шу гапларни айтган тилим қирқилса-чи,
Қандоқ узай, жонга боғлиқ толам бўлдинг
Тилим тишлаб тош бўлайин, кузатайин
Қақшаб, ўзим бош бўлайин, узатайин.

Шамолман мен, уни елиб, эсмоқ учун
Беланчакман, ётмоғига эсмоқ учун
Онанг ўлсин, ёдгоримни ташлаб кетгин,
Кўксимдаги жароҳатга босмоқ учун
Тилим тишлаб тош бўлайин, кузатайин
Қақшаб, ўзим бор бўлайин, узатайин.

Буғдой чочсин, тариқ чочсин гул келишим,
Йўлларидан ёвлар қочсин гул келиним
Бу шўру тор пешонамга сигмадинг-ку
Пешонангни олло очсин, гул келишим,
Тилим тишлаб тош бўлайин, кузатайин
Қақшаб, ўзим бош бўлайин, узатайин.

Сайрам келин бу сўзларни тинглаб ич-ичидан
инграб, «Хақ тўрамнинг ўлгани, бу хонадонга ортиқ-
чалгим сезилибди-да», деб унсиз ғиғон чекиб бу
рўзгорга келин бўлиб тушганидан бери биринчи ма-
ротаба қайнонасига тик қараб бу сўзларни сўзлай-
верди:

Оҳ, энажон-ей, болам дейсиз-у алдайсиз —
Ёки ўлсанг ҳам мендан йироқроқда ўл дейсиз.
Равшанининг отаси ўзингизники эмасмиди,
Қайси тил билан «ўзгага хотин бўл», дейсиз.
Тўрамнинг ўлгани ўнг кўридимми, энажоним-а,
Кўзингизга дўнг кўридимми, энажоним-а.

Ботса берманг егали бир тилилам пошимни
Тинч қўйинг, эна, тўнкармасдап осмонимни,
Бунда ёдгорим, бунда-ку ёруғ жопи-жаҳоним.
Қандоқ кетайини мен онқочиб ёлғиз жопимни?!
Ҳар тун тўрамни туш кўради-ку бу ёстиқлар,
Ўзга бош тегса чинқиради-ку бу ёстиқлар.

Майли умрим — қиш, кураганим қор бўлсин — денг
Фақат ўзга эр номус бўлсин денг, ор бўлсин — денг
Бегона эркак тўшагимни босган кунни
Чилвир сочларим узун бўйнима дор бўлсин — денг
Қақшаб, ўзингиз ўтказмасдан тўйим, Эна!
Ўз қўлингиз билан мени қабрга қўйинг, Эна!

Ана шунда қайнонанинг кўзлари «ярқ» этиб очилгандай бўлди. Хаёлида: «Оҳ шўрлик болам-а, сенинг хаёлинг бошқа экан-ку, не ҳадиқда юриб эдим, бугуни, эртами барибир кетади, ёш нарса, неварамни-ям олиб кетади, ўт кетди, хонумошимга ўт кетди, деб, титроқларда туриб эдим», — каби ўй-хаёлларини ўзича пичирлаб Сайрам келини бағрига босди. Келининг билаклари ҳам ток подаларидай унга чирмашди. Иккаласининг ҳам кўз ёшлари шашқатор. Бироқ бу гам ёшими, қувонч ёшими илгаш қийин эди...

* * *

Кушлар ўтаверди. Умр кетаверди. Қазоси етиб қайнона кўзини юмди. Сайрам келин бир фарзанддай қайнонасини иззатиши жойига қўйиб кўмди. Равшан қирчиллама йиғитмисан, йиғит бўлиб вояга етди. Бутун орзу-армониши шу ёлғиз боласида кўрган она унга қишлоқнинг олд қизини олиб берди. Ҳою ҳавас билан уйлантврди. Энди Сайрам келин илгариги пайтлардагидай ишганиб нола қилмай қўйди. Вақти

ҳам бўлмай қолди, шеклили. Ўзиyam келини ҳар йили қўзиладими-ей... Олтинчи фарзанди дунёга келганда Равшанбек оғир дардга чалиниб тўшак тортиб ётиб қолди. Сайрам келини тагин узун тушлар тўшакка миخلاшиб ётган Рустами дostonдай бемор ўғли бошида инграшиб полами, аллами айтиб ўтирадиган бўлди.

Беморнинг аҳволи кундан-кун оғирлашаверди. Бир кеча ҳолдан кетиб бораётганини сезган Равшанбек хотини-болалари билан тишгина видолашди. Рози-ризалик тилади. Онаси билан, яқин қариндошлар билан ҳам. Кейин, бир силтанди-ю, равон тилга кирди. Унинг кўзи юмуқ, алаҳсираётганга ўхшар, аммо бу тишқ, шиддатли сўзлар, ўлим олди алаҳсираши эмаслиги, бутун умр ўйланган, аммо айтилмаган, юракда сақланган дардлар эканлиги билан онани, ўтирганларни кўнглини алғов-далғов қилиб юборди. Мана бу ўша лаҳзадаги Равшанбекнинг айтганлари:

Энам, Сен энадан эдинг ёлғиз қиз
Не учун меням ёлғиз ўстирдинг.
Бировга суғнолмадим эсиз
Сениyam ҳамиша гамбода кўрдим.
Укам деб бировга беролмадим юк
Синглим деб бировга айтолмадим сир
Энам-а, энажон, Сендай эна йўқ —
Қийналиб яшадим, менам барибир
Одам қизиқ экан, онанг бўлса кеб
Бошинг силаб, дардга дармон бўларкан.
Эркаланиб «ака, акажоним» деб
Бировга осилмоқ армон бўларкан.
Мен-ку, майли, кетиб борярман, мана
Кўксимни мўлжалга олмоқда, дард, ўқ.
Энам-а, энажон, бу эмас таъна,
Фақат энди мендай гамгузоринг йўқ.
Тойлар от бўлгунча юрак бўлар лат

Менинг гўдакларим ўсганга қадар,
Энажон, энам-а, тўқилма фақат,
Унгача енгмасин Сени ғам, қадар.
Энажон, не учун тегмадинг эрга,
Бир ўғил, ҳеч йўқса бир қиз бўлсайди.
Отамни-ку ахир бергандинг ерга
Отам деб ишглашга бир кўз бўлсайди...
Бир елка бўлсайди суяямоғингга
Мен кетгач эгилиб қолмоғинг тайин.
Мен қандоқ чидайин Сенинг доғингга
Елғиз қолмоғингга қандоқ чидайин?!

.....
Сўнг сўзни қайтарди тушиб жиқ терга
«Энажон,
не учун...
тегмадинг...
ерга?!»

Ў, жигарларим-а, ўзи бу дунё ўйласанг ўтириб ўйлайдиган, тўрт томонидан бўйлайдиган дунё. Аммо, манави ҳолда мениям ўйим битмай, ким ҳақлигига кўзим етмай қолди-ку. Кўпдан-кўп гап, кўп ақл чиқади. Шунини ўйлаб бу бовурларимнинг ҳаётини қандай бўлса шундайича Сизга айтиб беришни лозим топдим.

Кечки мажлисни қизгин олиб бораётган Бобожон раис бирдан дудуқланди. Тилдан қолди. Кўнгли беҳузур бўлиб, жонсизланаётганини ҳис қилди-ю, стулга тўкди...

Оёқ-қўли ишламай қолган раисни кўтар-кўтар қилиб уйига олиб бориб ётқизаётганларида, қўшини хонада хотинини тўлғоқ тутарди. Хотини жон аччиғида инграар, ҳар инграганда Бобожон раис қўзғалмоқчи бўлиб интилар, катта-кичик болаларига «Онаинга қараглар» инорасини қилиб имларди.

Вақт-соати етиб хотинининг кўзи ёриди. Ўғил туғилди. Эо дариг! Ўйлади Бобожон раис шифтга тикилиб ётиб, тўкилиш, туғилиш... бир лаҳзанинг ичида.

«Суюнчи бейинг, суюнчи бейинг», — доя кампир оппоқ ўралган чақалоқни «гапиртириб» отасига кўрсатгани олиб чиқди. Бобожон раис чақалоқнинг ўзиникига ўхшаш қирра бурни, чўзинчоқ юзи, киприксиз кўзларига тикиларкан, нимадир айтмоқчи бўлиб тугилиб қолди. Кўзи жиққа ёшга тўлди. Унинг интиғу зор йиғлаган кўзларидан мана бу гапларни уқиш мумкин эди:

Эркакка йўл керак, болам,
Эркак йўлга йўл қўшар.
Бу йўлларга биров чечак,
Биров хору хас тўшар.

Бу йўлларга биров сергак,
Биров гангиб, маст тушар.
Отанг йўлдан қолган кунин,
Йўли бўлиб келдингми?

Эркакка эл керак, болам,
Сени қуршаб эл юрсин.
Яхши-ёмон қушигда эл
Сприб боглаб бел, юрсин.
Энди меп юролмасмап
Элни алқаб ел юрсин.
Отанг элдан қолган қуни
Эли бўлиб келдингми?

Эркакка тил керак, болам,
Тили билан тил олар.
Умри бўйи қўшин тортиб,
Қанча-қанча дил олар.
Аёл олар, кўнглин топиб,
Қатор қизу ул олар.
Отанг тилдан қолган қуни
Тили бўлиб келдингми?

БАХШИНИНГ ТҮЙДАГИ КУРАШДА АЙТГАНЛАРИ

Маматқул бахши бир тўйда дўмбрасини четга қўйиб, полвонларга жони ийиб, мункигани елкаси қорда, зан одатларимиз бор-да, деб кураш томоша қилаётган эди. Давра бошининг кўзи бахшига тушиб қолиб тавозе билан илтимос қилди: «Маматқулбой, мен полвонларни шайлагушимча ўзингиз халойиққа бир парса айтиб туринг». Бундай тасодиф таклифи кутмаган Маматқул бахши бир зум жим қолди. Аммо лаҳза ўтмай халққа ўз дардини тўкиб солди. У, жагарларим-а, ҳар кимниям тўйдади, азадами одамларга айтадиган гапи бўлсин экап-да...

Кураш дегани ўзи нима,
Асов денгизда талош кема,
Ғарқ бўламан-ов, ғарқ дема.
Зотинг полвонма, курашгин.

Бировни ортидан отганлар,
Бировни ортидан сотганлар,
У шўрлилар-ку ер қаърига
Ғафлат уйқусида ботганлар

Шуларни боласи болами,
Курашсиз кечса олами.
Кўксига ўт қўйиб турмаса
Бобосининг қасос, алами,
Зотинг полвонма, курашгин.

Сенгачаям, танг, торда курашган,
Чирсиллоқ қиш, қорда курашган.
Оёқлари ҳавода саланглаб,
Осилиб дорда, курашган.

Ёнма-ён қаланиб яшаса,
Мингиллаб, талашиб яшаса.
Эл куймайдими шуни боласи
Ёв билан яланиб яшаса —
Зотинг полвоима, курашгин.

Бугунам паст, тўрда курашар,
Бирови қир, ўрда курашар.
Айтган сўз — кескир қиличи билан,
Бирови гўрда курашар.

Дорларда қотганлар курашса,
Гўрларда ётганлар курашса,
Сен курашмасанг ўлим-ку, болам,
Жонидан ўтганлар курашса!
Зотинг полвоима, курашгин.

Кун бўлар, пишқ жилпапглайди,
Ой деганинг ерга тенглайди.
«Тақдир», — деб урмай манглайди,
Отинг полвоима, курашгин —
Единг полвоима, курашгин —
Зотинг полвоима, курашгин.

ҚАСАМ

Ғимматчилик, қаҳатчилик йиллари...

Кўзи кўр тақдирга ўт кетсин-а, бўлмаса Ойсулувдай сулув жувон бир каззоб, ўгрига дуч келиб қолармиди.

Тун яримлаб қолди, эрдан дарак йўқ. Йўқ, бирдан оғил тарафда тапир-тушир, шивир-шивир, сигирнинг мўнграши, хирқираши аралаш-қуралаш бўлиб кетди. Кейин узоқ жимлик. Эри ҳадеганда келавермади. Ойсулув ой-кунин етиб, шиқирлаб ўтирганидан тўшакдан аранг кўзғалиб оғил тарафга ўтди.

Ўтди-ю, донг қотиб қолди. Оғилнинг ичи оппоқ сут... Уйнинг куйгур эр ўзининг бир ҳамтовоғи билан бировнинг эндигина бўшанган сигирини ўғирлаб келиб, сўйибди. Гўштини нимталаб, эртага бозорга олиб чиқишга тайёрлаб қўйибди...

Эр чағир кўзларини ўйнатиб бурчакдан бир бўхча олиб хотинига отди.

— Ма, ийнимга иларим йўқ, — деб қулоқни қоқиб қўлимга бердинг, хоҳлаганинчга кий. Ўзиям эртага тўйи бўладиган қизди сепидан, тахмонидан тинчитдик.

Ойсулув бўздай оқариб, бор кучини тўплаб бўхчани ҳовлига улоқтирганини билади, шарақлаб тушган тарсакининг зарбидан деворга бориб урилди-да, илдизидан қўпорилган дарахтдай қулаб, чўзилиб қолди.

Мана бу унинг ўзига келиб эрига айтганлари:

Бўримидинг, тулкимидинг, эрмидинг,
Шўрим қотмаса мен сени дермидим.
Кўзим чиқсин, кўрмидим — эй, кўрмидим,
Дунёсида энди тирик юрмайман.

Ҳаром есам, тагин ҳаром кийдирсанг,
Тириклайини ўтга солиб куйдирсанг.
Шулардан сўнг тагин ўзини суйдирсанг,
Дунёсида энди тирик юрмайман.

Аро йўлда ўтиришпаи мунгланиб,
Кўнглим сезар, ололмасман ўнгланиб.
Ҳаром-хариш, қора ерга тенгланиб,
Дунёсида энди тирик юрмайман.

Сеп-умрлик ўй-армондан йиғилар,
Томчи тердан, томчи қондан йиғилар,
Кўкрагимни ўяр қарғиш, йиғилар,
Дунёсида энди тирик юрмайман.

Аро йўлнинг аёнилари бўйнимда,
Илонлари, чаёнлари бўйнимда,
Ўғирлик — юк, чўйилари бўйнимда,
Дунёсида энди тирик юрмайман.

Оҳ, умрим-эй, энди унда абад шом,
Болам «ўғри боласи» деб олмас ном,
Увуз сутим эмизмайман, у — ҳаром,
Дунёсида энди тирик юрмайман.

Эр, сен қашқир тўшағига ушлаб кир,
Қодир эгам, агар бўлсанг, кўр тадбир,
У қибламни бу қибламга айлаптир!
Дунёсида энди тирик юрмайман...

...Эрталаб кун чошгоҳга келиб ёйилиб кетдиам,
Ойсулув жойидан қўзғолмади. «Боламнинг бундай
кундуз ётадиган одати йўқ эди-ку», — деб хавотир
олган кекса онаси унда хабар олгани уйга кирди...

Водариг, Ойсулук ўзи кўрган раижу аламлардай хайратлангандай катта-катта кўзлари очиқлигича баданлари музлаб қолган эди...

— Воҳ боле-ем, қирчиндан қирқилиб қуршган, боле-ем, ҳаромнинг касофати урган боле-ем!!! — Кампирнинг аччиқ фарёди қишлоқни ларзага солар, Ойсулук эса ўзининг ёмон қасами, у қибласини бу қибласига айланганидан минг марта розидай тинчгина абадият уйқусига кетган эди.

КЎЗИ БОРЛАР ТЎҒРИ ЙЎЛДАН ЮРМАСА...

Тагин ўша қимматчилик, қаҳатчилик йиллари...

Тангрикул бахшининг укаси Ўролбой муросаси келишмай ўзининг енгилеёқ хотини Қирмизнинг жавобини берди. Янги уйланган хотини Оқбилак тезгина иккиқат бўлиб, ойшарчадай қиз туғиб берди. Туғиш — ўлим билан баробар эмиш. Хотини қийналиб туғиб ётар экан, Ўролбойнинг кўнгли олдинги эчкидай ўйноқлаб юрадиган шўх хотинини тусаб қолди. Кечалари уни олиб келиб қўшни хонада айшу ишрат, ўйин-кулгу қиладиган одат чиқарди.

Ўлар бўлсам Сенгина деб ўлойин,
Сарвадай қоматингни қули бўлойин.
Гулим, тўлдир қучоғимни, қўйингни,
Чилвир сочинг дори бўлсин бўйингни.

Эрининг ширакайф, ширали овозда бошлаган ошиқона қўшиғи, Қирмизнинг қиқир-қиқирлари эшитилмасин деб Оқбилак шўрлик уйининг тирқишларигача беркитиб ўтирадиган бўлди...

Қирмизнинг Ўролбойга елимдай ёнишувининг тагин бир сабаби бор эди. Қаҳатчилик эмасми, Ўролбой колхоз омборида ишлар, ишдан қайтишида бир сиқим, икки сиқим дегандай бугдой ўғирлаб уйига олиб келар ва бундан албатта Қирмизам бенасіб қолмасди.

Бир кеч, Оқбилакнинг ташқарига чиққанидан фойдаланиб, Ўролбой чақалоқ қизчасини олиб чиқиб Қирмизга кўз-кўз қилди.

«Қирмиз, Қирмиз, қизимни кўр, ўзини ўлмаси бир қиз бўлади-да!»

Қирмизнинг ранги бўздай оқарди. «Шошма, ҳали менга қизини кўз-кўз қиладиган...»

..Эртаси куни Уролбойнинг нешонасига «буғдой ўгриси» тамгасини босиб қамоққа олиб кетишди.

Мана, бу сўқир Таиграқул бахшининг ўша кунлардаги чеккан полаларидан:

Бир отанинг, бир опанинг боласи,
Бирини каззоб, бирини дарё поласи.
У, битмас-ей, бу дунёнинг чаласи,
Кўзи борлар тўғри йўлдан юрмаса.

Ҳалол қолар бир чеккада мунғайиб,
Ҳаром ўйнар қулочларин бахт ёйиб.
Ҳаром ўсар яғрилари кенгайиб,
Кўзи борлар тўғри йўлдан юрмаса.

Ини аввал суянчиғинг бўларкан,
Сўнг — оғриғинг, дил сапчиғинг бўларкан,
Ҳатто Сендай кўрга чиқим бўларкан,
Кўзи борлар тўғри йўлдан юрмаса.

Қизини асли осмондаги ой денглар,
Қайғу юки босса қадди ёй денглар,
Қайғу балчиғида ой ҳам лой денглар,
Кўзи борлар тўғри йўлдан юрмаса.

Кўр кўзимдан ситилиб ғам йиғлайди,
Толеимда ёнмаган шам йиғлайди,
Аёл, гўдак бани одам йиғлайди,
Кўзи борлар тўғри йўлдан юрмаса.

«Азбархўжа карвонбоши айтди: «Эй дўстим, ҳамроҳинг аёл экан-ку, аёлни жўрам йўқ деса ҳам бўлади. Шуйтиб айтмаган экансан-да»

Кунтуғмиш» дostonидан

Сўз экилган элнинг дала-тузига,
Ҳар ким танлар маъқулини ўзига,
Кўзим тушиб манов сарбон сўзига,
Ич-ичимдан таҳқирланган ор келди.

Тўраларга шойи кўрна тўнайик,
Тўраларга дарё ёйиқ, кун ёйиқ,
Айтинг, айтинг, кулли ўтган машойиқ,
Нечук аёл юрар йўли қор келди.

Асли эркак, аёл бирдай йўл излар,
Дониш ақл, уддабуррон қўл излар,
Айтинг, айтинг, кулли ўтган азиалар,
Нечук аёл кўнгли доим зор келди.

Баланд тоғлар билмас ором, билмас хоб,
Пинҳон-пинҳон тўкаверар кўздан об,
Нечун Одам Атони деб бўлган соб,
Момо Ҳавога бу дунё тор келди.

Азбархўжа туғилмаган онадан,
Балки уни тонгандирлар ёнадан,
«Она» дер-ку дард ўтганда жонидан,
Нечук аёл шу номардга хор келди.

Майса қоллар қир, қиялар устини,
Қуш тилига ёвуқ келса қуш тили.
Биттага ҳам кўпайтмасин пуштини,
Шунинг ўзи Азбар учун дор келди.

ЙЎҚЛОВ

Уртоғим Ҳалиманинг хотирасига

Ой деса дегулик Ойхуморнинг сулувлиги таърифи етти иқлимга кетган эди. Аммо кексайиб қолган она-си уни ўзи айтган одамга бермади. Беролмади. Шу сабабми, бошқами, қиз овлоқ пайт топиб ўзини осди. Нима иш биландир оғилга кирган укасининг кўзи унинг саламглаб турган оёқларига тушди. Қиёмат қўшти. Мана, бу Ойхуморни опасининг ўз қизи жасад-ди устида бетини қон жўшатиб айтганлари:

«...Жоним болам, кўзи чарос, қоши ўқ,
Дарё сочин қирқта қилиб ўрардим.
Шуни ўзим туққанманми ёки йўқ,
Бир ишониб, бир ишонмай юрардим.
Туққанаман энди ёлғон шўрлиман,
Ўтда қолган, онгда қолган шўрлиман.

Қийинкиди ҳуркак-ҳуркак қароши,
Хуркиб кетиб сиртмоқларга илинди.
Гангитдими мингги келиб сўроши,
Мингиниям суймаслиги билинди.
Қирқин қизга сардор бўлган, воҳ боле-ем,
Талош, бардор-бардор бўлган, воҳ боле-ем.

Минг бўз бола, тенгларини тенг кўрмай,
Кўзларини парда тўсган болам-ов.
Уйинг куйгур раис сенга тенгқурма,
Қизи билан ўйнаб-ўсган болам-ов.
Раис ана, болалари қўйнида,
Икки қўлим энди унинг бўйнида!

Кўйлак кийдим, тутуилардан қорайди,
Қора бўлди гулдай болам ёзуғи.
Энди меннинг кунимга ким ярайди,
Болам бўлди бир қашқирнинг озиги.
Ордап ўлим авло, — деган, воҳ боле-ем,
Гўдаклигини қашқир еган, воҳ боле-ем!

Тирилтириб бермасиш-чи, қўяман
Энди ишим бу юртлардан кўч бўлар.
Сиртлон бўлиб медам кўзин ўяман,
Энди онам она эмас, ўч бўлар.
Аммо бундан бўлса бир наф, болам-ов,
Яшатардим уни «увлаб» болам-ов».

* * *

Бу кунингдан бешбадтар бўл!

Йиғи-сиғи, қий-чув бир зум тўхтади. Эшикдан раиснинг хотини шаллақилик қилиб кириб келаётган эди.

— Бечора эримни ёмонотлиг қилгунча суюқоёқ қизингни тийиб ол эди, қаришақшақ!

Олазарак бўлиб раисни қидираётган оломон унинг хотини устига ёпирилди...

Эшитишимча, ўша кундан бери раиснинг хотини тўшак тортиб ётиб қолганмиш. Раис ҳам у атрофлардан кетибди. Таажжубли жойи шундаки у хизмат пиллапоясида юқорилабди. Чекка бир районда совхоз директори бўлиб ишлаётганмиш...

ИЛК ХАТО

Кимдандир айб ўтди, хато сўз айтди,
Айтишдик, сўнг хато кетди қалашиб.
Биз йўлнинг ярмида айрилдик, қайтдик,
Қайтдик, йўқ нарсалар учун талашиб.

Кимдир хато қилди, эрми ё хотин —
Сўнг қўшилаверди хатолар қўш-қўш.
Сўнг ҳувиллаб қолди хонадон бир тун —
Икки юрак қолди ҳувиллаб, бўм-бўш.

Кимдир хато қилди, сўнг бошланди жанг.
Кейин ўликлардан кўтарилди тоғ.
Жаҳон урушин ҳам аслин сўрасанг,
Кимдир ўйламасдан йўл қўйган хато.

Муҳими илк хато, кейин қасдма-қасд,
Қуран мушкул уст-уст уруш қорини,
Йигирма миллион шаҳид, ҳамма ҳам билмас
Урушнинг дастлабки сабабкорини.

Илк хато, сўнг келар ҳижрон, ўлим тиг,
Бевақт бебахт қолар не бегуноҳ жон.
Балки бу дунёда улугдан-улуг
Ўзин илк хатодан тўлган инсон.

ИЛИНЖ

Баллада

Фарзандларининг қабринг устида йиғлашлари учун улар-
ни тирикчилигинда йиғлатма

Пифагор

I

Жанг бошланар, қаттол жанг,
Отманар ёшу қари.
Эри-чи, алап-жалап,
Билмасди не қиларин.
Кўн таясиқ ҳаёт нури
Чалғитдимми гумроҳин.
Дер, йўқ, елкам чуқури —
Кўрсин дўзах, жангтоҳин.
Ҳар ҳолда ўлмас, дардга,
Оғриққа қилар тоқат.
Кетганлар кетди, ортга
Қайтмоқда-ку қорахат.
Йил ширин кўринди, хуш,
Кўрқувга, ўйга ботди.
Бош бармоғини бир тун
Ўз қўли билан отди...

II

Тонда кетдилар олиб
Итдан баттар этиб хор.
Уч гўдак билан қолиб
Аёл тебратар рўзгор.
Тириклик тошдан қаттиқ,

Нон қаёқда, қовурмоч.
У ҳам мўл бўлса кошки,
Ярим тўқин, ярим оч —
Уруш. Қишлоқда бор иш
Бўлингган аёлларга.
Ток бўғзини юмшатиш
Белда мадори борга.
— Бақувватроқ бир сенсан,
Кетмонингни ол, Гулнор,
Иш унумсиз. Аҳвол танг,
Боққа тезроқ етиб бор. —
Шундай дер бригадир
Тақиллатиб эшикни.
— Жон болам, ирғаб ўтир?!
Чақалоғу бешикни
Каттароғига бериб,
Гулнор шошади ишга
Бақувват бўлмоқ керак
Ток бўғзини очишга.

III

Ичи бўш қоп тик турмас,
Шижоат қани тонгги,
Кун чошгоҳга бормасдан
Бўздай оқарар ранги.
Ич-ичи силинади
Кўтаролмай кетмонни.
Овсинлар илипади
Битта зогора поняи.
Нон четидан бир тўғрам
Зўрға ушатиб ейди.
Ноннинг қолганин ўраб,
«Болаларимга», — дейди.
Зир қақшайди тоқатлар,
Ярим очин, ярим тўқ,

Қамоқдан келар хатлар
Эрнинг ўзидан совуқ:
«Қишдан бир амаллаб чиқ,
Боқ қўшшилар молини.
Билгин, қўшни қишлоқлик
Гулсуннинг аҳволини.
Ҳамон ҳар тонг, кечада
Кийинарми хил-хиллаб,
Ҳамон бизнинг кўчадан
Ўтадирми қилпиллаб?
Лаванг эри тирикми,
Қора-пора хат йўқми?
Фашист аяпти чоғи
Унга аталган ўқни.
Эрин айтганди бир пайт:
«Эр эмас, бу латта, деб
Менинг ҳолим сўрса, айт,
Гижинглаган отдай деб».

* * *

...Ераб, келмасидан куз,
Келди сўлмоқ, сарғаймоқ,
Сомон бўлди анор юз
Соғ юракка тўлди доғ.
Руҳ синганида, бешак
Вужуд ҳам синар охир.
Бунча тортмаса тўшак,
Қомат бунчалар огир.
Шуми ишқ садоқати?!
Ранги заъфар, зард бўлди.
Номард эрнинг ҳар хати
Уни йиққан дард бўлди.
Кўкракка санчилиб тиг
Лзоб, армон аралаш,
Бир тун йўталиб қаттиқ
Тупурди қоқ аралаш...

Жангдан Гулсуннинг эри
 Қайтди бир оёқ бўлиб,
 Қайтиб қуриди шўри
 Хотини саёқ бўлиб.
 Элда кўтаролмай бош
 Йигит ёшда синди тор.
 Йиқилганга отиб тош
 Нопок аёл шармисор.
 Қўли етса чап солиб,
 Мишғни кўрган бу хотин
 Қўлтиқтаёғин олиб
 Эрин урган бу хотин —
 Кимга вафо қилар деб,
 Эл йиғлади, эл кулди.
 Талоқ хатини бериб
 Мардон чўлоқ қутулди.

V

Гулнор, менинг Гулнорим,
 Гуллар чоғ сўлганингни,
 Қўша гўдақларингни
 Кўз ёшини қайтаман.
 Хиёнатнинг ўқидан
 Бемаврид ўлганингни
 Норасидаларингга
 Қай тил билан айтаман?
 Сўнгни кунлар Сен қўшини
 Келинчакни чақириб,
 Дебсан: — Эшитинг, тез кун
 Паймонам ҳам тўлади.
 Ҳушёр бўлинг, жон ўртоқ,
 Опам қолмасин кириб,
 Бу ғамларим эшитса

Мендан олдин ўлади.
Эрим шундай, ҳар хатда
Сўроқлайди Гулсунни.
Мен-чи, о, мен умрининг
Қай лаззатин тотибман.
Опам шўрлик боисин
Билмас бул қора куннинг.
Мана, уч ой... бетиним
Қон тупуриб ётибман.
Кеча Ҳожарникида
Гулсун меҳмон бўлган чоғ,
Дебди «Уч-тўрт кун қолди...
Бу уйга мен ёгаман
Эрига-ку, бошидан
Ташлаб қўйганман тузоқ,
Қамоқдан чиқар эмиш,
Келган кунни тегаман...
Браб, вишактиловлар
Етар муродларига,
Уч гўдагим қолдириб
Кетиб бораётибман.
Йўқ, фалак ҳам етмади
Кўнглимнинг додларига,
Кўзим очиқ, дунёдан
Ўтиб бораётибман.
...Шу чоғ опанг кирибди
Кўзларида ёш билан:
— Нафасинг елга кетсин,
Куз дориган баҳорим,
Мени кимга ташлайсан,
Учта жужуқ бош билан.
Ўринингга мен кетайин,
Опанг ўлсин, Гулнорим.
Шу чоғ қайдан олдинг Сен,
Бул қадар донишмандлик,
Шу чоғ қайдан олдинг Сен,

Бул қадар осойишни.
Дебсан: менда узилар
Бул ҳаёт билан бандлик,
Жоним опам, қўй энди,
Гулнорингни койишни.
Ўстирсанг, қизим Сенга
Мендек бўлади сингил,
Ўғилларим — суянчинг
Ҳар учови сенгадир.
Энди белингни маҳкам
Боғла, бузмагил кўнгил,
Сенга бало эврилса
Шул учови сенгадир.
Норасидаларимни
Фақат сенга инондим,
Учовини улғайтсанг
«Ёлгизман» деб ҳеч куйма.
Гўдакларим хўрланса
Гўрда ўт бўлиб ёнгум,
Жон опажон, гўримда
Мени қўзгатиб қўйма!
Ўтинаман, уларнинг
Кўзига ёш қўндирма.
Мен кетгач, сен айт, улар
Сени Она десинлар.
Энди хўшлашай, мард бўл,
Гўдакдай йиглаб турмай
Яқин қариндошларга,
Хабар юбор, келсинлар.

VI

Ақли шунчалар тиниқ,
Шунчалар тинч асаби.
Гулнор кетди дунёдан
Меҳмонга кетган каби.

Опа йиглар: «Қулф урган,
Тили болим кетди, деб,
Сочи ерни супурган
Мажнунтолим кетди», деб.
— Еҳу, «Она» дейди-ю,
Қизинг кўнгли тўлмайди.
Ўглинг «Она» деганда
Опанг қандоқ ўлмайди?!
Киригимнинг устида
Гўдакларинг кўтарай.
Сен тирилиб кел, гулим,
Майсадай меп кўкарай!

VII

Уч кун ўтиб эр келди
«Яллама ёрим»ни айтиб.
Кўнглимга гам сигмас деб
Важ қилди толганини.
Чошгоҳгача ҳам турмай
Шаҳарга кетди қайтиб,
Етказдилар Гулсупга
Уйланиб олганини.

VIII

Кейин...
Кейин, ёраб, ноҳақлик
Билмайдирми чегара.
Ҳали эскирмай туриб
Ҳижроп, азаю азоб,
Улар бошлашиб келди:
«Биз шу уйда турамиз».
Болаларни қолдириб
Сен ўзингга бир жой топ.
— Шунга уйландингизми,

Куёв, шуни қўйинг Сиз —
Гулнор ҳали ўлмасди
Шу ўлдирди илон, ёв.
Рўмолимгача сотиб
Ўтказайин тўйингиз.
Бошқа аёл топайлик,
Шуни қўйинг, жон куёв.
— Нима дединг, Сен бадбахт!
Эр келаркан хезлашиб
Ўқун-қўшни йиғилди,
Деб «Сен иблис қавмидан —
Бадбахтликни бу уйга
Сен опкелдинг ҳамма вақт!»
Ва иккисин кетма-кет
Ҳайдадилар ҳовлидан.

IX

...Мана шундан қирқ йиллар
Ўтаётган пайтдир бу,
Бугун эр айрилгандир
Кўзларининг нуридан,
Қарз ҳеч кимда қолмайди
Дунё қайтма-қайтдир бу,
Бугун ота хор қайтар
Ҳар фарзанд ҳузуридан.
Соясидан баҳр олар
Хеш-ақрабо кўкариб
Ҳар фарзандки юксалган
Гуркираб худди чинор.
Холаларин юрарлар
Нақ қўлларда кўтариб
Ва лекин ҳар бирида
Унут бўлмас қасос бор.
Ҳеч ким унутилмайди,
Улар жазо олсинлар.

Бу қирқ йил-ку, мишг йиллик
Қотиллар ҳам топилсин —
Улар арвоҳдай изғиб
Кўча-кўйда қолсинлар.
Меҳр тилаб борганда
Бор эшиклар ёпилсин.
Азал-абәд аждодп,
Авлодидан кетсин шон,
Тавқп лаънат тожиқи
Кийишиб бошларига,
Қапча тирик юрсалар,
Шунча бўлсинлар вишон
Қабоҳат тошларига,
Маломат тошларига!

Қадамидан ўт, куюк
Иси димоққа урсин.
Ўз ўлимип тиласин
Ерда ортиқ юрмай деб,
Шафқат тапгриси ундап
Юзин кескин ўгирсин.
Хукм қилсин: «Йўқотинг,
Қаро йўл»ни кўрмай деб.
Ўлим ҳам жиркангандай
Аро йўлда ўлса дол,
Тўймас кўзин тупроқ ҳам
Ҳазар қилиб ёпажак.
Кўчасидан ўтаркан,
Ўйлаб кетар тенгқур чол.
Шундоқ яшаб ўтганлар,
Шундоқ ўлим топажак!

Х

Тағин ўйимга Гулнор
Келади, ҳоргин, озиб,

Зогорадан бир тишлам
Зўрға ушатиб ейди.
Қолганини рўмолга
Ўраб, бағрига босиб,
«Емайман, йўқ, буёғи
Гўдакларимга», дейди.

СОЧИНГИЗНИНГ ЎРМОҢЛАРИДА

Ошкор, пинҳон бор йўлим билан
Кўнгил уйингизга кирдим мен,
Силаб-силаб ўз қўлим билан
Сочингизни оқартирдим мен —

Порлайсиз бу оқлар ярашиб
Бахт онда, ишқ онларида.
Мен яшайман тунлар адашиб
Сочингизнинг ўрмоқларида.

МОСЛАШУВЧАН ОДАМГА

Бир вақтлари чарсу чапани,
Ўз сўзидан қайтмас эдинг Сен.
Капа дердинг турган капани,
Бошқачароқ айтмас эдинг Сен.

Қирраларинг ўткир туюлиб
Ўргандилар, қотирдилар бош,
Қирраларинг бир-бир ейилиб,
Бўлдинг силлиқ, юм-юмалоқ тош.

Энди уни айтмоқлик учун
Ном қидириб гоҳ очасан фол.
То ўзгариб кетмасин мазмун
Капага ҳам келмасин малол.

Энди йўлинг топиб олдинг чин
Қатнаб чўду чўлчакларига
Энди яшайверишинг мумкин
Кириб ҳатто чўнтакларига.

БУ ҲТ...

Қайда дард эли бўлса мубтало
Увайсийман.

Ким билар бу ҳаётда қай тақдир аъло бўлғай,
Шоирга ўз юраги бир умр бало бўлғай,
Қайда дард эли бўлса шоир мубтало бўлғай,
Менам билмам, дунёга ғамми, нурман, моможон,
Мубталолик дардига меросхўрман, моможон.

Гарчанд зикр этганлари булбул бўлган, гул бўлган,
Гарчанд ҳар ашъорига минглаб юрак қул бўлган,
Бедилни билардингиз, дили ёниб кул бўлган,
Нечук сизам шу ўтга кўп шощдингиз, моможон,
Кўра-била ўт билан ўйнашдингиз, моможон.

Ҳазрати Навоий-ку пазм бобида шоҳ ўтди,
Мангу такрор ўлмагай энди бу янгроқ, ўтди.
Аммо кўнгил уйида ёқмасдан чироқ ўтди,
Аммо бу соҳир кўнгил доғ ўтди-ку, моможон,
Ераб, шоҳ йиғит умри тоқ ўтди-ку, моможон.

Нодирани Даврон-ку сурардилар давронни,
Шеър ила куйлатарди халқи-ю Умархонни.
Нечун кун келиб у ҳам жаллодга берди жонни,
Ҳатто Моҳларойимдай¹ ойим бебахт, моможон,
Айтинг, кимга бахт берган бу шеърӣ тахт, моможон.

Йўқ-йўқ, гарчанд то абад дилга оғриқ ҳамроҳдир,
Шеър ўзи энг буюк бахт, бунга тарих гувоҳдир,
Шеър нурин пайқаманган қай қалб борки, гумроҳдир,
Бахт ё бир эътиқодда маҳкамликми, моможон,
Бир дардиманд юракка малҳамликми, моможон.

¹ Нодирани «Моҳларойим» ҳам дейишган.

Пушкин шеърда озошлик каъбаларин тиклади,
Сўнг он қадар хор-зорни суяди, қўлтиқлади.
Собит туриб бешафқат ўз ўт кўксини тиглади,
Аввал-охир шоирини ўтда кўрдим, моможон,
Азал шоир дардини катта кўрдим, моможон.

Бу ўт менга ҳам сачраб ҳар хуш дами ёндирди,
На ҳар хуш дам, ҳар битга ҳужайрамни ёндирди.
Ҳақ, шеър қолди, қолган бор ортиқ-камни ёндирди,
Қўлланг, менам шу ўтни жонда туяй, моможон,
Қўлланг, то рўзи маҳшар унда куяй, моможон.

ИНТИҚОМ

Бир томондан ловуллаб бир қиз ташлар кўз қирин,
Бир томондан шўх йигит меҳр талаб, ишқ талаб.
Тиллашдилар, жуда тез тушундилар бир-бирич,
Тушунарли тил бўлган ҳамиша ҳам ишқ тили.

Кейин беҳишт боғлари ерга кўчди, кўкарди,
Одам хушбахт қуш бўлар ишқ болини тотган кун.
Кейин куёв келини бошларида кўтарди,
Сигмадилар дунёга, гўдак, сени топган кун.

Шундай, аввал кўп ташпа, ишқни суйиб ичдилар,
Аммо... ўртада совуқ шамол эсиб ўтган дам,
Бир-биридан илдамроқ, бир-биридан кечдилар,
Нафрат тили ҳамиша — ханжар, кесиб ўтган дам.
Бир-биридан учқурроқ икки ёнга учдилар.

Улар-ку иш қилдилар ё билмайин, ё қасддан,
Ўз-ўзларини ўйлашиб, ўлда-жўлда сен қолдинг.
Улар икки томонга кетдилар тўхтамасдан,
Тўхтаб, қўлларинг чўзиқ, аро йўлда Сен қолдинг.

Қутлуғ ҚУВОНЧ эдинг сен, оҳ бошингга етдилар,
Қушим, бу не маҳзунлик, кексайиб улгурибсан.
Ош-нонга зор бўлмаган замонда зор этдилар,
Меҳр тилаб турибсан, шафқат тилаб турибсан.

Улар бири бирига беролмай қолсалар дош,
Ажралса бир-биридан иккиланмай, кўнгил тўқ,
Печун Сенинг кўзингда қалқимоғи керак ёп,
Сенга тегмоғи керак. нечун улар отган ўқ?

Уруш йилларидагидай етим қолднинг тонгларда,
Гўдак, энди кўзингни соғинч, армон тўлдиргай.
Битта фарқи — урушда ота ўлган жангларда,
Битта фарқи — онаш азоб, ҳижрон ўлдирган.

Сенинг отанг-онанг-чи, юрарлар гашт суришиб,
Бўм-бўш уйдан кўксини кундан-кунга тутиб тик.
Бахт барбоду отангнинг иши кетган юришиб,
Бахт барбоду онангнинг гул-гул ёнгани қизиқ.

Нега дунё қораймас. бу ҳақсизлик чангидан,
Нега ҳамон дард тугар бу омонат ишқу шон.
Улар фарзанд топарлар янги бахтдан, янгидан
Янги ота-онани Сен топмайсан, болажон.

Ҳали гўдак кўксингни не туйғулар доғлайдир,
Хотиранг осмонида улар юргайлар сузиб.
Ўйланасан, ўй Сени улар билан боғлайдир,
Йўқ, улардан ўзингни олгин ажратиб, узиб.

Сен уларга фарзандмас, ҳеч ушалмас армонсан,
Икки кўнгили тубида битмас яра, ўчмас чўғ.
Сен уларга ўқилган умрлик айб, фармонсан,
Кетказиб бўлмас доғсан манглайларига ёзуғ.

Мен қўрқаман бу доғни ювмоқ учун етмас сув,
Қор ёққач из, иштиқом доим кетмас босилиб.
Сенинг иккита қўлиниг дор арқоши бўлару
Отанг-онанг бир тонгда унда қолгай осилиб!

Улар ўзи гишт қўйди шу ёзуққа, асосга
Гарчанд ҳамон яшайсан ишқ, шафқатга оч, илҳақ.
Энди қутлуғ ҚУВОИЧ — Сен айлангайсан ҚАСОСИЛА,
Ҳукм қатъий, ал-қасос-ул, ал-қасос-ул миналҳақ!

БИР ҚАДАМ

(Баллада)

Мен бағрим ёқиб бўлдим, сел каби оқиб бўлдим,
Неча бор қайта ўлдим бу ҳолат тасвиридан.
Нақд бер деб йиғламаган, тахт бер деб йиғламаган —
Бахт бергин деб йиғлаган Бодомгул тақдирдан.
Ўй олдида машина, юк ортишар қўшнилар,
«Бу қиёмат қойим» деб, ҳам тортишар қўшнилар
Эри четда ҳангу манг, эри четда ҳоли танг,
Балки ораларига тагин тушар қўшнилар.
Бодом ҳам бир чеккада яраланган қуш янглиғ,
Гоҳ ҳушига келгандай, гоҳ маъюс, беҳуш янглиғ.
Қўш гўдаги пинжиги суқилади жовдираб,
Кечаги бахт, гўдаклик бўлди бугун туш янглиғ.
«Балки ораларига... тушмасин йўқ, Бодомжон.
Сен кўксимда ипқ эдинг, энди сен ўқ, Бодомжон
Емон сапчинг кўксима, энди бегинг ўлгандир.
Мен учун ҳам уввос сол, ёшингни тўк, Бодомжон,
Эртақ эдим мен Сенга, поймол бўлди эртаклик,
Эркак эдим мен Сенга, поймол бўлди эркаклик.
Дерлар-ку ахир: «Гулни узсин қўша-қўшгани»,
Ҳайҳот, қандоқ кечирай узганини бошқани».
Юрак-бағри тўкилиб Бодом бетус йиғлайди.
Ул шўрликка тикилиб бор эл-улус йиғлайди.
Ҳасан-Ҳусан зорлайди, отасини чорлайди,
Ота боролмас, сим-сим атрофда куз йиғлайди.
Юклар тайёр. Йўл олди Бодом қаддин тутди роз:
«Тузингизни кўп ичдим, хизматларим бўлди оз,
Рози бўлинг, бегим», деб бир-бир хайру хўш қилар.
«Бу қай кун»,— деб ёқасин ушлар қўши-қўшилар.
Катта-кичик тикилиб қолган қирда-қиёда,
Қўш гўдаги қўлида, Бодом ояда, пиёда.
Орқада юк машина, бу йўл шундай бошланди.
Қараб туриб кексаю ёшинг кўзи ёшланди...

Қанча ўтди, билмайди, эр келганида ўзига,
 Битта-яримта юлдуз чиқиб кўкнинг юзига,
 Шом қоронғуси ўтиб қуюқ тун тушар эди;
 Унинг бўм-бўш қалбига ўчми — хун тушар эди.
 Чап кўкраги санчиди, Ҳасан-Ҳусан жойими,
 Сувда ой чил-чил синди, унинг кўнгил ойими?!
 Кейин кечаги тушни эслаб кетди ҳовлиқиб...
 Ирим тунда қайтарди у шаҳардан толиқиб,
 Уйга яқин келганда эшитилди қичқириқ —
 Ланг очиқ деразадан уйга ўзин отди тик, —
 Ҳайҳот, колхоз раиси, кўп ардоқли дўст уйда!
 Хотинига канадек чиппа ёпишган кўйда,
 Қучоғидан чиқармас, ўнгарди сўриб-сўриб,
 Хотини жонҳолатда юлқиниб, ўзин уриб,
 Жилолмас, уй ичига сочилган бир даста пул,
 Ўзи ҳам сезмай қиндан пичоқни суғурди ул!
 Мана сенга раиснинг муруввати, бояқиш,
 Туғишгандай, ўртоқдай куйиб-қўллаганлари.
 Кўнглинг овлабу авраб топиб бирор зарур иш,
 Икки куннинг бирида шаҳар йўллаганлари, —
 Ҳайҳот, менинг кўнглимга ғоят яқин эди у,
 Шул яқинликдан туриб, юрагимни еди у!
 Унга ҳам омонлик йўқ! Пичоқ айтди сўнг сўзни.
 «Единг» ушбу сўз билан раис ҳам юмди кўзин.

Елгиз қари опаси кўз ёш қилди куюниб,
 Шўрлик Бодом ҳам олди беваликни кийиниб.
 Қўш гўдагим етим, деб етти букилар эди, —
 Ич-ичдан кун-бакун тутдай тўкилар эди.
 «Раис босқинчи бўлса, менинг айбим нимадир,
 Паҳот севги оқибат тошга тегар кемадир.
 Бегим учун туманли ишопч бўлдим оқибат,

Тухмат балоларига ишсон бўлдим оқибат.
Оллоҳим дер эди-ку, мана, оллоҳ хор, она.
Қўш олчадай яшаймиз дегани бекор, она».
Ҳасан-Хусан кўзига жавдирамоқдан толди,
Гулдайгина келнчак силга чалиниб қолди...

* * *

...Сўнг ҳам узоқ ётмади, бир чошгоҳда рўйи рост,
Муштинар онасидан шундоқ қилди илтимос:
— Она, кўи бўлгучийди Сизнинг газал, байтингиз —
Гўдак чоғимдагидай бугун алла айтнингиз.
Фақат газалнингизда бўлмаса алам-ангиз,
Кейин... менинг юзимга доқа ёпиб қўйсангиз...
Фақат узоқ айтасиз, бир эшитай мириқиб.
Кекса онанинг ранги бу гаплардан синиқиб,
Ҳаёт бебахт қизидай мотамсаро туюлди,
Алла айтди, жоладай кўз ёшлари қуйилди,
Ўттиз яшар гўдаги қанча истаса айтар,
Унинг маъюс алласи пайдай инграган пайтлар
Она юраги билан сизди, қизи силкинди,
Ё уҳ тортди, ҳар қалай, бир зум нафаси тинди.
Ул докани тортганда бир титроқ сезиб тизда,
Қизи тинчиб қолганди, ўтин бўлиб ўттизда.
Ёраб, гуллаб-гулламай нурагани кўрдим мен,
Ўлим олди «алла»ни сўрагани кўрдим мен.

* * *

Битта қадам, не учун шошиламиз қўймоққа,
Битта қадам ва лекин бўлади-ку тийилсак.
Фақат биз бировларни ўрганолсак суймоққа,
Фақат биз бировларга бирозгина қийилсак,
Гоҳ қаноатда собит, даҳо бўлади инсон,
Ўз нафсин йўлида гоҳ юҳо бўлади инсон.

Одамзод-ку аслида бу дунёга мард келди,
Бир қадамидан гоҳо тиги паррон-дард келди!

* * *

...Қўш гўдакпи етаклаб кампир кетиб боради —
Қулаган устунини зиёрат қилмоқ учун —
Она бу хил ўйларни унга элтиб боради,
Болам, шундай гаплар, — деб унга эгилмоқ учун.
Ҳасан-Ҳусанлар бўлса тушунмас бу гапларга.
Ҳасан-Ҳусанлар бўлса гўдак дили қонаган,
Қачон она сут бермас бу аччиқ алафларга.
Қачон бу хил қотиллар туғилмайди онадан, —
Йигитмисан йигит эр бир ўқдан ўлди маънан.
Бодом гулидай Бодом бўлди шу ўқ қурбони.
Раис шу бир қадамда бу дунёи гулшандап
Олиб кетди ўзию ўзгаларнинг ҳам жонин.
Бодом, гарчанд, тухматнинг тошига бермадинг тоб,
Гарчанд ноҳақликлардан адо кетган бир жонсан.
Аммо ўшал қора кун эл кўзидан ўчди хоб,
Ўшал кундан дилларда учқунланган исёнсан.
Майли, гарчанд сендан бир маънос овоза қолди,
Аммо ишқни букмадинг, аммо ишқ тоза қолди.
Мен бугун хотирлайман сени оппоқ ўлим деб,
Ишқ, помусега жон инсор шаҳид, қизил гулим деб.

ХАЛҚОНА ОҶАНГЛАРДА

Йиғласангиз йиғланг ҳушёр, сергак учун
Не бир яхши, ёмон кунда тиргак учун.
Онам, синглим, кўз ёш тўкманг сира-сира
Аёлга бахт беролмаган эркак учун.

Эркак ўзг кимлигини биламакан
Бир сирли, тилсимлигини биламакан
Ишқ гавҳарин аёлига асролмаса
Шўрпешона, шумлигини биламакан.

Йўлга чиқсанг йўлинг берса, бойланмаса
Хаёлларинг тинийверса, лойлапмаса.
Эркак-эркакмидир аёл жилга бўлиб
Уни айланиб оқмаса, айланмаса.

Дупур-дупур тулпор келар тоғлар билан
Эркак келар дупурлаб ўнг-соғлар билан
Аёл қўли ёлларини силамаса
Тулпор кетар кўкайида доғлар билан.

Тулпорларим, укам-акам, оталарим
Минг-минг уйли халққа эҳсон, атоларим
Ҳали мунглуғ аёл кўнглин топмапсизми
Босган изи хатоларим, хатоларим!

Бекор жангу хунлар учун аза очинг
Елғиз ўтган туллар учун аза очинг.
Ҳатто тоғнинг айиқлари жуфт ахтарар
Сиз сўққабош кунлар учун аза очинг!

Йўқса аввал Сизга қарғиш тегар бир кун
Ев ёпирилиб келиб Сизни агар бир кун.

Ҳали мунглуғ аёл кўнглин топмасизми
Кўпаймаган эл камайиб тугар бир кун.

Эл қолмайдир, фақат бойлик, ерлар билан
Одам топиб кўр-чи на сим, на зар билан
Гумоним йўқ, қай эл қолса яшаб қолар
Аёлини элим деган эрлар билан!

МАРҲУМНИНГ АЙТГАНЛАРИ

Умидим шулмиди, Сизни кўрган чоқ
Пойингизда гулдай кўкарсам девдим.
Кунлар ботиб, тонглар оқаргунча оқ
Сизни қўлларимда кўтарсам девдим.
Бўлмади қўлларда кетдим қабрга
Сизга кўтартириб ҳижрон юкини.
Энди сабр берсин Сизга, сабрга
То ечгунингизча эрнинг кўкини.
Чупки ўшангача кетмасман бундан
Унгача қўнмаса кўкрагимга доғ
Айниқса гапимиз қовушар тунда
Бағримга кирасиз ловуллаб, қувноқ...
Йўқ-йўқ ёри жоним, қолмассиз якка
Мен олдингидап-да ғамхўр бўламан.
Яширишиб олиб уйга, бурчакка
Кирсангиз отилиб, қучиб оламан.
...Шундай, кетолмасман бесас, бенаво
Сиз нечун кўндингиз бу кўк тулликка?!
Қисмат Сизга уни кўрдию раво
Мени танладими қоровулликка?
Кетолмасман. Ўлим бизга бўлмас ғов!
...Қай бир тирик мени сўриб келмаса!
Сизни қўлларида кўтариб биров
Қай бир тун ётоққа кириб келмаса...
Унда дупёнинг бор йўллари билан
Қочаман, ўликлар — ожиз, бу бор гап.
Сизни кўтарган шу қўлларим билан
Чувалган кафаним тортқилаб, судраб...
Умидим шулмиди, Сизни кўрган чоқ...

БИР ҚАДАМ ОЛДИНГА

Юрагим бехосдан кетдию порлаб
Ёлғиз кўтаролмай хаёлларимни.
Яшадим бир қадам олдинга чорлаб
Дунёнинг қимтинган аёлларини.

Бир қадам бўлса ҳам олдинга таплаган
Қарорми, тахминми, чама олдинга.
Қўйининг терисини уқалаб, ошлаб
Кунгайда ўтирган момо, олдинга:

Эркакнинг дилига йўл олган аёл
Кўнгил эшигида туриб қолма тик
Бол эмассан, аммо бўла олгин бол
Бир қадам олдинга ташла беҳадик.

Гарчанд тўлиқ ердай сахийдир танинг
Доим ҳам сочингни силамас ҳаёт.
Ёраб, хоин чиқди сенинг туққанинг
Бир қадам ташла-да уни ўзинг от.

Қоплаб келаверсин ерларни булут
Етмас, туташолмас сенинг барингга
Индира Гандидай бир қадамга ўт
Саккизта гул қадаб кўкракларингга.

Илоҳам, ёнаркан кўксингда ўч, кек
Қасос майдонига келаркан кириб
Бир қадам олдинга ўт, Тўмарисдек
Ёв бошини қонли хумга ботириб.

Тақдирлари лавҳин қон билан ёзса
Ёзган, хиёнатда кўнгил ёзмаган

Бир қадам олдинга ўтганлар озса
Ақлдан озганлар, йўлдан озмаган!

Бугун ҳам бир қадам олдинда шу ган —
Саратон, қаҳратон ивиб қор, қонда
Ерни, гўдакларни ўқдан паналаб
Жасорат ўтирар Гренем-Комонда!¹

Улар фидо, улар адо, эркка қул
Қучоғингда шохдай шод ўсганларинг.
Ҳаёт, сени асраб қолганлар ҳам шум
Бир қадам олдинда қон қусганларинг!

Бир кун буюк ҳайрат отар бизни лол
Мурод манзилга отар жами халқ
Бир қадам олдаги қасоскор аёл
Ўз онаси билан кетар жами халқ!

¹ Лондон яқинидаги Гренем-Комонда аёллар капалардан шаҳарчалар қуриб жойлашиб олишиб бу ерга қурол-аслаҳа келтирилишига йўл қўймаптилар. Газетадан.

ЧАҚИРИҚ

...Бу уйда ёши саксонларга бориб қолган
ёлғиз кампир, Ленинград блокадасининг
қатнашчиси яшайди...

«Менга ёрдам беринглар» тўшагига миҳланган
Кампир ёрдам сўрайди, ҳеч ким келмайди етиб.
Ҳеч ким овоз бермайди, наҳот ҳамма ухлаган —
Қават-қават дераза, эшикларин беркитиб.

Каравотдан дераза, эшикка тортилган ип,
Аммо тортиб очмоққа дармон қани қўлларда.
Чоққир оёқларини баднафс уруш қўйган еб,
Ленинград. Изғирин, блокада, йўлларда.

Аввал уруш, очлик, сўнг ёлғизлиги қўшилиб
Мана, сўнгги йилларда тўшак билан бир бўлди.
Дард бошқа, ажал бошқа, кета олмайди ўлиб
Гоҳ ёрдам ўтинганда юрак-бағри ер бўлди.

Қўшилар сон-саноксиз, бир устин ўровчи йўқ
Унин эшитиб кирмай ўтиб юргани қанча.
Билишарки ул ойдаё ёлғиз, бир сўровчи йўқ
Шундан уйнинг бўшанини кутиб юргани қанча.

«Оҳ-воҳ» қилаверманг деб гоҳ ўтишар ҳам яниб
Ёраб, қичқирингиз ҳам айтмоғи шарт шивирлаб.
Менга ёрдам беринглар, уларни олай таниб —
Одамми шу атрофда тишмаганлар гимирлаб.

Одамми шу интизор, интижога қар бўлиб
Хонасин ичдан қулфлаб, илми қуваётган.

Бир хаёли амалу бир хаёли зар бўлиб
Терлаб, олим эрчасин кийимин юваётган.

Одамми эшигига қонагон итлар қўйиб
Мушугин косасин ҳам тилло қилиб юрганлар.
Шул дераза тагидан кўру кар ўтиб, суйиб,
Ялашиб бир-бирини, ялло қилиб юрганлар.

Ҳой, одамлар! Бул надир, анқиётган эччиқ дуд
Ердам керак, кечикмай бир-бирова беринг ун.
То имон, эътиқодга тамом кетмасидан ўт,
Блокада кунлари қайтиб келмасдан бурун.

ҚИРЧИЛЛАМА ҚИРҚ ЙИГИТ...

Бу жанг асли сув билан оловнинг жанги бўлди,
Эскирган жароҳатлар қайталаб янги бўлди.
Тушлар бевақт сарғайиб ҳижроннинг ранги бўлди,
Белларин кўтаролмай йўллар беланги бўлди,
Қирчиллама қирқ йигит уйга қайтмаган кунлар.

Энди деганларида қарчиғай йигит бўлди
Аста эгилиб қизни ё ўлмади ё ўлди.
Аммо учиб кетдилар лочини бўлиб кўпди
Аммо юрт қақшади, юртда қиёмат қўнди,
Қирчиллама қирқ йигит уйга қайтмаган кунлар.

Қайтмадилар ва лекин «номаълум» деб ёздилар,
Қайда ниҳон юрурлар шунча қишу ёз улар.
Оналари гоҳ ҳупли, гоҳ ақлдан оздилар,
Қондошлар гоҳ кўнглида гўрларин ҳам қаздилар.
Қирчиллама қирқ йигит уйга қайтмаган кунлар.

Юрагимда аччиқ ўт, на гинаю на зарда,
Ерга сиғмай қоламан фақат баъзан кечларда.
Ленинградда ўлган балки қамал, ўчларда
Балки Бухенвальддадир, одам ёқар печларда
Қирчиллама қирқ йигит уйга қайтмаган кунлар.

Қирқ йигитни қирқ асов той десам от бўлмади,
Қайтган турналар ичра қирқ қўш қанот бўлмади.
Улар қирқта шон бўлди, бирор иснод бўлмади,
Қирчиллама бу ҳаёт аммо ҳаёт бўлмади,
Қирчиллама қирқ йигит уйга қайтмаган кунлар.

Қирқ йигитни дўл урган қирқта боққа менгадим
Тўфон келиб ўчирган қирқ чироққа менгадим.
Юрагимда ўйилган қирқта доққа менгадим
Тикланар чоқ қулаган қирқ байроққа менгадим
Қирчиллама қирқ йигит уйга қайтмаган кунлар.

Йигирма миллион байроқ, гўрли-гўрсиз қўзғолса,
Советган ўчоқлар қўрли-қўрсиз қўзғолса
Мункайган келинчаклар эрли-эрсиз қўзғолса
Бугунги урушқоқлар, Сиз не дерсиз қўзғолса
Қирчиллама қирқ йигит уйга қайтмаган кунлар.

ҚАМАЛ КҮНЛАРИДА

Мен ўйлайман, юриб бўлмас Ленинградда
Сал шарпадан ҳар бир қарич тупроғи додлар.
Ҳар эшикдан чиқаверар кўзлари катта
Эти бориб суягига ёнишган зотлар.

Хаёлимда кимдир бетин қўнғироқ чалар
Қарға мурда кўзин чўқиб келаверади.
Тобуту гўр етишмаган гўдаклар, чоллар
Тўп-тўп бўлиб гўрдан чиқиб келаверади.

Ким чидаб жон сақлар озғин мушугини еб
Ким чидамас, ақлдан озиб қаҳ-қаҳ солар ким.
Шоир шеърда «Биз ғалаба қилажакмиз» деб
Мук тушиб иш столида қилар жон тақсим.

Тушларимда қичқираман, ҳеч ким бермай сас
Арвоҳдай соб, дардин ичга ютиб туради.
Мевалармас, ўликларни ташиб улгурмас
Жасад ортган машиналар ўтиб туради...

Йўқ, фашистлар остонада қоларлар туриб
Билолмай бу адо ернинг куч, сирларини,
Мингдан қолган ўн қасоскор тишин ботириб
Ленинград узар қамал занжирларини!

Мен ўйлайман, юриб бўлмас Ленинградда...

ҚАМАЛ ҚИШИДА

«...Кеча менга бир ҳунар мактабининг директори «дурадгорлик цехидаги болалар клейни, гулларни еб қўйишди»,—деди.

Чаковский. «Қамал» китобидан

Ўсмир укам, қўлларингга буюр, ишласин,
Станокнинг музларини эритсин тафти.
Ҳис эт, сенда лаҳза қамал қиши қишласин,
Ҳис эт, клей еб тўймаган бола ўляпти!

...У сингилсини ётқизиб тонгда чапага
Пошилганди, боғчагамас, уни кўмгани.
Йўл портлади, ўзин урди бомбапанага,
Сингилчасин мурдасини қайтиб кўрмади...

...Уйга келса, бемор она тондай қотибди,
Қўл теккизди... совуқ музлар кирган танига.
Онажони ним табассум қилиб ётибди
Очлик... азоб... оғир дарддан қутулганига.

Шовқин. Ўлик йиғувчилар эшикдан кирар,
Бола чолдай бир амаллаб кўтаради қад.
«Тобут, тобут йўқми Сизда?» — бола жовдирад,
«Тобут, тобут отлиққа йўқ», ғудранар солдат...

Сўнг, судралиб ишга келди, рангпар, қоқсуяк
Очлик енгиб йиқиларкан, токчани кўрди...
Унда турган қатор гулдан қолди гултувак
Жонтер босиб клейни ҳам паққос туширди...

Сўнг қулади. Қулади-ю, турмади қайтиб,
Улар экан ишшиб кетди, сарғайиб тани.
Станокдан сўра, додлаб беради айтиб
«Нон, нон», дея сулайиб жон берган болани!

Ўсмир укам, қўлларингга буюр, ишласин,
Станокнинг музларини эритсиз тафти.
Ҳис эт, сенда лаҳза қамал қиши қишласин,
Ҳис эт, клей еб тўймаган бола ўляпти...

ҲАЙКАЛНИНГ АЙТГАНЛАРИ

Кўз ёшингни тўкиб дув
Тўкма тоқат жомимни.
Тагин келдингми, ёҳу,
Титратмоққа жонимни.
Томган қўрғошин ёшдай,
Ўт чиқиб кетса тошдан
Мен ёниб йўлга тушсам
Қувониб йўлга тушсам.
Тасаввур қил, бор ҳайкал
Бир-бир ўрнидан турса
Дала қолса, қолса зал,
Бари ёниб югурса.
Тасаввур қил, ётоққа
Ёнар ўт, кириб борсам
Ўт сигмайдир қучоққа
Бегонадай боқарсан.
Кўнглим оғриб ўшал тун
Уйдан бўларман ғойиб.
Ва ҳайкал дўстларимга
Қўшиларман мунғайиб.
Биламан, Сен ортимдан
Югурасан қоқилиб,
Барча туллар уйида
Бирдан чироқ ёқилиб
Ялангош, ялангоёқ
Отлишар кўчага
Уйлар ёнар, ёнар бог
Ўт кетади кечага!
Йўқ, йўқ мен бу қизиққон
Шеърни қўйдим-да ёзиб

Эй, мен учун куйган жон
Муносибим, муносиб.
Тун. Уйга қайт-да тирик
Сўзимни сўйлаб ухла,
Бўйимни бўйлаб ухла.
Сени қучолмаган, тик
Эрингни ўйлаб ухла.

ҲАТО ТАҚРОРЛАНМАС...

Хиросимадаги атом бомбасининг қурбонлари шарафига қўйилган ҳайкал пойида: «Тинч ухлайг, хато мангу такрорланмайди!» — деган ёзув бор

Хато такрорланмас, такрорланмайди,
Одам ўйлаб, кўриб турса ҳар лаҳза.
Ким алаҳлаб келган жойига қайтди,
Баданин куйдириб ўқ лаҳча, лаҳча.

Аёл, болаларни подадай ҳайдаб
Бир саройга қамаб фашист ўт қўйди,
Сен вақт топиб тез-тез бор ўша жойга,
Сен шу култепани юракка ўйгин.

Командирнинг аввал бир кўзини ўйиб,
Қўлларин устунга миҳлаб қоқдилар.
Кейин бошдан-оёқ керосин қуйиб
Товонидан бошлаб гугурт чақдилар.

Кўз олинди суйғун эри отилди,
Суйғун гўдагига санчилди пишчоқ.
Аёлининг гуноҳи афў этилди,
Аёлга очилди пишқ билан қучоқ.

Шу тун қаро кечди аёлнинг туни,
Болта билан фашист бошини узди.
Ва ақли ҳам учди бошдан унинг,
Шодмон қаҳқаҳаси дунёни бузди!

Сўнг бор кийимларин ечишиб отди,
Евини излаб кетди, соч ёйиб, дайдиб!
Агар... шу лаҳзалар чиқмаса ёддан,
Уруш — машъум хато такрорланмайди...

ВАТАН БАХТИ

Урушдан қайтганлар, ё қайтолмаган,
Бевақт қўпорилган дарахт, оталар.
Қайтиб дардин айтган ё айтолмаган,
Гунг оталар, соқов, карахт оталар.

Тутун бўлиб қочиб чиққанлар — Ватан
Бухенвальднинг қора мўриларидан.
Гўдакларин ерга экканлар — Ватан
Менинград. Қамал. Очлик зўридан.

Юшун, оч, қамалнинг изғиринида
Ўнкасини совуқ олганлар ҳаққи,
Ҳар ханжарлар ҳали чиқмай қивидан,
Ёв тустроги арё қолганлар ҳаққи.

Пигитга кўрпадай ёнилган қорлар
Очиқ кўзигача тўлгани ҳаққи,
Тунда ўт-ўлан еб шпинган беморлар
Тонгда қаторлашиб ўлгани ҳаққи.

Ватан, бул яралар кетмайди битиб,
Ватан, Сенинг поминг қон аралаш ШОН.
Сенга келган ўққа кўксини тутиб,
Фарзандларинг шундай бергандилар жон.

Шундан Ватан десам, десам мен байроқ,
Кўксим оғир, оғир, кўн оғир бу бахт.
Кўксимга ўт тушиб ёнабошлар боғ,
Қўпорила бошлар дарахтлар бевақт...

Менам бир ғидойи руҳ ила бир тап
Ез кунларинг ёзлаб, қишингни қишлаб.
Кетяпман, Сен билан қовушиб Ватан,
Аччиқ, азиз бахтинг тишимда тишлаб.

ЭСКИ САНДИҚ

Эски сандиқ, эски сандиқ, ёғочмисан, темирми,
Эски уйда макон тутдинг холигина бурчакни.
Нимадир ул сенда туриб келинчакни емирди,
Нимадир ул кўнглин олиб гуллатди келинчакни.

От айланиб қайта-қайта қозигини топгандай,
Сенга қайтиб келаверди келинчакнинг йўллари.
Не узилди кўкрагидан Сени ҳар гал ёпганда,
Кейин нечун қай пайтгача титраб юрди қўллари.

Воҳ, биладан, унинг учун очилсанг — Сен ёрилтош,
Саргайиб, титилиб кетган эртақ чиқиб келади.
Йўқ, кўз очиб кўрганам деб, бир ёстиққа қўйган бош,
Уни қўлда кўтаргувчи эркак чиқиб келади.

Кўтармади, жангга кетди, қайтган сариқ эртагин
Почта қутисидан олди, уруш уни яхлатди.
Дунёларга сиғишмаган Гўрўғлидай эркагин
Парчагина қоғоз қилиб сандиғига тахлатди.

Шу-шу йиллар, сувлар оқди, келинчак ҳам қариди,
Қирқ йил босди шу эртақни кўкракнинг чап ерига,
Балки бугун қушдай енгил, бор ғамлари ариди,
Ахир қирқ йил сир айтди у сандиқдаги эрига.

Шу сандиқни дарёга бир оқизсам деб ўйлар роҳ,
Ботаётган кунга қараб, артмасданам ёпини.
Ажаб эмас Тоҳирдайин ул тирилиб чиқса, оҳ,
Тоҳирдайин... йўқ Тоҳирдай кўтармас ул бошини...

Эски сандиқ, эски сандиқ, ёғочмисан, темирми?

ҚАЙТМАЙМАН

«Қайтмайман, бурчимни ўтаб ўламан»—
Қирқ иккинчи йилдан ёздим кўчириб.
Мен бугун тўламан, жомдай тўламан —
Кечмиш тўфонларни қайта кечириб.

«Қайтмайман, бурчимни ўтаб...» во дариг,
Қоғознинг қолгани кетган титиллиб.
Қирқ йилки бу кўм-кўк олам сап-сарик,
Яшайман, қоғоздай бағрим ситалиб.

Қайси тўзим билан ўтказдим бопдан
Қирқ йил қайталаган кўклам, ёзни мен.
Кўкрагимда ёнгин чиққанда тошдай —
Тошдай босдим унга муз қоғозни мен.

Истасанг кўп нарса амалга ошар,
Истадим, шу қоғоз менга эр бўлди.
Фақат қўмсаган чоғ йигирма яшар
Истагим ер бўлди, кўнглим ер бўлди.

Қайтмайман... ҳа, мен ҳам қайтмадим фақат
Умр ўтди ҳижронинг тутунин ютиб.
Кетялман, кўксимга муҳрланган хат
Саргайган шу қоғоз қўлимдан тутиб.

Қайтмадим... мард туриб тугаётир жон,
Қайтиб, Сенга юм-юм ён қуйсам, қани?!
Мўъжиза бўлсаю тирилсанг бир он
Қайтиб кўкрагингга бош қуйсам, қани?

Қайтмайман, бурчимни ўтаб ўламан.

ШАҲИДЛАР

Шаҳидлар, қирқ йиллар йироқда юриб
Унутмайсиз ишқнинг хуш чеқларини.
Туилар иситасиз тушига кириб
Бева аёлингиз қучоқларини.

У қайта яшариб, ўртаниб суяр
Бахт қуши гуссасни аритганида
Аммо
Аммо у қушини учириб қўяр
Тонгги нур уйини ёритганида.

Тонглар тундан чиқиб, айтиб алвидо
Мағулик маконга ётурсиз бориб.
Курашиб ётурсиз, ҳануз жон фидо
Гулдай танингизни тунроққа қориб.

Асли Сизнинг қудрат ёвларни сизди
Қуладингиз қатор, зич бўлиб туриб.
Душман биз томонга ўтолмас энди,
Йигирма миллион шаҳид устидан юриб.

ҚИРҚ ЙИЛДАН СҮНГГИ НИДО

Кимга ўпкам, зорим, бу мунг, бу гина
Қонларимда қолди не болагина.

Миртемир

Не бир гўдакларнинг заволиман мен
Бедорликдан маҳрум қўзларимда хоб.
Дунёнинг кўндаланг саволиман мен
Ҳали-ҳануз ҳеч ким топмаган жавоб.

Сўраманг умримнинг баланд-пастидан,
Умрим — алоқ-чалоқ, босиринқи туш.
Узун умрим бўйи бешик устида
Бедор, қалқиб ўтсам эмасмиди хуш.

Ахир узун тунлар зил, қўрғошин тан
Оҳ урсам оҳимдан ёстигим куйиб.
Умрим ўтмадими бир бор тутмасдан
Гўдагимга кўкрак сутимни ийиб.

Мен ҳам аёл эдим мевадек суюк,
Жон-жонимда сўнган ўтларим билан.
Қонларимда қолган не гўдакка ризқ
Кўксимда қуриган сутларим билан.

Дунёга кўндаланг саволдирман мен,
Ҳеч ким жавоб бериб қаролмайди тик.
Ҳам бахтсиз, ҳам хушбахт аёлдирман мен
Қирқ йилки елкамда «уруш» деган юк.

Бахтсизлигим, тутаб кетдим гоҳ ўчдан
«Влғиз ўтмади-ку қанча ёш-қарм!»

Бахтим шу, уйимни қулфладим пчдан,
Бу ўй судрамади мени ташқари.

Бахтсизлигим шуки, ўтдим ишққа зор,
Кўрдим-у, қаддига кўзим тўймади.
Бахтим шу, кўйида сочим бўлди қор
Ётоғимга ўзга оёқ қўймади..

Бахтсизлигим, умрбод кўз тикканларим
Қирқ йил, қайтмади-ей, сароб бор шукуҳ
Бахтим, шу туйғуга кўникканларим
Ҳайратдаман, қандоқ портламади руҳ!

Бахтим... Бахтсизлигим... санчаверди тиғ,
Гарчанд ҳамон бутман, демакки ютдим.
Ҳузур-ҳаловатли ердан, воҳ дариг,
Мен ўз-ўзим билан курашиб ўтдим.

ШОНРА СИНГИЛЛАРИМГА

Опангиздан ўтибди, гоҳ сархунг, гоҳ гап юриб,
Нил урган гул-чечакни сезмай қолаёзбди.
Ўз-ўзи билан машғул, хаёл аралаш юриб,
Ортадаги келажакни сезмай қолаёзбди.
Балки сизга сал бефарқ боқиб кетган опангиз,
Хаёл дарёларида оқиб кетган опангиз.

Сезиб қолдим, Сиз мени таъқиб этасиз тинмай,
Яқин-йироқдан руҳим, шеърларимга мўралаб,
Чиқиб келаятисиз кўриниб, гоҳ кўринмай,
Қишлоқ паҳса деворлар орасидан оралаб.
Келинг, айланиб келинг, юлдузим, ойларимга,
Ё мен тавобга борай тугилган жойларимга.

Ўзингизни кўрмасдан шеърингизни танидим,
Биламан, қайлардадир рақе тушяпсиз энилиб,
Қайда бўлса ҳам ҳар хил нигоҳлардан папада,
Балки ой ёруғида қушлар балан қўпилиб,
Дарахтларнинг шохида ялангоёқ ўйнайсиз —
Гўдакликнинг боғида дайди, сасқ ўйнайсиз.

Ўйпай-ўйнай бир кунг топда келаркан кириб,
Сизни жиддий нигоҳда кутиб олади шаҳар.
Кўксингизни тартибли ўтлар билан тўлдириб,
Бора-бора борингиз ютиб олади шаҳар.
Аста-аста кўникиб, сизам шунг хушлайсиз,
Тунда ҳаммадек ухлаб, кундузи тинч шилайсиз.

Кейин севибми, севмай бир йигитга тегасиз,
Кейин... ўгил-қиз қатор... ҳар тарафдан бой бўлиб,
Бир кунг қарайсизки ҳамма бахтга эгасиз...

Сўнг тўлиша бошлайсиз ўн беш кунлик ой бўлиб,
Ҳайхот, ул кун йиғларман дилимга доғ тўлди, деб,
Бу тўлишган вужуднинг руҳи ҳалок бўлди, деб.

Дейсиз, шоир ким ўзи, қандоқ шоир бўлгансиз?
Йўқ, шеър ёзай деб ёзиб кўчирмаганман оққа.
Ундан кўра сўрангиз қай ўқлардан ўлгансиз,
Қайси ўқлар қайтадан қўйган Сизни оёққа!
Сўранг, юрагингизга қачон санчилган тиглар.
Ахир азага борган ўз дардин айтиб йиғлар.

Шоир эса... йўқ, фақат ўз дардидан куймайди,
Ўзга ғамдан сарғаймай, ўртанмаган вақти йўқ.
Токи ерда бир инсон ғам ўтида куйгайдир,
Дегайман, бу дунёда шоир зотин бахти йўқ.
Аро йўлдасиз, синглим, ё шеър денг, ё тинч бахтни,
Кўрмадим бу иккинчи бирдай кўтарган тахтни.

Бургут поланонларга учмоқни ўргатган чоғ
Аямасдан ташларкан энг юксак қоялардан.
Менам сизга бор гапни айтиб турибман шундоқ,
Сиз устунсиз юмшоқ сўз, миждов ҳимоялардан.
Қоялардан тушганда қолгаймикансиз тирик,
Унда бир тишлам нонга сизу биз абад шерик.

Унда мен олдиндаги тоғлар умрин тилар чоғ
Суюниб ҳам қўяман, ортда ҳам тирак бор деб.
Хотиржам кетажакман, бир кун тоғдай қулар чоғ
Ортда мендан ортиқроқ куюнчак юрак бор деб.
Қачон етиб келдингиз Сиз ортимдан куюниб,
Қачон олақолдингиз балоғатни кийиниб?

Опангиздан ўтибди, қандоқ сезмадим Сизни...

БИР ХАТО ИЗТИРОБИ

(Бир аёлнинг кундалигидан)

У келар бағрига солиб ишқдан ганж,
У келар бағримда сайрайди қумри.
У билан уйимга келади юпанч,
Ярим соат менинг юпанчим умри.

Ўзимга жой топмай қолиб шошаман,
Унга отиламан севиб, ўкиниб.
Ярим соатгина тўлиб-тошаман,
Ярим соатгина... сўнг қолгум тиниб.

У қўл соатига қарайди матюс,
Кўксимда нимадир қад кўтарар даст.
У чиқиб кетади, деразадан куз
Мунғайиб кўзимдан кўзини олмас.

Кейин туйғуларим тутаман тунга,
Кўкрагим бир ўтдан ачишади, бас.
«Ўзимники бўлинг» дейман мен унга,
«Меникисиз» демоқ қўлимдан келмас.

Кейин узун тунлар ўйга толаман,
Туш кўраман, кўзим илингани он.
Тушимда оқ қаптар бўлиб қоламан,
У ўз қўлларида тутар менга дон.

Уйғониб кетаман, уйғониб «Нега?..»
Ғалаёнли ўйлар келар бостириб.
Нечун ўз уйига бўлолмас эга,
Эшигимдан ошқор келолмас кириб.

Наҳот инсон ўз айб, ўз хатосининг
Бир умр ўйнаса ўйинларига.
Наҳот бир умр, ўғлим, ўз отасининг
Ошкор осилолмас, бўйинларига?!

Шу қисматни разо кўрдими ҳаёт,
Қиздирсин деб ғийбат, гап ўчоғини.
Гулдай таним билан бир умр, наҳот,
Иситиб яшайман тун қучоғини...

Оҳ урсам, оҳимдан ўт кетар тунга,
Қаргамай десам-да ёшлик, мастликни.
Уша мастлик — МЕНИ тутқазган Унга
Менга «МЕНИҚИСИЗ» деёлмасликни...

БУ УЙЛАР

Бу уйлар уй эмас, бирдай тўлишиб
Яшайверсанг, бир бор сўлиб чиқмасанг.
Бу майдон майдонмас, ҳар куни тушиб,
Юз тирилиб, юз бор ўлиб чиқмасанг.

Эй шоир, яшаш-ку тинмас кураш, жанг,
Майли, тинма, иқбол берсин, гурулла.
Навоийда минг дард, бирин айтмасанг,
Сен бу шоирлигинг хашакка пулла.

Йиғит, мен билмайман, сенда қанча зарб,
Аmmo содиқ эрсанг халқдай даҳога,
Илтижо қиламан, бошланаркан ҳарб,
Ҳеч йўқса айлангин Бобур Мирзога!

Гарчанд бугул суймоқ, қуймоқ дарди кам,
Ёраб, артага ҳам тўлиб ўтмаса,
Бу дунёда йўқ дегин Ҳалимани ҳам
Қамида Подира бўлиб ўтмаса.

Бу уйлар уй эмас...

* * *

Кўп қизганаверманг, бўлинг серҳиммат,
Шубҳа қилаверманг ҳар ҳол, ҳар кезде.
Мен дидлаган молнинг баҳоси қиммат,
Ундай тоза инжу на қилсин Сизда.
Титраманг, молингиз қолсин ғойдага,
Ҳар кимни ўзимга пир қилмасман мен.
Сиздаги арзимас майда-чуйдага
Теккизиб, қўлимни кир қилмасман мен.
Лермонтов айтгандай, оҳанглари мен
Кўкдан ундираман, йўлни топиб хўп.
Қисқа умримдаги бор жанглари мен
Бир шарҳин битсам ҳам бўлмай талотўп.
Кўп қизганаверманг...

КҮКРАГИ ДОҒЛИЛАРГА

Ривоят қилурларки: бир табиб чархлаб пичоқ,
Зоғ кўксини тиларкан кўриб қолибди бир доғ.

Воҳ, кўкси доғлик эркан, бул зоғни қўйибди ул,
Дарҳол тутиб келтириб бэшқа зоғ сўйибди ул.

Ераб, бунда ҳам бир доғ, яқосини тутибди,
Ҳайрат билан учинчи зоғ кўксини титибди.

Доғ устига доғ эмиш, учинчи зоғ кўкраги,
Ҳайҳот, шунча дард чекса, қушлар, ҳатто кўкдаги!

Ва жунбушга келиб ул кўксин очмиш минг зоғни —
Оҳ уриб ҳар бирида кўрганида бир доғни...

Беҳол табиб ёзибди «бу дунё кўп қадим», деб,
«Унда бирорта зоғни бедоғ учратмадим»,—деб.

...Одамларда бедоғ дил, эгилмаган қад учрар,
Кўкрагида бир доғ йўқ, бедард, бўйи бад учрар.

Аmmo менинг шарафим кўкракнинг доғларига,
Кўкси доғлини олдим кўзим қароқларига.

Йўқ, йўқ, беҳудага ҳеч кўкракларга тушмас доғ,
Шигил мевасин ахир кўтаролмай синар шох.

Қатор ўғил-қизини ўстиргунча тик қилиб
Отанинг тик қомати қолгай ахир букилиб.

Ўриб қирқта кокилни қизига бергунча то,
Онанинг ўз сочлари тўкилиб бўлгай адо.

Йўқ, йўқ, беҳудага ҳеч кўкракларга доғ тушмас,
Бизнинг лаблар сохта сўз, мақтовларга қовушмас.

Ҳақ сўзимиз рўёни албат ўтажак янчиб,
Шу ҳақ сўзни айтгач гоҳ қолар кўксимиз санчиб.

Бизнинг юрак доғлидир, ким учундир куйдик биз,
Ким учундир кўкракда оғриқ, дардни туйдик биз.

Соғлом, бўм-бўш қалб билан яшамадик бекорга,
Яраланиб бўлса ҳам малҳам бўлдик беморга.

Сўнгги йўлга кетармиз, шафқатни тишда тишлаб,
Доғли, ярадор, лекин тоза юракни ушлаб...

БУ ВАТАН...

Мен Ватан сўзини қандай нафас билан айтаман,
Бу йўлда қайдан бошлаб, қай нуқтадан қайтаман.
У бир гўдак, мен уни қай тарзда улгайтаман,
Билмам, ўзини англай деб кўз юмдимми қай фурсат?
Шу хил турфа ҳолатлар аста ростлай бошлар қад,

Лампачироқ пилиги титраб, куяр кечалар,
Келинчаклар бошини музга қўяр кечалар,
Чақалоқдан отасин ҳидин туяр кечалар,
Куёв қайтиб келмайди, келган ғамни гарамлаб,
Келинчаклар фигони: «Вой тўрам-ей, тўрам»лаб.

Қад кўтараверади йиллар деворин йиқиб,
Бир тикилган маҳсини тўрт бор тўздириб, тикиб.
Кўрпасин бошга тортса, оёғи қолган чиқиб,
Қийин кунлар қорида юпун, ивигая аёл,
Тирноғидан қон сизиб, кўсак чувиган аёл.

Шу келинчак, шу аёл Сенмасмидинг, дилбандим,
Ётмиш икки томирим, жигарим банди-бандим,
Сен отамми, боламми, билолмайман, асли ким,
Бир четида қуёшдай онам ботган Ваташим,
Бир четини қўриқлаб отам ётган Ватаним.

Отам бўлсанг руҳингга садоқатдан айтайин,
Болам бўлсанг ёнар жон, ёнар хатдан айтайин,
Момом, онам айтганини мен бошқатдан айтайин,
Қўйлагим шамолидан баҳра олар Ватансан,
Майсасида сочимнинг ҳиди қолар Ватансан.
Кўраман, хаёл суриб мардлар кетган йўл билан,
Этдик изин соғинган чечакли ўнг-сўл билан,

Жанг ханжарлары кесган йигирма миллион қўл
билан,

Ғалаба байроғини кўтаришган Ватани,
Ким разолатдан куйса тенг куйишган Ватани.

Шундай ғалаба барҳақ, ер билан кўк қўлласа,
Кечаю бугунги кун, виждону. ўқ қўлласа,
Ҳар улусин энг аввал чап кўкрак — чўғ қўлласа,
Суян, абад нурамас қоя бўлар бу Ватан,
Авлодларни кўтарган ғоя бўлар бу Ватан.

Бугун менинг кўксимда гул унадиган куним,
Дийдорингга термулиб жим, тинадиган куним,
Сутдан ҳалол юрт, Сенга сизгинадиган куним,
Бир четида қуёшдай онам ботган Ватан деб,
Бир четини қўриқлаб отам ётган Ватан деб.

ЧИННИ КОСА

Ўғил-қизи гуллаб, кўкариб
Етилганда, одамлар олди.
Ҳар бирини бошда кўтариб,
Она ўзи букилиб қолди.

Бугун улар яшарлар бекам,
Қўндирмаслар киприкка гардни.
Аммо ҳамон дил ўксиган дам
Бориб унга тўкарлар дардни.

Бор ғурбатни — эскимни, янги
Айтиб-айтиб ўйга толдириб,
Қайтиб учиб кетарлар, енгил,
Юкларини унга қолдириб.

Оғир, бедор кечар яна тун,
Кўкрагида ортади оғриқ.
Фарзандлари... эсга тушган кун
Хат ёзарлар тилашиб соғлиқ.

Хато, хато, хато бу ҳоллар,
Бу ёзуғни ўзинг ўчиргил.
Турли ёққа эсан шамоллар,
Фарзандларни ўзинг кечиргил.

Ўнта фарзанд ўн бахтга эга,
Ҳар бирини ўз ишқу ғазали.
Ўнта гўдак таллашиб еган
Битта чинни коса асалим!

Тўхтанг, уни тинмасдан ичиб,
Еяпсиз-ку уни тинмасдан.
Ўн томондан ўнта қуш учиб,
Етиб боринг коса синмасдан.

Тўғри, рўзғор нондир, рўзғор сув,
Аmmo Она, Онадан нари.
Тортарми қиз қўғирчоғи-ю,
Ўғилчанинг самокатлари...

Тўхтанг, бундай яшамоқ тақдир,
Сизни қандай тақдир кутмоқда?
Ўновингиз ярарсиз, ахир,
Бир камцирни бошда тутмоққа.

Яшайсиз гўдакка ўхшаб,
Керак пайтда солмай қошиқ, чанг,
Тўхтанг, коса қолмасдан бўшаб,
Тўхтанг, коса синмасдан тўхтанг!

УЧИНЧИ ҚИЗ

Шекспирнинг «Ҳирол Лир» трагедиясини ўқиб

Айтолмайман ширин сўз авраб,
Кечиролмам пастлик, гуноҳни.
Тоза қалби барча ўққа даф
Мен учинчи қизиман шоҳнинг.

Опаларим ўхшаш нусха гул,
Мақтай олар силлиқ, ширали
Мен тўғриси — юрагимга қул,
Бир юракки чабдаст, қирралл.

Опаларим зарга кўмади,
Ширин алдоқ, сийлови балад.
Мени эрим олиб жўнади
Юрак, шул бир бисотим билан.

Кекса отам учун талашиб
Ардоқлашга тошиб минг сўз, ранг,
Аввал мушук янглиг ялашиб,
Сўнг солдилар қўкрагига чанг.

Мол-дунёсин бўлгунча олиб
Тавтиқ жонни унга тикдилар.
Олгач, юртдан олдига солиб
Шир яланғоч ҳайдаб чиқдилар.

Ҳақ эшитди, балки, оҳимни,
Қайтарди-ю уни қўлимга,
Қутқарар чоғ қилблағоҳимни —
Мен ўзимни бердим ўлимга.

Халқим, Сени ўртамасин дард,
Бошгинавга келмасин-ку тун.
Аммо билиб қўймоқлигинг шарт,
Мен учинчи қизман Сен учун.

Сен Лир эмас, Корделия — мен,
Фақат абад Сен смагаи панд.
Ҳақнинг ўзи сени асрасин
Оналарим янглиг қизлардан.

МУҚАДДАС АЁЛ

Ошиқларнинг пойинга гул отиб ҳам бўлди,
Хилватларда лабингдан бол тотиб ҳам бўлди
Ва бу ҳақда кимларгадир сотиб ҳам бўлди,
Сен бари бир муқаддассан,
Муқаддас Аёл!

«Аввал: «Кел-эй, қучогимга тўл, балқ», дедилар,
Унамадинг, аёл ўзи терс «халқ» дедилар.
Ичолмагач ва ўгириб шўр, талх, дедилар,
Сен бари бир муқаддассан,
Муқаддас Аёл!

Сен дарёсан, ўпганини қиргоқ яширар,
Жуфтим бўл,—деб чопганини ҳар тоқ яширар,
Жаннатим,—деб қувонмасдан қумлоқ яширар,
Сен бари бир муқаддассан,
Муқаддас Аёл!

Асли бу бор эрмакларнинг борар ери Сен,
Росту ёлғон эртакларнинг борар ери Сен,
Асов отдай эркакларнинг борар ери Сен,
Сен бари бир муқаддассан,
Муқаддас Аёл!

Чорлашганда сен келсанг, гоҳ бекор келсанг-да,
Маст даврага бир сарин ел, бир тор келсанг-да,
Хор келсанг-да, номардларга гоҳ хор келсанг-да,
Сен бари бир муқаддассан,
Муқаддас Аёл!

Ўқимтинасан, астагина кўтарасан бош,
Минг йилликдир кўзингдаги жовдираган ёш,
Гуноҳкорлар мингу битта Сенга тегар тош,
Сен бари бир муқаддассан,
Муқаддас Аёл!

Ҳарир, хушбўй баданигда тошлар изи бор,
Кўкрагингда эгилган не башлар изи бор,
Қуёш изи, куйдирган қуёшлар изи бор,
Сен бари бир муқаддассан,
Муқаддас Аёл!

СЎНГГИ ЙИЛЛАР

ШЕЪРЛАРИ

Осса, мени осадилар бир кун,
Дардим билан ўсадилар бир кун.
Элин комил кўрмай ўтган ғариб, — деб
Мавним номим ёзадилар бир кун.

АЁЛГА БОШ УРИШ

Қадим ҳаёт йўлларида
Кўндир зоти—аёл, бас.
Тўмариснинг қўлларидан
Туғ олмаган аёлмас.

Руҳим, юлдуз, кўкка боғлан.
Юлдуз — фақат хаёлмас.
Улуғбекдай битта ўғлон
Туғолмаган аёлмас.

Кўнни кўрган бу ер юзи
Қумга синган садо, сас
Жалолиддин туғмай ўзи
Мард кўринган аёлмас.

Навоийсиз-ку жаҳон йўқ
Бор ҳайрат-ку ўшанга
Онасидап бир нишон йўқ
Тиз чўкинг йўқ нишонга.

Фидоликка кимдир қодир
Кўкдами ё гўрдаги?
Барча тирик, ўлик ботир
Бўлса унинг гўдаги!

«Даҳо»ламай тек туринг, Сиз
Қолманг равжу уволга.
Йўқ аёлга бош уринг Сиз
Даҳо туққап аёлга.

БУ ДУНЁДА

Бу дунёда ёқа ушлар ишлар кўп
Мен — ёзман,—деб оёқ тирар қишлар кўп
Одамликни даъво қилар қушлар кўп
Кўра-кўра кўзи тинар одамнинг.

Салла десанг атайлаб бош келтирса
Тўғри сўзинг ҳасаду — тош келтирса
Даврон оқил қолиб, пасткаш келтирса
Кўра-кўра кўнгли синар одамнинг.

Олов ерда, аршда бўлса тутунлар
Зўрлаш билан ёнмаса у ўтинлар
Чиданглар-а, ҳа, юраги метинлар
Кўра-кўра ўти сўнар одамнинг.

Аввал кўнглинг армон бўлар, ер бўлар
Кейин кўнглинг қасос бўлар, шеър бўлар
Бора-бора гуллигингни ер булар
Гул юраги тинга дўнар одамнинг.

Бу дунёда ёқа ушлар ишлар кўп.

КЕТИП ҲАҚИДА

Айни вақтимиди, мен келганим чоф
Ким қўйиб кетган бу менинг тошимни.
Бугун сочларимга оралаган оқ
Эртага эгаллаб олар бошимни.

Эртага бу эски лошим билан мен
Омочни қийналиб сургандан кўра
Ва қор босган опшоқ бошим билан мен
Йўлларда тойиниб юргандан кўра.

Эртага бир тенгдош топмай, аланглаб
Инжиқ, у ён-бу ён «кўчир»ламасдан.
Бугун олқишлаган ёшу яланглар
Эртага ортимдан пичирламасдан.

Зангламасдан туриб кумушим, зарим
Уни зарда билан отмасдан туриб
Содиқ шогирдларим, бугунгиларим
Эрта бирортаси сотмасдан туриб.

Кўриб кексаликнинг гурзиларини
Тонггача уйқусиз, тўлғониб чиқмай
Бўшатиб ҳар қандай курсиларини
Ўз вақтида кетмоқ, кетмоқ — кечикмай!

Вақтинг келгунича, майли донинг тер
Гуллар билан тўлдир умринг қатини
Худойим, бор бўлсанг, ҳар кимсага бер,
Ўз вақтида кетмоқ фаросатини.

БОР АРМОНИМ

Ў, дунё-я, ўзбекнинг не сор боласи,
Кўкрагида ёнар ўти бор боласи,
Шу ўт сабаб аввал-охир хор боласи
Магаданинг тупроғида ухлаб ётар.

Одамизод бир-бириги ўнгласинлар
Ўнгламаса, ўзлари ҳам ўнгмасинлар.
Ўзга ерда ризқ тергани майли-ку-л,
Ўзгаларнинг тупроғига кўммасинлар.

Ўз элига сизмаган қувғин болалар,
Қасоси бўғзида кетган хун болалар,
Ёлғонларга емиш бўлган чин болалар
Магаданинг тупроғида илдиз отар.

Мушкул кўриб кетмоғин бу эл доғини,
Санчиқ олар кўкрагимнинг чапроғини,
Боз ўйлайман, отилажак бу вулқонлар
Қўпормасми Магаданинг тупроғини.

Йўқлов келар томоқларим қуриб кетар,
Юракларим отилгудай уриб кетар.
Йўқламайман... гар йўқласам, йигит ўлган
У болалар жой-жойидан туриб кетар.

Уйланмаган, шўх болалар туриб кетар,
Кўкрагида ўқ, болалар туриб кетар,
Ишонган дўст, акалари тутиб берган
Бир паноҳи йўқ болалар туриб кетар.

Қути қочган, ўри, қири ёлғиз элим,
Ожизи-ю баҳодирӣ ёлғиз элим,
Ҳар бирида ўзининг жон талвасаси,
Ўзинча бек, лек ҳар бири ёлғиз элим.

Куймайманми, ўнлмаганинг кўриб ўлсам,
Бир-бирингни бир-бирингдан қўриб ўлсам,
Ўтарканман бу дунёдан, бор армоним —
Бир-бирингни ўнглаганинг кўриб ўлсам.

ЁМОН БИР ҰЙ

Уни бугун тепкилашди
Обдон тепишди.
Бир, икки, уч... бешов бўлиб
Олтовлон бўлиб.

Ҳушдан кетди, сув сепишди
Тагин тепишди
Навбат билан, гоҳ бенавбат
Оломон бўлиб.

У яшин урган ниҳолдай
Гоҳ қад тиклар тик
Гоҳ йиқилар, маст қийқириқ
Минги кулади.

Машъум жарнинг қирғоғига
Тирмашган шўрлик
Сўнгги тепки зарби билан
Жарга қулади.

Қузатаман... лабларимда
Аччиқ шўру, талх
Ёмон бир ўй ўта бошлар
Кўнглимдан сизиб...

Бир ожизин мингта зўри
Тепкилаган халқ
Халқ бўлмагай,
Ер юзида қолмагай изи...

ОМОН БЎЛИНГ

Бу дунёнинг бори йўлдир
Бу йўлларда тузоқ мўлдир
Йўл бошида сўзим шулдир
Омон бўлинг, омон бўлинг.

Кўзингизга тортса ҳам мил
Кипригингиз бўлса ҳам қил
Номард билан топишманг тил
Сарсон бўлинг, сарсон бўлинг.

Нопок кетса ердаги жанг
Майли, бўлсин ҳолингиз танг
Ҳеч бозоргир бўла кўрманг
Арзон бўлинг, арзон бўлинг.

Ҳар дарзни тез ёпмоқ учун
Тўрт ён илдам чопмоқ учун
Ҳар шоҳга йўл топмоқ учун
Беюз бўлинг, бежон бўлинг.

Ҳар бир овга қош-кўз бўлиб
Ғолиб ёвга Сиз ўз бўлиб
Тана бўлса Сиз пўст бўлиб
Фақат снган томон бўлинг.

Медам одам, эмас Хизр
Ҳар ким ўз билганин тузур
Шеърим тегиб кетса узр,
Омон бўлинг, омон бўлинг.

ЙИҒИ

Ўзига тўқ, кўркам, хушбичим, оқ дўст
Йнглаймап, Сизгамас, кўкси бевоғ дўст
Пок, нопокни бирдай суёвчи тоғ дўст,
Йиғим сўлаётган болалар учун.

Олма сабоғидай ингичка бўйин
Гоҳ етиб, гоҳ етмай, кўрмадик тўйин.
Ўлмасайди... буюк бўларди тайин
Йиғим ўлаётган болалар учун.

Ичиб, учиб ётган боблари деб
Тўзғиб, кўчиб ётган боблари деб
Бир-бирини сотган боблари деб
Тўлов тўлаётган болалар учун.

Ёраб, тиш ботирмай бўлмасми юриб
Одамлар-ку эмас, қашқир уюри
Бирининг зулмидан бириси қуриб
Қақшаб кетаётган болалар учун.

Ишонч йўқ, имону ҳаж, додларига
Жаҳолат муҳр урган каж ёдларига
Бир-бирин қирганда, аждодларига
Ўхшаб кетаётган болалар учун.

МЕНИНГ КАБИ...

Борарга бор, қайтар жойдан қайтавер Сен
Мендек ёзда йўлингда муз тўнган эмас.

Ҳаммага ёқ, шодон қўшниқ айтавер Сен
Йўлларнингда ҳали тикап унган эмас.

Бир бошингда минг хаёл йўқ, термоқ учун
Қўнглинг минг бир бўлак бўлиб синган эмас.

Тушингда жоп дўстинг билан дийдорлашиб
Ўнг. Саҳарлаб ғаниминг кўринган эмас.

Ҳаёт тўфонлари силаб-сийпар сени
Менинг каби отларинг суринган эмас.

Тағин, тағин... Сени обдон отмаганлар
Руҳинг зада, минг тошга уринган эмас.

Жароҳатлар битиб кетар, аммо бугун
Қони чак-чак томиб турар, тинган эмас.

Борарга бор,
Қайтар жойдан қайтавер Сен.

ГАРЧАНД ҚУШ ЭМАССАН...

Гарчанд қуш эмассап, ё эмассан хас
Учавер, Сенга ҳам ўйлаш шарт эмас
Изма бу ноаён чуғур-чуғур сас
«Девонул-луғатит турк» бўлса бўлар.

Муҳими ҳар лаҳза яйрасин танлар
Бор бўлсин тошни ҳам ёраётганлар.
Тоғу тошдан кетиб бораётганлар
Ковул-коврак бўлса, зирк бўлса бўлар.

Муҳими, шу бугун қувончларда бот
Бош қўйиб бойликнинг оёғида ёт
Суравер, йиқилса йиқилар бу от
Эртаги йўлларинг берк бўлса бўлар.

Эрга тег, майли бўш бошга эрга тег
Не фарқ бор, кекса ё ёшга эрга тег
Муҳими жавоҳир — тошга эрга тег
Сендан йиғлаб кетган эрк бўлса бўлар.

Ҳаллослаган умид, югурган таъма
Фойда қай томонда, олгин-да чама
Шул тарафга сузгин, сузгин, тўхтама
Умр шул дарёда гарқ бўлса бўлар.

ҲИНДИҚУШДАН ПОЛА КЕЛДИ

Нақддан келсанг «Отам» демоқ азмойишли
Опам, демоқ ярашиқли, намойишли
Ҳайҳот, бандам деганини бўзлатмасни
Таёқ тираб «болам» демоқ мушкул ишдир.
Асрим, унинг қон кўйлагин бошга ўра
Аёлдан шу ўғлон учун узр сўра.

Ай дунё-я, Сен шундайин кўҳна бозор
Нарх-навосин тайини йўқ, тайин ғам бор
Тагин, тагин Сен аёлни қақшатдинг зор
Ҳиндикушдан олов келди, жола келди
У келмади, кўкка ўрлаб нола келди.

Бу элда-ку садр теңмас эркак зоти
Куйганда бор-будинг ёрти, удум ёрти
Фармон бобо ўкирганча уввас тортиб
Садр тушса, тутмоқ учун етар куч йўқ
Дунё Сенда қон бор, шон бор, шафқат ҳеч йўқ.

У келмади, ҳижрон минг сас, минг тус келди
У келмади, ҳижрон минг сас, минг тус келди
Гуноҳкордай жовдир-жовдир юлдуз келди
Аммо юлдуз-юлдуз экан, олтин, олмос
Боланг бўлиб кўкрагинга отилолмас.

Асрим, асрим юкинғ ҳали оғир-оғир
Уруш — хато юкдир, ундан елканг яғир
Шу юк босиб қолди неча аёл сағир
Елка тутмоқ учун юкка туққанмиди,
Хатоларга қурбонликка туққанмиди?!

Ўн саккиз ёш, нима асли, эсни қувар
Авжи чоғи бахтни қувар, қизли қувар
Ўони билан катталарнинг айбини ювар
Ювар, доғинг кетар кунлар борми, афғон,
Яраларинг битар кунлар борми, афғон?!

Ҳиндикушдан жола келди, нола келди.

* * *

Асли Қайпрмалик Сайрам бахшининг айтувлари кўп. Аммо уни айттириш — ўлимдан қийин. Бир ўзи кўнгли кетиб, урчуқ йигириб ўтиргандами, ёки белини сириб боғлаб от устида ўтиргандай ўрмак устида ўтириб, хаёл суриб, патнинг турини чалаётгандами гингиллаб бошлаб қолади. Бу ана шундай найтларда эшитганларимдан:

Ё фалак, бошимга солдинг не қунлар
Кўзимнинг ёшини тиндирмадинг-а.
Умримга тошлардан тушди тугунлар
Бирини счмадинг, синдирмадинг-а!
Энг кетмас деганим дастлаб кетди-ей,
Энг ишонган тоғим пастлаб кетди-ей.
Букри ёвим қаддин ростлаб кетди-ей
Кўрдим, хароб бўлдим, Сен кўрмадинг-а.
Етимлик кўйлагин кийдирди онам
Увуз этимдаёқ куйдирди Онам
Ўз тенгига никоҳ қийдирди Отам
Шўрим эй, отамга тенгқурмидим-а.
Ўн бешимда бир тун қоп-қора булут
Мени поймол қилди, мен қолмадим бут
Никоҳ тўшагимга нечун қўйиб ўт
Нечун элли бузиб чинқирмадим-а?
Шу туп, туп ярмини, тонгдами қочдим
Ўчди кўнгил шами, бахт шами, қочдим.
Илк куёв-келинлик оқшоми қочдим,
Эл юрган йўллардан мен юрмадим-а,
Эрим алдаб кўрди, сочиб кўрди зар

Мен-чи қочавердим кундан-кун баттар,
«Қўрқитиб, жошини олдинг» дебдилар,
Ераб, осонликча жон бермадим-а,
Бир кун шундай қочиб чорбоғда ётсам,
Захга кўксим бериб инграганим дам
Эрим сезиб, судраб келтирди, Эгам, —
Не учув олдинроқ ўлдирмадинг-а!
Эшилган қамчини қайталаб эшиб,
Эрим ураверди, баданим тешиб
Итвикидан қаттиқ одамнинг тўши
Дейдилар-у, буни мен кўрмадим-а,
Билагига ўраб қирқ ўрим сочим
Урарди! Қочмоққа йўқдир иложим.
Ўляпман, оғзимни каппалаб очиб,
Ўляпман, умримда кун кўрмадим-а.
Йўқ, қайдан куч келди, ўнгланиб олдим
Бошим бир жаз этди, қочдим, йўқолдим
Битта ўрим сочим қўлида қолди
Йўқса бу кун «Сен кўр, мен кўр»мадим-а.
Кетдим, ўрталикда йиллар қариди,
Саргайди, напармон гуллар қариди —
Аммо деёлмадим гамим ариди
Тоқдир-ай, бир ўйнаб кулдирмадинг-а.
Кеча шом аралаш кимдир чақирди
Чиқдим, бўйдор жувон уйимга кирди.
— Буни Отам тунда сизга деб берди
Кейин... шўрлик отам!!! Кун кўрмадинг-а.
«Бу қиёмат қарз» деб узатгани он
Гуноҳимдан ўт, — деб берди, қўйди жон!»
Қарасам... бир ўрим сочим, теккан қон».—
Эл тинди, ел тинди, мен тинмадим-а!»

Боврим, боя айтганимдай бу — Сайрам бахшининг
урчуқ йиғириб ўтириб, айтган «бир ўрим соч»ининг
айтуви. Кўкайим куйиб, кўз ёшларимни зўрға тийиб,
«Холажон», дейман. «Жон, болам,— дейди.» «Бошқа

айтувларингиздана айтнинг, дейман. «О, улар менинг нолам-ку. Нола эшитишга тоқатларинг йўқдир-ов, болам», дейди. «Айтақолинг», дейман. «Ундай бўлса, — дейди Сайрам бахши ўрмакнинг эриш-арқовларини¹ йиғинтириб, мен бир ғажарининг² ипини йиғириб қўювдим. Ҳозир шуни қураимиз. Сен эришини югурасан, мен ўрмакнинг кузувини³ боғлаб ўтириб бу қаттиқ бошимдан ўтган-кетган айтувларимдан бирди-ярмини айтсам айтақолай», дейди-да, навбатдаги айтувини бошлайди...

¹ Эриш-арқов — ўрмак тўқиладиган иплар.

² Ғажари — тўқилиши қийинроқ гилам тури.

³ Кузув — ўрмакнинг кузувини деярли кекса кампирлар, ишига пишиқ чеварлар боғлайди.

Ёзда кўп ишларга мумкин улгурмоқ
Умрингга вақтида кириб келса ёз.
Ёз — бу тўлин ойдек ётоққа кирмоқ,
Кўкрак кериб юрмоқ — худди оппоқ ғоз.
Ишқ — ақлдан озар ёз тунларида,
Тепангда юлдуз ҳам тик сузиб кетар.
Аёл сочларининг тўлқинларида,
Кўмилган эркакни оқизиб кетар.
Ёзда тез тил топар юрак юракка,
Ёз жон билан севса унга фидо бўл.
Оҳинг етган бўлса, юксал юксакка,
Кунинг битган бўлса ёз қўлида ўл.
Ёз бу туйғуларда кечмоқ фаслидир
Шерик қилиб етук, самовий унни.
Ҳам тугунни албат ечмоқ фаслидир,
Кўкламда ечилмай қолган тугунни.
Умримизда ёздир. Қайдасан, мардим,
Сенга чопгум, ишқнинг йўллари билан.
Қўрқаман, не ечиб, нени ёзарди
Куз ўзин қалтироқ қўллари билан.
Ёзда кўп ишларга улгурмоқ мумкин...

КҰЗ

Балли, кўзларимдан дардимни уқдинг,
Аммо, кўзларимга келмагил кириб.
Дардимни қўймоққа бошқа жой йўқдир,
Кўзимга қўяман яшириб.

Бунча синчков бўлма, бунча топонгич
Кўзим дарёсига шўнғимагил, жим.
Ахир бу дунёда энг бежавф ва тинч
Дард яширар жойим — менинг шу кўзим.

ШУНДАЙ УЙ БОР...

Шундай уй бор, деворлари метиндан метин,
Кўрар фақат муҳаббатнинг ўтли ёзини.
Ётоғида жуда қисқа туюлади тун,
Деворида бахт пичири қолар ёзилиб.

Шундай ўй бор, одамдайин бош эгган қуйи,
Устунлари кетгудайин салдан чўрт синиб.
Ётоғида тун ўтмоғи ажалдан қийин,
Деворида хўрсиниқлар қолар хўрсиниб...

ИШОНЧ ДАРВОЗАСИДА

Ишонч қўрғонини қуриб кетганлар,
Бу қўрғонда яйраб, юриб кетганлар.
Қимга зах кўриниб қўрғон ичи гоҳ
Чиқиб ўнг ё чапга уриб кетганлар.

Уриб кетолмадим ёлғизгина мен
Ишончингдан чиқдим. Қўрғон ёпилди.
Дарвозага боқиб ҳолсизгина мен
Ўлтирибман, оёқларим чопилди.

Ҳаёт давом этар кулиб гулгун, шўх
Бахтлар чорлайверар, имлайверар шон.
Бироқ, кетмоқликка менда оёқ йўқ,
Бир кун дарвозада беражакман жон.

СИЗСИЗ...

Қўш ҚУВОНЧ кирмаса яшар ёлғиз Ғам,
Шундан Сиз йўқ маҳал уй уймас, хато.
У ғор, мен тушаман эшик очган дам,
Кейин чиқолмайман Сиз келгунча то.

Хоналарга Сизсиз маънос қираман,
Сизсиз тувакдаги гул ҳам қарибди.
Эшик тақиллайди, мен югураман,
Минг йил ғор азобин чеккан ғарибдай.

КИРИБ БОРМОҶ

Чуқур кириб борманг ўйларингизга,
Ўндан қайтиб чиқмоқ қийиндир ахир.
Ҳар ишда, мана шу маслаҳат Сизга,
Чуқур кириб бормоқ — меваси тахир.

Айниқса юракнинг йўлаклари тор,
Йўлнинг ярмига ҳам бормасдан қайтинг.
Кейин хонангизнинг тўрт ёғи девор,
Уй, юрагингизда сақлангиз тартиб.

Бу йўл-йўриқ Сизга, мен сизни енгдим,
Ўзимга бу сўзни айтолмайман мен.
Шеърга чуқур кирдим, уйқу йўқ энди,
Тонггача бу йўлдан қайтолмайман мен.

Кузнинг ёноқлари намли туюлар,
Қўрғошиндай огир куз сўроқлари.
Юракка нимадир ҳазин қуюлар
Ва кўра бошлайсан аниқ доғларни...

Авж гуллаган кўклам, саратонли ёз,
Кечагина эди пойимда бари.
Шу — дириллаб турган сариқ япроқ рости,
Тушдай ўтиб кетди олдингилари.

Афсусларни узоқ ўтириб, чекмай,
Шошиб қўзгаламан, тўзиган тўзим.
Энди унга дардим айтай кечикмай
Кетиб қолмай япроқ ва ё мен ўзим.

Кузнинг ёноқлари намли туюлар...

Бу эркак аёлнинг осмони эди,
Ери эди унинг чопқиллаб юрган.
Кўз очиб кўрган илк жаҳони эди,
Таоми эди у илк бор қўл урган.

Уруш ялмоғиздай солиб келиб чанг
Осмонини ютди, ерини ютди.
Нима олса шу аёлдан олди жанг,
Унинг илк таоми — эрини ютди.

Сўнг аёл таомдан бош тортди, толиб,
Силкиниб, ярқираб тарамди соч.
Ўша-ўша аёл муаллақ қолиб
Осмон-ердан айру яшаётир оч.

Бу эркак аёлнинг осмони эди.

Енаётган бу ўт бўлмас сира кул,
На қор, на бўронда сўлмайди бу гул.
Йўқдир бу ҳаётда бирор-бир мушкул,
Сен менинг қўлимдан тутганда, жоним.

Юрак дарз кетмайди, девор қуламас,
Бахт жоми лиммо-лим, тўлуғ, силамас.
Кимки кетган бўлса ортга қайтар, бас,
Мен сени нигорон кутганда, жоним.

Ҳаёт абадий деб гуллар тераман,
Қучасан, ўзим ҳам гуллайвераман,
Бу не чанқоқликдир, чўллайвераман,
Сен менга ишқ жомин тутганда, жоним.

Барига, барига тикилиб синчил,
Мен дейман, бир куни қолсак биз тинчиб
Эҳтимол, бу ҳаёт бўлар ўткинчи,
Иккимиз дунёдан ўтганда, жоним.

СЕВИНЧ КҮЧГАН УЙ

Кўчиб кетди кўнглингдан севинч,
Сен кузатиб қолдинг шамингни.
Бундан буёқ яшайдирсан тинч
Илинмасдан шавқу ғамингни.

Силамагай сочингни шамол,
Тун шивири тўхтагай таққа.
Ишқ — бошидан сирғалиб рўмол —
Бир-бир босиб кирмас ётоққа.

Кўзларингдан армонлар томур! —
Очилмайдир гарчанд бу парда.
Фақат, қандоқ ўтаркан умр
Севинч кўчиб кетган уйларда?!

ЎРТАДАГИ ДАРЁ

Тушун ахир, кўзингдаги нур
Айтар сендан кетолмасимни.
Ўртадаги бу дарё — чуқур,
Айтар менинг ўтолмасимни.

Бир кун чалғиб, Сени этсам тарқ,
Қолар бўлсанг ёлғиз, ғам чекиб,
Ўртадаги дарё қилар ғарқ —
Жасадим ҳам бўлар сеники.

ТАВБА-ТАЗАРРУ ВАҚТИ

Бузилган адирда лола бир аҳвол,
Бузилган тақдирда бола бир аҳвол,
Икковни боғлолмай тола бир аҳвол,
Тавба-тазарруга вақт етди бугун.

Орол, тўлқинларинг қочдилар қайга?
Оҳулар қочди қай ёнган тўқайга?
Одам, болаларинг учди мўмайга,
Тавба-тазарруга вақт етди бугун.

«Икковмиз», — дейсан, ул ягона чиқар,
Дўст деб эгиласан, бегона чиқар,
Маъно — деб ушлайсан, бемаъно чиқар,
Тавба-тазарруга вақт етди бугун.

«Қариялар уйи» уйдир, хонадир,
Уймас, маҳзун ота, мунглиғ онадир,
Фарзандин эслатсанг, ночор, тонадир,
Тавба-тазарруга вақт етди бугун.

Ўз уйида зардоб ичгувчи қушлар,
«Болалар уйи»га учгувчи қушлар,
Ва гоҳ бу дунёдап кечгувчи қушлар,
Тавба-тазарруга вақт етди бугун.

Сўзимни ҳар томон бурмагин тағин
Ўзимга қаратдим, дарднинг бор тигин,
Оҳ, кимга сиғинсанг, дўст, шунга сиғин,
Тавба-тазарруга вақт етди бугун.

Табва қил, ёвлашган эллар оралаб,
Бевақт тўкилган қон, селлар оралаб,
Мақсадин йўқотган диллар оралаб,
Тавба-тазарруга вақт етди бугун.

Бугун отанг бу ҳол, давлатманд одам,
Эрта балки боланг берар панд, одам,
Кўз оч, ўзи билан ғоят банд одам,
Тавба-тазарруга вақт етди бугун.

Тик туриб, армонин ичиб қайтадан,
Ўт олиб ҳар томир, ичинг қайтадан,
Ҳаммасин бошламоқ учун қайтадан,
Тавба-тазарруга вақт етди бугун.

ИШОНЧ

Кўкаради босилган не бўлса ҳаётда
Босилган қир кўкармаса
Сен кўкармасдинг.
Ҳеч нарса кўрмаган каби
Юрибсан отдай
Неча марта оёқости қилинган дўстим.
Улар сени енголмайди
Босиб боравер
Нари борса тузоқ ташлар
Ҳар муюлишда
Нари борса кўз ёшингдан
Кўклар кетар ер
Нари борса
Юрагингни чиқарар ишдан.
Бирор айбнинг йўқлигини
Билмайди улар.
Гарчанд қайта босилмоқдан
Чарчаган йўлсан
Киприкларинг ўқлигини
Билмайди улар
Киприкларинг хавфли бўлар
Агар йиқилсанг.
Нари борса, нари борса...
Бу тилсиз тупроқ
Уларни ҳам ер устида
Кўтармай қўяр.
Киприкларинг ўсаверар
Куч олиб, бироқ
Киприкларингдан ўзгаси
Кўкармай қўяр.
Тасаввур қил,

Ерга қадам қўйиб бўлмайдн
Ерда эшлаб юрмагани
Имламайдн кўк.
Бировларни, йўқ, эзгилаб
Тўйиб бўлмайдн
Товонингдап юрак сари
Ўрлайверса ўқ.
Мана шундай,
Киприкларинг гашим учун
Тиғи дарз экан
Босилган қир кўкармоғи
Демак фарз экан.
Кўкаради босилган не
Бўлса ҳаётда...

Ўт кетса, ўт оҳлар Сен айтганда шеър,
Йиғласа гувоҳлар Сенга айтганда шеър,
Заминда гувоҳкор гувоҳ ҳали кўп,
Йиқилса гувоҳлар Сен айтганда шеър.

СОТИБ ОЛИНГАН ТАҲЛИҚА

Не учун хижолат тортар бу аёл,
Куч-қудратин сўрган ери олдида,
Ўзи семиртирган эри олдида,
Нечун эгилади, ориқ қадди дол.

Гулдай умри ўтди сув билан ўтда,
Чин мор элаклаган чимзор эди ер.
Сарғайган чимзордай бемор эди эр,
Улар соғайгунча ишлади итдай.

Ишин қилди сўнгсиз меҳнату азоб,
Гарчанд аста-аста эрга ранг кирди.
Минг йил ётган хаста эрга ранг кирди,
Булар соғайдию у ташлади тоб.

Энди у ҳар тонгни, тўкиб кўз ёшлар,
Ерга қараб кўм-кўк ердан хижолат,
Эрга қараб бардам ердан хижолат,
«Умрингиз мени деб ўтди»дан бошлар.

Сариқ, тўзғин гулин яшириб сўзлар,
Ерининг қип-қизил гули таҳлиқа.
Эрининг бақувват қўли таҳлиқа,
Чўпдай озғин қўлин яшириб сўзлар.

Не учун хижолат тортар бу аёл...

ДАРЕГА

Далли дарё, оққанинг айт,
Тинганингдан сўзлама.
Йўлинг тўсиб чиқса тўғон,
Тўзитиб от, «Сиз»лама.

Дардинг бўлса гулдирос сол,
Шахдинг кетиб бўзлама.
Ёвга ёвдай бостириб оқ,
Юввонг тортиб «тиз»лама.

Сувинг ёнар ўтдай бўлсин,
Тинма, мангу музлама.
Фақат юзинг битта бўлсин,
Бўлма иккиюзлама.

* * *

Қандай бўлсанг бўл, лекин
Кексайганда ёш бўлма.
Хазон ғасли тентираб,
Гуллаб қолган бош бўлма.

Энг муҳими, тош қилиб,
Биров Сени отмасин.
Ўзарғиш теккан, саргардон
Ўртадаги тош бўлма.

УЛУҒБЕККА АЙТАР СҮЗИМ

Жоним ўғлим, қанотсизга сен қанот бўл
Ўзга ўз бўл, эгилмагин, ётга ёт бўл
Ерга қара, босиб кетма, эҳтиёт бўл
Йўлингдаги хотирани ўлдирмагил.

Майли болам, қайда гул оч, қайда кўкар
Боёвутда бир гўша бор чекка, чўкар
Дарахтлари олмаларин йўлга тўкар
Йўлингдаги хотирани ўлдирмагил.

Қутлуғ болам, бугун бахт-ла топишганинг
Аммо кеча. Сумалакка тош тушгани
Энажонга «олиб бер» деб ёпишганинг
Қўлингдаги хотирани ўлдирмагил.

Дерди «худо, шу гўдакка толе бергин»,
Сен эркинсан, ул ерларда тагин эркин
Мен борми— йўқ, бор, жон болам, боравергин
Дилингдаги хотирани ўлдирмагил.

Сени бердим катта элга, катта юртга
Меҳринг билан қўнгли илҳақ, кўзи тўртга
«Энажон»,—деб бош ур болам, Боёвутга
Тилингдаги хотирани ўлдирмагил.

Онанг қариёлмас, қариёлмас отанг
Имков ярат, қарисин улар.
Сен йўл қўйган ҳар битта хато
Зардобдай уларнинг кўксига тўлар.

Токи Сен қоқилиб йиқилаверасан
Ҳар бир тош, ҳар харсанг, ҳар бир қояга
Қаримоққа ҳаққи йўқ уларнинг
Етиб келмоқлари шарт ҳимояга.

Дўл урар... ёмғирлар чўқир, бўлиб тош
Улар билан қатъий қилолмасанг жанг
Чоққиллайверади отанг шўрлик ёш,
Бўзчининг моқиси бўлади онанг.

АГАР КЎПРИК БЎЛСАНГ...

Кўприк бўлсанг, менга шу бўлар нафитг
Нариги одамга ўтиб олайин.
Кузат, мендан олдин ўтмасин гапим
Унга аввал ўзим етиб олайин.
Айтган-у айтмаган гапларим «гуллаб»
Кўпайиб, у ёққа ўтиб турмасин —
То мен ўтганимда ДЎСТМАС, талай гап
Тиқилган ҚОП мени кутиб турмасин.

ХОТИРА САНДИҒИДАН ЙУҚОЛАЕТГАН СЎЗЛАР

Бу сандиқ тинч сақлайди
Жавоҳиру тиллони.
Пулга чақиб тахлайди
Бозоргир куй, яллони.

Мўл ҳосилин далани
Ҳисоблашдан безмайди.
Фақат Сўзни — болани
Кетганини сезмайди.

Қонқоқлари зич, ёпиқ
Минг сир ётар бу тоғда
Фақат бундан йўл топиб
Сўзлар чиқиб кетмоқда.

ТАСАЛЛИ

Ҳар кимнинг ўз қуёшу ўз уфқи бор,
Ҳойнаҳой

Муҳаммад Иқбол

Қўрқма мендан, бул қадар қўрқишинг бекор, ғаним,
Ўраш, сўрашларимиз, шеъримиз бўлак-бўлак.

Ахир сенинг далайга йўқ-ку назар солганим,
Дов сочиб ундиргучи еримиз бўлак-бўлак.

Барака топ, меҳмонинг қайга ўтқазсанг ўтқаз,
Пойгаklarимиз бошқа, тўримиз бўлак-бўлак.

Ўйлаб юрган ўйингни қоровуллаб чарчама,
Замон фикр сўраса, деримиз бўлак-бўлак.

Минг дардимнинг биридан хабаринг йўқ-ку ахир,
Ювмоққа стар манглай шўримиз бўлак-бўлак.

Гапимнинг пидаллоси — бир вақтда ўлмагаймиз,
Хотиржам бўл, бўлгуси гўримиз бўлак-бўлак.

КЕТМА

Замонлар аёлин доди бу садо:
«Жонгинам, мен сенга не қила қолдим»

Марина Цветаева

Севмоқ, севилмоқлик бахтми ё оғу
Оғу, бахт аралаш сўзимдан кетма!
Аёлниг минг йиллик нидосидир бу:
«Келавер, келавер изимдан, кетма!»

Кетсанг ўзлар хомуш, базм айлагай ёт
Қадимий сукутда чинқиргайдир ёд
Харсанглар тил битиб, дод айлагай, дод
Мендаги бу тоқат — тўзимдан кетма!

Уни шон кутарми, ё кутарми қон
Эсламайдир ҳуркак, титроқдаги — жон
Кетсанг менад ўсиб кетмоғи аён
Ҳатто келмаганлар тизимдан, кетма!

Паноҳсиэни ҳар ён тортқилар шамол
Қай биров бахт излаб мени кўрса, дол
Ўз жапнатни менда қилмасин хаёл
Менинг сирли, ўйчан кўзимдан кетма!

Шяддатни йўқотган дарё — тивар куз
Япроқдай сарғайиб жим хўрсинар куз
Алвидога кўнар, ғамга кўнар куз
Менинг ранглар, сўлғин юзимдан кетма!

Бироқ, мен кўнмасман бахтми бу оғу
Наҳот қуримоққа маҳкум пиқ боғи
Сенинган, сенинган, не бўлса ҳам у
Ўзимман, Сен менинг ўзимдан кетма!

ЧУШОН

Мен мозий тарафга қатнадим йиллаб
Шу яқинда яқин, йироқ кўринди.
Ғира-шира ичра сокин, милтиллаб
Пилги паст ёнган чироқ кўринди.

Еққанлар бор бўлсин, туриб собит, мард
Мушкул, эллик йиллик шамолни бурмоқ
Энди уни бирга иҳоталаш шарт
Бирга пилгини кўтариб турмоқ.

Йўқса ўчиради бир ноқис эпкин —
Тагин зулмат, неча замон, йилликдир.
Оламда бор экан адовату кин
Виждон, асли касбинг — қоровулликдир.

ХОЛИС НИЯТ

Сотқин қадамлардан топталди боғим
Бўлдинг кўкрагимнинг ҳеч кетмас доғи
Ераб, эртақларда бўлар эди-ку
Қандоқ бир юмалаб Сен бўлдинг ёғий.

Мен десам тишимда тишлаб юрибман
Бағримда илонни ушлаб юрибман
Иншооллоҳ,
Кимни ҳимоялаб, суйиб ёпгайсан
Сен ҳам мендек ундан илон топгайсан.
Бошқа ниятим йўқ.

КЕНГЛИК СЎРА

Ўзгарипшлар шамолидан ҳаёт синчи
Сал гичирлаб тургандайин, кетар тинчиб
Бунинг учун энг аввало, энг биринчи
Сен одамдан одам учун кенглик сўра.

Гарчанд букуи кўкламидан кузим яқин,
Олар бўлсанг, сўзим яқин, тузим яқин,
Четлаб дема «ўғлим яқин, қизим яқин»,
Сен одамдан одам учун кенглик сўра.

Кенглик бўлса пистирмадан тош отмаймиз,
Чўлпонларни тирногидан топаб кир, из.
Эллик йиллаб ухлатиб, сўнг уйғотмаймиз,
Сен одамдан одам учун кенглик сўра.

Кенглик бўлса, топганимиз кам туюлмас,
«Ол, олиб қол, дам — мана шу дам» туюлмас.
Ғам босгани бу куни ҳам кам туюлмас,
Сен одамдан одам учун кенглик сўра.

Боғида гул, тоғидаги буғу учун
Бошидаги ҳумо қуши, туғи учун
Бир-бирини еб битирмаслиги учун
Сен одамдан одам учун кенглик сўра.

СИЗНИНГ ЎРНИНГИЗ...

Кўп бўлди бўғзимни бир сиртмоқ бўғади
Татимас чопганим, топганим, шонларим.
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади,
Ким гўдак ўстирар, дугонажонларим?!

Кўнгилга дунёнинг бор дарди сиғади
Елкадан босади ташвишли тонглари.
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади
Ким гўдак ўстирар, дугонажонларим?!

Жоннингиз гўзага жонини сўғади
Эркаклар далага чап берган онлари.
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади
Ким гўдак ўстирар, дугонажонларим?!

Отарлар, ўқлари юракка теғади
Сизни ҳам четламас ҳаётнинг жапглари.
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади
Ким гўдак ўстирар, дугонажонларим?!

Сизсиз-ку трактор кимгадир теғади
Кимгадир комбайин; даланинг донлари.
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади
Ким гўдак ўстирар, дугонажонларим?!

Орқада сочлармас, манглай тер жилгадир
Хорғиним, ипакдай қош-кўзи чанглари.
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади
Ким гўдак ўстирар, дугонажонларим?!

Кун келар, демаслар «Сизга гап тегади —
Қазилмай қопти бу дунёнинг қонлари!»
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади
Ким гўдак ўстирар, дугонажонларим?!

Дегайлар «Ботирсиз элни ёв эгади
Қаерда бу элнинг қасоскор қонлари?!»
Сизнинг ўрнингизга ким бола туғади
Ким гўдак ўстирар, дугонажонларим?!

ИЛТИЖО

Устоз Ойбекка

Заҳминни чекдинг бор кўҳна жаҳонни
Раҳминни еб башар, озурда жонни.
Лек сўнги бўларкан ҳар бир тугённи
Айтмаган сўзингни менга бер, бобо.

Айтдинг Гулнор ўлди, жувонмарг чечак
Замон босди Йўлчи кўкрагига ях.
«Қутлуғ қон»лар оқди қулатиб тож-тахт.
Айтмаган сўзингни менга бер, бобо.

Созингда Навоий не дардлар айтди,
Қайтди у, халқи-ю ижодга қайтди.
Бул кун биз кўряпмиз Сен қайтган пайтни
Айтмаган сўзингни менга бер, бобо.

Кўп айтдинг, хўл айтдинг, кўксингда бироқ
Аминмен, қолгандир момақалдироқ
Яшинлар қолгандир қилгудайин чок
Айтмаган сўзингни менга бер, бобо.

Не бу, ишқ лол этган сархуш оннингми,
Сукут — ҳеч қимда йўқ сир, имконингми,
Е сўзга сиғмаган катта жонингми,
Айтмаган сўзингни менга бер, бобо!

Е бийрон кўриндинг бировга жуда
Асабингни ўйнаб ҳуда-беҳуда
Балки шундан тилдан этдилар жудо
Айтмаган сўзингни менга бер, бобо!

Биров бобосидан бойлик сўрайди,
Биров отилмоққа ёйлик сўрайди.
Мени шу илтижо, ўтинч ўрайди,
Айтмаган сўзингни менга бер, бобо.

Чўғ чапгаллагандай туркишимга боқ,
Сен-ку, юксак тоғсан, чиғиб бўлмас тоғ.
Берсанг, сўзинг мени қўярмикан соғ,
Айтмаган сўзингни менга бер, бобо!

Авлодлар келади авлод кетидан,
Шоир-ку усиз ҳам бир фидо руҳ, тан.
Куйсам куйиб кетай шу Сўз ўтидан,
Айтмаган сўзингни менга бер, бобо!

Дунёни терандан теран Сен туйдинг,
Айт, қай оловларда бул қадар куйдинг.
Кун келди, айтмоқдан тилингни тийдинг,
Айтмаган сўзингни менга бер, бобо.

Менга алам қилар, аллақачон гуниг,
Бўлмоқ шарт бўлганлар ипи келиб ўнг.
Бериб юрибди-ку тўтидай гуруниг,
Айтмаган сўзингни менга бер, бобо.

ЕЛГИЗ ҒҒИЛ ҲАҚИДА БАЛЛАДА

Сен чақиргин, чақир вақт топганинг дам,
Оралиқда овоз юриши керак.
Иироқ қишлоқдаги мушфиқ онанг ҳам
Уйга кириб-чиқиб туриши керак.
Чақириб бўлса ҳам айбларингни юв,
То уйга бутунлай кетмасин кириб,
Тувақдаги гул ҳам тўкилади дув
Турмасанг сув қуйиб, эслаб, чақириб —
Сукутдан суяги смиллаб оғрир
Қийнайди ёлғизлик бўлиб тун келиб
Сезгир қулоқлари кундан-кун оғир,
Эшитмай қолиши қийин, кун келиб.
Имиллаб «шукур, ҳар тирик дамга»,—деб
Баъзан кувчувоққа чиқиб ўлтирар,
Эрмак деб, шаҳарлик неварамга, деб
Алвои кўйлакчалар тикиб ўлтирар.
— Тўғри-да, меники ярашмас, қўпол,—
Дейди-ю, барибир кетади куйиб.
Нимага шу ўғли бўлмади чўпон,
Боласи юарди тикканин кийиб.
Келин таҳоратга сув иситарди,
Уқаларди оғриқ оёқларини —
Таяниб, умридан рози ўтарди —
Ўғлининг чўпонлик таёқларини...
Бирдан тикишини йиғади беун
Эслаб бир вақт шундай тикканларини —
Келин кўйлакчасин ёқтирмаган кун
Кўнглининг азият чекканларини —
Йўқлаб келишганди, қайсиям бир йил —
Гўдак «бувижон»лаб отилгани чоқ
Ният қилиб тиккан кўйлакчасин ул

Қизчага кийдириб термулди узоқ.
Қизча чиқди учиб-қўниб атрофга,
Келин ҳайрон бўлди, қовоғян уйди.
Кейин деди «Ўраб қўйгандай қонга,
Ойи, бунингиз не балони кийди?!»
Ундай деманг, болам, ўзим тикувдим
Деди дийдалари тўлиб ёшларга
— Менам магазинга кеча чиқувдим,
Буни берақолинг қариндошларга.
Кампир ўғли томон ташлаб кўз қирин
Уйга кирди, артмай кўз ёш, жолани.
Эр деди: Шу ишинг бир-о-оа, ноўрии —
Сира ўрганмадинг муомалани!—

* * *

Шу кунларни эслаб, эснаб, толиқиб,
«Шунга ҳам шукур» деб, тоқатни тишлаб
Онанг яшар, борсанг бугун йўлиқиб,
Бугун қайтажаксан, қолмайди ушлаб
Сен билмайсан, онанг бежон, бедармон —
Ахир сени бир кун тутиб туrolмас
Билмайсан-ей, онанг дили қондир, қон —
Бу қон билан балки узоқ юролмас...
Ўз уйингда ейсан, тўйиб ичасан
Уни сукут, сиртмоқларга топшириб.
Кун келар, сен талх қон ютиб учасан
Ул чақириб, қўйгач сени шошириб.
Сен «бу ўлик меники» деб қирган дам
Биров сенга кимсан демас, сўз қотмас
«Вой онам»лаб тобут томон юрган дам
Тўсадилар, яқинига йўлатмас.
Кейин аза очар унга еру кўк
Бул шўрликнинг паймонаси тўлган деб.
Ерда чироқ ёққувчиси қолган йўқ
Елғиз ўғли аллақачон ўлган, деб!

Бугун чақир, чақиравер уялмай
Ҳеч бўлмаса овоз юриши учун —
Пироқдаги онавг ўтириб қолмай
Уйга кириб-чиқиб туриши учун.

БУ ШАҲД

Қадрига етмаймиз бор, нақд кетадир
Қўзи ёшга тўлиб чин бахт кетадир
Ёраб, одамнинг-ку оёқлари бор
Раглари сарғайиб дарахт кетадир.

Ўшб қол, бу япроқ кузга омонат
Мунглуғ онажони қизга омонат
Гадо ҳассаси ҳам бизга омонат
Сулаймон ўтирган тож-тахт кетадир.

«Дунё меники»,—деб санаб юрганлар
Ўғрини қароқчи бўлиб қирганлар
Шароб омонат деб ўзин урганлар
Бошларин чангаллаб, карахт кетадир.

Тилимни боғлама, тилим — жаранггос
Бугун қўнғироқмен, бир илоҳий соз
Эрта менга деса шу тилимдан ос
Эрта балки мендан бу шаҳд кетадир.

АЗИЯТ

Ўлмоқликнинг йўллари кўп,
Бугун юрак тош олар.
Жаҳолатнинг қўллари кўп
Салла десанг бош олар.

Бир юракни нишон олиб,
Сўз отаркан дангаллар.
У мажлисда йиқилади
Кўкрагини чангаллаб.

Халқим, сенга етмайдирми,
Чор атрофдан теккан санг.
Ўз-ўзингни йиқитмоққа
Мунчаям шай турмасанг.

Сен шунча кўп хато қилдинг,
Кўзларингга келмай ним.
Энди Сен деб гўримда ҳам
Тинмас менинг уввосим.

Сездим... кўнглимда бир қайсар алаф ўсди,
 Тирноқлари кўксимни тимдалаб ўсди.
 Алафнинг ҳар япрогидан учқун сачраб,
 Қиёқ тилли ўт кўксимни ялаб ўсди.
 Ғам менгамас, мен ғамларга дорман дебман,
 Қувонч бор жойда мен доим борман дебман.
 Воҳ, бир армон туғилганда армон дебман
 Сўнг кўксимда у юзта, мингталаб ўсди.
 Бўлмаса ҳам ҳеч кимсага гина, гардим
 Қимларгадир оғирлигим сезиларди.
 Уринмаган бир гул бўлсам, узилардим,
 Атрофимга ғанимларим йўлаб ўсди.
 Кейин... минг бор синган чиқар кўнглим шашди,
 Кейин қонлар билан тўлди кўнглим дашти.
 Бир жовимни мингта бўлиб тепкилашди,
 Билмам, умрим кимга тўлов тўлаб ўсди.
 «Минг оёқ босгач ҳам, қайта турган гулсан,
 Одамзоднинг борин айтадирган гулсан,
 Ҳар ғанимга ҳали қайтадирган гулсан»
 Деб бир даҳшат ўт руҳим эркалаб ўсди.
 Гарчанд ҳаёт худди ўйин, худди карта,
 Яшайпман ишқ кўкарта, бахт кўкарта,
 Мени йўқотмоқ бўлсалар минглаб марта,
 Яшамоққа кўнглимда минг талаб ўсди.

ЭВРИЛИШ БЎЛМАСА...

Орол оқмай қўйди оқар йўлидан
Аёл оқмай қўйди оқар йўлидан
Суйиб, бир-бирига боқар йўлидан
Инсон боқмай қўйди. Бу не синоат?
Ўвиллаб қолгандай юртнинг ўр, қири
Йигитларда шахд кам, қизларнинг сири
Одамзод бирининг кўнглига бири
Чироқ ёқмай қўйди. Бу не синоат?
Эркаки гоҳ рашкмас, ҳасад ўлдирар
Аёлни гоҳ фаҳшу фасад ўлдирар
Одамзод бир-бирин кўнглин кулдирар
Бир гул тақмай қўйди. Бу не синоат?
Гулоб тутажакмиз, бўри чўлласа
Ишқилиб қўлласа, бизни қўлласа...
Ўзи йўқлигида хотин гулласа
Эр тутакмай қўйди. Бу не синоат?
Бугун шундай. Билмай не бор олдида
Мисда бугун мис йўқ. Олтин олтин-да.
Эврилиш бўлмаса Дунёи-дунда
Яшаш ёқмай қўйди. Бу не синоат?

ЎЛИМ ЯХШИ

Жон — жонингда дўстинг ўсса
Тупларда ой тўлни, яхши.
Унга бало боқса, тўссанг
Узун бўлса қўлинг, яхши.

Елғиз издан ўтлар йиғлар
Ҳатто бағри бутлар йиғлар
Қўш из кетса маҳшаргача
Бирга кетсанг, йўлинг яхши.

Эмас сангу тош, кўтарсанг
Тазйиқ, дорга бош кўтарсанг
Қисмат юкин қўш кўтарсанг
Осонинг, мушкулнинг яхши.

Агар,
Ногоҳ босса ғам, доғ.
Олдинроқ оқ, олдинроқ оқ
Лаҳза бўлсин олдин кетмоқ
Дўстдан олдин ўлим яхши!

Тугамас ишқ, бу сир, бу гап
Арвоҳинг ҳам ғанимга даф
Тирик дўстни ҳимоялаб
Гўрдан қўллар қўлинг яхши.

Деёлмам «Ҳамиша хизматда турдим
Элимга бергали бойлик йиғдим мен»
Топган бор бойлигим — ўғиллар кўрдим
Элни қўллагувчи қизлар туғдим мен.

БИЛИБ-БИЛМАЙ...

Билиб-билмай ими-жими яшайверамиз
Чор атрофда қулайверар азим чинорлар
Ўзимиз ўлмайдиганга ўхшайверамиз
Юрагимиз тўниб қолган, йўқ унда зорлар.

Бизга жонин тутганлардан чарчаб, безамиз
Эслаб ҳам қўймаймиз куйиб-кутганларини
Жонимиздан аёз ўтган пайтда сезамиз
Бизни ўраб турганларнинг кетганларини.

Биров ишин битказадн, биров битказмай
Нетар, шундай дунёдир бу. Сочим бўямай
Мен совуққа чидамсизман, аёз ўтказмай
Тезроқ йўлга отланмоқни ўйлаб қўяман.

Мен ҳали-бери ўлмасам керак,
Ҳар доводдан минг бор ўлиб ўтаман.
Сизнинг ўйнаб-ўйнаб етган манзилга,
Мен адоий тамом бўлиб етаман.

Бир дардим бор — учмоқ, муттасил учмоқ,
Шундан фориг бўлсам, соғлиқ ўлдирар.
Отдай соғлигимни лаҳза ўтмаёқ
Тўхтаб қолгандаги оғриқ ўлдирар.

ҚАЧОН?

Кўклам,
Сен унинг номини ёзолмайсан,
Кўклаб кетар.
Езда журъат қилолмайсан. Езғирасан.
Куз куйиниб, ёзмоғингни чеклаб кетар.
Қишда қийин —
Қачон ёзиб улгурасан?

ТУҒОН

Қўлларинг дарёга ташланган тўғон,
Оқяпман, қўлларинг қолар-ку тутиб.
Қўрқаман, мен қўрқиб ҳовучлайман жон,
Эҳтимол, сирғалиб кетарман ўтиб.

Қўлларинг дарёга ташланган тўғон —
Оқа-оқа бир кун етаман —
Фақат қўлларингдан балиқлар йўсини —
Қўрқаман, сирпаниб, чиқиб кетаман.

Қийин, билсанг менга бўлар кўп қийин,
Дувёни қорайтар фикрим тўзони.
Айт, қай дарёларда оқаман кейин,
Тутолмай қолса гар қўлинг тўғони?

Минги келса қошиқ кўтариб,
Битта-битта олганида ҳам,
Таги кўринади қозоннинг.
Еб биттиришмадимиз Сизни
Бугун элга урф бўлган шоир,
Синчков қаранг бисотингизга.
Қолган бўлса бирор бутун шеър.
Бу минг олғир қаттиқ ишлади,
Ўзлаштирмоқ, ҳазм қилмоқ фасли,
...Бу шеърни ҳам бир чети кемтик
Қошиқ теккан унга ҳам асли.

УРТАЛИК

Хўп юксалмоқ — кетмоқлик тубан,
Хўп юксалмоқ — ерга кирмоқдир.
Омад қанча сийламасин шап —
Тақдиримиз ерда юрмоқдир.

Кўкрагимиз хоҳ ер, хоҳи тоғ,
Узилмаган ердан пойимиз.
Ер қаттиғу осмон кўп йироқ,
Урталиқдир бизнинг жойимиз.

Мунгаймагин, гап даромади,
Шўрлик, ерга кетмассан кириб.
Ҳаволаи ма, сен ҳам, омадли,
Кўкка бошинг олмассан уриб.

ҲОЛАТ

Бу боғнинг гуллари оқки худди қор,
Кўнгил жим. Ахтарсам сабаби бисёр.
Бирдан ҳушёр тортиб қоламан, ҳушёр,
Бу тугёнсиз умр меники эмас.

Севаман, севгимда хотиржам бир ўт,
Куйлайман, куйимда сипо шавқ, сукут.
Юрак парчинланмас, юрак доим бут,
Парчин, қонсиз умр меники эмас.

Севгилим, дарёдай кетяпман оқиб,
Қирғоққа бўй бермай, тошиб, тутоқиб,
Оқяпман, ич мени, ичгин ютоқиб,
«Ишққа — жон»сиз умр меники эмас.

Тафаккур, ёлғиз Сен тақдиримда ганж,
Сенсиз умрим ғариб, аянчдир, аянч.
Шеърят, кўксимга ханжарингни санч,
Бу қурбонсиз умр меники эмас.

БИР ШЕЪР КЕРАК...

Бир шеър керак, шундай шеър битта,
Езгач, тагин умр сўрамай,
Уша шеърдан гурлаган ўтда
Ула олай ортга қарамай!

ЁЛГИЗЛИК

Бир вақт шошқин ёнимга келган эдинг йўл топиб,
Келганингга қадар ҳам яшаганман Сен билан.
Тунларда уйқу эмас, ёдинг кўзимни ёпиб,
Тонгларда уйғонардим тушда ўпичларингдан.

Келдинг, кўп ўтмай Сендан айрилиб қолдим, бироқ,
Қайдан қалб кўзи билан қолдим мен Сени таниб?
Бизлар бирга яшаркан, кетиб борардим йироқ,
Бизлар бирга яшаркан, борардим яккаланиб,

Гарчанд ҳамон биргамиз, аммо асли йўқсан Сен,
Наҳот бу ҳаёт энди қабул қилмас таҳририм.
Бир гуруллаб тафт бермай ўчиб қолган чўгсан Сен,
Наҳот жунжикиб ўтмоқ — энди менинг тақдирим?!

Гарчанд энди кетмоққа — йўл топмоққа шошмассан,
Айт, қачон булут янглиғ қопладинг осмонимни?
Биргасану, йўқ, йўқ, жон-жонимга туташмассан,
Қайғусин қиламан шу ёлғизгина жонимни.

АЛАНГА

Гумоним йўқ, алангадай севдинг ютоқиб,
Сўзларингда, кўзларингда аланга тафти.
Мен билмабман, бу оловда умрим бутоғи,
Япроқлари секин-секин куя бошлапти.

Ҳаётимга алангадай кирдинг бостириб,
Ҳаётим бу алангадан исинди, ёнди.
Мен ўт эдим, ўтлар билан ўт суҳбат қуриб
Ўтсанг шу бахт эканига қаттиқ инондим.

Мен ўт эдим, ўтлик тутди ўтнинг барини,
Бугун ногоҳ ўтмас, сувни эм кўраяпман.
Бугун ногоҳ умримнинг кўк кенглиklarини
Қиёқ тилли алангага ем кўраяпман.

Ва бир хаёл ўйларимга ўрнашиб олган
Такрор этиб ишқнинг ўтлиғ, мунглиғ сасини:
— Чироқ йўқми бу дувёда сақлаб қололган.
Куйдирмасдан ўзин урган парвонасини?

ҶИЖРОН КУНЛАРИДА

Ҳеч кимсани чақирмайман ўзга кўмакка,
Ҳожат борми, ўтир, дардим эшит демакка,
Чунки мени сен тушунмай қолдинг, мен якка.

Ҳолбуки сен... бир қарашда кўриндинг совуқ,
Бир қарашда... кейин ўзинг бўлдинг чирмовуқ,
Айб йўқ эмас менда ҳам, мен деёлмадим йўқ.

Энди мени ҳар қадамда висол кутарди,
Ҳар қадамда кучли қўлинг аршга кўтарди,
Шодмон эдим, чунки йўлдан Сен-ла ўтардим.

Бу йўл чети дарахтларда қушлар чувиллаб,
Кеча гужгон ўйнар эди, бугун ҳувиллаб
Қолган бу йўл, чунки... чунки мен бўлдим гуллаб.

Йўқ, ҳалл ҳам якка эмас, сирдошим бордир,
Ул — ёлғизлик, қучоқ очар, қучоғи қордир,
Воҳки, бугун менга Сенмас, у муштоқ, зордир.

Толе экан, тушдим бир сўз, қорлик, музликка,
Кўрқдим, тагин алданмай деб айри сўзликка,
Мен тобад кўнгил бердим шул — Елғизликка.
Ҳеч кимсани чақирмайман...

ТҰМАРИСНИНГ АЙТГАНИ

Аёлнинг оғири, қўрғошини мен
Қасос мени ҳам силкитди, қўймади.
Қонли хумга тиқдим ёв-бошини мен,
Қонга тўйсин дедим, тўймади!

Мен ҳам нафис эдим, ситора эдим,
Қасосимга бўйинсувмаганимда.
«Замон, замонингга ўт кетсин»,—дедим,
Ханжаримнинг дамин синаганимда.

Набирам, Сенга ҳам стади бу хун,
Асли йўқ нарсани сўрамам Сендан.
Рақиб дуч келганда йиғламай маҳзун
Қон юқи ханжарнинг суғургин қиндан.

Қасос ҳаволарин очлик билан ют,
Гарчанд ситорасан, нафис аёлсан.
Менинг гумоним йўқ кетмоғига ўт,
Сен агар «ўт кетсин» дея қўзғолсанг...

МУАММО

Бугун муаммодир қўлни асрамоқ,
Муаммодир боғни, гулни асрамоқ.
Бошқача курсак деб таклифлар қатор,
Қийин ҳатто тўғри йўлни асрамоқ.

Эсласанг... хотирга қуюнлар кетгай,
Эсласанг, қораяр кўзларинг олди.
Қийғос боғлар кетиб шамолга беткай
Ўрнида ян-яйдоқ далалар қолди...

Ҳар бир сўзни маҳкам, дарахтдай ушлаб
Силкитгин, ҳар бир сўз берсин садо, ун.
Кўкартир, кўкартир тишингда тишлаб
Тилни асрамоқ ҳам муаммо бугун!

Сўз ташиб, сўз ташиб худди болари
Биз қайгача борсак, сўз-ла борамиз.
Спйрак тортиб қолса сўз далалари
Уни болаларга қандоқ берамиз?

Елкада она тил юклари турсин,
Биз кетавермайлик ўзни кўтариб.
Меҳнаткаш ўзбекининг боласи юрсин,
Пахта билан қўшиб Сўзни кўтариб.

НИМА ДЕБ КУЙЛАШНИ МЕНГА ҲҲҲҲҲҲҲ...

Эҳтимол, буюмдан воз кечмоқ мумкин
Бебаҳо кийимдан воз кечмоқ мумкин.
Нақшинкор уйингдан воз кечмоқ мумкин
Аммо кекса онангдан эмас.

Чаманлар эҳтимол, хотирдан кетар
Тотганинг оғу — бол хотирдан кетар.
От кетар, суюкли бўрон ёл кетар
Кекса отанг кетмас хотирдан аммо.

Балки хотин кетар Сендан узлиб
Балки боланг, майли, кўнгли бузилиб.
Буларга айбдордай, куйиб, эзилиб
Шўрлик онанг Сендан қаёққа кетар.

Бездирсанг, ит кетар улоқиб, дайдиб
Дўст кетар, дўстликка лаънатлар айтиб.
Руҳи ҳам чирқираб қоровуллайди
Отангни ўлгач ҳам кеткизолмайсан!

Шундай дердим, аммо бугун бу йўлда
Нимадир ўзгарди, нимадир ўлди.
Ҳайрон кўзларига қумлар тикилди
Отанг уйдан кетди биринчи бўлиб.

Қадимда онани қақшатса хотин
От думига боғлаб олинарди хун.
Ўша арқон эркак тилида бугун
Отанг уйдан чиқди иккинчи бўлиб.

Хотиржамсан, майли, слёҳ кеч кирар
Кўчада эмас-ку юпанч, куч кирар.
«Ў, болам-а»,—деган ёзув қичқирар
«Қариялар уйин» деворларида.

Унутдим дийдаси қотганларни мен,
Ортимдан кўп қиммат сотганларни мен.
Ортимдан отгани отганларни мен
Булар нима, бундай Ғам келганда дуч.

Кўкдан қормас, қарғиш ёққаними бу,
Бола эмас, бало боққаними бу.
Дарёни тескари оққаними бу,
Тупун,—дейсан, ўргат, қандоқ тушувай?

Қичқириқ тугади, дунёи дунни
Учиринг, ўчиринг бу фиғон-унни,
Оёғи осмондан келган бу кунни
Нима деб куйлашни менга ўргатгил...

* * *

Хувиллаган боғнинг боғ сиёғи йўқ.
Гоҳ чоғ кўнгилнинг ҳам чоғ сиёғи йўқ.
Гуноҳи нелигин билмай турган бу
Бемор янглиғ соғнинг соғ сиёғи йўқ.

Давр, дарахтларнинг силкитаверма
Чалаверма сўнгсиз имтиҳон найин.
Давр, одамларни олмадай терма
Ўзилгач, уларни сақламоқ қийин.

Баъзан ярим тунлар сачраб, уйғониб
Ўзимча сен учун қидираман йўл.
Гоҳ-гоҳ ҳўлу қуруқ баробар ёниб
Бу боғ аста-аста бўлмаса деб кул
Кўп қайғураман.

ЭНАМНИНГ АЙТГАНЛАРИ

Хаёт, қийин ҳаёт эди ў, болама
Онанг тили новвот эди ў, болама.
Тирикликнинг бор юклари елкасида
Онанг аёл, ҳам от эди, ў, болама.

Сизлар унинг боласига ўхшамайсиз
Сочининг бир толасига ўхшамайсиз
Азаларда ҳиқиллашдан нари ўтмай
Унинг йўқлов, ноласига ўхшамайсиз

Ўриш, арқов йиғирмоққа қўлингиз йўқ
Ғамни бахтга ўғирмоққа тилингиз йўқ.
Базмларда бало борми сполникка
Наҳот бахтдан тарс ёрилгич дилингиз йўқ.

Онанг юрса, қувонтириб юрди ерни
Ҳамроҳ эмас, паноҳим деб ўтди эрни.
Бир куз қув-қув кўп йўталди, ренгсвчилар
Гуллаб кетган ўпкасининг расмин берди.

Қушмвди-ей, яширди-я учганини
Кўчиб кетди, кўрсатмасдан кўчганини.
Қуйиб кетдим, эшитганда, ўзи билмай
Ўқариқдан дорили сув пчганини...

Дил овлашда мерган болам, ў, болама
Дориларга берган болам, ў, болама.
Ул гўшани супурвбми турмоқ учун
Мендан олдин борган болам, ў, болама...

ҚАДАҲ

Баллада

Шом шамоли изғигап кечда
Учта одам ўтириб ичди.

Эр, хотин ва учинчи эркак
Учинчининг кўзлари серкак.

Хотин силяб-сийпар эрини
Эр билмайди унинг ерини.

Хотин тилда бергудайин жон
Кўкрагида гимирлар илон.

Қани олдик!
Оқ урарлар, оқ
Эр кўксийни чапгаллар шу чоқ.

Ўҳ, юракка бориб етди ўт
Томирларин қирқиб кетди ўт.

За-ҳар!
Қулаб, эри берди жон
На қотил бор, на бир томчи қоп...

Бўш қадаҳ ҳам кетмади сениб
Дастурхонга қайтди ювиниб...

Саячийди кўксимнинг мана бу ери,
Кўрганда «тоғчалар», тўсин тоғларни.
Мос келмай қолади фикрим-у, шеърим,
Мосламаларига қўғирчоқларнинг.

Чақиришиб амма, холаларини,
Маслаҳат бошлашар «Не қилмоқ даркор».
Босишиб ўз кичик молаларини,
Пилдираб, шеъримда бошлашар шудгор.

«Мана тайёр»,—катта қўғирчоқ кулиб,
Елкамни силайди, бирга ичаман.
Сўнг шеърим оламан, қўлидан юлиб,
Сўнг... бу шудгорланган шеърдан кечаман.

Эркаклар ўлимга кетган йўллар бу,
Ортига қайтмаган из бор барида.
Шохлар чўзилганча қолган қўллар бу,
Дод солганча қолган йўл четларида,
Сен бу дарахтларга меҳрибонроқ бўл!

Қандоқ унутамаман, унутаё қандай,
Айниқса кўрганда бу — жанг бошини.
Мажнунтол букилиб садр тушгандай,
Саннаб йўқлайверса тўкиб ёпини
Опам, синглим дегил мажнунтолларни!

Яхши ният билан бу уйни қуриб,
Ўлимга кетганлар, ўтиб-ўтмай тўй.
Кетганда ортидан кетмаган юриб
Ўлганда... тўкилиб йитмаган бу уй.
Эҳтиёт бўлиб кир остонасидан!

Аёл, бу аёллар сокин ўлтирар,
Кўзлари минг бало, қазони кўргач.
Улар бўйдор ғамни қучиб ўтдилар,
Бўйдор эрларини ўлимга бергач.
Уларнинг кўзига тик қараб бўлмас.

Эркаклар ўлимга кетган йўллар бу!

Шүрһиңг күңдир, шундоқ кун Һам ййрайсаң омон,
Ғофил одам, Һолһиңг бу кун ёмондан-ёмон,
Қиёқ тилли ўт келмоқда һлдиһиңг томон,
То ўһиңгга ўт етмасдан аёлли қутқар,
То дунёга ўт кетмасдан аёлли қутқар!

ПАЙТ КЕЛДИ

Ортиқ кўкрак кердик-а.
Ноқис ишлар кўрдик-а
Хўп семириб юрдик-а
Энди озар пайт келди.

Юлгич юлди, қувонди
Фаҳш ўнди гоҳ жувонни
Ким йиғди бор унвонни
Энди тўзар пайт келди.

Ҳақ ололмай олгандан
Изтироб ўтди жондан
Ҳамон ўзгир ёлгондан
Энди ўзар пайт келди.

Бу норасо ўйларни
Забонсиз дўст, қўйларни
Шоир кўпроқ ўйларди
Энди ёзар пайт келди.

Жон қайғуси бор жойда йўқ
виждон қайғуси

Е. Евтушенко

Езмоқ ўтида ёнсанг
Иккиланиб ўтирмай
Саратоннинг юзига
Езавергин қор билан.

Тилинг айланмай қолса
Куйиб кетган дилингни
Айтарингни айтавер.
Қўлинг билан, тор билан.

Бундан агар эл учун
Келар бўлса қилча наф
Қилдай тилини топиб
Тиллашавер мор билан.

Ҳақ сўзинг учун даврон
Осмоққа ҳукм этса
Даврондан юз ўгир-да
Сирлашавер дор билан.

Юз—ўз жонидан бошқа
Қайғуси йўқ — халқ эмас.
Бирлашавер, Ҳалима,
Бир пиймони бор билан.

Изуруқликдан келади чирмаб
«Чиқиб кўр-чи, чиқсанг бергум тан»
Сен ҳаётда қушдан кўчирма
Учқур қушдан, чиқиб кетасан.

Зич тўрларин сувга ташлар қарс
«Чиқиб кўр-чи, чиқсанг бергум тан»
Тутқич бермас балиқ берган дарс
Учар балиқ, чиқиб кетасан.

Яшайвергин шундай кескин, дов
Ҳар гал мағлублигин танитиб.
Ҳеч қачон тан бермас номард ёв
Фақат шуни қўйма унутиб.

ТОШ ҲАҚИДА

Эй тош,
Эй, кундан-кун шишаётган тош
Бировнинг қўлида соққадай ўйнаб
Бошқага гурзидай тушаётган тош.
Менинг ҳам қўлимда бўларсан соққа
Мен сени бировнинг бошига эмас
Ботқоққа отаман,
Ботқоққа!
Қайтиб бу ўртада ораламайсан
Соғ бошларни яраламайсан!

ГУЛ ҲАҚИДА

Дардошликка гул хўб, кўп кузатилган,
Дардингни жимгина ютиб кетади.
Одамга айтмаки, қўшиб чатилган,
Шовқининг дунёни тутиб кетади.

Гулнинг дардларингни подадай ёйиб,
Бойиб, ўтлатгучи ўтлоқлари йўқ.
Унинг бир дардингга ўнта дард қўшиб,
Жўшиб, хатлатгучи ўроқлари йўқ.

Дардошликка гул хўб,
Кўп кузатилган...

БУГУН АЙТ

Унга айтирингни шу бугун айтгин,
Эртанинг келарин ўйлаб ўтирма.
Эрта кун қизганган ушбу сўзингни,
Айтишга улгурмай қолиб, ўкирма.

Гар бу олма унга аталган бўлса,
Бугун бер, не учун эртани кутмак.
Мабодо у шомда ё тунда ўлса,
Не зарур, пушмонни қон қаби ютмак.

У ўлса... ҳар ҳолда шу совуқ туйғу,
Ўз кўнглин бемалол тўқлашдан афзал.
«Отдай юрибди-ку, ўлгани йўқ-ку,
Эрта берарман»,—деб, ухлашдан афзал.

МАРҲУМНИНГ ЎЗ ДЎСТИ ҲАҚИДА АЙТГАНЛАРИ

Сиз кўнглимни кўтарсангиз сал
Бўлар эди, ҳолим эди танг.
Келмадингиз сиз, келди ажал,
Тобутимни энди кўтарманг.
Тирак бўлмоқ тирикликка зоб,
Ўлим билан қилганимда жанг,
Сизни кутдим келармикан деб...
Тобутимни энди кўтарманг.
Келмадингиз... ўралишди у,
Қоқ суяк бўлгунча олишдим.
Оҳ, қасдимга ёмон тушди у
Қоқ ияк бўлгунча олишдим.
Ва тан бердим Сиз йўғингизда
Қизил қонларимга ботиб ман.
Дўст, душманга Сиз тўғрингизда
Мана энди айтаётибман.
Манов дўстининг дўстдир сиёғи,
Тирик дўстга келмагай беткай.
Сизга унинг чўян оёғи,
Фақат қазо кунингиз еткай.
Кўнгли юмшаб, эриб келгунча,
Меваларин териб келгунча.
Эрдан чиққан қизларин мақтаб,
Қайта эрга бериб келгунча.
Сувим тиниб қолди жомимда,
Ўтим сўниб қолди жонимда,
Қачон йўлга чиққанин билмам,
Етиб келди қатл комимда.
Энди мени ёдлар кўтарар
Илҳақ оҳу додлар кўтарар
Кўтаргандан кўра бундай дўст
Ётлар, етти ётлар кўтарар.
Сиз кўнглимни кўтарсангиз асл
Бўлар эди, ҳолим эди танг...

АЕЛНИ ҚУТҚАР!

Ўзбекистонда 270 аёл ўзини-ўзи ёқди. Бу аҳволда сочларнинг оқариб кетиши ҳам, ақлдан озини мумкин.

Михаил Дудин

Бу саройда аёл йўқми, меҳру шафқат йўқ.

Э. Парвина

Ўтга сиғинардим, ногоҳ ҳушёр тортдим мен,
Ўз-ўзимга маломатдай юкни ордим мен.
Оҳ, Кўзимдаги ўт-ку, ёнмай, қандоқ артдим мен —
Оҳ, жаҳолат, қора юзин кимга бурмоқда
Меҳру шафқат худолари ўтга кирмоқда.

Халқи учун Бедил бериб, Навоий бериб,
Ҳар ақли ерлик эмас, самовий бериб,
Тирикликка тирикликнинг давомин бериб,
Нечун ўзин парвонадай ўтга урмоқда,
Меҳру шафқат худолари ўтга кирмоқда.

Меҳру шафқат бор эдию итлар қонди, Ҳу,
Оҳудайин қочди, билмай қайга чопди, Ҳу,
Ярасига малҳам қилиб олов ёпди, Ҳу.
Ғофил дунё алам тусин, алам сасин кўр
Меҳру шафқат худоларин алангасин кўр!

Дунё, қора кунинг келса итлар зўр бўлар,
Аммо бугун гўдаклар бор, улар ўр бўлар,
Эрта улар кўзин ўяр, итлар кўр бўлар,
Чирқирайман, бу кўрлардан қолма,—деб доғда
Меҳру шафқат худолари ўтга кирмоқда.

НОДИРАИ ДАВРОНИНИНГ СЎНГГИ ШЕЪРИ

Ҳаётингдан балки беиз кетгайдир
Душман ёзса ёзини хато ёзса гар.
Ҳар ҳарф юрагингни тешиб ўтгайдир,
Хато ёзмасинлар ўзингникилар.

Ўши қаҳрига олса, баҳор келмасдан
Сенга ҳукми — қатл кун келса агар.
Душман босса боссин, билиб-билмасдан
Муҳр босмасинлар ўзингникилар.

Мен сиғмаган ҳаёт гулгуи, бардавом
Бўғзимдан бўғилиб сўнгни сас келар.
Душман осса оссин жоҳилу авом
Мендек, осмасинлар ўзингникилар.

Менинг тир тилган тилим
Менинг кесилган тилим
Баҳайбат тўғон тушиб
Йўли тўсилган тилим.

Қушнинг унут патидай
Тўкилган унут жоним
Китобларнинг қатида
Ранги рўйи сомоним.

«Эски ўзбек тили»мас
Дедилар эскирган тил
Қўрқиб чиқармоққа сас
Сандиқларга кирган тил.

Сенда бодом исн бор
Сенда бобом исн бор
Болам на рус, на ўзбек
Аросат белгиси бор.

Беш юз йиллар аввалги
Хатни мен англайман, бас
Мен бугун айтганимни
Болам баъзан тушунмас.

Кўкрагимда дод қотган
Яқинлашар катта хавф
Ўз тилини йўқотган
Халқ бўлмасми ердан даф.

Олдга, сафарбарликка
Қандай ярайди болам
Ортидаги жарликка
Қандай қарайди болам.

Уни ким қилиб қўйдим
Ким бўлди оғам-иним
Томир-томирим куйди
Синди бўғиш-бўғишим.

Гули унут халқ бўлдик
Йўли унут халқ бўлдик
Оммавий гунглик содир
Тили унут халқ бўлдик.

Умримнинг шом, кечига
Шу ўй санчилиб туриб
«Лугатит-турк» ичига
Ешим томчилаб туриб
Дедим;—Тиф тилган тилим,
Менинг кесилган тилим.

ВИШ КЕЧАЛАРИ УЗУН...

Виш кечалари узун,
Узун хаёл суради.
Паға-паға қор намчил
Деразага уради.

Менинг маънос дилимга,
Ваҳималар қуради ив,
Бу қаҳрли тунда йўлга
Сиз чиқмадингизмикин?

Шамол увлар қутуриб
Бор бўл дунёда, сезим!
Игна учида юриб
Мен тонг отдирган кезим...

Сиз кирасиз, ҳорғин, шод,
Кўзларингиз толибди.
Дейсиз «сўғиндим, уйғот,
Обчий, Мирзо Ғолибий».

МАЙСА

Орамизда бу майса ўгай,
Уйқусираб турар сиёғи.
Ўзин олиб қочмайди нега,
Не ишончдан порлар қиёғи.

У ўйлайди тозароқмиз биз,
У кўрмайди бизда пастликни.
Майли, тонгда ўйлаб кўрамиз
Уйғотиш ё уйғотмасликни...

ИККИЛАНИШ

(«Шохимдаги қуш» туркумидан)

Олдин ҳеч нарсадан иккиланмасдим,
Ҳаёт томчи-томчи руҳимга сингди.
Энди билмам узунми, қисқа дастим,
Энди гумон менинг доимий синглим.

Дарахт бўлатуриб иккиланаман,
Шошилиб шохимга қўяётган ин.
Бу қуш умр бўйи яшармикан шан,
Кўзлаган ерига етадимикин?!

Гулларга оғринмай елка тутар қир,
Ўзим-ку ҳеч гапмас, йиқилсам, йитсам.
Шу қуш бўлмасмикин медан домоғир
Мабодо,
Мабодо кесилиб кетсам...

ЕЛГИЗЛИК

Бу сўз уфурати бир совуқ ҳаво
Ўзи битта, уни ёдлар тўти йўқ.
Ераб, дафтаримнинг ўшал бенаво
Кирмаган бир шеъри, бирор бети йўқ.

* * *

Тиёлсанг нафсингни тий,
Тиёлмасанг еявер.
Бўлса уч-тўртта соқий
Базм ўлди деявер.

Бир бошлиғи йўқ юртдан,
Этак қоқиб қочавер.
Соқий бўлса уч-тўртта,
Ўзинг қуйиб ичавер.

* * *

Қушлар ака-укалар,
Гуллар она-сингиллар,
Шундай янаш бўлмаса,
Бир кун ҳамма енгилар.

* * *

Тахтга чиқар йўл бордир,
Чиқавер шошиб бахтдан.
Тахтдан тунар йўл йўқдир,
Йиқилмоқ бордир тахтдан.

БАДБАХТ ИШОНЧ...

Бу тош
Менга ортиқ ишонар бу тош
Ёмгир менга ёғар,
Унга тегмайди.
У деб бор балага мен берурман дош,
Мен тирик эканман,
У бош эгмайди.
Туғилмагандайди
Шу бадбахт ишонч
Жойлашиб олмаса бунча ичкари,
У тошлай қолмасдан
Бўлармиди ганж
Ёки учармиди қавот чиқариб.
Йўқ,
Устини қоплаб етти қават чанг
Учмоқни унутган,
Босилган бу тош.
Ўзим турсам ҳамки оёқда аранг,
Менга осилгани осилган бу тош.

ЙЎЛГА ЧИҚҚАН...

Йўлга чиққан бир ўрмон дарахт,
Чиқаверган чақиришган он.
Қим айтади, ким эмас карахт,
Олдиндаги йўл элтар қаён?

Биров айтса берардим, жоним,
Олдинда муз, қормаслигини,
Айтса, гаров қўйиб имонин,
Ботқоқликка бормаслигини!

Биров айтса бўлардим фидо,
Кўзи билан ё сўзи билан.
Кетаётган бир ўрмон худо,
Бари машғул ўз-ўзи билан.

Йўлга чиққан бир ўрмон дарахт...

УЧИРМА

(«Шоҳимдаги қуш» туркумидан)

Шоҳингдаги қушни қайтиб учирма,
Увутсин, эслатиб, айтиб учирма,
Жойлашиб ўтирса ўтираверсин,
Бошқа қушлар учган пайти, учирма.

Умрини ўтказсанг ўтказиб юбор,
Боғлаб, рангини сарғайтиб, учирма.
Воҳ, тоғдай юракни бой бериб қўйдим,
Шоҳдаги қушчалик пайтим, учирма.

АСЛ БАХТ...

Келган ишинг барори,
Сен дунёнинг гули чин,
Йиқитолмас ғам дориб,
Сен қуволчлар қули чин.
Нураш билмас тахт қилдир.

Эгасан бахт, салмоққа,
Лек, барибир хун чоққа,
Ўз бошингни олмоққа
Тайёр турсин қиличинг,
Журъатингга шахд қилдир.

Яшмадинг қуннишиб,
Мард бор сўнг он — тик тоққа.
Ўзга қиличи тушиб,
Тушмай ўзга оёққа
Кетсанг, асл бахт шулдир.

ЎОВУҚ ШАМОЛ...

(«Шохимдаги қуш» туркумидан)

Совуқ шамол, билмам, не дарди,
Шом аралани йўл солди боққа,
Шохимдаги қушча ўзгарди,
Қатнаб қолди тез-тез у ёққа.

Бу қатновлар ўзгартди тусини,
Қаранлари қишга айланди.
Қатнаб-қатнаб қушчам, мунсим
Бир қасамхўр қушга айланди...

Совуқ шамол,
Билмам не дарди...

ЯРИМ КЕЧА...

Усмон Носирга

Ярим кеча,
Йўқолган тинчим
Кўкрагимга қорлар қулайди.
Қайтиб келар ўттиз еттинчи...
Ипҳоллар, чинорлар қулайди.
Рўмолчада пон, қанд ўроғлиқ
Илинар «Шўрлик Усмон ер»
Тик турганча устунга боғлиқ
Кўкка дўқлаб, Усмон ўқир шеър.
Ўқийверар... осмонлар пастлар,
Лаҳза қаҳ-қаҳ, лаҳзада йинги.
— Бу касални кўи ушламаслар
Тугади, дер лагерь бошлиғи.
Қўли боғлиқ бу йўловчини
Ешин шамол сидирдимикин?
Ердан топмай бир қўлловчини
Кўкдан худо қидирдимикин?!
Она элим, кўкси тўла доғ,
Тушдинг қора рўйхатга, токай,
Сор ўғиллар туғарсан, бироқ
Олдирарсан калхатга токай.
Ҳамон қут йўқ, ўт йўқдай юртда
Рагнинг сариқ, мангу силдайсан.
Сен туғмоқни қилурсан удда,
Асрамоқни ҳамон билмайсан!!!
Ярим кеча
Йўқолган тинчим.

ҚАНДАЙ ЯШАЯНСИЗ?

— Қандай яшайсиз? Бу саволмас, тош,
Зада юрагимга теккувчи бот-бот,
Ишқилиб, ҳолимни қилмайдирми фoш,
Ганги зафароним, кўнглимдаги дод?

Бошдан оёғимга қадар муз кетар,
Совуқ қорларини ичга урар қиш.
Тонгдан шомга қараб илдам сўз кетар,
Илдамроқ снлжиса қани эди — иш?!

Менам неларнидир айтган бўламан,
Бажаргум кимнингдир буюрганини.
Кечда ҳориб-чарчаб қайтган бўламан
Сезмай ҳам қоламан тун кирганини.

Сут ҳидин қўмсаган болам чарх уриб,
Кўксимга бош қўяр, кўксим ўйлаб — тоғ.
Ишлаб келган бўлиб, мадорим қуриб,
Мен уйқуга кетгум ундан олдинроқ.

Отаси... У мендан кўпроқ чарчайди,
Вақт деганга у ҳам ўтмади ёлчиб.
Болажон, юзингни юлдузлар чайди,
Улар билан тиллаш, улар — бекорчи.

Кейин... тушлар кўриб босинқирайман,
Гашинг қизиётган бозорларида.
Аёллар кўраман, озгин, касалванд,
Минглаб гўдакларнинг мозорларида.

Улар қотиб турар, беҳол, қонсиз, оқ
Тан олгандай, ночор, гўликларини.
Улар кўкрагига босар қаттиқроқ
Совуган гўдаклар — ўликларини!
Қандай яшайсиз?
Бу саволмас, тош...

ЧАҚИРСАНГ...

Чақирсанг, кўнглида ўт
Бор боради мен билан,
Е ҳақ, деган бир ўтлик
Зор боради мен билан.

Қон юқимас қўлимиз
Бермағаймиз жаллодга,
Жаллодларни осгулик
Дор боради мен билан.

Аслимиз ер, гил ёкан
Кўкка сапчиб не топдик
Оёқ ости бўлгану
Хор боради мен билан.

Зиқна отган ярадор,
Фитна сотган ярадор,
Ўзимдай оқарган бош—
Қор боради мен билан.

Машраб илдизим, жоним
Бўғзимдан сачраб қоним
Тўқ, маст-аласт дунёга
Инкор боради мен билан.

Тоғмас, таянолмайсан,
Соғмас, суянолмайсан,
Ўзим каби бемадор
Бемор боради мен билан!

Шунда ҳам қилсанг илож,
Чақир, мен ҳам қулдирман.
Бошингда ярқироқ тож,
Оёгингда қулдирман.

ИЗЛАЙМАН

Ишонаркан ортдаги-ю ёндошга
Ишонаркан бегона-ю қондошга
Бошим билан уриларкан, воҳ, тошга
Орангиздан Навойни излайман.

Яшнаб-яшнамасдан, сўлиб-сўлмасдан
Кетиб борарканман, ўлиб-ўлмасдан
Мен ўзимнинг кимлигимни билмасдан
Орангиздан Навойни излайман.

Дунёнинг сир-синоати минг турлик,
Бирда хўрлик ўлдиради, бир кўрлик
Навойни туғмай, нечун, мен шўрлик
Орангиздан Навойни излайман.

Ўтарканман доғи билан доғланиб
Хокпестарин таниб қолдим, оҳ, таниб
Девонига суянаркан покланиб
Орангиздан Навойни излайман.

Айтинг, кўп қолдими ё оз ул кунга,
Қачон етгум ул ўғилга, пок унга,
Юзим билан йиқиларкан олдинга
Орангиздан Навойни излайман.

Юрсам, юргум шу ният ҳар дам ёқиб,
Кетсам ҳам умрим — шу ёруғ ғам ёқиб,
Қабримда ҳам тунлар туриб, шам ёқиб,
Орангиздан Навойни излайман.

БАЗМИМИЗ ОХИРЛАШДИ

Базмимиз охирлашди
Куйимиз оғирлашди
Юклар остида не тонг
Рухларимиз бирлашди.

Жангга солиб қўшинни
Яшаб ўтдик шишини
Хеч йўқса ўлим олди
Бир-бировни тушуниб.

Балки берармиз сазо
Бирга ўйга толармиз
Балки келгунча қаза
Бир йиғлашиб олармиз.

ҚАЙТА КЕЛГАН НАВРҮЗ

Наинки инсон қатағон,
Чордарвеш, девон қатағон.
Ақл қатағон, онг қатағон,
Сен ҳам кетиб, қайта келдинг.

Сумалакли қозонларинг
Ағдарилди азонлариг
Чиқиб чангинг, тўзонларинг
Фикримни улғайта келдинг.

Тўзлб, қайғу чеккан бир жон
Ғурбатлара чўккан бир жон
Бошини кўп эккан бир жон
Бош кўтарган пайтда келдинг.

Кўкармоқда ҳар тўрт тараф
Унмоқ шараф, ўсмоқ шараф'
Тош кўнгилга эл тик қараб
Тош кўтарган пайтда келдинг.

Энди шундай қасос-ул-нард
Энди тинган, синган номард
Элдан кетиб фасоду дард
Ош кўтарган пайтда келдинг.

БЎЛАК НАРСА...

Бу дунёнинг қўчалари бўм-бўшдир
Чироқсиздир, кечалари бўм-бўшдир.
Гўдакларнинг қўлчалари бўм-бўшдир
Бу қўлларга тошдан бўлак нарса бер.

Оҳ бу кўзлар, билмам, қачон бир кулган
Афгон томон термулгани-термулган
Қорачинин афгон бўронин юлган
Бу кўзларга ёшдан бўлак нарса бер.

Тун. Ҳавода тутун. Заҳру заҳарлар
Мардлар кетар, олмоққа юрт, шаҳарлар
Сен уларни кузатаркан саҳарлар
Она, суву-ошдан бўлак нарса бер.

Келган борки дема, нону туз берди
Келган фақат ваъда берди, сўз берди.
Улуғ хоқон, сендан сўров шу эрди
Элга сабр, бардошдан бўлак нарса бер.

МЕН КЕТСАМ...

Орта-индин мен кетсам
Ёд қолади ортимда.

Шеърлар либосни кийиб
Дод қолади ортимда.

«Бир куйган кўнгил» деган
От қолади ортимда.

Амримга кўнгил,—деган
Хилқат қолади ортимда.

Бобомни тушунмасдан
Дунёдан гирён ўтдим

Армон, болам тушунмас —
Хат қолади ортимда.

БУ ДУНЁНИНГ КЎЗЛАРИ...

Бу дунёнинг кўзлари
Кўр эканин билмадим.

Озиғи пешонамдай
Шўр эканин билмадим.

Меваси мангу пишмас
Гўр эканин билмадим.

Ҳар қадамда минг чоҳу
Тўр эканин билмадим.

Билмасам-да, нечундир
Бир очлиб кулмадим.

Мунглир, кўзи ёшлининг
Теграсидап жилмадим.

Кўзим шунча ёш тўғди
Кўнглим — кўза, тўлмадим.

Ўлсам... қутилармидим,
На иложки... ўлмадим.

ҲУРЛИК УТИ

Элим, Сени муте кўрсам
Кўздан қолай, кўзим куйсин.
Дема, унда не деюрсан
Сўздан қолай, сўзим куйсин.

Тўтимасман бир бийрон тил
Дил бўлмаса ор, имон — дил
Тил бўлмаса дарду қон тил
Тилим деган сезим куйсин.

Ҳар толеда бир шоҳлик бөр
Ўлмай етсам, эл бахтга ёр
Қолаверса эл зор, почор
Маним шоҳлик кезим куйсин.

Қай пайт мотамсаро кўрдим
Иғво, фитна аро кўрдим.
Ғамдан юзин қаро кўрдим
Маним шоир юзим куйсин.

Ў, кўн сирлар бўлар-ку фош
Кўраманми, етиб бардош.
Кетсам, қолса эл эгик бош
Тутаб гўрим, изим куйсин.

Ў, чин ҳурлик бахти катта
Етакжакмиз биз албатта
Мен етмай ўтсам, у ўтда
Маним ўғлим-қизим куйсин.

Элим, Сени муте кўрсам
Кўздан қолай, кўзим куйсин...

САРИОСИЁДА

Баланд дунёларнинг пастида юрар
Қуриган бодомзор остида юрар
Дунёга ўт қўймоқ қасдида юрар
Сариосиёнинг эрли қизлари.

Заҳар ҳаволарга сирин айтади
Минг дардидан қайси бирин айтади
Отасиникига қизлай қайтади
Сариосиёнинг эрли қизлари.

Бу дунё бул қадар пулга ўч, юзсиз
Тўймас кўзларини завол ёндирар
Бир куни дунёни ёндирса, сўзсиз,
Дунёдан қиз ўтган аёл ёндирар.

Биз кетганда ўзимиз еру,
Кўнгил осмон, кўкка кетгаймиз.
Кекирганнинг ёнига эмас
Чўғни босиб, чўққа кетгаймиз.

Сотқин ўзгир, ўтмаганида
Хонин ором кутмаганида
Номус биздан кетмаганида
Кўкрак тутиб ўққа кетгаймиз.

Бог кўрмадик кирганда боққа
Доғ қўшилди доғ узра доққа
Кўнгил лим-лим тўлган. Тўкмөққа
Ешли қорачуққа кетгаймиз.

Қиш ортидан ўтар кўклам, ёз
Тополмасмиз. Кўнгли мослар оз
Ўзимиздай ғарибга пешвоз
Биз тунмасмиз чўкка, кетгаймиз.

Умрининг тоғ, шомларида ҳам
Бутлансак деб чекдик озор, ғам.
Боламизнинг томларидан ҳам
Ўтаверар чакка, кетгаймиз.

Зарб ермиз, зарб тушириб ёвга
Тирикликнинг ғами ҳам совға
Дунёларга сиғмаган ғавғо
Бир кун жим-жим, йўққа кетгаймиз.

ҚИЁМАТНИНГ ҚАТТИҚ ТОШИ, МЕН...

Мен азада, йиғланганда қон
Бир яшириш кулгу кўраман,
Қиёматдан белги кўраман.

Ҳалолу пок одамлар аро
Бир устомон тулки кўраман
Қиёматдан белги кўраман.

Биров қон тузуриб топганин
Бировларнинг мулки кўраман
Қиёматдан белги кўраман.

Портламоғи шарт бўлганида
Асабларни салқи кўраман
Қиёматдан белги кўраман.

Бойи бойиб, фақир гадо
Ўзгармаса хулқи кўраман
Қиёматдан белги кўраман.

Шоир куйиб бўлганда адо
Тебранмаса халқи, кўраман
Қиёматдан белги кўраман.

Қиёматнинг қаттиқ тоши, мен
Буларни, минг йилки, кўраман.

ҚИРҚАР КҰНГИЛ СИНИҒИ...

Бу учқур от олдидан
Отлар ўтаверсинлар
Мағлуб-мағлуб бош эгиб
Мотлар ўтаверсинлар.

Томирда қон уютган
Кўнгли ерни уй этган
Кўк зарбларин унутган
Қанотлар ўтаверсинлар.

Чап бермасанг ўлмакка
Сабаб кўпдир сўлмакка
Тиниб, дўнган кўлмакка
Ҳаётлар ўтаверсинлар.

Ўз-ўзини зўрлаган
Қалам бериб хўрлаган
Номига мингирлаган
Баётлар ўтаверсинлар.

Кўрсангиз кўкайин Сиз
Қайнотасиз, қайинсиз
Етти пушти тайпсиз
Беёдлар ўтаверсинлар.

Кўнгил тўлганда яхга
Кўкрагингни бер захга
Ялтоқланиб тож-тахтга
Шодлар ўтаверсинлар.

Бордир бир катта йиғи
Қирқар кўнгил синиғи

Унгача ғам сўниғи
Додлар ўтаверсинлар...

Бу учқур от олдиған
Отлар ўтаверсинлар...

ЗЕҲН СОЛСАМ, Ұ, ДУНЁ...

Зеҳн солсам ў, дунё,
Орлик муҳлатинг яқин
Хоинга, мунофиққа
Дерлик муҳлатинг яқин.

Қанча мақр билан оғдир
Имён ўлмаган, соғдир
Эзгу дард билан оғрир
Беморлик муҳлатинг яқин.

Бу — орзудир. Бугун тош
Тутмоқдасен, ол, деб, ош
Найрангларинг бўлур фош
Зорлик муҳлатинг яқин.

Етим ёши шеър бугун
Есир боши ер бугун
Ғаламислар эр бугун
Хорлик муҳлатинг яқин.

Одам итни дўст топар
Итлар эгасин қопар
Етдим деган ер қўпар
Ағёрлик муҳлатинг яқин.

Базм қизиган бир тўйда
Ака инисин сўйди
Оҳ, ким келтириб қўйди
Хундорлик муҳлатинг яқин.

Расо кўрсам деб элми...
Сприб боғловдим белни
Афсус, сочимга келди
Қорлик муҳлатинг яқин.

Зеҳн солсам, ў, дунё
Орлик муҳлатинг яқин...

ҲИМОЯ

Ҳимоясиз ўсади-ку майса, ўтлар
Чапшар уриб куртак ёзар толлар, тутлар
Бизни ўстирмаслик йўлин кимдир чўтлар
Нечун одам муҳтож яшар ҳимояга?

Бирин бери, бирин нари, бўш кўрмас-ку
Қурт-қумурсқа бир-бирига нпш урмас-ку
Бир-бирини текиламас, қуш, урмас-ку
Нечун одам муҳтож яшар ҳимояга?

Дардим узун эди, тағин уладилар
Ўзи яра кўкрагимни тиладилар
Боғ — умримни кесиб саҳро қиладилар
Етолмасдан ўлсам керак бир сояга.

Камга қўшиб бергувчи йўқ, мўл қирқилар
Чўллаб, ютдим,—деганимда кўл қирқилар
Етдим, етдим деганимда кўл қирқилар
Етолмасдан ўлсам керак мен вояга.

Табиат ҳур. Одам жоҳил, хор яшайди
Қилмишидан бошларида қор яшайди
Қачонгача одам ўксук, зор яшайди
Нечун одам муҳтож яшар ҳимояга?!

Алёр айтсам, алёрларим додга ўхшар
Ғолиблигим мағлубликка, мотга ўхшар
Ахир гўдак — ўсаётган ўтга ўхшар
Нечун одам муҳтож яшар ҳимояга?!

ШОИР НОМИ

Абдулла Ориповга

Бу дунё шу — биров номус, имоним деб йиғларкан
Биров ёшлар тўкиб мансаб, уввоним деб йиғларкан
Биров халқим, ў, ранглари сомоним деб йиғларкан,
Мен сарғайма гўдакларни «полвоним»,—деб йиғларкан
Ғамларини яширолмай тўккан ёшлар, оғажон.

Эсимда бор, Сеннинг ошкор ҳужумларга ўтганинг
Очиқ майдон «Маломатнинг тошларини» отганинг
Ҳар бурчак, ҳар туйнукдан тош қайтаверди изма-из
Бўғизгача фисқу фасод тошларига ботганинг
Ҳали-ҳануз оғритар-а, теккан тошлар, оғажон.

Ўша пайтлар билмаганлар балки энди билгандир
Нодираш Даврон дормас, кўкрагингда ўлгандир
Бу сирлардан балки Машраб Сени огоҳ қилгандир
Ки, чин шоир хоҳ тахтада, хоҳ ғорда яшар, оғажон,
Боши дорга тикилгандир, дорда яшар, оғажон.

Қодирийнинг қонларини обдон ичиб тўйдилар
Ҳануз билмам мен Усмонни отдиларми, сўйдилар
Насимийнинг терисини шилиб, кўзин ўйдилар,
Энди билдим, нечун сенинг кўзинг кулмас, оғажон
Кўзларингда «Халқим» деган сезим кулмас, оғажон.

Ўйлагандим, довул ўтди, довул тамом ўтмапти
Ота турк ўғлонларига бу шўришлар етмапти.
Ҳануз «оломон» бу халқда, халқ сезими битмабди,
Ўзган. Сойда оқиб кетган гўдак Бобур, Моҳимиз
Энди ўлгунимча сўрар: «Не эди гувоҳимиз?»

Шундай. Турли ларзалардан тирилмоқда томирлар
Мозийга-ю руҳ ичига кирмоқда бир пок пурлар
Ота Турон даштларида бош кўтарар ғурурлар
Битта синмас ғурур Сенсан. Тилло оғам сен менинг
Қодирийнинг ўрини босган Абдулло оғам сен менинг.

Энди шундай. Курашларга белни маҳкам боғлармиз
Дил топамиз. Айру-айру элни маҳкам боғлармиз.
Тўғон бўлиб элга келар селни маҳкам боғлармиз
Тиклагаймиз халқни!
Кураш— ором бўлсин, оғажон,
Тиклолмасак шоир номи ҳаром бўлсин, оғажон!

БУ ОДАМ...

Бу шупдайин одам, гаппи гуллатар,
Мозийни ёқлайди. Ўткир, лочин кўз
Аммо... ёнидаги дўстни қулатар
Юз тубан қулайди ёнидаги дўст.
Чўлпонни, Усмонни «Сиз»лаб, тинмайди
Мозийга меҳридан гуллайди бодом.
Аммо
Ёнидаги одам... ўсиб-унмайди,
Инфарктдан ўлади ёнидаги одам.

ДАРДИМ БИЛАН ЎСАДИЛАР БИР КУНИ...

Сен айтганда фақат бахтдан айтарсан
Насиямас, фақат нақддан айтарсан
Таназзулсиз тожу тахтдан айтарсан
Мен комил бўлмадим, камимдан айтдим.

Балки сенга бедахлдир қиш қори
Ордир менга ўзбекнинг номус, ори
Чўкиб борад минглаб гўдак мозори
Мен дод дедим, мен алаимдан айтдим.

Чўндай сзғин оёқлари чалишиб
Кўтаролмай тупроқ тўла калишин
Бу «дам қисма» аёл нафас олишин
Кўриб нафас қисар дамимдан айтдим.

Ҳамон тонлар умид-ла уйғонар у
Сабр таги — олтин деб инонар у
Шундай десам, оҳ, нохосда ёнар у
Тўкила бошлаган жомимдан айтдим.

Ранглари саргайиб гуллар йиғлади
Чалкашиб, бош қашиб йўллар йиғлади
Кўрар кунлари мушкуллар йиғлади
Қуюқ тортиб келар шомимдан айтдим.

Бошга тегиб бошин эгди шоҳ сўзим
Тошга тегиб ёшин тўқди, оҳ сўзим!
Неки айтдим жавобгари бир ўзим
Ҳалима, деб мискин номимдан айтдим.

Осса, мени осадилар бир куни
Дардим билан ўсадилар бир куни
Элин комил кўрмай ўтган ғариб,—деб
Маним номим ёзадилар бир куни.

Сен айтганда фақат бахтдан айтарсан...

ТУШУНМАСМАН

Тушунмасман. Майли, тунни тонгдай қилиб тушунай
Тенг эмасни тенг кўрайин, тенгдай қилиб тушунай.
Тизимдан ҳам келмас пастлар чиқаверса елкамга
Кўнглим уқиб келмагани қандай қилиб тушунай?!

Бу болалар қайда ўсди, бундай ўтсиз, боши ҳам
Ўн бешида бош бўлмади, йигирмада оши хом.
Тик тикилиб келаверсанг синар тоғнинг тоши ҳам
Тик кўз тикиб келмагани қандай қилиб тушунай?!

Сабаб йўқдай бу таъзимкор болаларин сўқмоққа
Оналари яралгандай ҳасратларин чекмоққа.
Улар қаттиқ ўрганганлар ўз қадрларин букмоққа
Ёвни букиб келмагани қандай қилиб тушунай?!

Ёвлар зимдан кўкракларга бемалол тиг сайсалар
Минг йилларки ниш урмайди қасос янглиғ майсалар.
Минг йилларки қўрқув дори бошимизда чайқалар
Дорини йиқиб келмагани қандай қилиб тушунай?!

Халқ гоҳ тўда-тўда экан, гоҳо ҳалқа-ҳалқа
Мардлари ҳам ҳаминқадар, ўзимизга басалқа¹.
Халқ деганда жондан кечиб, бутун бошли бир халққа
Бошини тикиб келмагани қандай қилиб тушунай?!

- Ерда тузлар кўчаверса заҳару оғу ташиб
Самолётлар учаверса тулки ташиб, қув ташиб
Ўғли мамнун яшайверса ёв молига сув ташиб
Гўрдан чиқиб келмагани қандай қилиб тушунай?!

¹ Басалқа — тенқур, ўзимиз қатори маъносида.

ТАЪНАЛИ ШЕЪР ЁЗГАНИМДАН КЕЙИНГИ ИЗТИРОБЛАРИМ

Сени ўтсиз дейман-у, ўзим ёна бошлайман
Қутсиз дейман-у, ўзим ғамга қона бошлайман.
Толесиз эканимга, оҳ, ивона бошлайман
Мунг тўла кўз ўғлоним, нимангга таъна қилай?!

Ининг келиб сен қўйган ғиштингни қирқаётир
Фитна-фасодлар хели — хиштингни қирқаётир.
Улкан заводлар сели — пуштингни қирқаётир
Хотини қиз — ўғлоним, нимангга таъна қилай?!

Бобонг фақат Темурмас, пахтакор ҳам бўлгандир,
Унга ҳам омад келиб, планлари тўлгандир.
Ўзи жигарин ушлаб пахтазорда ўлгандир
Сарғимтил тус ўғлоним, нимангга таъна қилай?!

Улуғ янги завод деб имзо чекади тагин,
Ўзбек ерига тўймас кўзин тикади тагин.
Сил, сув очган қичима... оқ қон чиқади тагин
Жони тўс-тўс ўғлоним, нимангга таъна қилай?!

Ютқазгани-ку аниқ, аммо ютганин билмас
Меҳмон — атоин худо. Кимни кутганин билмас
Тилло-зарини кимга, қайга йитганин билмас
Кийгани бўз ўғлоним, нимангга таъна қилай?!

Сингилларинг далада ёзлашару қишлашар
Улар фақат ўлганда бу ер билан хўшлашар.
Хўшлашганлар... гоҳ жиннихоналарда тишлашар,
Чўккан-ча тиз, ўғлоним, нимангга таъна қилай?!

Менинг титраган қўлим хатолар ёқасида
Илдизингдан емирган катталар ёқасида.
Безабон ўтаверган оталар ёқасида
Сен ҳам бесўз, ўғлоним, нимагга таъна қилай?!

Сариосиёда-ю Навоийда заҳар, не
Биз ҳам бўғзгача тўлдик. Йўқ, ортинқ тўлолмасмиз.
Бу қора ёзуғларни бузмасдан ўлолмасмиз
Ўс, тезроқ ўс, ўғлоним, нимагга таъна қилай?!

ЭЛДОШЛАРИМ ИЧРА ЮРИБ...

Элдошларим ичра юриб
Қайгуларим қуюқлашди.
Ҳар хил майда имконлар бор
Биз истаган имконлар йўқ.

Ўзимизча неларшидир
Бугун инкор этмоқдамиз,
Эрта бу инкорлар инкор
Қайта синмас инкорлар йўқ.

Савлат тўккан бу шунқорлар
Ўрлаб борса тоғда ҳоқон.
Чўққига бир чиқмоқ учун
Ўлмакка шай шунқорлар йўқ.

Сағирмас фақат сағирлар
Елкалар ҳамон яғирлар
Нечук қолдик ер бағрлаб
Кўкраклари осмонлар йўқ.

Минг-минг етим гўдак деманг
Минг-минг боши эгик одам,
Шу ғамлардан кўзим ёши
Селим, деган инсонлар йўқ.

Эрим деган, ё хотиним
Майда-чуйда исёнлар кўп
Оҳ, минг оҳким, ерим деган
Элим деган исёнлар йўқ.

Элдошларим ичра юриб
Қайгуларим қуюқлашди...

Нимадир бу, кетаётган нимадир
Қолаётган саробдир, жимжимадир.

Кетгунича ҳеч ким ғамин емади
Кетаётган — тил ўтирган кемадир.

Бу тупроқлар кўз ёшимни шимади
Кетаётган — тил ўтирган кемадир.

Энди сувлар фарёдимни кўмади
Кетаётган — тил ўтирган кемадир.

Тушунмас,—дедим, бир сўз демади,
Кетаётган — тил ўтирган кемадир.

Қанча ялинмайин қайтиб кемади
Кетаётган — тил ўтирган кемадир.

Бир кун кўзимни шу армон юмади,
Кетаётган — тил ўтирган кемадир.

ҲЕЧ НА ЁНМАС БУ ОЛАМДА

Ҳеч на ёнмас бу оламда
Ёнса доғли дилим ёнгай
Туз қоплагап, шўр даламда
Унмаган ҳосилим ёнгай.

Ғамларим — ёш, қаритмайди
Мапим дардим аритмайди
Маҳкамалар киритмайди
Эшигида тилим ёнгай.

Отасиз — «бир кўзли етим»,
Опасин ҳам билмаймап ким
Икки кўзсиз етимларни
Кўтаролмай қўлим ёнгай.

Ипак, олтин, ҳеч беармон
Кетган, кетар карвон-карвон
Бир карвонни тўхтатолмай
Узун ИПАК ЙЎЛИМ ёнгай.

Онги занглаб, онги қуриб
Жаҳолатга ёвуқ юриб
Бир қўйлак деб гул келпичак
Ўзин ёқар... ўлим ёнгай!

Эй, аҳли юрт!
Тингланг, етса!
Бу ёнишлар давом этса
Бир кун улкан ёнгин содир
Оҳ, қўрқаман, элим ёнгай!

Ҳеч на ёнмас бу оламда...

ЙИҒЛАМАЙМИЗ...

Йиғламаймиз чор атрофда
Қуриб боғлар, йиғлагай,
Пешонасин тупроқлара
Уриб боғлар йиғлагай.

Одам кетар бир-биридан
Одам суймас бир-бирин
Бир-бирининг панжларыга
Кириб боғлар йиғлагай.

Сўзим синар сўзга тегиб
Кўнглим синар музга тегиб
Оппоқ тўши тузга тегиб
Оқ чарлоқлар йиғлагай.

Кўкси ерлар биз бўлдигу,
Ўксиб ерлар биз бўлдик.
Ер остида Широқ, Темур
Кўкси тоғлар йиғлагай.

Бизни кўриб эгик бош-у,
Шонсиз, тагин забонсиз,
Ерда ўтган бор илдиз-у,
Бор бутоқлар йиғлагай.

«Бой ҳам бўлдинг бийдай-бийдай
Фақат... юрт эгасиз уйдай»
Деб тупроқда Ясавийдай
Кўнгириқлар йиғлагай.

Йиғламаймиз!!! Еш, қон ичра
Кўзларга ним келмасдан.
Ҳайҳот, наҳот биз ўлганмиз
Ҳали ўлим келмасдан.

БУЛ КУН КИМДИР ҰЙНАСА...

Бул кун кимдир ұйнаса
Доғ устида ұйнайди.
Доғ-дарахти зардоб ранг
Бог устида ұйнайди.

Бу тупроққа ишонч-ла
Оёқ босиб бўлмагай,
Қумлари тирқираган
Қумлоқ устида ұйнайди.

Бул кун тухмат — тоғдай тик
Бул кун игво — кўп улуг
«Бул қаро-ку, қаро» деб
Оқ устида ұйнайди.

Ҳар қадамда гор, қопқон
Қурбон тошқони тошқон
Юз тубан тушган, мункиб
Ҳамроҳ устида ұйнайди.

Муқом-ла янги-янги
Тепинганда ер чангиб
Ўзи тушар, эртаңги
Чоҳ устида ұйнайди...

Қандоқ сўлмай қиёғи
Куйиб кетмай оёғи
Нақ юракнинг устида
Оҳ устида ұйнайди...

„ЎШ-ЎЗГАН ФАРЁДИ“ ДАФТАРИДАН

Ўтган ўтди. Бўлмас ортга қайтариб,
Фақат юрак зирқ-зирқ санчгап пайтлари,
Бу яшнвор чинқариқли Туронда,
Ота Туркдан тарқалганга айтарим:
«Унутганинг куйсин икки дунёси!»

УНУТГАННИНГ КҮЙСИ ИККИ ДУНЁСИ

Андижон шаҳар клиникасида ётган 16 яшар Акбарали бундай дейди: «Оиламиз, «Қуршоб» совхозига қарашли далаларда иш қилмади. Тўрт хўжаликда ўн саккиз киши эдик. Уша 5 июнь куни биз тўқайга беркидик. Ярим кечада яширинган жойимиздан чиқиб йўлга тушдик. Соғ бўйига чиққанимизда бизни босқинчилар ушлаб олишди. Онамнинг қўлида икки ярим яшар укам бор эди. Уша укамни онамнинг бағридан узишиб соғга отиб юборишди. Онамни ҳам ҳам сувга оқизишди. Уларнинг орқасидан отам, акам, уларнинг сувга отишди. Сувдан чиқиб қочгандик. улар бизни отишди. Оёқларимга ўқ тегиб йиқилдим... Онам билан синглимнинг ҳалигача дараги йўқ...»

Газетадан

Бало тоғу қир олганин унутинг,
Бало бизга ёндошганин унутинг,
Қорачиқлар ўйиб олиганин
Қароқлардан қон тошганин унутинг,
Унутганин күйсин икки дунёси!

Тозаланиб, қизғин гилам ёзилиб,
Қонли излар кетаверсин босилиб,
Лабларининг четларидан қон сизган,
Болачалар тураверсин осилиб...
Унутганин күйсин икки дунёси!

Оёғи узилган мурда, от судрар,
Бир қўл ҳам йўқ, бурда-бурда, от судрар,
Фитна отган паҳлавонни ё раббий —
Боболар от сурган ерда, от судрар...
Унутганин күйсин икки дунёси!

Онапг оқиб балиқ бўлди, Акбаржон,
Уканг оқиб балиқ бўлди, Акбаржон,
Энди қайдан бўлсин улар дараги,
Бу терс ҳукми холиқ бўлди, Акбаржон,
Унутганинг куйсин икки дунёси!

Кетай десанг улар руҳин шод айлаб,
Сойга борма, бора кўрма ёд айлаб,
Йон болам-ов, жонбиз бўлай жонингга,
Чинқаверса қўш балиғинг дод айлаб!!!
Унутганинг куйсин икки дунёси!

Турэн жим-жит. Сойи, тоғи чинқирар,
Ўзи, Ўзганининг беҳишт боғи чинқирар,
Онасининг қурсоғига санчилган,
Тигдан ўлган чақалоғи чинқирар,
Унутганинг куйсин икки дунёси!

Ўтган ўтди. Бўлмас ортга қайтариб,
Фақат юрак зирқ-зирқ санчган пайтлари,
Бу яшинвор чинқирингли Туронда,
Ота Туркдан тарқалганга айтарим:
«Унутганинг куйсин икки дунёси!»

ТУРКИСТОН ОНАСИ

Қисматим шу. Текинхўр болаларга онаман,
Ётиб ерлар, ёшлари чалаларга онаман.
Қадим Турон боғларини боғ сиёғи қолмаган,
Заҳаролуд ҳаволи далаларга онаман.

Ўта хоксорлиги ҳам ҳукмронлик сўрайди,
Ўта озғинлиги ҳам гумоғларга ўрайди.
Ҳар фалокатдан аввал шунинг томи нурайди,
Тенг болалар ичинда «ола»ларга онаман.

Ҳарчандки куйиб ишлаб, етган жойи куйинди,
Офтоблари куйдиргич, кўкда ойи куйинди.
Жонигача қардошга тутган мўминтойларим
«Ўзбек иши»дайн тож, туҳмат тожин кийинди.

Болаларим, ў, бало йўлаб ўлдирилганлар,
Оғзидаги ошгача тўлаб ўлдирилганлар.
Сёқ-қўлида кишан, қамоқ. Итларга талош
Ялаб ўлдирилганлар, талаб ўлдирилганлар!

Минглар кетиб. қайтмоқда ортга юзлар, ўттизлар,
Қайтганларда кетган шон, ранги ўнгиб кўринар!
Қайтгани ҳам гоҳо ўз манқуртларим ўтқизар,
Тик туриб улгурмасдан умр сўнги кўринар,

Етар! Етим-есирдан нидо чиқа бошларкан,
Бор-буди танланган эл гадэ чиқа бошларкан.
Зўрлаб, жонимизгача тортеб олар каззоблар,
«Бу қандайн зулм»,—деб садо чиқа бошларкан.

Энди эзилган элга оқинлар келаёттир,
Пайт пойлаб, бало, қазо босқинлар келаёттир.

Бу боққинлар оралаб, имон келтирдим, ҳар чол,
Ҳар гўдакда бир Турон, тошқинлар келаётир.

Менинг-ку қисматим ҳал, минг бор тўлган
Гўдагим эмизаркан, бир тун, сўнг бор
Жонига жойлагайман тумор васиятими
«Ҳоқоним, Турон Сизнинг, олгайсиз»,—деб

бир жомман,
тўлгайман
ўлгайман.

ҲАР КУН ХАБАР...

Ҳар кун хабар,
бир совуқ,
Делим, порам,
йиғлайди.
Ўқ устига тегар ўқ
Янги ярам йиғлайди.
Тўп-тўп қушларим
қурбон,
Кучим кўзимга отар.
Қўлим калта.
Қўлда йўқ
Шахду чорам йиғлайди.
Мисли ярадор
шерман,
Юзлаб ўқдан ўлмаган.
Чиқмогимга йўл
бермай
Қафас-қўрам
йиғлайди.
Азобларимдан не наф,
Сақлолмадим бир
қушни.
Ўлолмаган пиймоним
Ўрам-ўрам
йиғлайди...

ЎТАМАН

Гарчанд битта юракка оллоҳ бўлиб ўтаман,
Ваҳки, ғам саҳросидан бир оҳ бўлиб ўтаман.
Ераб, ўйлабмидим мен, дунёи дун оралаб,
Шунча кўзёш, қонларга гувоҳ бўлиб ўтаман.

Ўзбек, қирғиз, қироним бирлашмаса тил топиб,
Туркуларим қайта ўткирлашмаса тил тошиб,
Бугун тўс-тўс Туроним бирлашмаса тил тошиб,
Гумроҳ тортган қавм ичра гумроҳ бўлиб ўтаман.

ТАРАФКАШЛИК

Ёруғ кунга қолганда бир он
Ҳақнинг юзи тупроққа ботди.
Чунки иғво келди ноаён,
Чунки фитна бурчакдан отди.

Сергак тортиб тўхтайман таққа,
Мен — кўкрагини ҳам тилганники.
Мен — фарзандман тупроқ юз ҳаққа,
Мен — бурчакдан отилганники.

КАРОМАТ

Кўнглимда кўнглимнинг минг синиғи бор,
Кўнглимда ғамларнинг ўтқир тиғи бор,
Йиғи бор, олдинда катта ЙИҒИ бор,
Элининг болалари ўлмас бекорга!

Обдон ювган билан ювиларми қон,
Қотилидан қочиб йўлга чиққан жон
Тобутларда сарсон... армон-а, армон...
Бу болалар қони ёзилмас қорга!

Бу кун тинч денгиздай турсанг-да тек, жим
Қаърингдан ўкирик келмоқда, халқим,
Эртага бу жонсиз болалар қалқиб
Жонли виждонларни тортажак дорга!

Мен бахтлиман десам бугун бу ёлғондир, ясамадир
Тўмарисдан туёқман-у, тирноғига ўхшамадим.
Турон юртда турк болалар бир-бирининг қонин ичди,
Мен одамдай яшайвердим, бўри бўлиб қақшамадим.

Турон юртда турк болалар бир-бирига тиш санчдилар
Бир-бирининг курагига, юрагига ниш санчдилар.
Улар жон тақсим қиларкан, замонга қарғиш санч-
дилар
Нечук султон болаларга чўри бўлиб яшамадим.

Энди нолам тинмас сўзлаб, узун нолам найга борар
Энди нолам тез-тез бўзлаб, Олойга, тўқайга борар
Энди осмон бўлганимда осмонлигим қайга борар
Нечук султон болаларнинг ери бўлиб яшамадим.

АФСУС

Замон дардин чекмоқ бўлдим, чеколмадим,
Сўкилганини тикмоқ бўлдим, тиколмадим.
Минг юракни ишғол қилган бўлиб юриб,
Бировига бирорта сўз эколмадим.

Экканимда бу хил ниҳол унмас эди,
Ҳч қиличи ичларида синмас эди.
Экканимда боболарнинг боши эгик,
Болалар йўл тошолмай ўксинмас эди.

Эколмадим. Эколмадик. Шундан диллар
Сўнмоқдадир. Сабабнинг минг тури чиқиб,
Шундан беқут ерларимиз унмай гуллар
Кўпчиб ётар манглайга шўри чиқиб.

БИЗ ЎТАРМИЗ, ЭСЛАР УЛ ҚИЗ...

Бу йўллар кўп чағир топили,
Оёғим қон, кўзим ёнли.
Маним чеккан озоримдан
Чекиб озор, йўлим йиғлар.

Узатгани топмас, аммо,
Берари ҳам фошмас, аммо,
Бир-бирига ишоналмай
Ўнг қўлим, чап қўлим йиғлар.

О, она Шарқ, она Шарқ — сен
Бугун фитна, қонга ғарқсен.
Меросхўрларим манқурт деб
Мозийдаги билним йиғлар.

Сардорларим бор деб эдим,
Сардорсиз юрт хор деб эдим,
Сардорлар-да бугун йўлсиз...
Оқилим, жоҳилим йиғлар.

Кўзёш — гарчанд қон иси,
Қасос иси, исён иси,
Ҳар дил — бир ярадор арслон
Кўкси тилим-тилим йиғлар.

Биз ўтармиз. Эслар ул қиз,
Бул асрдан қолгай шул из
Шўрлик ўзбек, шўрлик қирғиз
Қоқ ўртада ўлим йиғлар.

БИЗЛАР ОЖИЗ...

Биз қайда-ю, ҳақиқат — ҳаққа
Бағир очган осмон қаерда.
Шарпа сезсак тўхтаймиз таққа,
Юрагида арслон қаерда?

Ҳали узо-оқ, бизлар чўкиб тиз
Яшагаймиз, хоқон қаерда.
Тўниб, музлаб қолган қонимиз
Алмаштирмоққа қон қаерда?

Йў-ўқ!

Гарчанд кетмади шўримиз,
Очимиз оч, тўқимиз тўйган.
Бизлар ожиз она бўримиз
Болаларин одамлар сўйган...

Бугун дунёи дун тесқари,
Бўриларни одамлар тишлар,
Сенга одам бўлиб ўсгани
Йўл қўймайди бугунги ишлар.

Кўз ёшимиз кетгандир қуриб,
Қон ювмоққа кўз ёш етмайди.
...Боласининг қасосин бўри
Ўз гўрига олиб кетмайди...

ШУБҲА

«Туркистонда аксик ўлмас қаҳрамон
Ҳар қарич ерида ётар бир арслон».

Қадим турк мақоли

Шубҳа фарзандига айланиб қолдим,
Бору йўқлигим ҳам баъзан гумондай.
Кўрган-кечирганим дарёга солдим,
Ўлсам айрилмасдан ўлай иймондан.

Ҳа,
Балки арслонлар ётса ётгапдир,
Қоронғуни кутиб буқир арслонлар...
Қўни-қўшнисига чанг солмоққа шай.
Кўзларин ёғ босган сўқир арслонлар.

Турон тупроғига ҳидлашиб, ўпиб,
Ҳақиқий арслонлар тўшни боссалар.
Одам боласини қиймалаб, чопиб,
Ғажиб ўйнамасди қашқирбаччалар.

ШУДГОРЛАНИБ ТЕКИСЛАНГАН ЭЛ

Ўтказмадик умрни ётиб
Е ўтириб, ўйларга ботиб.
Юрдик, ботиқ изларимизни
Шудгор қилиб текисладилар.

Ҳаммада-ку ҳар хил кўз, аён
Бир хил қилмоқ шарт бўлди, баён.
Хиёл ўткир кўзларимизни
Шудгор қилиб текисладилар.

Минг дард чеккан ўзимиз силлиқ
Минг тош теккан сўзимиз силлиқ.
Қирқ қиррали сўзларимизни
Шудгор қилиб текисладилар.

Бир хил бўлди бўй-у энимиз,
Бир хил иймон, бир хил динимиз.
Хиёл тикроқ бошларимизни
Шудгор қилиб текисладилар.

Ортга боқиб сесканасап-ов,
Ўани дов бош, қани иймон — дов.
Яйдоқ дала... боқмас ҳатто ёв.
Шудгор қилиб текисладилар.

Мен мозийга қўрқиб қарайман,
Тошлар туриб кетадими деб,
Бошлар юриб кетадими деб,
Текисланиб кесилган бошлар.

Бари ўтди, ўтди қирғин, дор,
Букун кўзим ёшин қилар сел.
Фикри ўзғир бир фарзандга зор
Шудгор қилиб текисланган эл.

ТИШИМДАН ҚОН СИЗИБ...

Кузак ёмгирларин ивиб асрадим,
Сориғ япроқларни севиб асрадим,
Ғамларим яъ-янги, ювиб асрадим,
Мени асрагувчи дил топиларми?

Борар жойим аниқ, олдинда йўл йўқ,
Кўрга ҳам бор, менга, ойдаида йўл йўқ,
Менга оларда-ю, қайтимда йўл йўқ,
Оёғимга ортиқ гул топиларми?

Афсус, зорунолон умрим ўтадир,
Бу юрт юз йилларки... олов, ўтдадир,
Ёққувчи қўл битта, гугурт биттадир,
Ўтни ўчирмоққа кул топиларми?

Фитна тиг санчди тик, қўкся тоғларга,
Ит тегди сут ҳиди қизалоқларга.
Гўдаклар илинди тузоқ, чоҳларга,
Кўз ёшимиздан шўр кўл топиларми?

Ерга кирмоқ бор-у, парвоз этим йўқ,
Оналар ўлмоқда. Аммо стим йўқ,
Ҳайрон ўтим бор-у, исён ўтим йўқ,
Мендан бечорароқ қул топиларми?

Турон ухлар. Ўғил-қиздан сўрайман,
Бобо Темур босган издан сўрайман,
Тишимдан қон сизиб Сиздан сўрайман:
— Туронни турғазар ул топиларми?

ХАВОТИР

Олашақшақ, шақиллама, оларингни олдингми
Еки сенам биз сиёқли ғафлат босиб қолдингми?
Бу босқинни хабарини ҳеч йўқса сен бермадинг
Е бу қўнган қиёматда ўзини четга олдингми?

Мен ҳаммага ишонардим, ҳеч кимга тош отмасдим,
Бехосдан чавақлан не кун, бехосдан уйғотмасдим,
Бош устимда ёнғоқ чақиб шақиллардинг туну кун
Ҳатто Сенга ишонардим, ҳатто сенга ётмасдим.

Энди у ишонч қайдадир, ишонган кўз ўйилди
Ўғари-қартанг, хотин-халаж тушлаб қўйдаи сўйилди
Рустам келбат ботирларнинг кули бўлди бир сиқим
Осилганлар товонидаи қайтадан ўт қўйилди!!!

Энди кимга ишонайин, олашақшақ, сенгам
Енгган шундай каззоблар-ча, номардлар-ча сенгам?
Энг камида Темур бўлар энди бу юрт эркаги
Энди Тўмарис бўлади хотинларин энг ками.

Зоҳиран дўст, ботин — ёғий, сузиб юрмайсанми
Хуфйёна минг хил шумлик тузиб юрмайсанми.
Кимлигинг айт, унингсиз ҳам ўт кетган бу дунёни
Бировларнинг қўли билан бузиб юрмайсанми?

Энди янги маломатлар тўқиб кетмасмикан деб
Тузим ичиб, тузлигимни тўқиб кетмасмикан деб
Бугун кўкимдаги ҳар бир қуш, қузғундан хавфдаман
Гўдакларим кўзлариши чўқиб кетмасмикан деб.

Олашақшақ, шақиллама, кимлигингни аён эт...

САДО

Мен оҳ тортсам оҳимга
Кимлар садо қайтарар?
Тарқалиб кетган тошлар,
Қумлар садо қайтарар.

«Овоз беринг, бормисиз?!»
Ваҳшат қичқиримга
Бир томири қилт этмай
Жимлар садо қайтарар.

Ўш, Ўзганда ҳовлилар
Ҳар шарпадан сескапар,
Эгасиз қолган оту,
Кийимлар садо қайтарар.

Босқинчи тунда босди,
Отди. Чавақлаб осди.
Ҳўнграб йиғлаган шамол,
Қуюнлар садо қайтарар.

«Сиз тирикми эдингиз,
Ёвга нима дедингиз?»
Қабрлар, қабрчалар,
Уюмлар садо қайтарар...

ТҰМАРИСГА ИЛТИЖО

Тұмарис рақибі, құшні қабила бошлиғи Кирни бошини қонли хумга солади. «Тириклигингда қонга тўймагандинг, энди тўй» деб.

Жоним онам, сениз қуёш кулмас энди,
Уйғонмасанг, сен турмасанг бўлмас энди,
Бу кўру нар болаларинг силкитмасанг,
Авлодларга гапирмасанг бўлмас энди.

Мендан сўрма, менинг қўлим ожиз қолди,
Боғда ранги соринг гулим ожиз қолди.
Қафасини синдиrolмай қушим ожиз
Кишанбандим — руҳим, қулим ожиз қолди.

Кечир, она! Гўдакларинг бериб қўйдик,
Чечаклардек, гулдекларинг бериб қўйдик.
Кулда ўз жонидаң бошқа не бэйлик бор.
Биздекларинг, қулдекларинг бериб қўйдик.

Она! Бугун бари фитна, ошкор ов йўқ,
Пистирмадан отадилар, ошкор гов йўқ.
Ўз оғангдан, ўз инингдан топган кун бу,
Қонли хумга тикай десанг ошкор ёв йўқ.

Малҳам керак кўн йиқилган эл доғига,
Турсанг...

Малҳам керак сел доғига, ел доғига,
Худо шоҳид бўлғусидир, иншооллоҳ.
Тўмариснинг ўлиги ҳам енгмоғига!

БУ ҰЛИМ ҚАНДАЙ ҰЛИМ

Бу ўлим қандай ўлим?
Қорачуққа мил тортар,
Танҳо-танҳо қурбонмас,
Тўда-тўда эл тортар.
Кимга бўлар ипониб,
Ипониб тўкилгайсан.
Сувда оқиб ё ёниб,
Тўқайзорда ўлгайсан.
Ўлмаи йиғлаб ол, тўйиб
Йўқловчинг қолар ё йўқ,
Аканг қўярми сўйиб,
Уканг тартадим тиг,
Бир тиллилар бир-бири
Тилли қирқиб, тепадар,
Бир уйлилар уйининг
Ўрнида култепалар.
Бу уйлардан зорланиб
Осмонга ўт ўрлайди.
Бурчакларда бўрилар
Қизчаларни зўрлайди...
Ал-қасос-ул минал ҳақ
Қазойи ҳақ олдинда.
Қонлар сачраб сесканар,
Уйғонар халқ олдинда.
Унгача Бобо Темур
Қўрқамап вақт ўтмаса.
Бир-бири қонин ичиб
Манқурт, карахт ўтмаса.
Ғажинган бир тиллини
Гиж-гижлаб тахт ўтмаса!
Бу ўлим
қандай ўлим —
Қорачуққа мил тортар...

ЯРИМ КҰНГЛИМ

Ярим кўнглим ғамлар билан тўлгандай,
Бир бутун йўқ, камлар билан тўлгандай,
Элим ожиз шамлар билан тўлгандай,
Ғира-шира ним қоронғи даласи.

Бир сеҳрли дам туғилса элимда,
Бир хотири жам туғилса элимда,
Битта порлоқ шам туғилса элимда,
Кунгай ерда ўсгаймиди боласи.

Туғилсайди... биз оқ рўмол ўрардик,
Ўз пайтида ўзни таниб, сўрардик.
Олойдан тушган қашқирларни кўрардик.
Онгда қолиб тўкилмасдик чамаси.

Энди бир муз кириб ёзим, қишимга,
Япагайман тишни босиб тишимга,
Энди ўлгунимча кирар тушимга
Қашқирларнинг қизчаларга ҳамласи.

Ў, кўнглим-а, у не истар, не излар?
Бу кунлар туш бўлиб, битса бор излар,
Одам бўлиб қолса қотил — тўнгизлар,
Қизалоқлар тирилиб, чой дамласа...

Ярим кўнглим
Ғамлар билан тўлгандай.

ЮКИ ОҒИР БУ ЮРТДА...

Мени кимдир таниса каломимдан танийди.
Кўксимга қўйилган қўл, саломимдан танийди.
Юки оғир бу юртда она бўлмоқ кўп оғир
Ҳорғин-ҳорғин изларим, қадамимдан танийди.

Гўдакларим тупроқда изғир экан зах ўтиб
Қирққа кирмай қаридим, жон-жонимдан ях ўтиб
Беқадр пиллам, тиллам, тупроқдан заққум ютиб
Мендек эрта қурияган бодомимдан танийди.

Эгилган бошларимга тухмат тожин кияркан
Ўз манқуртларим гоҳо эл ризқини қияркан.
Кўклам кўрмаган гулим кузни кўриб куяркан
Ич-ичимдан ўсган ўч, аламимдан танийди.

Мозийига эврилсам ҳар девондан шон томар
Бугунида Орол йўқ. Ўрнида нишон томар
Уш, Ўзган ярасидан ҳали узо-оқ қон томар
Хўнгр-аб-хўнграб йиғлаган қаламимдан танийди.

Юки оғир бу юртда она бўлмоқ кўп оғир...

БОЛАЛАРИМ, ҚАДНИ КЎТАРИНГ!

Ўтган қора кунлардан ҳали-ҳануз карахтман,
Ҳар япроғи юракдай титраб турган дарахтман.
Шу ҳолда ҳам олдинга ташлангучи тик шахдман,
Болаларим, қадни кўтаринг!

Текинхўр аталдингиз, бу хўрлик мени еди,
Муштумзўр аталдингиз, бу зўрлик мени еди.
Бу карлик мени еди, бу кўрлик мени еди,
Бошимдан тухматни кўтаринг!

Тушларимда Тўмарис юраклари узилб,
«Туёқларим тўзди» деб йирлайверар эзилб,
Сўнг тошгача уйқу йўқ. Чап кўкракни тиг тилиб,
Кўксимдан бу додни кўтаринг!

Бобо Темур уйқуда. Темурларим, Сиз туриб,
Қўзғолган етмиш икки томирларим, Сиз туриб,
Ишопган хоқонларим, амирларим Сиз туриб,
Хокисор миллатни кўтаринг!

Қалбга экинг. Қадим турк чинорлари тиклансин,
Қон-қардошнинг чин дўст-у, чин ёрлари тиклансин.
Ҳар юракда бир Турон минорлари тиклансин,
Улуғ мамлакатни кўтаринг!

БУ ШОВҚИНЗОР ОРАЛАБ...

Кўнглимда чопаётган
Соатларнинг шовқини
Кўнглимда тош-тош қотган
Тоқатларнинг шовқини.

Сувга айтиб тушларни,
Ўзни сокин ушларман.
Кўнглимда бир қушларнинг,
Бир отларнинг шовқини.

Кеч келди эл азони
Аёл элнинг арзони
Ўзи хазон-у, жони
Пўлотларнинг шовқини.

Ғам дарёсига ботган
Заҳар тотгани тотган
Ҳар куни синаётган
Қанотларнинг шовқини.

Ҳеч ким сезмай қолади
Бир кун аришга етганим
Бу шовқинзор оралаб
Додлаб ўтиб кетганим.

БҮЗЛАЕТГАН ЖОНИМ ҚУШИ..

Сел, ел тиңар, маним нолам тинармукин
Ва ё нолам фақат ўзни тирнармукин.

Шўр сувлардан шўрроқ кўзим ёшларидан
Ер суғорсам, бирор гиёҳ унармукин?

Бир ёруғ кун кўрарманми бу дунёда
Ё дун ҳануз иродамни синармукин.

Ё дунёнинг бор олгири ҳануз яшнаб
Камбағалнинг йиртиқ тўнин тунармукин.

Ҳануз стим гўдак «нон» деб йиғлаганда
Қўлчасига қаттиқ тошлар қўнармукин.

Болалари воз кечганлар йиқилмасму
Даврон аларга ҳам асо йўнармукин.

Оналари воз кечганлар... меҳр кўрмай
Оҳ қўрқаман, бўриларга дўнармукин.

Ё одамизоднинг қиёмат кунин яқин
Келар чоғда шуур шундай сўнармукин?

Нақ бўғзимда бўзлаётир жоним қуши
Қақшаб «Бас қил» дейман, қушим кўнармукин?!

БОЛАЛАР АНГЛАР...

Курагимда тиф изи — азоб
Товонимда мих изи — азоб
Йиқилмайман юз тубан, чунки
Юрагимда туғ изи — гулоб.
Чунки менам қасам ичувдим
Ев ортимдан ханжарин сунгач
Қўлимни ёв қонида ювдим
Тўмарисга сарбоз тутингач.
Туғ асраган юрагим додлар
Қўлларимни қасос қонлаган.
Чунки Турон заминда ётлар
Молларини хўп арқонлаган.
Туркнинг қири, қиёқларини
Жаннат чечагидай иси бор
У молларнинг туёқларини
Елкамизда ўйиқ изи бор.
То яшаркан ўйилган бонглар
То яшаркан сўйилган бонглар
Қандай яшаш кераклигини
Болалар англа!
Мени эса...
Курагимда тиф изи — азоб
Юрагимда туғ изи — гулоб...

КҮЙИКДАЙ БҮ ҚИЗ ЖОН ОЗУҒИ...

Овози ҳам кўзидан келар

Г. Лорка

Овози ҳам кўзидан келар —
Хуштаъмлиги сўзидан келар
Кетди деманг кетган онани
Келаётган қизидан келар.

Келар тиниқ бир сувлар ҳали
Сирли, ширин ғулувлар ҳали
Ман-ман деган сулувлар ҳали
Бу қизчанинг тизидан келар.

Тутқич бермас кийик — ишқ, овда
Илдизлари улкан, тик товда
Енавермас ҳар хил оловда
Секинлиги музидан келар.

Кийикдай бир қиз жон озуги
Бир Мажнуни нолон озуги
Манглайи шўр бўлмас. Ёзуғи
Узи сепган тузидан келар.

ҲАЁТ МАЙДОНЛАРИДА

Отлар улоқ чопар бу майдонларда
Ётлар улоқ чопар бу майдонларда.

Ё, Али! Куч, нажот тилаб Алидан
Ёдлар улоқ чопар бу майдонларда.

Учқур суворийни четлатиб, суриб
Мотлар улоқ чопар бу майдонларда.

Учқур суворийнинг учмай — кўнгли ер
Додлар улоқ чопар бу майдонларда.

Ўзидан ўзгани жарга қулатиб
Шодлар улоқ чопар бу майдонларда.

Мендек дарди ичда, айтар тили йўқ
Отлар улоқ чопар бу майдонларда.

ИЛТИЖОМ ШУ...

Худо, бандам десанг осий қулпинги
Ўзимдан пастларга интизор қилма.
Қилдай кўрсат йўлимдаги қилингни
Қилларингни сиртмоқ қилма, дор қилма.

Йиғлаб айтган баёнларим етарли
Тошдай кўнгли аёнларим старли
Рақибларим, чаёнларим етарли
Оллоҳ, оллоҳ, дўстларимни мор қилма.

Бир қўл суйди қизилини юзимни
Кўзга суртди ҳорғин-ҳорғин изимни
Кетар чоғим шу қўл ёпсин кўзимни
Бошиқа бахтдан энди бахтиёр қилма.

Ишқни гулдай осиб юрсин болалар
Изимизни босиб юрсин болалар
Бизларга муносиб юрсин болалар
Алар ўтар йўлакларни қор қилма.

Дилда ўсиб, нураб юрган бойлигим
Бор дунёдан сўраб юрган бойлигим
Иймонимга ўраб юрган бойлигим
Турк элимни шафқатингга зор қилма.

Бор юмушим битиб, кетар маҳалим
Нурай-нурай йитиб кетар маҳалим
Сўрай-сўрай ўтиб кетар маҳалим
Илтижом шу: «Туркистонни хор қилма».

МЕҲМОНДИР

*Одам ўғли бу дунёга меҳмондир
Махтумқули*

Меҳмон эрур — асли дунёда бари
Рапги сориг кузак бизга меҳмондир.
Юракка меҳмондир галаёнлари
Тизингдаги мадор тизга меҳмондир.

Беш кунликдир бу дунёнинг ёруғи
Ерга тушгай бул кун кўкдаги туғи,
Кетмоқ учун кўрар йўл тадоригин
Қарга, қийғир дала-тузга меҳмондир.

Ғам келса ҳам қуйиб ичаберингиз
Тириксиз-ку, суйиб ичаберингиз
Тўзим тўнин кийиб ичаберингиз
Ахир кўзда жола кўзга меҳмондир.

Тилсиз бўлса ҳамки мунглиғ опангиз
Санчаберманг кўксига тир, таънапгиз
Унинг бағир, қўрғонида тупангиз
Оҳ, бу қўрғон, болам, Сизга меҳмондир.

Гарчанд бу кун булбулнинг бир туриман
Эсаётган шамолнинг ҳур-ҳуримаң,
Кетаётган оналарнинг биримаң
Маним аччиқ нолам Сизга меҳмондир...

Меҳмон эрур асли дунёда бари...

КЎРИБ ЁЗДИМ...

Мен йўл кўрмай, ёзмам, ҳали
Ёзаримиз кўриб, ёздим.
Авжи қизиб бораётган
Бозоримиз кўриб ёздим.

Ҳали гул бўламиз қанча
Ўқуриб, кул бўламиз қанча
Кўксимизга тегар ўқлар
Озоримиз кўриб ёздим.

Эй рақибим, суриб ётар,
Кун ҳам ботар, ой ҳам ботар
Бир кун туркни кўриб ётар
Мозоримиз кўриб ёздим.

ЭЛНИНГ ҚАРО КЕЧАЛАРИДА

Сув зилол деб қилган даъватим
Тақир ерга сингиб йўқолар
Мард аёл деб қилган даъватим
Мижгов эрга сингиб йўқолар.
Болаларга қиларкан даъват
Зарга уриб кетар болалар
Китоб қолар, талашиб сават
Бозорга уриб кетар болалар
Озгин терак ғамлардан тўйган
Ерга сориг гилам тўшайди
Отасини ўлдириб қўйган
Ўғил ақлдан озмай, яшайди...
Озод қизи, учирган қуши
Фаҳшхонага бориб қўнади.
Лабларини қонатар тиши
Лабин ғажиб... Она... қўнади...
Мен кўнмайман, тирик ўламан
Тентиб бефайз кўчаларида
Йиглаб бодомқовоқ бўламан
Элнинг қаро кечаларида...

СУЛТОН, БУГУН ЮРТГА ҚАЙТМОҒИНГИЗ ЗЕБ...

Шароф Рашидовга

Фаровон юрдингиз... Султон, фикрли
Бошингиздан тортди ўлаксахўрлар.
Қабрга кирдингиз... судраб, чиқориб
Лошингиздан тортди ўлаксахўрлар.

Шан юрдингиз...элни суймоқлик учун
Боқиб жамолига тўймоқлик учун.
Захру-қотилини қуймоқлик учун
Ошингиздан тортди ўлаксахўрлар.

Аслида бу дунё кимдан қолмаган
Кимдан ўтказмаган, кимдан олмаган.
Минг хоин тиришиб қўзғатолмаган
Тошингиздан тортди ўлаксахўрлар.

Изғишиб чиқдилар ғордан, қападан
Оёқ остдан чиқди, тушди тепадан.
Битта мунглиғ демай Хурсанд опадан
Йўлдошингиздан тортди ўлаксахўрлар.

Тортдилар бегуноҳ ўрил-қиздан ҳам
Сор бургутдай қулаб кетганингиз дам.
Чўқиб, чўқиб қўрқиб мурдангиздан ҳам
Тўшингиздан тортди ўлаксахўрлар.

Бугун,
Султон, юртга қайтмоғингиз қандай зеб
Бугун куйиб дорда ўлаксахўрлар.
Бугун «Сен тортгандинг, мен эмас, сен», —
деб
Бир-бирин тортмоқда ўлаксахўрлар.

Биров учун куймас биров
Ўзинг учун ўл етим,
Саратонда чимдир қиров
Совуққотар қўл, етим.

Бир беҳиштий дона ўзинг
Елғиз бегона ўзинг
Сен ўзингга она ўзинг
Ўзинг ота бўл, етим.

Тўнда жияк, жига йиғлар
Бор армошни йиға йиғлар
Йиғласа енгига йиғлар
Кир енгчаси ҳўл етим.

Кўча-кўйда ўлмайди ит
Тағин бир хато — қайди ит
Ердаги сўнгги дайди ит
Сўнгги хато бўл, етим.

Гўдак, умринг бир тонг бўлсин
Таплаганга аттанг бўлсин *накоху*
Парвардигор ~~отанг~~ бўлсин
Ўзинг катта бўл, етим.

БУГУН ТУРККА НЕ КЕРАКДИР...

Бугун туркка не керакдир
Чуқур англар онг керак
Гўдаклари эртанги кун
Таратажак донг керак
Гарчанд ҳар кун юки ортар
Аробаси дилни ўртар
Отни тинмай олдга тортар
Бир ёвқур султон керак.
Бор кўнгил, чил-чил, керакдир
Бор узилган қил керак.
Бор кесилган тил керакдир —
Бор бутун иймон керак.
То Турон заминда турк бор
Ўлмагай ор, ўлмагай ор.
Жон эмас, эрка талабгор
Эрк учун қурбон керак.
Тилларидан учмагай оҳ
Кул-кул бўлур зиндон-у, чоҳ
Фақат бор туркка бир оллоҳ,
Биттадан Қуръон керак.

ҚИЗИЛ ТОШЛАР...

Хотирамнинг йўлига чиқсам
Қизил тошлар ўтаверади.
Қони чак-чак томиб ерларга
Кесик бошлар ўтаверади.

Бошлар билан ора бир қадам
Болсиз танлар хунук саланглар.
Суғурилган тиллар орқада
Илонлардай санчир биланглаб.

Тўрт мучаси бутун ҳам бордай
Фақат бежо, жунунвор кўзи.
Бири Чўлпонгами ўхшардай,
Бири Усмои, Усмоининг ўзи...

Қир, беқасам тўнин итқитиб
Гоҳ йиғлар у, гоҳ гуллаб кулар.
Бирдан... не бор селдай йиқитиб
Бир кўча қон шовуллаб келар.

Қизаради юлғун, шўралар
Қизил тошлар қизиб чинқирар.
Бир фигон бу тошлар оралаб
Бор дупёни бузиб чинқирар.

Умримнинг тун, кечаларидан
Уйқу билмай ўтсам қанийди.
Хотирамнинг кўчаларида
Қон исидан кўнглим айнийди...

Тузум, Сенинг ёқангда қўлим
Кундузлар ҳам чўчиб мизғийман.
То келгунча халоскор ўлим
Хотирам чўлида изғийман.

БИР КУН... ҒОВ ЙҮҚ ЙҮЛИМГА

Айтманг дейман, гап уқмас
Гуллар келиб айтади.
Эгри из босилганин
Йўллар келиб айтади.
Сўзламасдай туюлган
Сезилмасдай туюлган
Менга мослаб қуюлган
Гуллар келиб айтади.
Орқамда тираб наган
«Ҳолин кўрамиз» деган
Олдимда титрайдиган
Қўллар келиб айтади.
Қай бой менга ғам бичган
Қутурган итин ечган
Нону тузимни ичган
Қуллар келиб айтади.
Бир кун... ғов йўқ йўлимга
Кетарканмиз ўлимга
Кул қилмишин кулимга
Куллар келиб айтади.

УХШАР

Синглим Раҳимазонова

Дунёнинг бор идиши ярим
Менинг ярим кўнглимга ўхшар.
Ўйчан, суюк дала гуллари
Рангпаргина синглимга ўхшар.

Авж ўсар чоғ дўл эгкан гуллар
Очилмасдан тиг теккан гуллар.
Қор остида жунжиккан гуллар
Ул кўзлари мунглимга ўхшар.

Ота кетди увуз этида
Она кетди увуз этида.
Алар ўтди. Ғамлар ўтмайди
Кўнгли сўзон, сим-симга ўхшар.

Мен ишонган бор бойлик, зарим
Шул мунглимга толе бер, Қарим.
Ғарчанд дунё қувончи ярим,
Қайғулари лим-лимга ўхшар.

СЕН ҚОЛАРСАН...

Дунё, бўлма кўп дарғазаб
Сен қоларсан, биз кетармиз.
Боғларингни кўплаб безаб
Сен қоларсан, биз кетармиз.

Меҳмондирмиз, тўрт-беш кунлик
Кўзи шодон, кўнгли мунглик.
Қилгин тенглик, қилгин кенглик
Сен қоларсан, биз кетармиз.

Сен бевафо, бизлар ҳориб
Бир кун қаро ерга бориб,
Дард айтамиз, кўнгил ёриб
Сен қоларсан, биз кетармиз.

Кўнглимиз, кўнглимиз дoston
Кўнглимиз гул, кўнглимиз қон.
Бир сиримиз ололмасдан
Сен қоларсан, биз кетармиз.

~~ТУРКИСТОН ОНАСИ~~

(Туркумдан)

Менга айтадилар, мустақиллик, шон
Бир омаддай келди. Нечун кулмайсан?
Бўғзимга келади кўксимдаги жон
Санчилаб оғриydi кўксим, жилмайсам...

Жиззах вокзалида поездлар тақ-тақ
Тўплар халойиққа ўт сочар тикка.
Тўпга қалқон бўлар гулгун келинчак
Куёв Сибир кетар, мардикорликка!

Нечун, бу — омад, — деб бўғизни йиртмоқ
Шоша-пиша ювмоқ сачраган қонни.
Тушимда илондай солланар сиртмоқ
Дорга осадилар Дукчи Эшонни!

Акани сингилга қайрайди тузум
Чавақланган Нурхон тушимга кирар.
Тушимда жаллод енг шимариб ҳар тун
Тилим деганларнинг тилин суғурар!

Қандоғам ичимга беркитай, ютай
Бағрим қиймалаган волаларимни
Кўксимга тош босиб қандоқ унутаё
Тили суғурилган болаларимни.
Мустақиллик!

Сенга мен келдим шонлар,
Қонлардан кўпчиган далалар билан
Дорларда чайқалган Дукчи Эшонлар,
Тили суғурилган болалар билан.

СЕНДАН ОЛДИН...

Мен беҳисоб дунёсини
Бошга урай Сен бўлмасанг.
Эгнимнинг шоҳ либосини
Тошга урай Сен бўлмасанг.
Сен кўзим устида юрсанг
Майса бўлсин кипригим
Мен ўзимни қайси тоқат
Бардошга урай Сен бўлмасанг.
Кенг жаҳона сифмаюрман
Жаҳон менга тапгу тор
Мен ўзимни қай Намангон
Ўшга урай Сен бўлмасанг.
Гул қўшини, дил қўшини
Бу оламда қўшин кўп.
Мен ўзимни қай бегона
Қўнға урай Сен бўлмасанг.
Қаро ерга кетар бўлсанг
Айт, мен олдинроқ кетай.
Бу юргисиз дунёсида
Қандоқ юрай Сен бўлмасанг.

КУЛИМ КУЛАР ЭҶТИМОЛ...

Мен йиғладим, кун келиб
Гулим кулар эҶтимол.
Зардоб тўла кўкайим —
Қулим кулар эҶтимол.

Сирли бўлар байтларим
Йиғлаб езган пайтларим.
Филни йўлдан қайтариб
Қилим кулар эҶтимол.

Йўқотдим сўз уюмин
Энг биллур, энг суюмин
Тиксам жулдур кийимин
Тилим кулар, эҶтимол.

Қат-қат ярадор тизим
О, эрк, беҳиштий сезим.
Тиз чўкмай ўсса қизим
Улим кулар эҶтимол.

Узим ўтган кезларим
Сўзим ўтган кезларим.
Қолдирган қон изларим
Йўлим кулар эҶтимол.

Кўнгил кўрмай йириклик
Ишим — ғамга, шериклик.
Кулмай ўтгач тириклик
Ўлим кулар эҶтимол.

Онам сочим ўрмади
Тақдир келди бурмали.
Кўнглим қувонч кўрмади
Кулим кулар аҳтимол.

ЭНГ ЕМОН КУНДАГИ ЭНГ ЯХШИ ТИЛАК...

Эй ўғил, биз Сиза жонни ичирдик
Қонимиз ичирдик қонни ичирдик.
Воз кечдик, шуҳрату шонни ичирдик
Қониб ичдингизки, чўлламагайсиз.

Урчимиз жилғадай пойизда чопди
Отларизда чопди, тойизда чопди.
Суннат тўйларизда, тўйизда чопди
Жилғадай чопмасак... гулламагайсиз.

Дилнинг энг тубида етилган байтдек
Сизни туморим деб, борим деб айтдик.
Биз-ку не ҳасратда Сизни улғайтдик
Сиз биза ҳасратлар йўлламагайсиз.

Дунёда ишимиз сеҳру тилмочлик
Сотқин замон келар, наҳс, яланғочлик.
Ҳар ҳолда сулайтиб қўйса ҳам очлик
Шўрлик онангизни пулламагайсиз!

НАВРҮЗ

Қори кетган боғлар бу кун тўлаётир қушларга
Наврўз нони, сумалаги тағич тегди тишларга.
Менам ҳайрон ўтаётган яхши-ёмон ишларга
Зорим будир. Майли сен кел, кулфат келмасин,
Наврўз.

Тушларимда Моҳларойим — мендан хафа, кетарлар
Деб «Бу — не қиямат қойим», — мендан хафа кетарлар.
«Болам, қоп-ку маним жойим» мендан хафа кетарлар
Мен не дейин, олдини ол, қон тўкилмасин,
Наврўз.

Нодирани Даврондан мен ўзни қандай яширай
Авж гуллар чоғ тупроқ тўлган кўзни қандоқ яширай.
Шу кўз деб ақлдан озган қизни қандай яширай
Хўқанди Латифдай юртдан шон тўкилмасин,
Наврўз.

Тўғри, ишчап қўлларинг бўш, сизмайсан маконингга
Ақлу имкон тоқат берсин ҳар бетоқат онангга.
Айтгил, шулар арзийдирми алмашмоққа жонингга
Ахир қайта келмайдир-ку, жон тўкилмасин,
Наврўз.

Бобо Темур, болаларинг қирса бири-бирини
Дўст илдизин дўст қирқса нодўстга бериб сирини.
Қачон аёл ноласи тарк этар Турон ерини
Болаларинг бирлаштиргин, Турон тўкилмасин,
Наврўз.

Гарчанд борлигимни минг хил туйғу сўтиб боради
Юрагимнинг туб-тубига бир нур ўтиб боради,
Моҳларойим... ортга қарай-қарай кетиб боради
Боғлар қийғос гулга кирган, Қўқон тўкилмасин,

Наврўз!

ДАРАХТ

Биров кўз тикканда тожу тахт кўринади
Бировига қўли баланд бахт кўринади
Мен кўз тиксам — менинг каби эрта энкайган
Менинг каби мункайган дарахт кўринади.
Синчков боқсам бу дарахтнинг сумбати дарахт
Ичи говак тугаётган сахт кўринади.
Томирини заҳарлаган келгинди сувлар
Каллакланган бошлари карахт кўринади.
Ичим куйиб, ўчим куйиб боқсам синчковроқ
Қуриётган вужудида шахт кўринади.
Ичим куяр... дарахтдами, ўзидами ё
Қайта кўклаш саодати нақд кўринади.

ЎЗ ТОПГИН...

Ағәри кўп дунёда
Битта содиқ дўст топгин.
Дардинг зиёд-зиёда
Айтмоққа шарҳ, сўз топгин.

Қонлаб қирни, қиёни
Лолалансин товонинг.
Излаб, бу кўр дунёни
Қўрадиган кўз топгин.

Умр оқиб кетар об
Кўзинг ёпар, бўлсанг соб.
Ўлғиз ўтма, ўғил топ
Е биргина қиз топгин.

Тўқ тўймайди, ёпма тўн
Оч олдида ошга дўн.
Очга бир кафтгина ун
Е бир сиқим туз топгин.

Ерга йиғла ҳолингни
Кўкка йиғла ҳолингни.
Отингни сот, молингни
Ёт кўп, Сен бир ўз топгин.

Ўтар-кетар дунёда
Тўзғиб ётар дунёда.
Олиб-сотар дунёда
Битта сотмас дўст топгин.

ОШИҚЛИК

Яссавиёна

Кулгу берма, бировлардан кулмай қолай
Тўлдирмагил, дунёсидан тўлмай қолай.
Парвонадай ўлганимни билмай қолай
Бир чироққа ошиқликни берсанг бўлди.

Овга чиқмам, чиқсам арслон овим менинг
Бу — кўнглима худо солган довим менинг.
Шивир-шивир, висир-висир ёвим менинг
Қўнғироққа ошиқликни берсанг бўлди.

Бу дунёда мен эскиман, кузим янги
Сиёсатлар янги, макру тузум янги.
Саратонлар тишлайдиган музим янги
Кетар чоққа ошиқликни берсанг бўлди.

Қўллаганни ҳатто қайғу-дод қўллайди
Бир ишора билан мағлуб, мот қўллайди.
Баъзан не-не али қўлламас, от қўллайди
Арғумоққа ошиқликни берсанг бўлди.

Куйиб севдим, ишқ мевасин олдим қўлга
Амринг билан жонлар ато этдим кулга.
Энди барча ишқни ол-у, битта гилга
Бир тупроққа ошиқликни берсанг бўлди.

Бу беҳиштий дунёлардан мушксиз кетмай
Қуламасин, кўксимдаги кўшксиз кетмай.
Қодир худо, чин дунёга ишқсиз кетмай
Ўшал ёққа ошиқликни берсанг бўлди.

ТУШУНГАН ГАПИМ...

Бу дунёнинг унларига тушунмадим
Селу себор кунларига тушунмадим.
Қасоси ҳам жирканч табассум аралаш
Қасосига, хунларига тушунмадим.

Ҳар фақирдан ўз-ўзимча сўрадим ҳол
Ғамларига елка тутиб бўлдим ҳаммол.
Воҳ, менга-ку тушунди-я ҳар гўдақ, чол
Мен юзига, мингларига тушунмадим.

Лов-лов ёнган гулхан эмас, таним бўлди
Ерлар билан битта шавқим, шаъним бўлди
Поймоллар-ку, хазонлар-ку маним бўлди
Осмонларга тенгларига тушунмадим.

Қуртлар ҳали кўндир, элни кемирарлар
Емирарлар, илдизидан емирарлар.
Тахтга яқип борарларми, семирарлар
Бўйларига, энларига тушунмадим.

Ёғий шундай, қайга борса зўрлаб борар
Қадам халқни гунглаб борар, кўрлаб борар.
Ўзбек қизин борган сари ўрлаб борар
Этаклари, энгларига тушунмадим.

Фасли хазон... нечун бу бор гулгун, чаман
Юз ўқ отар, бир нишонни урмас камон.
Дунёсига тушунмасдан ўтмоқдаман
Дунёсида шу гап — тушунганим бўлди.

УМИД

Тўзган кунларингни кўп кўрдим, халқим,
Бузган кунларингни кўп кўрдим, халқим.
Узган кунларингни кўп кўрдим, халқим
Ўстирган кунингни кўрармикинман.

Сочим супургидир ўринг-қирингга
Фаҳмим етгаймукин бирор сиригга.
Қиёматга қолмай биринг-бирингга
Дўст турган кунингни кўрармикинман.

Дил тўлиб борса ҳам доғ узра доққа
Йиглаб кўчирдим шу шеъримни оққа.
Бир-биринг оёқдан чалмай, оёққа
Бостирган кунингни кўрармикинман.

Оҳ уриб яшаркан қавмим гумроҳ деб
Мени ўкинч-армон тугатмасдан еб.
Бир-биринг чапламай, бир-биринг «оқ» деб
Ездирган кунингни кўрармикинман.

Қандоқ адо бўлмай, ўтмайин куйиб
Юрсанг ўзни қийиб, ёғийга ийиб.
Ўзинг топганингни Сен ўзинг кийиб
Тўздирган кунингни кўрармикинман?

Бобонг-ку, қиличин сермади, енгди,
Бобонг-ку орини бермади, енгди.
Бобонгдан болангни бир қадам, энди
Ўздирган кунингни кўрармикинман?

БЕХАТО СЎЗ...

Субҳоноллоҳ, томиримга туташмоқда ўт,
Жанглар аро жангари садо қилажакман.

Синиқ кўнглим минг бўлақдир, бўлмагайман бут,
Ҳақ йўлинда ўзимни гадо қилажакман.

Умрининг интиҳосида учган руҳларни,
Қайтараман, қайта ибтидо қилажакман.

Омонатин олғунича Туркий қавмга,
«Бирлаш» деб турк тилинда нидо қилажакман.

Эрк истаги уммонларда кўнни қилган гарқ,
Менам унга жонимни ато қилажакман.

Ҳар сўзимдан хато излаб рақибим сарсон,
Мен қўрқаман, умримни хато қилажакман.

Хато қилмай айта олгум: қачон ўлмасам,
Шеър устида ўзимни адо қилажакман.

ИНШООЛЛОҲ...

Иншооллоҳ, бўлса умр вафоси
Мен халқимнинг суянч тоғи бўлурман.
Нодиранинг қайта келган садоси
Турк-Туроннинг қўнғироғи бўлурман.

Қўнғироқлар тинди тили кесилиб
Баланд тоғлар синди бели кесилиб,
Турк дарахти синди эли кесилиб
Қайта унган дов бутоғи бўлурман.

Шундайин сас, сазо келар олдиндан
Қасрларим қўйилажак олтиндан.
Туркнинг тупроғига дўниб мен чиндан
Ер юзининг кунгай ёғи бўлурман.

Қўнғилим бўлур давронлардан ошувчи
Шеърим бўлур ўлим билмас, яшовчан.
Ясавийни замонларга ташувчи
Хизматкори, елка тоғи бўлурман.

Турк-Туроннинг қўнғироғи бўлурман.

СЎНГГИ ОҲ

Кўзи тишиб яшаб юрган бир одам
Сўзи синиб яшаб юрган бир одам
Чин ҳурликнинг кўклариди учмаган
Ерда униб, яшаб юрган бир одам
Бирдан, бирдан кўксим ёниб урдим оҳ
Қўлларимнинг кишани йўқ, ё оллоҳ!

Қайлизорда қолган бобом эсладим
«Душманлиғи» ёлғон бобом эсладим
Бир пой махси кийиб, бири қўлтиқда
Сибирга йўл олғон бобом эсладим.
Кейин ўксиб йиғлайвердим, чекиб оҳ
Қўлларимнинг кишани йўқ, ё оллоҳ!

Қирқ Ғироти, қирқ бияси таланди
Қалъа, қўрғон, қир, қияси таланди
Шўрлик энам — Урқияси таланди
Сўнг бир сотқин қўрғонида ёйди шох
Қўлларимнинг кишани йўқ, ё оллоҳ!

Кейин отам, ғолибмиди, мотмиди
Кейин онам аёлмиди, отмиди
Дод деб кетди. Менинг додим додмиди?
Наҳот, наҳот, ғойиб бўлди зиндон, чоҳ
Қўлларимнинг кишани йўқ, ё оллоҳ!

Ўртоқларим жони пўлат, жони қил
Бири сариқ, бири камқон, бири сил
Ҳали уз-оқ даволанар, уз-оқ йил
Ўлмай қолса бўлди. Қайта бўлмас моҳ
Қўлларимнинг кишани йўқ, ё оллоҳ!

Она элим, ер багирлаб, чўккан эл
Ҳосилини кўрмай фақат эккан эл
Худо назар қилган, назар теккан эл
Тилларингдан учгаймикин сўнгги оҳ
Қўлларимнинг кишани йўқ, ё оллоҳ!

ТУРКИСТОННИНГ ОНАЛАРИНИ...

Ўн икки ой бирдай ишлайди
Фақат ишлаб кўнгил хушлайди
Иморатнинг лойин муштлайди
Болаларин тишда тишлайди
Гўдаклари тоқмас, қўшлайди
Туркистоннинг оналарини...

Ўғли Бобур ҳинд сори босди
Қайтармоққа етмади дасти
Нодирасин жаҳолат осди
Жаҳолатга бор эрур қасди
Юрагини армон нишлайди
Туркистоннинг оналарини...

Машраб Балхда, дорда саланглар
Усмон қаҳ-қаҳ уриб, аланглар
Ҳамзасини тилкалар санглар
Тушлари ҳам аҳволин танглар
Тушлари ҳам тошлаб, ғинтлайди
Туркистоннинг оналарини...

Амир Темур ёди ўстирар
Кенагаснинг доди ўстирар
Сиртмоқ, кунда, жоди ўстирар
Яссавийнинг оти ўстирар
Худо суяр, руҳлар ушлайди
Туркистоннинг оналарини...

Афғон мулки бўлди минглаб эр
Ҳарбий кетган юзлаб йигит — ер
Бир боланинг доғи қилар шер

Қодир оллоҳ, ўзинг тоқат бер
Юрагида арслон қишлайди
Туркистоннинг оналарини...

Олгани шу элидан дуо
Тиловати, селидан дуо
Ҳар қўлловчи елидан дуо
Қўлидан иш, тилидан дуо
Бошидан оқ рўмол тушмайди
Туркистоннинг оналарини!

БУ ЭЛНИ ЖИМЛАР УЙҒОТАДИР

Бу авлодлар ғарибдан-ғариб
Кўкрагингга тошлар ботадыр
Олов тополмайсан ахтариб
Кўзларингга ёшлар ботадыр.

Кўнглингда чанг, гард кўтарсангми
Қийнаб гумон, дард кўтарсангми
Пардаларни шарт кўтарсангми
Яланғочлар, фошлар ботадыр.

Туриб, қулаб ётган бек-бекми
Ичиб, «гуллаб» ётган бек бекми
Борин пуллаб ётган бек бекми
Фикрсиз, бўш бошлар ботадыр.

Оҳ, бу элга кимлар қазди чоҳ
Қайдандир бу саноқсиз гумроҳ
Бугун бир нэрлоқ қуёш йўқ, оҳ
Мозийда... қуёшлар ботадыр.

Қай ҳофизга худо — сийму. зар
Қай шоири худобехабар
Қай отинининг ботини ғар
Бу элни кимлар уйғотадыр.

Боболари юрт сўраб тўрда
Болалари ўлгайму ерда?
Иншооллоҳ, бугунми эрта
Бу элни жимлар уйғотадыр.

Отам, онам кўнгли йиғлаб, бўшаб ўтди
Отам, онам ёғийга нар тўшаб ўтди.
Отам, онам тиз чўккан-ча яшаб ўтди
Худо, энди мадорингни тизимга бер.

Кўкламларим талошларда талон бўлди
Увуз этда куйдим, йиғи, ўлан бўлди.
Ёзим — балоғатга етган нолон бўлди
Энди озод қўшиқларни кузимга бер.

Совий-совий музлаган дил музликларим
Эрий бошлаб сўз очмоқда сўзликларим.
Қайтса қайтмас бўлиб кетган ўзликларим
Турк, Туронни кўтармоқни ўзимга бер.

КҮПНИ КҮРДИМ...

Кўнгли тиниқ кўрганимда кўнглим тинди
Кўнгли синиқ кўрганимда кўнглим синди.
Дағдагаю дўқларидан бир ўксиндим
Қодир оллоҳ, дўқлатгани юбордингму?

Кўпни кўрдим боши осмон, дили фосиқ
Ҳар айтгани малҳам эмас, ҳар сўзи тиф.
Бу ноқислар қадар зада кўнглимга мих
Кўкрагимни михлатгани юбордингму?

Кўпни кўрдим, излаб топар кир, хасларни
Юқорига балчиқ отар кир пастларни.
Ҳалол луқма ушламаган кир дастларни
Иғво ўтин чўғлатгани юбордингму?

Арбоблари бир-бирига отурлар тош
Авомининг йили ҳамон қўйдир, юввош.
Зиёлиси бошқоронғи, кўтармас бош
Бу дунёга ухлатгани юбордингму?

Гўдак—манқурт. Ерга тушмас, тоғ устида
Носоғ илдам йўрғалайди соғ устида.
Мени эса бу дардлар-у доғ устида
Маҳшаргача йиғлатгани юбордингму?

Ошиқлиғда ҳеч ким Сизу биза етолмас,
Бир нигоҳдан бари аён сўза етолмас.

Кўклам ғўр қушчалар билан чулдўрайверсин
Дил топмоқда ҳеч ким маънос куза етолмас.

Сунбуланинг тиниқлиги кўкламда нетсин
Ҳеч ким бундай шиғо, дала-туза етолмас.

Бош устида шийдам шоҳлар сирли мунгланиб
Пойингизга сориг гилам ёза етолмас.

Ҳеч ким мендек Сиза ҳар зум жон суви тутиб
Умр бўйи елкасида кўза, етолмас.

ДУНЁ КЕТАР СУРИНИБ...

Қораяркан босилиб
Қор йиғлайди, менимча
Мард ўларкан осилиб
Дор йиғлайди менимча.

Аёл йиғлаган элда
Ор йиғлайди менимча
Умиди оқиб селда
Бемор йиғлайди менимча.

Ўнглайман, — деб шеър ёзиб
Қуйдим, кулга айландим.
Ўт кетсин бу дунёси
Пулга қулга айланди.

Алдов, ишрат, очилиб
Бораётган қиз дунё
Йўқ, шу кетишда тошга
Урилгувчи — биз, дунё.

Дунё кетар суриниб
Бедор йиғлайди, менимча
Қайтаргум, — деб уриниб
Бекор йиғлайди менимча.

ИМОН КЕЛГУНИЧА ЁЗГИН...

Тунда ёзсанг, бўш келма, сен
Тонг келгунича ёзгин.

Рақибингнинг забонига
«Аттанг» келгунича ёзгин.

Суяги ҳам хоки туроб
Отанг келгунича ёзгин.

Имконсизлик ер одамни,
Ерга кетгач, ухлармиз.

То тириклик — имконимиз
Имкон келгунича ёзгин.

Юрагингнинг туб-тубидан
Бонг келгунича ёзгин.

Жилдир-жилдир қуриётган
Онг келгунича ёзгин.

Мен демасман, давру даврон
Шон келгунича ёзгин.

Мен дегайман, ёз, оғзингдан
Қон келгунича ёзгин.

То иймони қочган элга
Иймон келгунича ёзгин.

ЕЛҒИЗ ОДАМ ИШОНЧИ

Мен бир ҳақиқатга бергандайман тан
Бу ҳақдаги шубҳа менга ботмайди.
Тупроқ устидаги дўстни билмайман,
Тупроқ остидаги дўстим сотмайди.

Тирик дўстим ёзим, қишимга кириб
Мени ўтга отиб ёқар, совутар.
Ўлган дўстим... тунлар тушимга кириб
Тонггача кўнглимни овлаб, овутар...

Баъзан... ёлғиз қолсам... кетмоққа шайман
Мени унутмагин, менга йўлинг бер.
Сен қанча қўлласанг, шунча яшайман,
Тупроқ остидаги дўстим, қўлинг бер!

БИТТА МУШТГА АЙЛАНМАЙ

Олтовлон ола бўлиб олдирган халқ меники
Гоҳ ичда заҳар, тилда бол турган халқ меники
Тиф тортиб ўз отасин ўлдирган халқ меники
Ераб, қай аждодимнинг қўли кир, деб йиғладим.

Ўзи ўз ўзагини узган лаҳзаларида
Ўйлаётганинги ўрини бузган лаҳзаларида
Фарғонада тўзондай тўзган лаҳзаларида
Худо, тўзгин элимни бирлаштир, деб йиғладим.

Бирлашмадинг, Қўқон-у, Ўзган бўлдинг, Ўш бўлдинг
Фитна пичоқларида талош лахта тўш бўлдинг
Қуёв-келин бўлмасдан қўш мазор-а, қўш бўлдинг
Худо, тўзгин элимни бирлаштир деб йиғладим.

Бирлашмадинг, кетма-кет бало келди, ўт келди
Тоғдай йиғитни солиб, лопиллаб тобут келди
Сув бўлиб оқдик, кўздан жола келди, ҳут келди
Худо, тўзгин элимни бирлаштир деб йиғладим.

Шукур, бугун озод сен, аммо тарқоқ сен, ёт сен
Тарқоқми сен, ипошки азал-абад барбодсен
Жўр овоз бўлолмасанг, якка-якка мунг, додсен
Худо, тўзгин элимни бирлаштир деб йиғладим.

Карвон жилсин, бир сарбон сари эниб кел, элим,
Бир боғ сари чуғурлаб, қушга дўниб кел, элим,
Оллоҳ дилда. Оллоҳга, ҳаққа қўниб кел, элим,
Худо, тўзгин элимни бирлаштир деб йиғладим.

Битта муштга айланмай, биз дастмиз ёлғиз-ёлғиз,
Тўзим косаси янглир, тўлмасмиз ёлғиз-ёлғиз,
Турку Турон тиклангай, ўлмасмиз ёлғиз-ёлғиз,
Худо, тўзғин элимни бирлаштир деб йиғладим.

Худоданми, бандадан
Одамдан, даррандадан
Дўст топаман, бериб тан
Сўзлайди илон манга.

Белим боғласам сириб
Селни олурман буриб
Қашқирлар тумшуқ суриб
Йиғлайди нолон манга.

Суйдим, жон билан суйдим
Ўт-ла қовушдим, куйдим
Тўзмас либосин кийдим
Келаверар шон манга.

Қон — ёруғлик, ман ҳориб
Руҳни қон билан қориб
Куйласам, бўғзим ёриб
Отиладир қон манга.

Ман сафарга чиқар дам
Ошиқ Юнус берур шам
«Ман қуш тилин билурам.
Сўйлар Сулаймон манга».

ЙИҒЛАДИМ, ХУДОЖОН

Йиғладим, художон, караминг кенгдир,
Бир интиқ сўзимни бер деб йиғладим.
Бағрим қоқ, қақраган заминга тенгдир
Бир кўкат бер, битта шеър деб йиғладим.

Заҳардан сув ичган тупроқ ўлгандир
Одам қуриб, чўккан, хўпроқ ўлгандир.
Ўлмагани мендан кўпроқ ўлгандир
Битта қарич тоза ер деб йиғладим.

Туркий қавм бир-бирин қириб-у қийиб
Яшаркан юрмайми хазонлиғ кийиб.
Бу дардлардан гўрда ётаркан куйиб
Бобо Темур нима дер деб йиғладим.

Ёнимда, қонимда у келмакдадир
Балки оғир оёқ келинчакдадир.
Ҳар қалай турк қони қачон тўхтади —
Келиб ғамимизни ер деб йиғладим.

Мен бир турк онаси, бир мунглиғ хаёл
Турк учун йиғладим қаддим бўлиб дол.
Туркка Тўмарисдай бир ёвқур аёл,
Туркка Темурдай бир эр деб йиғладим.

Йиғладим, художон, караминг кенгдир...

ҲАММАДАН КУЙИНГАНИМ...

Оҳ, кўрқаман жон-жонимдан меҳнат ўтиб кетмаса
Кутавериб соб бўлиб, заҳмат ўтиб кетмаса.
Томчисига зор бўлиб ўтиб бормоқдаман, оҳ,
Кўрмай ёнимдан оби раҳмат ўтиб кетмаса

Мажнунтолдай эгилиб, қолавериб мен ортда
Олдга тушиб пилдираб тухмат ўтиб кетмаса
Ҳаммадан куйинганим, бир муҳлатга келганман
Бош кўтаргунимча шу муҳлат ўтиб кетмаса...

* * *

Гарчанд ўтган умр ўтди, кўриб кенглиғу танглиғ
Ҳамон ҳар қултум сувни умид билан ичамиз.

Ҳар кундузимиз келгай толе манзили янглиғ
Қадр кечаси бўлгай кечувчи ҳар кечамиз.

Кеча қўлимиз олгон дўстлар кўпроқ эдилар
Бу ёлгон дунёсидан ўтиб кетди нечамиз.

Олдинроқ бирлашмоққа фикратимиз етмади
Оз қолдик. Тугунларни энди қандоқ ечамиз?

Бори дўстлар бирма-бир созлаётир кемасин
Биров тун, биров тоғда бу даргоҳдан кўчамиз.

Ҳар биримиздан бир эл қолаётир чамаси
Биздан кейин бундан-да гавжум бўлар кўчамиз.

ҒАМИМ СИЗДАН МЕРОС...

Ғамим Сиздан мерос, Нодираи Даврон,
Шамим Сиздан мерос, Нодираи Даврон,
Камим Сиздан мерос, Нодираи Даврон,
Менам тўлдиролмай ўтаётибман.

Кўнглимга қадимий зорлар ёғадир
Солланиб сиртмоқлар, дорлар ёғадир
Ўтимга дамодам қорлар ёғадир
Менам ёнолмасдан тутаётибман.

Инсофни энг аввал ўзимга тилаб
Тўзимни тўймаган кўзимга тилаб
Келмаган шоҳона кезимга тилаб
Менам ўз-ўзимни бутаётибман.

Сиз-ла ғамдош тушсак, дўст тушсак керак
Оқ сочларимизни ўришсак керак
Моҳларойим, тезда кўришсак керак
Менам йўл сўнгига етаётибман.

Менда ҳам Сиздаги илоҳий ор бор
Менда ҳам Сиздаги ғаним бор, мор бор
Демакки олдимга тахтми ё дор бор
Менам олдингизга кетаётибман.

ТУРКНИНГ КЎЗИ...

Ғамсиз тупроқ йўқдир, бироқ
Турк тупроғи ғамлироқ
Кўзлар ичра... синчиклаб боқ
Туркнинг кўзи намлироқ.

Нигоҳлари гарчанд тонгги
Устивор бахт, ободи
Туб-тубида янграр мангу
Яссавийнинг фарёди.

Ҳалол дўстга дўст турамиз
Шаймиз кам-у кўстига
Қизил гуллар ўстирамиз
Қайғумизнинг устида.

Ўзимизнинг бўлар албат
Ғамингиз бахт, шонимиз.
Қонимиз-ла қайта-қайта
Юрган Туркистонимиз.

ИЛТИЖО

Боқдим, бош устимда саланглади дор
Боқдим, ичи куйиб йиғлайверди ор
Боқдим, ич-ичимга урди қуюн, қор
Худойим, дилимга подшоҳлик бер!

Томир-томирлари чирт-чирт узилиб
Майиб-мажруҳлиги тамом сезилиб
Қолганда дод, дедим, кўнглим бузилиб
Худойим, тилимга подшоҳлик бер!

Силкиндим, қадим Турк лошин кўтардим
Ғанимнинг бостирган тошин кўтардим
Улимнинг эгилган бошин кўтардим
Худойим, улимга подшоҳлик бер!

Ўйларман, мен кимнинг урвоғи, мен ким
Тилимни ўлим ҳам қилолмагай жим
Сўйларман гўримни босганда ҳам чим:
«Худойим, элимга подшоҳлик бер».

МУНДАРИЖА

Юракдаги аланга	: : :	3
---------------------------	-------	---

«Илк муҳаббат» тўпламидан (1968 йил)

«Боболар бир вақтлар...»	24
Дориламон кунлар келди	25
«Кимнингдир уйига...»	26
Расул Ҳамзатовга	26

«Оқ олмалар» тўпламидан (1973 йил)

Оқ олмалар пишганда	28
Қўмсаш	30
«Омон-омон қўшиқларидан» айт	31
Сени сўрашар	32
«Сенга барча отилган тошлар...»	33
«Оташ давраларда...»	34
Шунчаки	35
Йигит қадам ташларкан	36
Қалбингга чорлайсан	37
«Болакай ўлтирар қайиқда...»	39
Кемалар тиккага йўл олсин	40

«Чаман» тўпламидан (1974 йил)

Наврўз	43
Сиз доно йигитсиз	45
«Хоҳ арзи, хоҳ арзимагил...»	46
«Мен сизни топгандим, аммо...»	47
Мен сиз билан хайрлашган тун	48
Отам ҳақида	49
Бегим, сизни табиат	51
Бағишлов	52
Арманистон	54
Севан қошида	56
«Сен менинг қалбимни этмадинг фаҳм...»	57
Илдам бола	58
Мен ортингдан из босаман	59
«Сени кимлар қилмайди талаш...»	60
«Сиз билан миннатдор хайрлашаман...»	61

Юлдузларни осиб бўлмас	63
«Тўсатдан кўзимга тушди чўп...»	65
Бир аёлнинг кундалигидан	66

«Суянч тегларим» тўпламидан (1976 йил)

Юрак ёнар	68
Ўзбекистон	69
Соғ-омон бормисан	71
Болажон, сен отам бўлгин	73
Ҳаёт билан сирлашув	75
Мен шу тупроқ куйчисиман	77
Китобларим	79
Қизлар билан суҳбат	80
Менинг ярадор бошим	82
Қўл ҳақида	84
Чеварамга ёзганларим	86
Ҳамқишлоқларим	88
Улугбекка кўйлак тикдим	90
Сизни севгач	92
Ҳар гап ўтса, мендан ўтди	93
Бўрон	94
Узук	95
Хайр, дейман сенга мен бу кеч	96
Сочимнинг бир тола қораси қолмай	97
Бургут	98

«Бобо қуёш» тўпламидан (1977 йил)

Фикр	100
Мен ўзимнинг кўзим билан кўрмоқ истайман	101
Ўртоқларим	103
Бобоқуёш	105
«Бир мактуб сизгари хотирамни мен...»	107
«Қим япаган бўлса бўрон билан қасдма-қасд...»	108
«Ўз эгик бошимни кўтармай туриб...»	109
«Мен кетиб бораман, қорамтир само...»	110
«Мен Сизни алдашни кўрмайман раво...»	111
«Тап оламан дил, қўлимдан...»	112
«Ажралишдик, кўтар бошинг...»	113
«Алвидо денг, алвидолар айтинг...»	114
«Тугатинг, бас, — дедим...»	115
«Қайларгадир ёзган эдим, исмингни сенинг...»	116
Ўқ ҳақида олти шеър	118
«Аллақачон унутганман...»	121

«Сизга ишқим, Сизга қарғишим...»	122
«Қайдан ҳам йўлдамда келгандингиз дуч...»	123
«Мен сиздан сўрайман бу кеч, кечирим...»	124
Кечаги кун	125
«Икки қуш бор...»	126
«Абад сўлмас муҳаббатга...»	127
«Майлига бошимни ҳам қилсин кадар...»	128

«Иссиқ қор» тўпламидан (1979 йил)

Бола, оинг олим эди...	130
Бир лаҳза...	132
Янги унган майса...	133
«Албат етажакман порлоқ кунга мен...»	135
Улуғбекни кузатиб	137
Ёлғиз бошни...	139
«Қуёш жуда эрта ботди, қилади алам...»	141
Гоҳ кунлар гаройиб...	142
Гуноҳ	144
Тапҳоликда...	145
«Ўт билан ўйнашиб, қорда, ёмғирда...»	146
Иссиқ қор	146
Эътиқод	147
Янги йил кечасидаги жомсўз...	149
Наталья Гончаровага	151

«Садоқат» тўпламидан (1983 йил)

Энг тоза мева	154
Ёлғиз аёл хати	156
Ҳисоб-китоб ҳақида	158
Кумушнинг ўлими	160
«Ўйимизда сукунат, оғир...»	162
Менга айт	163
Бу фасл	164
Шоир яшай билмас	165
Бир қирғоққа	167
Остонадагилар ҳақида	168
Ниҳол	170
Садоқат	171
Шаҳидлар	172
Бобур	173
Эй сен, бўйин эгмас ғурур боласи	174
«Бу ўғил меники...»	175
Қўлингни бер...	176

«Саволларга мени ўрама...	177
Кузги боғ...	178
«Мен «кетаман», — дердим...»	179
Ҳайрат	180
Иқрорлик	181
Бургутларим	182
Ферузанинг дарди...	183
Йил боши истаклари...	185
Ўзбекистон даласи...	187
Турналар...	188
Ешликка ёзганларим...	190
Уруш — бу бир қора сўздир...	192
Бугуннинг бу саволи...	194
Рўмолча	197
Тўрақўрғон районида	200
Аёл монолоғи	202

«Муқаддас аёл» тўпламидан (1987 йил)

Она садоқати ва ўғил армони қиссаси	205
Туғилиш	210
Бахшининг тўйдаги курашда айтганлари	212
Қасам	214
Кўзи борлар тўғри йўлдан юрмаса	217
«Сўз экилган элнинг дала-тузига...»	219
Йўқлов	221
Илк хато	223
Илиж	224
Сочингизнинг ўрмонларида	234
Мослашувчан одамга	235
Бу ўт	236
Интиқом	238
Бир қадам	240
Халқона оҳангларда	244
Марҳумнинг айтганлари	246
Бир қадам олдинга	247
Чақириқ	249
Қирчиллама қирқ йигит	251
Қамал кунларида	253
Қамал қишида	254
Ҳайкалнинг айтганлари	256
Хато такрорланмас	258
Ватан бахти	259
Эски сандиқ	261
Қайтмайман	262

Шаҳидлар	263
Қирқ йилдан сўнгги нидо	264
Шоира сингилларимга	266
Бир хато изтироби	268
Бу уйлар	270
Кўп қизганаверманг	271
Кўкраги доғлиларга	272
Бу Ватан	274
Чинни коса	276
Учинчи қиз	278
Муқаддас аёл	280

Сўнгги йиллар шеърлари

Аёлга бош уриш	283
Бу дунёда	284
Кетиш ҳақида	285
Бор армоним	286
Эмон бир ўй	288
Эмон бўлинг	289
Йиғи	290
Менинг каби	291
Гарчанд қуш эмассан	292
Ҳиндқушдан нола келди	293
«Е фалак...»	295
«Езда...»	298
Кўз	299
Шундай уй бор	300
Ишонч дарвозасида	301
Сизсиз	302
Кириб бормоқ	303
«Қузнинг ёноқлари...»	304
«Бу эркак...»	305
«Енаётган бу ўт...»	306
Севинч кўчган уй	307
Ўртадаги дарё	308
Тавба-тазарру вақти	309
Ишонч	311
«Ўт кетса...»	313
Сотиб олинган таҳлика	314
Дарёга	315
Улуғбекка айтар сўзим	316
«Онанг қариёлмас...»	317
Агар кўприк бўлсанг	318
Хотира сандигидан йўқолаётган сўзлар	319

Тасалли	320
Кетма	321
Чўлпон	322
Холис ният	323
Кенглик сўра	324
Сизнинг ўрнингиз	325
Илтижо	327
Елғиз ўғил ҳақида баллада	329
Бу шахд	332
Азият	333
Талаб	334
Эврилиш бўлмаса	335
Ўлим яхши	336
«Деёлмам...»	337
Билиб-билмай	337
«Мен ҳали-бери...»	338
Қачон?	338
Тўғон	339
«Минги келга...»	340
Ўрталик	341
Ҳолат	342
Бир шеър керак	343
Елғизлик	344
Аланга	345
Хижрои кунларида	346
Тўмариснинг айтгани	347
Муаммо	348
Нима деб куйлашни менга ўргатгил	349
«Хувиллаган боғнинг...»	351
Энамнинг айтганлари	352
Қадаҳ	353
«Санчийди кўксимнинг мана бу ери...»	354
«Эркаклар ўлимга...»	355
Нодирани Давроннинг сўнги шеъри...	356
Пайт келди	357
«Езмоқ ўтида ёнсанг...»	358
«Қуруқликдан келади чирмаб...»	359
Тош ҳақида	360
Гул ҳақида	361
Бугун айт	362
Мархумнинг ўз дўсти ҳақида айтганлари	363
Аёлни қутқар	364
«Эски ўзбек тили»га ёзув	366
Қиш кечалари узун	368
Майса	369

Иккилашиш	370
Елгизлик хусусида	371
«Тилсапг...»	372
«Қушлар...»	373
«Тахтга чиқар...»	373
Бадбахт ишонч	374
Йўлга чиққан	375
Учирма	376
Асл бахт	377
Совуқ шамол	378
Ярим кеча	379
Қандай яшайсиз	380
Чақирсанг	382
Излайман	383
Базмимиз охирлашди	384
Қайта келган Наврўз	385
Бўлак нарса	386
Мен кетсам	387
Бу дунёнинг кўзлари	388
Хурлик ўти	389
Сариоспёда	390
Дунёларга сизмаган ғавго	391
Қиёматнинг қаттиқ тоши, мен	392
Қирқар кўнгил синиги	393
Зеҳн солсам, ў, дунё	395
Химоя	397
Шоир номи	398
Бу одам	400
Дардим билан ўсадилар бир куни	401
Тушунмасман	403
Таънали шеър ёзганимдан кейинги изтиробларим	404
Элдошларим ичра юриб	406
«Нимадир бу...»	407
Ҳеч на ёнмас бу оламда	408
Йиғламаймиз	409
Бул кун кимдир ўйнаса	411

«Ўш-Ўзган фарёди» дафтарида

Унутганинг куйсин икки дунёси	413
Туркистон онаси	415
Ҳар кун хабар	417
Ўтаман	418
Тарафкашлик	419

Каромат	420
«Мен бахтлиман...»	421
Афсус	422
Биз ўтармиз, эслар ул, қиз	423
Бизлар ожиз	424
Шубҳа	425
Шудгорланиб текисланган эл	426
Тишимдан қон сизиб	428
Хавотир	429
Садо	430
Тўмарисга илтижо	431
Бу ўлим қандай ўлим	432
Ярим кўнглим	433
Юки оғир бу юртда	434
Болаларим, қадри кўтаринг	435
Бу шовқинзор оралаб	436
Бўзлаётган жоним қуши	437
Болалар англари	438
Кийиндай бу қиз жон озуғи	439
Ҳаёт майдонларида	440
Илтижом шу	441
Меҳмондир	442
Кўриб ёздим	443
Элнинг қаро кечаларида	444
Султон, бугун юртга қайтмоғингиз зеб	445
Парвардигор отанг бўлсин	446
Бугун туркка не керақдир	447
Қизил тошлар	448
Бир кун... гов йўқ йўлимга	450
Ўхшар	451
Сен қоларсан	452
Туркистон онаси	453
Сендан олдин	454
Кўлим кулар эҳтимол	455
Энг ёмон кундаги энг яхши тилан	457
Турон тўқилмасин, Наврўз	458
Дарахт	460
Ўз топгин	461
Ошиқлик	462
Тушувган гапим	463
Умид	464
Бехато сўз	465
Иншооллоҳ	466
Сўйгги оҳ	467
Туркистоннинг оналарини	469

Бу элни жимлар уйротадир	471
Отам, онам кўнгли йиглаб, бўшаб ўтди...» . . .	472
Кўпни кўрдим	473
Ошиқлиғда	474
Дунё кетар суриниб	475
Имон келгунича ёзгин	476
Ёлғиз одам ишончи	477
Битта муштга айланмай	478
Худоданми, бандадан	480
Йиғладим, художон	481
Ҳаммадан куйинганим	482
«Гарчанд, ўтган умр ўтди, кўриб кенглиғу танглиғ...»	483
Ғамим сиздан мерос	484
Туркнинг кўзи	485
Ўлтижо	486

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат
нашриёти

Литературно-художественное издание

Халима Худайбердиева

СВЕТЛЫЕ ДНИ

Избранное

Художник Ю. Габзалилов
Ташкент, издательство Литературы и искусства
им. Г. Гуляма

На узбекском языке
Адабий-бадий нашр

Ҳалима Худойбердиева
БУ КУНЛАРГА ЕТГАНЛАР БОР
Сайланма

Муҳаррир У. Қўчқор
Расмлар муҳаррири А. Қива
Техн. муҳаррир Т. Смирнова
Мусаҳҳиҳ М. Насриддинова

ИБ № 5116

Босмахонага 27.11.92 да берилди. Босишга 22.02.93 да рухсат
этилди. Бичими 70×90^{1/32}. 2 нав босмахона қоғози. Мактаб гар-
нитураси. Юқори босма. 18,13. Шартли босма тобоқ 18,27,
Бўёқ нусхаси 11,78. Нашр босма тобоғи. Жами 50000 нусха.
Буюртма 2622. Баҳоси шартнома асосида.

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 700129,
Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасининг ТҚЖФ
да босилди. 700194 Тошкент, Юнусобод, Муродов кўчаси, 1-уй.